

The Project Gutenberg eBook of Kalulu: prinssi, kuningas ja orja. Kertomus Keski-Afrikasta, by Henry M. Stanley

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kalulu: prinssi, kuningas ja orja. Kertomus Keski-Afrikasta

Author: Henry M. Stanley

Translator: Helmi Krohn

Release date: November 20, 2015 [EBook #50517]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KALULU: PRINSSI, KUNINGAS JA ORJA.
KERTOMUS KESKI-AFRIKASTA ***

ORJA***

E-text prepared by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

KALULU: PRINSSI, KUNINGAS JA ORJA

Kertomus Keski-Afrikasta

Kirj.

HENRY M. STANLEY

Suom. Helmi Krohn

Otava, Helsinki, 1918.

ENSIMMÄINEN LUKU

Kaunis Amina, sheikki Amerin vaimo. Arabialaisten neuvottelu. — Rua-maa. — Kauniita naisia Ruassa. — Konsulin poika. Selim ja Isa saavat luvan ottaa osaa retkeilyyn. — Selim kertoo sen äidilleen. — Retkikunta purjehtii Bagamoyoon.

Neljän penikulman [Tarkoittaa englannin penikulmia.] päässä pohjoiseen päin Sansibarin kaupungista ja puolen penikulman päässä eräästä kauniista merenlahdelmasta asui muutamia vuosia sitten ystäviensä ja sukulaistensa parissa Beni-Hassanin heimoon kuuluva jalo arabi, sheikki Amer ben Osman.

Sheikki Amer oli jaloa sukua ja polveutui kuuluisista esi-isistä. Hän oli jaloluontoinen, vieraanvarainen ja armelias ja kohteli varsin hyvin lukuista, mustaa palvelijajoukkoansa.

Amerin vaimo — hänen lemmikkivaimonsa — oli Otman ben Gheesin lempeä, gasellisilmäinen tytär,

Beni Abbasin heimoa. Hän oli luonteeltaan miehensä veroinen ja monien avujensa vuoksi erittäin sopiva hallitsemaan hänen sydäntään ja haaremiensa.

Joskin vain harvat arabit puhuivat hänestä hänen miehensä läsnäollessa tai tiedustelivat hänen vointiaan — sellainen sotii arabien tapoja vastaan tiesivät Amerin ystävät varsin hyvin, mitä hänen talossaan tapahtui. Amerin uskolliset palvelijat eivät näet koskaan laiminlyöneet tilaisuutta, jolloin he saattoivat puhua muille Aminan, Amerin vaimon, hyvinvoinnista ja monista avuista.

Yksinpä eräs nuori eurooppalainenkin, joka eräänä iltana ratsasti Amerin talon ohitse sattui näkemään Aminan kasvot vilaukselta, joutui siinä määrin hänen suloutensa valtoihin, että hänen kuvansa alituisesti väikkyi hänen mielessään ikäänkuin mitä ihanin unikuva. "Hän oli kaunein nainen, mitä koskaan olen nähnyt", oli hänellä tapana kertoa, "ja pahoittelen vain, etten saanut kauemmin katsella hänen kauniita kasvojansa. En voi unohtaa hänen ihmeellisen kirkasta ja kuitenkin niin tulista katsettaan, hänen rubiininpunaisia, hienomuotoisia huuliaan ja hänen puhdasta ihoaan."

Amerin suurta, tilavaa asuinrakennusta ympäröivät oranssi- ja mangopuut. Hänen peltonsa, joita oli monen tynnyrinalan laajuudelta, olivat hyvin hoidettuja ja niillä kasvoi kaneelia, ryytineilikoita, oransseja, mango-, granaatti-, omena-, guava- ja monia muita hedelmäpuita, sekä kaikenlaisia vihanneksia ja viljaa, joita viljellään Sansibarin saarella. Ahkeruudella ja omistajan itsensä silmälläpitämänä oli Amerin plantashi tullut kaikkein kukoistavimmaksi koko seudulla. Suurin kustannuksin oli myöskin asuinrakennusta parannettu ja kaunistettu, niin että saaren vanhin, joka oli tuntenut Amerin isän, Osmanin, tuskin tunsu sitä enää entiseksi Osmanin taloksi. Suuri pihamaa oli kivitetty marmoriliuskoilla, ja keskellä pihaa kohosi kallisarvoisesta kivistä veistetty suihkukaivo. Talon ulkopuolella oli myöskin marmoriallas muhamettilaisia orjia varten, jotta he voisivat pestä käteensä ja jalkansa ennenkuin he astuivat Amerin pieneen moskeijaan missä jumalanpalvelusta pidettäessä seurattiin tarkasti muhamettilaisia menoja. Amer ben Osmanilla oli vain yksi poika, Selim, ja Amina, hänen lemmikki-vaimonsa oli pojan äiti. Poika oli Amerille yhtä rakas kuin Aminakin. Selim oli perinyt kauniilta äidiltään hienot piirteensä, suuret, loistavan mustat silmänsä ja vaalean ihonsa, ja isältään notkean voimakkaan vartalonsa.

Tämän kertomuksen alkaessa oli Selim hiukan päälle viidentoista vuoden vanha, ja Amerin puiston viettävällä rannalla, missä Amer tavallisesti vietti iltaansa, meillä on tilaisuus tutustua kertomuksemme päähenkilöihin.

Oli auringonlaskun aika. Persialaisia mattoja oli levitetty hiekalle niin lähelle valkeata rantaa, jota vasten laineet liplattivat, että saattoi kuulla niiden hiljaisen äänen, ja matoilla lepäili Amer ystäviensä kera. Siinä oli Khamis ben Abdullah, rikas kauppias, joka vastikään oli palannut Afrikan sisäosasta mukanaan suuret määrät norsunluuta ja orjia; sheikki Mohammed, Amerin naapuri ja sukulainen; sheikki Thani ben Mussoud, kokenut vanha kauppias; sheikki Mussoud ben Abdullah, lihava, komea arabi Muskatista; sheikki Hamdan ja Amran, synnynnäisiä sansibarilaisia.

Lähellä tätä etevien vanhempien miesten ryhmää oli toinen seurue, johon kuului edellisten poikia tai nuoria sukulaisia. Siinä oli Amer ben Osmanin kaksi veljenpoikaa, Suleiman ja Soud, kumpikin komeissa ja kirjavissa puvuissa; sheikki Thanin pitkä, mustaverinen poika, Isa; sheikki Mohammedin kaksi- ja neljätoistavuotiaat pojat Abdullah ja Mussoud, jotka olivat niin vaaleaverisiä kuin Ismaelin mustasilmäiset jälkeläiset suinkin voivat olla, ja siellä Amer ben Osmanin rakas Selim, jonka avonaiset, iloiset kasvot, läpikuultava iho, kauniit silmät ja kaunis, notkea vartalo heti herättivät huomiota.

Selimillä oli yllään lyhyt, karmosininpunainen, kultapunoksilla koristettu verkatakki ja lumivalkoinen musliinipaita, joka ulottui polviin saakka ja jota uumilta ympäröi komea silkkivyö. Päässä hänellä oli kultatupsuinen, punainen fetsi ja sen ympärille oli kierretty kallisarvoinen turbaani, joka kohotti hänen kasvojensa kauneutta.

Kaikkien katset olivat suunnatut Afrikan mannermaan sinistä ääriiviivaa kohti, joka häämöitti muutamien penikulmien päässä Sansibarlahden vihreän veden tuolla puolen, ja Amer ben Osman huomautti mieltäväisenä:

"Minä olen istunut tässä omien mangopuitteni siimeksessä viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana miltei joka ilta katsellen tuota tummaa maakaistaletta ja toivonut kerran pääseväni sinne, mistä kauppiat tuovat mukanaan norsunluuta ja orjia."

Ja kääntyen Khamis ben Abdullahin puoleen Amer jatkoi:

"Eikä haluni lähteä Afrikkaan ole koskaan ollut niin kiihkeä kuin tänä iltana, jolloin sinä, sheikki, kerroit minulle tuoneesi Ufipasta ja Marungusta 500 orjaa sekä 800 frasilahia [1 frasilah = noin 15 kg] norsunluuta. Se on ihmeellistä! Jos orjat ovat terveitä, niin merkitsee 500 kappaletta vähintään 10,000 dollaria rahassa, ja 800 frasilahia norsunluuta 40,000 dollaria. Ja nämä rahat olet koonnut viiden

vuoden matkalla. Wallahi! Se on ihmeellistä! Profeetan kautta siunattu olkoon hänen nimensä — minun täytyy itse päästä tuohon maahan. Ja minä pääsen sinne, jos Jumala suo!" Ja näin sanoen hän pyyhki lujasti otsaansa, — varma merkki siitä, että hän oli liikuttunut ja tehnyt päätöksensä.

"Minkä olen kertonut, on totta, ja Allah sen myös tietää", vastasi Khamis ben Abdullah. Ja onpa niitä vieläkin merkillisempiä maita kuin Marungu ja Ufipa. Rua, joka sijaitsee useita päiviä lähempänä auringon laskua, on suuri maa, ja vain harvat arabit ovat käyneet siellä. Sayd, Habidin poika on ollut Ruassa ja vieläkin kauempana. "Hän on purjehtinut laskevan auringon meren yli ja valinnut vaimonsa San Paul de Loandan valkean kansan parista. Sayd on paljon matkustellut. Mashallah! Enpä usko sellaista maata olevankaan, jossa hän ei olisi käynyt. Hän sanoo, että Ruassa pakanat rakentavat talonsa norsunluusta, ja hän luulee, että heidän tiedossaan on suuria varastoja, joko siellä, missä heidän metsästäjänsä ovat tappaneet joukottain norsuja ja jättäneet paikalle luut ymmärtämättä niiden suurta arvoa, tai siellä missä kokonaiset norsulaumat ovat kuolleet janoon tai tautiin. Olkoon asian laita millainen hyvänsä, Sayd, Habibin poika tietää, että Ruassa on saatavana vaikka kuinka paljon tätä kallisarvoista ainetta, ja me voimme tulla rikkaammiksi kuin prinssi Majid, sulttaanimme, jos me lähdemme sinne, ennenkuin muut arabit saavat asiasta vihiä. Vähänpä minä viime matkallani ansaitsin verrattuna siihen, mitä olisin voinut ansaita. Pian aion taaskin yrittää onneani Afrikassa, inshallah — jos Jumala suo! Aion matkustaa Ruaan, ja jos tahdot seurata mukana, Amer ben Osman, niin ei sinun tarvitse sitä katua."

"Amer ben Osman pysy sanassaan", vastasi tämä. "Partani kautta, enkö ole sanonut seuraavani mukana, ja jos Jumala suo, olen valmis matkaan samalla kertaa kuin sinäkin. Mutta kerrohan meille vielä Ruan pakanoista ja suurien järvien seuduilla olevista maista. Kelpaavatko ensinmainitut orjiksi? Onko heitä helppo saada kaupaksi meidän markkinoillamme? Vaikka turhahan minun on kysyä. Minullahan on kaksi miestä, jotka ostin kaksikymmentä vuotta sitten, kun he olivat aivan nuoria, ja luulenpa, että he ovat enemmän kiintyneet minuun kuin ainoakaan niistä orjista, jotka ovat syntyneet talossani."

"Sinäpä sen sanoit!" huudahti Khamis. "Hyviäkö orjia? Parempaa väkeä ei ole koko Masrin ja Kilwan välisellä alueella kuin Ruassa ja sen lähiseuduilla. Ja kykeneviä ne myöskin ovat! Nämä pakanat takovat parhaat keihäät, miekat ja tikarit, mitä koko Afrikassa on saatavissa. Meidän taitavimmat Sansibarissa ovat käsityöläisemme eivät voi vetää vertoja heille. Lähellä Ketangaa — Sayd, Habibin poika voi sanoa, missä se on — on kuparivuori, ja sen metallista kansa valmistaa kauniita ranne- ja nilkkarenkaita ja sen semmoista. Habibin poika ei ole nähnyt kauniimpia töitä edes Muskatissa."

"Mashallah!" huudahti Amer ihastuksissaan, "sinä kiihoitat yhä enemmän haluani matkustaa tuohon ihmeelliseen maahan. Kuparivuori — oikea kuparivuori! Nuo pakanat ovat varmaankin sekä kelpollisia että rikkaita. Kunpa voisin saada sieltä pari sataa orjaa, niin voisin nauraa kaikille koronkiskurikoirille. Minulla on kaunaa heitä kohtaan sen koron vuoksi, jota he vaativat minulta, kun rakennutin taloni ja suihkulähteeni. Entä naiset, Khamis, heistä et ole sanonut sanaakaan? Millaiset ovat naiset tuossa rikkaassa maassa?"

"Niin, kerro meille naisista", sanoivat muutamat muutkin, jotka tähän asti olivat olleet vaiti.

"Olen nähnyt vain yhden ainoan Ruan naisen", Khamis vastasi, "Saydin pojan vaimon, joka oli pitkä ja kaunis tyttö. Hänen jalkansa olivat hienot ja kaunismuotoiset kuin antiloopin. Hän käveli kuin päällikön tytär. Hänen silmänsä olivat kuin kaksi syvää kaivoa, joiden vesi päilyy liikkumattomana. Hänen kasvonsa muistuttivat kuuta sekä muodoltaan että väriltään. Ne olivat melkein yhtä vaaleat ja kirkkaat kuin sinun poikasi Selimin, Amer."

"Sinun kielesi liikkuu kovin liukkaasti, Khamis", huudahti Amer melkein loukkaantuneella äänellä, "vai oletko hyvän kauppaonnesi kunniaksi maistellut liiksi nasarealaisten väkeviä juomia? Vaaleaverisiä naisia, yhtä vaaleita kuin poikani Selim! Missä olet Selim, Amerin poika, Beni-Hassanin ylpeys? Tulehan tänne, reipas, ylpeä poikani, isäsi silmäterä."

"Tässä olen, isä", vastasi Selim, joka oli kevyesti hypännyt pystyyn ja suudellut isänsä kättä kiitokseksi lempinimityksistä.

"Puhu nyt, Abdullahin poika. Katso poikaani, tarkasta hänen ihonsa väriä, joka muistuttaa paksua kermaa. Eikö hän ole valkea kuin nasarealainen? Uskallatko toistaa sen, minkä sanoit Saydin pojan pakanallisesta vaimosta?"

"Khamis ei turmele itseään hullujen nasarealaisten väkevillä juomilla", vastasi tämä arvokkaasti. "Nainen on melkein yhtä vaalea kuin poikasi Selim ja paljoa vaaleampi kuin sheikki Thanin poika, Isa."

"Wallahi! Ihmeellistä!" huudahtivat kaikki. "Me tahdomme hakea itsellemme vaimoja Ruasta."

"Niin, hyvät ystävät", sanoi Amer, "Khamis on kertonut meille ihmeellisiä asioita. Lähdemmekö kaikki

Abdullahin pojan mukana Ruaan ja ostamme sieltä norsunluuta, orjia, kuparia ja vaaleaihoisia vaimoja?"

"Se on sovittu", vahvistivat kaikki Khamisin sanojan syvästi vakuuttamina.

"Päätöksenne ilahduttaa minua, ystäväni", sanoi Khamis, "mutta ennenkuin eroamme, tulee meidän sopia, minä päivänä lähdemme matkaan. En voi odottaa kauan, sillä olen jo melkein lähtövalmis. Mutta jos kaikki lupaatte olla valmiit kahdenkymmenenneljän päivän kuluttua, jolloin on uusi kuu, niin odotan siksi. Teidän tulee vain luvata, että otatte mukaanne niin paljon orjia kuin vain voitte, jotta joukkomme olisi vahva. Sanopa, sheikki Amer, montako aseistettua miestä voit ottaa mukaan?" "Minäkö? Minä voin ottaa mukaani kaksisataa aseistettua palvelijaa ja niiden lisäksi kaksi uskollista fundista [päällismies], Simban ja Moton, joksi orjat heitä nimittävät. He ovat yhteensä kokonaisen armeijan arvoiset —."

"Anna minunkin seurata mukana", keskeytti Selim isänsä käyden istumaan hänen viereensä matolle ja katsoen häneen innostunein, rukoilevin katsein. "Minä osaan ampua. Tiedäthän, että minulla on englantilainen pyssy. Hyvä baluz [konsuli, lähettiläs] opetti minua käyttämään sitä ja vastikään hän sanoi minulle, että osaisin piankin ampua paremmin kuin hän itse. Suostuttehan pyyntööni, isä, lupaan olla tottelevainen ja rohkea."

"Kuulkaahan poikaa", sanoi Amer ihailleen. "Siten puhuu aito-beduiini! Mutta miksi tahtoisit jättää äitisi, poikani?"

"Äiti tulee tosin kaipaamaan minua, mutta minä olen voimakas ja suuri, enhän voi koko ikääni pysytellä sinun haaremissasi. Minun täytyy päästä ulos maailmalle niinkuin muutkin miehet."

"Ja kuka on pannut sellaisia ajatuksia päähäsi? Kuka on sanonut, että olet liian vanha jäämään äitisi luo?"

"Eräänä päivänä olin yhdessä Suleiman, sulttaanin pojan ja amerikkalaisen konsulin pojan kanssa ampumassa metsälintuja. Ja amerikkalainen poika, joka mielestään on jo aika mies, vaikka hän on minua pienempi, nauroi minulle. Sinä Selim, sanoi hän, olet kuin pieni tyttö, jota hänen äitinsä joka päivä kylvee lämpimässä maidossa, jotta hänen ihonsa tulisi valkeaksi. En ymmärrä, miten arabialaispoika voi tyytyä olemaan ikuisesti äitinsä suojassa. Niin hän sanoi minulle, ja Suleiman kuuli hänen sanansa ja nauroi myös minulle, kunnes poskiani alkoi häpeästä polttaa."

"Vaiti poika. Mitä sinun tarvitsee välittää nenäkkäästä nasarealaisesta? Sinä et ole samaa heimoa ja rotua kuin hän. Kuitenkin täytyy minun myöntää", jatkoi Amer kääntyen ystäviensä puoleen, "että nasarealaisten pojat ovat meidän poikiamme sukkelamat, joskaan he eivät voita heitä, jos todellista rohkeutta kysytään. Niin, kaikki nasarealaiset ovat viisaita — tavattoman viisaita. Ketkä ovat voimakkaampia ja rikkaampia kuin Englannin nasarealaiset?"

"Mutta isä", sanoi Selim, "etkö sinä sitten usko, että Jumala ja profeetta Muhammed — siunattu olkoon hänen nimensä — on kironnut nasarealaiset? Amerikkalainen poika sanoo täten arabeista: 'Herra Jumala näyttää vihansa arabeille. Hän pitää heitä typerinä ja tietämättöminä, siksi että he ovat pahoja, he tappavat ja syövät mustia neekeriparkoja tai kuljettavat heitä Sansibariin ja myyvät heidät orjiksi omaksi voitokseen'."

"Vaiti, Selim, älä anna kieleesi lausua sellaisia sanoja Allahin uskollisista palvelijoista, vaikkapa pieni koira, sellainen kuin tuo poika, olisi sellaista sanonutkin. Unohtu häneen puheensa äläkä anna isäsi kuulla semmoisia sanoja omasta heimostaan. Jumala on sanonut epäuskoisista: 'Hukka periköön heidät ja tuli tuhotkoon heidät!'"

"Älä vihastu minuun, isä. — Et ole vielä vastannut, saanko seurata mukana?"

"Etkö tiedä, poikani, että pakanat ovat julmia, heillä on keihäitä ja miekkoja ja he iskevät kaulasi poikki, jos vain saavat sinut käsiinsä", vastasi Amer hymyillen.

"Minä en pelkää heitä", vastasi Selim ylpeänä. "Milloin joku Beni-Hassanin pojista olisi pelännyt? Minäkö, päällikön poika, pelkäisin?"

"Sinä saat seurata mukana — jollei muun niin noiden viime sanojesi vuoksi. Allah on suojeleva sinua", vastasi Amer ja laski kätensä siunaavasti pojan päälle.

"Tehkäämme päätös ennenkuin aurinko laskee", sanoi Khamis kärsimättömästi. "Montako miestä sinä voit ottaa mukana, sheikki Thani?"

"Thanilla on poika, Isa", vastasi kauppias, "Thani on köyhä verrattuna Ameriin, mutta hän voi ottaa mukaansa viisikymmentä aseistettua orjaa, jotka seuraavat häntä kuolemaan."

"Hyvin sanottu, Isa on kelpo nuorukainen, vaikka hänen ihonsa onkin tumma. Hänellä on arabialaisen

isänsä sielu. — Entä sinä, Mussoud?" sanoi Khamis Muskatista kotoisin olevalle punaposkiselle päällikölle, joka siveli mustaa, kaunista partaansa. "Miten monta miestä sinä voit antaa käytettäväksemme?"

"Yhtä monta kuin ystäväni Thani", vastasi Mussoud, "minun mieheni ovat wahiyowerejä, tottelevaisia ja urhoollisia taistelussa. He seuraavat minua minne tahansa."

"Hyvä", huudahti Khamis tyytyväisenä. "Entäs sinä, sheikki Mohammed", kysyi hän mieheltä, jolla oli hirveä maine wafipa- ja wamarungakansan parissa ja jota monet heimot pelkäsivät, "miten paljon väkeä sinä otat tällä kertaa mukaasi Afrikkaan?"

Mohammed vastasi syvällä äänellä, joka muistutti villin puhvelin mörinää: "Suurta tarkoitusta varten voin ottaa sata miestä maatilaltani, veljeni Rashid ja päällysmieheni tulevat lopuilla toimeen. Otan mukaan myös molemmat nuoret jalopeurani, Abdullahin ja Mussoudin, ja opetan heitä pyydystämään orjia ja leikkaamaan niiltä kynnet, niin kuin olen itse niin monta kertaa tehnyt."

Pojat kiittivät ilomielin ja vilkaisivat salaa Selimiin, joka hymyili tovereilleen.

"Sinä olet vahva ja viisas mies, Sultan, Alin poika", Khamis jatkoi, "tahdotko yhtyä meihin?"

Sultan, Alin poika, oli viidenkymmenenviiden vuoden vanha mies, jonka kasvot olivat selväpiirteiset ja silmät terävät ja mustat. Hän oli vahva ja viisas, niinkuin Khamis oli sanonut, eikä kukaan, joka näki hänet, voinut epäillä, ettei hän ollut parhaita beduiinipäälliköitä, jotka olivat asettuneet Sansibariin. Sultanilla oli sitä paitsi ollut korkea asema prinssi Thouweyneen armeijassa Muskatissa, ja prinssi oli usein kehumus hänen rohkeuttaan, kestävyyttään, neuvokkaisuuttaan ja taitoaan johtaa villiä ratsuväkeään. Hän oli parhaassa miehuudenvoimassaan, jota ikä ei ollut vielä lainkaan heikentänyt.

"Minne ystäväni Amer ben Osman lähtee, sinne minäkin", vastasi Sultan heti paikalla. "Jäisinkö minä Sansibariin syömään mangohedelmiä, sillä välin kuin sukulaiseni Amer antautuu vaaroihin? Ei, Abdullahin poika, voit luottaa siihen, että minä seuraan teitä sekä ilossa että surussa, ja minä voin varustaa aseilla kahdeksankymmentä orjaa." "Hyvä, hyvä!" huusivat kaikki yhteen ääneen.

"Missä Alin urhoollinen poika kulkee, siellä tie on selvä, siellä ei vaara uhkaa."

"Neljäksataakahdeksankymmentä miestä on meille luvattu", sanoi Khamis ben Abdullah, "minä otan mukaan sataviisikymmentä pyssymiestä, ja sheikki Amran ja Hamdan sekä muutamat muut ystäväni lisäävät voimamme seitsemäänsataan. Suuri joukko arabeja on aina parempi kuin pieni. Ja minulla on vielä jotakin sanottavaa ennenkuin lähemme rukoukseen — nyt kun aurinko on laskemaisillaan Ludha Damha, tullinhoitaja, on luvannut lainata minulle rahaa, jos saan suuren miesjoukon kokoon, 50 prosentin vuotuista korkoa vastaan, siis puolta halvemmalla kuin mitä hän muuten vaatii — tuo vanha koira. Ja jos joku teistä tarvitsee rahaa varustuksia varten, niin menkää hänen luokseen. Minä puhun hänen kanssaan huomenaamulla ja ilmoitan hänelle teidän nimenne."

"Hyvin puhuttu, partani kautta", sanoi Mohammed, "en luullut, että voisimme saada rahoja alle 100 prosentin."

"Erinomaista", toisti Amer ben Osman. "Ludha Damha on nähtävästi varma siitä, että palaamme pian takaisin, muuten hän ei antaisi niin halvalla rahojaan. Nyt minä olen tehnyt päätökseni, ja meidän on mentävä rukoukseen, sillä aurinko on laskenut." Amer nousi ylös, ja muut seurasivat hänen esimerkkiään.

Kun Amer ja Selim olivat lopettaneet iltarukouksensa ja poistuneet moskeijasta, tarttui Selim isänsä poimutellun takin liepeeseen ja sanoi:

"Isä, minä näen äitini ristikkoikkunassa. Saanko mennä kertomaan hänelle, että seuraan sinun mukana Afrikkaan?"

"Amina parka, hänet olin unohtanut", vastasi Amer surullisella äänellä, "sepä oli ikävä, poikani. Amina ei salli sinun matkustaa, sinä murskaisit hänen sydämensä."

"Mutta kerranhan minun on pakko lähteä kotoa, isä. Miksi en lähtisi nyt? Missä voisin olla paremmassa turvassa kuin sinun seurassasi? Enhän minä lähde matkaan vieraitten kanssa, vaan sinun ja sinun ystäväsi kera. Mitä äidilläni voisi olla sitä vastaan?"

"Sinä olet oikeassa, Selim, sinä olet oikeassa, hän ei voi olla sitä vastaan. Orjamme ja ystävämme seuraavat mukana, mutta Amina parka jää yksin. Mene, Selim ja kerro hänelle asia varovaisesti. Se tulee koskemaan häneen." Ja Amer kääntyi nopeasti pois päin, ikäänkuin jokin kiireellinen ja tärkeä asia olisi äkkiä muistunut hänen mieleensä.

Selim kiiruhti kevyin askelin eteenpäin, avasi asuinrakennuksen suuren, veistetyin oven ja poikkesi naisten puolelle, missä Amina oli kuningattarena ja hallitsijattarena.

Selim riisui tohvelit jalastaan äitinsä oven kynnyksellä ja astui paljain jaloin sisään. Ennenkuin hän äitinsä kehoituksesta kävi hänen viereensä istumaan, suuteli hän hänen oikeaa kättään ja otsaansa ja käänsi sitten hänen puoleensa kauniit kasvonsa, jotka hehkuivat innostusta ja iloa sen tärkeän salaisuuden johdosta, jota hän oli tullut kertomaan.

"Voitko arvata mitä minulla on sinulle kerrottavaa", hän aloitti.

Amina tarkasteli hellästi poikaansa ja vastasi hänelle hymyillen:

"En poikani. Onko sinulla jotakin tärkeää kerrottavana minulle?"

"Hyvin tärkeää." Ja hänen kasvojenilmeestään saattoi huomata, että hänen mielestään salaisuus oli arvaamisen arvoinen.

"Älä pane arvaamiskykyäni liian kovalle koetukselle", sanoi Amina. "Kasvoistasi näen, että olet iloinen, mutta ei silti ole sanottu, että minä iloitsen siitä yhtä paljon. Sano minulle, Selim, mitä se on."

"Minä saan matkustaa isän kanssa Afrikkaan, äiti."

"Afrikkaan! Afrikkaan, lapsi! Missä se on? Tarkoitatko mannermaata?"

"Niin, minä tarkoitan kauaksi mannermaan sisäosiin", vastasi Selim yhtä iloisesti.

"Afrikan sisäosiin!" toisti Amina raukka surullisena, ja hänen kasvonsa kalpenivat. "Mitä isäsi tekee Afrikassa, eihän hän koskaan ennen ole käynyt siellä? Mitä hän siellä tekee?"

"Hän lähtee sinne yhdessä Khamis ben Abdullahin, sheikki Mohammedin, Thanin, Mussoudin, Sultanin ja useiden muiden kanssa. He aikovat matkustaa kaukaiseen maahan, joka on nimeltään Rua, ostaakseen siellä norsunluuta ja orjia ja palatakseen kotiin rikkaina."

"Lähtevätkö he Afrikkaan tullakseen rikkaiksi! Oi Allah!" huudahti Amina kiihkoissaan ja hämmästyneenä. "Ja sinäkö seuraat heidän mukanaan, sinä joka olet vielä lapsi? Pitääkö sinunkin tulla rikkaaksi?"

"Minä seuraan isäni ja hänen ystäviensä mukana, en tullakseni rikkaaksi, vaan saadakseni nähdä maailmaa ja tullakseni mieheksi ja ampuakseni jalopeuroja ja leopardreja, seeproja ja norsuja uudella englantilaisella pyssylläni."

"Älä puhu niin paljon, lapsi, kieleesi pillastuu. Ampuaksesi jalopeuroja ja leopardreja? Sinä olet vain pieni lapsi. Sinä ja sinun isäsi ette ole täydessä järjessänne", sanoi Amina terävästi.

Amina, jonka sydän oli murtua, ja joka tuskin kykeni pidättämään tuskanhuutoaan, yritti näyttää rohkealta mutta luodessaan katseensa Selimiin, hän huomasi, ettei hän sillä keinoin saanut mitään aikaan. Kotkanpoikanen oli oppinut, että hänen siipensä olivat lentämistä varten luodut. Amerikkalaisen pojan pilkka oli herättänyt Selimin uinuvan uljuuden.

Miten onnellinen hän olikin ollut äitinsä luona, miten hauska olikin ollut leikkiä tyttöystävänsä kanssa, miten hän olikaan ylpeillyt kultakirjailuistaan ja tupsuistaan, kaikki se muuttui arvottomaksi ja tyhjäksi hänen silmissään niin pian kuin hän tunsikin olevansa nuorukainen ja aikaa voittaen kehittyvänsä mieheksi. Ja tämän ajatuksen rinnalla katosivat kaikki muut muistot, tunteet ja taipumukset paitsi ne, jotka voisivat viedä hänet lähemmäksi sitä päämäärää, joka oli saavutettavissa matkustamalla Afrikkaan, ihmissyöjien ja jalopeurojen, leopardien ja norsujen maahan, seikkailujen, kuolemattomien tarinoiden ja laulujen valtakuntaan.

"Minä en ole enää lapsi", sanoi poika riisuen fetsin ja turbaanin päästään, ikäänkuin päähine olisi painanut niitä ajatuksia, jotka pyörivät hänen päässään, "kaikki lapsuudenaikaan kuuluvat ilot ja leikit ovat nyt käyneet minulle vieraiksi. Minä olen voimakas nuorukainen, ja viiden vuoden kuluttua olen mies. Allah loi maailman ja antoi sen kasvamisestaan kasvaa. Allah loi poikalapset, ja jos he saavat elää, tulee heistä nuorukaisia ja nuorukaisista miehiä. Niin kauan kuin olin lapsi, ei minulla ollut ymmärrystä eikä voimaa, mutta minä kasvoin ja tulinkin vahvaksi sekä ruumiiltani että jäseniltäni, ja yhdessä voiman kanssa kasvoivat ajatuksetkin. Nyt minä ajattelen miehen velvollisuuksia ja elämän läksyt, joita minä alan lukea, ovat vakavalaatuisia. Äiti kulta, kun minä aloin kasvaa, vaati terveyteni, että saisin juoksennella ulkona, nyt vaatii onneni, että ajatukseni pääsevät oikeuksiinsa, samoin kuin terveyteni silloin. Jollen saa harjoittaa järkeäni joutumalla toisten ihmisten yhteyteen, jollen saa nähdä muuta kuin naisia ja äitini orjia, ei sieluni voi kasvaa. En tiedä mitään, minusta tulee narri. Ihmiset tulevat nauramaan minulle, Amer ben Osmanin pojalle. Se ei käy päinsä, äiti. Minun täytyy päästä pois ja oppia

tulemaan mieheksi."

"Mutta rakas poikani", sanoi Amina rukoillen, samalla kun hän mielessään ihmetteli miten järkevästi poika oli puhunut puolestaan. "Ajattelehan, että olet vielä nuori ja että voisit hiukan odottaa, ennenkuin lähdet villien maahan. Mitä sinä voit oppia siellä? Sinun sielusi ei kypsy siitä, että näet jalopeuroja ja leopardeja, norsuja ja rumia krokotiileja. Eikö ole julmaa jättää minut tänne yksin — ilman sekä herraani että poikaani?"

"Oi, äiti, kaikki mitä Afrikassa saan nähdä, on uutta ja ihmeellistä. Ja uuden ihmeellisen näkeminen on yhtä hyödyllistä kuin ne läksyt, joita hyvä imani antoi minun koraanista oppia. Joka päivä saan oppia jotakin uutta ja kokea jotakin, ja aikaa voittaen tulen viisaaksi ja järkeväksi ja opin hoitamaan asioitani taidolla. Sinä näytät hämmästyneeltä, äiti? Mutta minä olen puhunut viisaitten, valkoihoisten miesten kanssa. Konsulit, jotka ovat perillä kaikista asioista, ovat kertoneet minulle ihmeitä. Olen leikkinyt heidän lastensa kanssa ja ollut heidän läheisyydessään. Heidän huuliensa yli vierii alati viisaita sanoja aivan kuin nuo helmet, joilla sinä leikittelet, kulkevat oikeasta kädestäsi vasempaan."

"Hyvä on, poikani, olen kuullut kylliksi. Olet jo monta vuotta vanhempi kuin mitä minä eilen luulin. Sano herralleni, Amerille, miten Amina otti vastaan ilmoituksesi. Minulla on vielä jotakin sanottavaa sinulle, ennenkuin lähdet Afrikkaan." Amina nousi lähteäkseen toiseen huoneeseen pää kumarruksissa ja kärsivällinen ilme kasvoillaan.

"Älä ole tyytymätön, äiti", huudahti Selim hyökäten ylös sekä kohottaen hänen kätensä huulilleen. "Minä en ole matkaa suunnitellut, vaan Allah. Tapahtukoon hänen tahtonsa."

"Se on totta, tapahtukoon Allahin tahto!" myönsi äitiraukka ja syleili poikaansa, joskin vähemmän lämpimästi kuin tavallisesti.

Meidän on nyt pakko antaa niiden arabien, joiden on määrä seurata Khamis ben Abdullahin kanssa Ruaan, tehdä valmistuksensa omin päin. Sellaisia varustuksia tehtäessä ei voida välttää laskelmia, ikävyyksiä, väsymystä ja levottomuutta, ja me huomautamme vain, että jokainen päällikkö varustaa mukaansa helmiä, kankaita, aseita ja ruokavaroja siinä määrin, kuin hän arvelee joukkoonsa varten tarvitsevansa. "Ei liiaksi, mutta riittävästi", kuuluu kultainen sääntö, jota kaikki seuraavat, jotka tahtovat lähteä Keski-Afrikkaan.

Ja vaikka tällöisen karavaanin varustamiseen muuten tarvitaankin paljon aikaa, olivat arabialaispäälliköt ja heidän miehensä kuitenkin lähtövalmiit määräpäivänä seitsemännen kuun uutena kuuna vuonna 128— Hedschran ajanlaskun mukaan eli kristillisen ajanlaskun mukaan v. 186—. Varhain aamulla purjehtivat laivat joukkoineen ja suurine varustuksineen, joiden oli määrä riittää kolmeksi vuodeksi, Sansibarin satamasta mannermaalle Bagamoyoa kohti, joka sijaitsi kahdenkymmenenviiden penikulman päässä.

TOINEN LUKU.

Jäähyväiset. — Amina sanoo jäähyväiset Selimille. — Selim. — Simban voimannäytös. Moton luonne. — Poika Niani eli Apina, joksi häntä nimitetään. — Moto kohtaa norsuja. Moton rohkea seikkailu. — Hädin tuskin pelastettu. — Moton kertomus. — Kisesan hyökkäys. — Kuninkaanpoika Kalulu. — Mitä prinssi Kalulu sanoi Motolle. — Simba kehuu Motoa.

Kuudennen kuukauden viidentenätoista päivänä lausuivat karavaanin päälliköt jäähyväiset ystävilleen, jotka heidän kanssaan olivat saapuneet Bagamoyoon Sansibarista lausuakseen heille viimeiset tervehdykset.

Kohtaus oli liikuttava, niinkuin on luonnollista silloin, kun nuoret miehet ensi kertaa lähtevät omaistensa luota, ja isät ja miehet sulkevat Jumalan suojelukseen perheensä, josta he eroavat ehkä ikipäiviksi.

Kuinkahan moni näistä rohkeista ja voimakkaista miehistä palaisi takaisin niiden luo, joille he surusydämin nyt lausuivat jäähyväiset? Palaisiko jalo ja uljas Amer ben Osman koskaan kauniin vaimonsa luo, jonka kanssa hän keskusteli niin syvän liikutuksen vallassa? Pelkoa ja levottomuutta näkyi myöskin Aminan silmissä, kun hän tuskallisesti rukoillen kohotti ne miestänsä kohti.

"Niin, Amina", sanoi Amer toivehikkaasti, "jos Jumala suo, palaan takaisin kahden vuoden kuluttua

mukanani niin paljon norsunluuta ja orjia, että minusta tulee Sansibarin rikkain mies. Inshallah, inshallah! Sano nyt jäähyväiset Selimille, Beni Hassanin ylpeydelle. Jonakuna päivänä hän palaa rikkaana ja mahtavana päällikkönä Omaniin. Eikö hän sinun mielestäsi muistuta sotilasta karavaanipuvussa? Mutta pidä kiirettä, muuten me voimme hukkuu naisten kyyneliin, ennenkuin olemme edes päässeet matkan alkuunkaan."

Ja kun Amer vielä kerran kiihkeästi syleilyään vaimoaan kääntyi pois, katsahti Amina Selimiin silmissään katse, joka ilmaisi koko hänen rakkautensa poikaansa. Hän katseli häntä niin hellittämättä, ikäänkuin hän olisi tahtonut imeä itseensä hänen kuvansa, jota aika ei voisi hävittää.

"Selimini, sydämeni ilo, silmäteräni!" hän sanoi vetäen pojan puoleensa. "Matkustatko todellakin? Pitääkö äitisi sydämen jäädä tyhjäksi? Mitä iloa minulla on tämän jälkeen, kun sekä herrani että poikani hylkäävät minut. Katsohan kimmeltävää merenlahtea. Tuolla toisella puolella on Sansibar. Sen rannoilta tuo tuuli sitruunoiden ja appelsiinien tuoksua. Ja jasmiinien, kaneelin ja ryytineilikan tuoksu on yhtä suloinen. Mistä luulet löytäväsi yhtä ihanan maan, Selim? Tahdotko vaihtaa äitisi ja rakkaan kotisi neekerimaan hirveään kuumuuteen, janoon ja tiheikköihin? Oi, Selim — matka on pitkä, viikko- ja kuukausimääriä teidän täytyy matkustaa länttä kohti. Ja maltahan, anna äitisi lukea sinulle eräät pyhän koraanin säkeet, jotka osuivat silmääni koettaessani saada selkoa tulevaisuudesta. Muista, että niihin kätkeytyy kohtalon antama varoitus ja että itse Allah on painanut niihin raskaan sinettinsä. Kuule näitä sanoja ja jää luokseni:

"Se päivä koittaa, hetki murheinen, kun pojat suree surmaa isien. Se hetki tuomion, kun tuho riehuu vainen ja voimas pettää, arabialainen.

"Etkö tahdo nyt jäädä luokseni? Älä pudista niin itsepäisesti päätäsi, Selim. Älä halveksi Allahin varoitusta. Puhu!"

"Armahin äiti, se on mahdotonta. Jos kohtalo on määrännyt osalleni surua ja onnettomuutta, niin miksi yrittäisin väistää sen horjumattomia lakeja jäämällä tänne? Jos kuolema uhkaa isääni, niin on Selimin paikka Amerin rinnalla, hänen tulee kuolla niinkuin arabialaisen päällikön pojan ainakin. Mutta miksi olet levoton tähteni, äiti? Enkö ole isäni, uljaan Amer ben Osmanin mukana? Turvaa Allahiin, äiti. Usko minua, minä palaan taas kotiin suurena ja vahvana, mukanani paljon orjia ja norsunluuta! Mutta kuule, nyt puhalletaan lähtömerkkiä. Isäni on kärsimätön, minun täytyy mennä hänen luokseen. Syleile minua, äiti, ja siunaa minua."

Aminaa ei tarvinnut kehoittaa osoittamaan äidinhellyyttään, joskin hänen poikansa kärsimättömyys nyt lyhensi lämmintä syleilyä.

"Allah olkoon sinun kanssasi!" huokasi hän.

"Ja sinunkin kanssasi, aina ja ikuisesti!" Selim vastasi.

Sitten he erosivat, toinen yhtyäkseen isäänsä, joka astui joukkonsa mukana, toinen vuodattaakseen kyöneleitä ja seuratakseen ajatuksineen rakkaitaan, jotka kiiruhtivat länttä kohti.

Kauan isä ja poika astuivat ääneti. Amer kulki eteenpäin nopein askelin, ja hänen liikkumattomat kasvonsa ilmaisivat vain lujaa ja horjumatonta päättäväisyyttä.

Ja Selim seurasi pää kumarassa ja koneellisesti isänsä jälkiä aivan kuin hän ei lainkaan olisi tiennyt olevansa matkalla Afrikan suureen, salaperäiseen ja kauhuherättävään sydänmaahan, josta hän oli kuullut niin paljon kerrottavan ja jonne hän niin kiihkeästi ikävöi.

Äänettömyyttä ei katkaissut mikään, kunnes karavaani pysähtyi Kinganin rannalle. Silloin Selimin tunteet pääsivät valloilleen kyynelvuona. Nyt vasta hänelle selvisi, että hän oli todellakin vaihtanut kauniin, onnellisen kotinsa synkkään, onnettomuutta ennustavaan erämaahan, joka kuolemanhiljaisena kohosi joen toisella rannalla.

Amer kääntyi taakseen kuullessaan kiihkeää nyyhkytystä ja laski ystävällisesti kätensä pojan päälle.

"Itketkö, poikani?" hän sanoi. "Kadutko, että lähdit kotoa?"

"En, isä, en minä kadu, mutta tulin ajatelleeksi, miten kaunista kotona on, kun vertaan sitä tuohon hiljaiseen, synkkään maahan edessämme. Joen toisella puolella ei ole mitään muuta kuin synkkiä metsiä, yksin taivaskin näyttää synkältä ja pimeältä ja synkkyys on tarttunut sydämeenikin."

"Ilta on käsissä, siksi metsä näyttää niin synkältä ja peloittavalta, poikani", sanoi Amer hellästi.

"Musta pilvi, joka lähenee idästä, on se vaippa johon maa kääriytyy ennen uneen vaipumistaan. Kun

olemme päässeet joen yli, pystytämme leirimme, ja teltassa, jota piankin opit rakastamaan aivan kuin kotiasi, unohtuu surusi. Ja aamulla, kun maa herää ja aurinko loistavana kuin morsian astuu idän kulmalta esille, kun linnut lähtevät pesistään liikkeelle ja täyttävät ilman iloisella viserryksellään ja nopsajalkainen antilooppi etsii ravintoaan metsäniityiltä, silloin sinä ihmettelet, miten koskaan olet voinut itkeä."

"En itkekään enää, katso, silmäni ovat jo kuivat!" Ja Selim kohotti rohkeat kasvonsa isänsä puoleen, joka helläsi suuteli häntä.

Karavaani oli pian kulkenut pienen joen yli, ja kaikki olivat nyt toimesta kaataen nuoria puita ja hakaten oksia, joista he rakensivat vallin leiripaikan ympärille, varokeino, johon hyvin ohjatut karavaanit eivät koskaan ole Afrikassa turvautumatta.

Kun se oli tehty, keräännettiin leiriin, ja illallinen valmistettiin. Teltat olivat pystytetyt ympyrään, ovet keskustaa kohti, jossa Amer ben Osmanin teltta sijaitsi. Herransa teltan vieressä oli kahdella tai kolmella uskollisimmalla orjalla paikkansa. He olivat päällysmiehiä ja johdattivat karavaania päällikön käskyjen mukaan.

Näiden päällysmiesten käskijöinä oli kaksi miestä, joista tässä kertomuksessa tulee usein puhe: Simba (jalopeura) ja Moto (tuli), jotka kumpikin olivat tunnetut luotettavuudestaan ja muista hyvistä ominaisuuksistaan. Minne ikänä Amer ben Osman kulki, sinne Simba ja Moto seurasivat häntä. He rakastivat häntä kuin omaa henkeään, ja poika Selim oli heidän silmäteränsä. Selimin pieninkin toivomus merkitsi lakia näille uskollisille olennoille, joiden mielestä hän oli heitä paljoo arvokkaampi, ikäänkuin hän olisi kuulunut korkeampaan maailmaan, josta heillä ei ollut aavistustakaan.

Simba oli vartaloltaan oikea jättiläinen ja, niinkuin hänen nimestäänkin saattoi päätellä, oikea jalopeura sekä voimiltaan että mieleltään. Hän oli kotoisin Urundista, suuresta maasta Tanganjika-järven luoteisrannalta, ja oli aivan nuorena joutunut vangiksi taistelussa. Päällikön poikana hän kuului wahumakansa, jaloon, pronssiväriiseen heimoon, joka aikoinaan oli vaeltanut Etiopiasta ja josta heimosta valitaan päälliköt Urundin, Ruandan, Ugandan ja Karagwahin maihin.

Simba oli nyt täysissä miehuudenvoimissaan ja oli kuulunut kaksikymmentä vuotta Amer ben Osmanin taloon. Vuotta myöhemmin kun hänet oli otettu vangiksi ja tuotu Sansibariin, oli Amer ostanut hänet, ja kun tämä huomasi, että hän oli opinhaluinen ja hyväntahtoinen sekä harvinaisen vahva, kohteli hän häntä melkein kuin poikaansa.

Jotkut Simban voimannäytteet tuntuivat melkein yliluonnollisilta. Amerin nuoret sukulaiset olivat opettaneet häntä käyttämään arabien pitkää, terävää miekkaa, ja notkea kun oli, oli hän kehittynyt erittäin taitavaksi miekan käyttäjäksi. Hän oli usein yhdellä hyvin tähdätyllä iskulla halkaissut täysikasvuisen vuohen kahtia päästä jalkoihin saakka. Monet hänen ihailijoistansa luulivat, että hän voisi tehdä samoin aasillekin, mutta sitä hän ei koskaan ollut yrittänyt, sillä siihen hänen varansa eivät olisi riittäneet. Kerran hän oli selässään kantanut kolmen vuoden vanhaa sonnia melkein koko Amerin plantashin ympäri. Hän saattoi tarttua suurta, valkeaa muskatilaista aasia korvista kiinni ja yhdellä ainoalla oikean jalan liikkeellä heittää eläimen nurinniskoin. Tavallisen miehen hän saattoi vaivatta heittää kymmenen jalan korkeuteen ilmaan ja ottaa hänet jälleen käsiinsä, aivan kuin pienen lapsen. Niin, monet olivat ne jutut, jotka kulkivat suusta suuhun tämän uljaan jalopeuran voimasta. Hän oli kuusi jalkaa ja viisi tuumaa pitkä ja hänen hartioidensa leveys oli kolmekymmentäkaksi tuumaa.

Moto eli "tuli" ei olisi voinut saada sopivampaa nimeä. Hänen herransa oli ristinyt hänet siksi hänen pippurisen, kiivaan luonteensa vuoksi. Hän oli kotoisin Urosimaasta, minkä jokainen, joka tunsikin Keski-Afrikan eri heimojen omituisuudet, heti olisi huomannut. Pieni, jäntevä vartalo, joka oli kissamaisen notkea, voimakas, kestävä ja sitkeä, oli Motolle ominainen. Lapsena oli hänetkin eräs orjakauppias tuonut Sansibariin, ja seuraten oikkuaan oli Amer ostanut hänet kahdellakymmenellä dollarilla. Ja tätä kauppaansa hän ei koskaan ollut katunut, sillä Simban jälkeen asetti Amer ben Osman Moton kaikkien muitten orjiensa edelle. Herransa puolesta Moto olisi voinut mennä tuleen ja veteen. Hän oli suuri metsästäjä, hän osasi keksiä leopardin sametinpehmeän jäljen paljaalla kalliolla, hän tiesi mikä eläin milloinkin oli taittanut heinäkorren, kunhan vain yksi ainoakin karva oli takertunut siihen, hän osasi hiipiä norsun lähetyville ja kutittaa eläimen vatsaa heinäkorrella jättiläisen aavistamatta, että sen verivihollinen oli niin lähellä sitä. Väittipä eräs mies — jonka kertomuksiin ei kuitenkaan voinut täysin luottaa — että Moto kerran olisi hiipinyt viidakossa jalopeuran jäljessä ja tavattu sen makuulta oli kaikessa rauhassa ryöminyt pedon ruumiin yli ennenkuin hän oli ampunut sitä päähän.

Se, joka tunsikin Moton yhtä hyvin kuin hänen parhaat ystävänsä, saattoi sanoa, että hän oli rohkea kuin jalopeura, notkea kuin kissa, terävisilmäinen kuin merikotka, tulinen kuin pippuri, kestävä kuin aasi ja uskollinen kuin koira. Ja jos lisäämme, että hän oli hiukan turhamainen eikä pannut pahakseen, jos ystävä hiukan kehui häntä, niin näemme Moton, mrorin, selvänä edessämme.

Ensimmäinen yö leiritulen ääressä ei tavallisesti ole kaikkein iloisimpia. Matkamiehet muistelevat niitä iltoja, joista he ovat eronneet tai ovat he vieraita keskenään ja tutkivat toisiaan ennenkuin uskaltavat antautua lähempään kosketukseen. Mutta Amer ben Osmanin leirissä ei kukaan kaivannut Sansibaria, sillä sekä suuret että pienet isännät olivat matkassa, ja kaikki tunsivat toisensa. Useimmat naidut miehet olivat ottaneet vaimonsakin mukaansa, ja naimattomat näkivät vain ystäviensä ja tuttaviansa kasvoja ympärillään.

Yhdellä ainoalla silmäyksellä saattoi huomata, että kaikki nuo leirissä kyyköttävät olennot olivat iloisia tai ainakin tyytyväisiä. Eivät mitkään silmät voi niinkuin synnynnäisen afrikkalaisen sysimustat silmäterät säihkyä iloa. Ja nämä ihmiset olivat iloisia, he huvittivat toisiaan arkielämän jokapäiväisillä jutuilla, ja kun äänestä naurua kajahti metsässä, saattoi olla varma siitä, että kysymyksessä oli joku Simban tai Moton juttu tai teko.

Iloisin joukko oli käynyt istumaan pienen tulen ääreen, jonka Simba ja Moto olivat sytyttäneet vähän matkan päähän päällikön teltasta. Selim oli juuri äsken tullut paikalle, ja Simba oli vierittänyt hirrenpätjän istuimeksi nuorelle herralle ja käynyt itse maahan hänen viereensä istumaan. Moto, joka ei tahtonut olla vähemmän avulias kuin Simbakaan, koetti muistutella jotakin hyvää juttua tai naurettavaa tapausta, joka huvittaisi Selimiä. Ja kun nuori isäntä nauroi, nauroi Simbakin. Moto seurasi Simban esimerkkiä ja koska hyvä nauru on tarttuvaa, nauroi piankin koko joukko, ja vähitellen levisi hilpeys yli koko karavaanin.

"Eräänä päivänä, ollessani Kisesan mukana Ukonongossa —"

"Oletko sinä ollut Ukonongossa, Moto?" keskeytti Selim.

"Olen, ja vielä paljoa kauempanakin. Niin, silloin —"

"Ukonongossahan ovat parhaat metsästysmaat, Moto?" keskeytti Selim hänet jälleen.

"Niin kyllä, kuivana vuodenaikana. Silloin tulee paljon villejä eläimiä Ko-joen partaalle ja metsänriistaa on runsaasti. Mutta norsuja on enemmän Kawendissa."

"Onko Kawendissa jalopeurojakin?" kysyi eräs alaston pieni poika, Niani eli Apina, joksi häntä nimitettiin, "sillä —"

Mutta ei kuka tahansa saanut rankaisematta keskeyttää Motoa, ja hän hyökkäsi paikaltaan karbasi — virtahevon nahasta tehty piiska — kädessään. Niani näki sen, ja notkeasti kuin kaimansa hän loikkasi tulen yli, mutta sattuikin putoamaan keskelle kiehuvaa riisipataa. Kauhea parahdus kuului. Kiehuva riisiä räiskyi joka puolelle pirskahtaen ympärillä istuvien paljaille käsivarsille, niin että kaikki hyökkäsivät pystyyn. Silloin Selim purskahti nauruun, ja nauru tarttui koko leiriin.

"Semmoista se on, kun keskeyttää hauskan jutun", torui Moto Niani parkaa, joka hieroi palaneita jalkojaan ja hiljakseen valitteli, mutta noissa sanoissa piili myös vihjaus Selimille.

"Jatka, Moto, en keskeytä sinua enää", lupasi Selim.

"En minä tarkoittanut teitä, rakas herra", vakuutti Moto, "te saatte keskeyttää minua niin monta kertaa kuin haluatte."

"Jatka juttuasi ja pidä huoli siitä, että se on hauska," pyysi Selim.

"Niinkuin haluatte, herra. Minä olin juuri kertonut, että olin Kisesan karavaanin kera Ukonongossa, kun tuo pieni apina Niani keskeytti minut ja —"

"Ei, Moto, minä keskeytin sinut. Niani on saanut rangaistuksensa, ja sinä rankaiset minuakin, kun et kerro juttuasi", sanoi Selim.

"No, mutta jatka, Moto", sanoi Simba syvällä äänellään. "Etkö kuule, että nuori isäntä pyytää? Mikä sinua vaivaa tänä iltana?"

"Jos te kaikki keskeytätte minut, niin juttuni voi kestää täältä Ruaan saakka", vastasi Moto närkeästyneenä.

"En minä enää koskaan keskeytä sinua, Moto", lupasi Selim, "tästä saat käteni vakuudeksi."

Moton loukkaantunut ylpeys ja turhamaisuus sulii Selimin lupauksen johdosta, ja hän alkoi nyt kertoa.

"Me matkustimme Ukonongossa ja olimme saapuneet sulttaani Mreran kylään, kun Kisesa pyysi minua hankkimaan hiukan metsänriistaa ja sanoi, että jos toisin kotiin antiloopin, niin hän antaisi minulle neljä kyynärää pumpulikangasta.

"Hyvän aamiaisen jälkeen, jonka Kisesa lähetti minulle omasta pöydästään, lähdin matkaan. Oli keskipäivän aika, ja aurinko paistoi hyvin kuumasti, joskin metsässä tulisi olemaan kylläkin viileää. Ei kestänyt kauan ennenkuin tulin pienen kiemurtelevan joen varrelle, ja monta tuntia seurasin sen juoksua, kunnes noin kaksi tuntia ennen auringonlaskua kuulin kumeeaa ääntä, joka muistutti maanjäristystä. Kuunneltuani hetken aikaa huomasin, että äänen aiheutti norsulauma, joka kulki pitkässä rivissä kovalla maalla, ja että se oli menossa joen rantaan juomaan.

"Heittäydyin heti pitkäksi maahan, aivan kuin olisin ollut kuollut. Ruoho oli noin kahden jalan korkuista ja hyvin tiheää, niin että olin täydessä turvassa, kunhan en vain liikahtanut. Olin siksi vanha metsästäjä, että tunsin norsujen tavat. Kun ne olivat marssineet ohitseni, kohotin varovasti päätäni ja laskin montako niitä oli. Kaksi, neljä, kuusi, kahdeksan, kymmenen jättiläis-elukkaa, jotka heiluttivat kärsiään ilmassa, ikäänkuin ne olisivat olleet metsän herrat ja tienneet sen myöskin itse. Aivan levollisina ja huolettomina ne vaelsivat eteenpäin, ja minä ryömin jonkun matkan päähän. Sitten kaahlasin joen poikki ja ryömin nelin kontin joen muodostamaa polveketta myöten ja pääsin vihdoinkin yhä vatsallani ryömien, suuren bambupuun luo, joka kasvoi minun ja norsujen välillä. Jos ne kaikki olisivat seisonet rivissä ja juoneet, en olisi huomautta voinut hiipiä niin lähelle niitä, mutta muuan janoinen jättiläinen seisoikin keskellä jokea, aivan bambupuun vieressä, ja peitti minut siten muiden katseilta.

"Kisesa ei ollut käskenyt minua ampumaan norsua, mutta koska hän oli lähtenyt Ukonongaankin hakemaan norsunluuta, niin en luullut hänen panevan pahakseen, vaikka toisin mukana kaksikin suurta torahammasta, jotka Sansibarissa olivat 500 dollarin arvoiset, ja koska hän oli luvannut minulle neljä kyynärää pumpulikangasta antiloopista niin varmaankin hän antaisi minulle paljoa enemmän 500 dollarin arvoisesta norsunluusta.

"Ryömin tuuma tuumalta lähemmäksi suurta eläintä, joka seisoikin bambupuun luona. Ja parin minuutin kuluttua, jotka olivat pitkiä kuin tunnit, kohosin pystyyn, kiristin vyötäni ja valmistuin juoksemaan henkeni edestä niinpian kuin olisin laukaissut pyssyni. Mutta juuri silloin kun minun olisi pitänyt ampua, sainkin lystikkään päähänpiston. Pedon takapuoli oli niin lähellä minua, että mieleni teki kutittaa norsua vatsaan, sillä kannattaisihan sellaista juttua kertoa muillekin. Minä leikkasin pitkän heinänkorren ja pistin sen varovasti takajalkojen välistä vatsaa kohti. Olipa lystikästä nähdä, miten lyhyt häntä heilahti edestakaisin ja suuri eläin hieroi kylkeään puun runkoa vasten. Mutta kun tätä leikkiä oli kestänyt pari sekuntia, tartuin minä pyssyyni, tähtäsin sen pari kolme tuumaa vasemman etujalan yläpuolelle ja ammuin. Norsu loikkasi eteenpäin ja samalla toiset norsut näkivät juoksevan olennon, joka — sen voin vakuuttaa — kiiti kuin antiloppi pensaiden ja mättäiden yli.

"Silmänräpäyksessä norsut olivat tointuneet hämmästyksestään. Kuului vihaisia törähdyksiä, ja veden loiskinasta ja viidakon rasahtelusta saatoinkin päätellä, että ne ajoivat minua takaa. Ei koskaan mikään antiloppi, jota jalopeura ajaa takaa, ole kiittänyt Ukonongan tasankojen yli niinkuin minä.

"Mutta minusta tuntui, niinkuin siitä ei olisi ollut mitään hyötyä. Hirveä kopina ja rätinä tuli yhä lähemmäksi, ja kun käänsin päätäni, huomasin, että joukon johtaja oli vain kolmenkymmenen askeleen päässä minusta. Se näytti kohoavan kolme kertaa korkeammaksi ja paisuvan kolme kertaa suuremmaksi kuin mitä se muuten oli. Sen suuret korvat olivat kuin levällään olevat siivet, ja pienet silmät hehkuivat kuin kekäleet. Kärsä oli kohonnut suoraan ylös, pää oli ojentunut eteenpäin kuin kirahvin kaula eläimen ajaessa petoeläintä takaa, ja molemmat pitkät, kiiltävät torahampaat näyttivät hirvittäviltä. Sen katse kohtasi minun katseeni, ja se päästi yhtä pelottavan törähdyksen kuin Watutan sotatorvi. Ei auttanut, vaikka enensin vauhtiani, peto tuli yhä lähemmäksi minua, ja se oli vain viidentoista jalan päässä, kun mieleeni muistui eräs kuje, jota Urorin norsunpyytäjät käyttävät. Suurin norsu oli oikealla puolellani, jota vastoin toiset olivat vasemmalla, ja näyttivät pikemmin seuraavan johtajaansa kuin minua. Niin pian kuin huomasin sen, poikkesin oikealle ja juoksin suorassa kulmassa entistä suuntaani vastaan niin nopeasti kuin jalkani kannattivat. Norsut hyökkäsivät eteenpäin. Niiden askeleet muistuttivat Ugogon hirmumyrskyä, kun se saapuu ukkosen kera ja pyyhkäisee tasangon yli rytisten ja paukkuen ja kiskoo pensaita, jopa pieniä puitakin maasta, niin että ilma pimenee.

"Olin ennättänyt viidenkymmenen kyynärän päähän, ennenkuin norsut saattoivat kääntää suuntaansa. Mutta vain hetkeksi niiden kulku keskeytyi. Pian ne keksivät minut jälleen, ja äänekkäästi toivottaen ne hyökkäsivät tiheässä rivissä jälkeeni. Te tiedätte kaikki, että minä juoksen nopeasti, mutta nopeinkin mies ryömii verrattuna ärtyneen norsun hyökkäykseen. Norsut, varsinkin johtaja, pääsivät pian kintereilleni.

"Näin vähän matkan päässä edessäni pienen viidakon, ja tuumin, että voisin varmaankin löytää sieltä piilopaikan, jos vain ennättäisin niin pitkälle. Huomasinkin maassa puoleksi heinien ja oksien peitossa olevan kolon ja arvasin että se oli villisian pesä. Sehän olisi mainio piilopaikka, kunhan villisika ei olisi pesässään, ja hetken kuluttua minä ryömin takaperin koloon. Tuskin olin päässyt perille, ennenkuin kuulin norsujen tömistävän päni päällä. Mutta samassa kuului äkäistä röhkinää takaani. Minä lensin

kuin pyssyn ampumana ulos kolosta ja heittäydyn parin askeleen päähän puolikuolleena. En ennättänyt muuta kuin tuntea, että pesän äreä omistaja oli purrut syvän haavan reiteeni, kun villisika jo hyökkäsi ohitseni samaan suuntaan kuin norsutkin. Sitten makasin tiedottomana monta tuntia.

"Kun tulin jälleen tajuihini, oli yö. Pian kuulin kaukaa laukauksia, jotka seurasivat toisiaan määrättyjen väliaikojen jälkeen, ja laukaisin oman pyssyni vastaukseksi. Jatkamalla ammuskelua minun onnistuikin ohjata ystäväni luokseni, sillä en voinut liikahtaa paikaltani.

"He kantoivat minut leiriin ja minä makasin kolme viikkoa voimatta liikahtaa paikaltani. Villisian pureman arvet ovat yhä jäljellä, ja saankin pitää ne kuolinpäivääni saakka. Olen puhunut."

"Entäs miten kävi sen norsun, jonka sinä ammut?" kysyi Selim, kun Moto oli lopettanut mielenkiintoisen kertomuksensa.

"Se löydettiin seuraavana päivänä, parin tunnin matkan päässä siitä paikasta, jossa minä olin sitä ampunut. Verijälkiä myöten eläintä oli helppo seurata. Kisesa ansaitsi paljon rahaa tuolla norsulla, sillä sen torahampaat olivat tavattoman suuret."

"Montako kangaspalasta sinä sait Kisesalta?" kysyi Selim edelleen.

"Ainoastaan neljäkymmentä."

"*Ainoastaan* neljäkymmentäkö?" toisti Selim. "Eikö se ollut paljon?"

"Oliko se paljon, kun hän sai kolmesataa?" vastasi Moto loukkaantuneena.

"Mutta sinä unohdat, Moto", sanoi Selim, "että sinä olit Kisesan orja, ja että pyssy, jolla sinä ammut, oli hänen, samoin kuin ruuti ja kuulatkin ja että yksin sinun vaatteesikin olivat hänen omansa. Ruoka, joka antoi voimaa sinulle, oli hänen pöydästään, miehet, jotka kantoivat sinut kotiin metsästäjä hoitivat sinua sairaana ollessasi, olivat hänen palvelijoitaan, ja hänen avuttaan sinä olisit kuollut aarniometsään etkä koskaan enää saanut nähdä ainoatakaan norsua. Mitäs siihen sanot, Moto?"

"Että sinä olet oikeassa, nuori herra", vastasi Moto nöyrästi, ja kaikki muut yhtyivät siihen.

"Kerro nyt Kisesan taistelusta waroreja — sinun omaa kansaasi — vastaan ja miten sinä pelastit kuninkaan pojan", kehoitti Simba.

"Niin, tee se", pyysi Selim. "Se on varmaankin hauska kertomus. Sitä paremmin minä nukun ensimmäisen yönä Afrikassa."

"Kun ystäväni Simba pyytää ja nuori herrani käskää, on Moto heti valmis", vastasi Moto ja heitti suuren halon tuleen. "Siitä ei ole pitkä aika, ehkäpä kolme tai neljä vuotta. Kisesa oli silloin Unyanyembessa. Hän oli riidassa Sayd ben Salimin, Sansibarin walin [maaherra] kanssa, ja useimmat arabit pitivät Kisesan puolta, sillä hän oli urhoollinen, mahtava ja rikas.

"Kun Sayd ben Salim kehoitti arabeja taisteluun Kahaman mustaa päällikköä vastaan, kieltäytyi Kisesa, ja useimmat arabit tekivät samoin. He sanoivat että Kahama oli vain pieni kylä ja että sellaiseen taisteluun oli Salimin pojalla kylliksi sotilaita, jotka saivat palkkansa sulttaanilta. Salimin poika osaa kyllä pitää arabeja aisoissa ja rakentaa rauhaa rauhallisten kauppiaitten kanssa, mutta taisteluun hän ei kelpaa. Siihen Kisesa pystyy. Ja pari kolme viikkoa myöhemmin palasi wali takaisin mustien voittamana, ja arabit tekivät hänestä pilkkaa.

"Pian senjälkeen syttyi sota Urorin kanssa. Sayd ben Salim ei tahtonut puuttua siihen, vaan sanoi, että jos Kisesa lähtisi mukaan, luovuttaisi hän Unyanyymben maaherrana hänelle korkeimman päällikkyyden. Kisesa suostui siihen heti, ylhäisimmät arabit yhtyivät häneen, ja paria päivää myöhemmin marssi Kisesa Uroria vastaan tuhat miestä mukanaan.

"Luulen, että me lähestyimme Urorin pääkaupunkia Kwikuraa kahdentenkymmenentenä päivänä marssille lähtömme jälkeen. Sinä yönä me nukuimme aseistettuina ja saatuamme merkin ryömimme tunnin ajan pensaikossa, kunnes kuutamossa näimme edessämme Kwikurun paaluaidat. Mutta kauan emme ennättäneet niitä katsella, sillä niin pian kuin merkki torvella annettiin, juoksimme paaluaidalle. Nopeina kuin salaman iskut Kisesan miehet saapuivat paikalle ja pistivät pyssynsä paalujen lomiin, mutta ei ainoatakaan laukausta laukaistu, sillä Kisesa osaa johtaa sotaa. Hän puhalsi torveensa, ja ääni kylästä kysyi ketä me olimme ja mitä me tahdoimme.

"Päällikkömme vastasi: 'Tulkaa taistelemaan, sillä Kisesa seisoo portillanne.'

"'Kisesako?' toisti ääni.

"'Juuri hän eikä kukaan muu. Minä olen Kisesa ja olen tullut tappamaan teidät!'"

"Ääni vastasi: 'Kisesalla on kiire kuolla, koska hän on tullut Kwikuruun, Urorin kuninkaan pääkaupunkiin. Onko Kisesalla aina näin kiire? Meidän on tapana keskustella ensin. Mitä Kisesa haluaa?' Kysyjä oli kuningas, vaikka hän ei tahtonut näyttäytyä.

"Sinä olet koira ja koiran poika!' vastasi Kisesa. 'Etkö ole hyökännyt kauppiaittemme kimppuun ja tappanut heitä anastaaksesi heiltä norsunluuta? Etkö ole silponut heidän poikiaan hakkaamalla heiltä oikean käden poikki? Etkö ole piessyt vankeja, kunnes moni heistä on kidutuksesta kuollut? Etkö ole ajanut takaa Kisesaa, suurta arabialaista sotapäällikköä, siksi että tahdoit nylkeä hänet elävältä ja tehdä vaatteita hänen nahastaan? Nyt Kisesa on portillasi, tule ottamaan hänen nahkansa.'

"Teit oikein saapuessasi minun luokseni, ennenkuin minä tulin sinun luoksesi, Kisesa', vastasi toinen. 'Sinä olet aika mies, mutta sittenkin minä nyljen sinut, ja saat kokea mitä merkitsee, kun varkaan tavoin hiipii yöllä Mostanan portille. Minulle on kerrottu, että olet rohkea. Onko tämä tekosi nyt rohkea? Nuori poikani Kalulu on sinua uljaampi. Jää siihen missä olet, jotta saamme nähdä ainakin sen, joka nimittää itseään uljaaksi, mutta ei olekaan muuta kuin rosvo.'

"Mostana, jos se on nimesi', vastasi Kisesa, 'niin odotan täällä, kunnes aurinko nousee idästä. Silloin saat nähdä kasvoni ja sinä kuolet. Minä olen puhunut.'

"Sitten me laskeuduimme levolle paaluidan ulkopuolelle. Joka viidennen miehen tuli valvoa toisten nukkuessa. Niin pian kuin aurinko näkyi puiden latvojen takaa, kuului Kisesan torven ääni, joka kutsui meidät valmistautumaan taisteluun, ja samassa pärisivät Mostanan rummut. Minä olin nukkunut sikeästi, mutta kurkistin nyt paalujen lomitse nähdäkseni paikan, jonne meidän tuli hyökätä. Se oli suuri kylä, ympyrän muotoinen niinkuin kaikki kylät Urorissa ja paaluidat olivat vahvat ja vasta rakennetut. Siellä oli paljon majoja, ja yhtä niistä, Mostanan asuntoa, ympäröi aitaus, jonka takana hän saattoi puolustautua viimeiseen asti.

"Ei kestänyt kauan ennenkuin me hyökkäsimme toistemme kimppuun kuin jalopeurat ja ammuimme toisiamme suoraan silmiin. Pian me huomasimme, että voitto alkoi kallistua meidän puolellemme, sillä meillä oli paremmat aseet ja me seisomme kauempana toisistamme, jota vastoin Mostanan miehet olivat niin lähekkäin, että jokainen kuula, joka tunkeutui aitauksen sisäpuolelle, tappoi tai haavoitti jotakuta ja naisten huutoa ja haavoittuneiden valituksia oli hirveä kuulla.

"Ammuttuamme tunnin verran toisiamme antoi Kisesa murtaa portit, ja me hyökkäsimme joukolla sisäpuolelle ja anastimme valtaamme kuninkaan asuntoa lähinnä olevat majat. Sitten me ampuen ja eteenpäin juosten pääsimme sisemmän aitauksen luo ja tähtäsimme keskelle aitauksen sisään ahdettuja joukkoja. Kauheata oli nähdä sitä. Ihmiset kaatuivat kuolleina maahan yhtä nopeasti kuin me saatoimme niitä laskea, ja jonkun ajan kuluttua ne harvat, jotka vielä olivat hengissä, alkoivat rukoilla armoa huutaen: 'Aman! Aman!' Sisemmän paaluidan portit murrettiin, ja Kisesan miehet hyökkäsivät sisäpuolelle niin kovalla jymyllä, että ääni kuului päivän matkan päähän.

"He ampuivat, huusivat, melusivat ja lauloivat. Eivätkö he olleet voittajia?

"Minäkin olin niiden parissa, jotka hyökkäsivät kuninkaan alueelle. Vanha Mostana taisteli viimeiseen asti. Hän ampui kuolettavat nuolensa niin nopeasti ja varmasti, että monet Kisesan miehistä kaatuivat voitonlaulu huulillaan. Hänen rinnallaan seiso i nuori poika, noin kolme vuotta nuorempi meidän nuorta herramme, Selimiä. Hän oli yhtä pitkä, suora ja solakka kuin nuolet, joita hän lennätti suurella taidolla meidän joukkoamme vastaan. Kisesa itse oli joukossamme. Kun hän näki miten rohkea poika oli, huusi hän: 'Surmatkaa Mostana, mutta pelastakaa poika! Viisikymmentä kangaspalasta sille, joka tuo luokseni Kalulun elävänä!' Minähän olen mrori itse, ja minä rakastin poikaa hänen urhoutensa vuoksi sekä päätin jos mahdollista tuoda hänet Kisesalle sekä ansaita luvatus palkan. Kilpi, joka oli ollut erään Mostanan sotilaan, oli maassa. Minä tartuin siihen ja suojelin sillä ruumistani samalla kun huusin kirorikielellä Kalululle, että olin hänen ystävänsä ja tahdoin pelastaa hänet. Hetken aikaa poika seiso i hämmästyneenä keskeyttäen tappelunsa, mutta kun hän näki minun lähenevän ja pelkäsi, että aioin vain vahingoittaa häntä, heitti hän kevyen heittokeihään vastaani. Ja niin hyvin hän tähtäsi, että hän osui keskelle kilpeäni ja naulasi käteni siihen kiinni. Samassa hetkessä hänen isänsä kaatui kuolleena maahan omalle kynnykselleen, ja minä kuulin pojan hurjasti huutavan ja näin hänen pakenevan taloon. Välittämättä kipeästä kädestäni kiiruhdin hänen jälkeensä ja näin hänen katoavan ovesta, joka johti kuninkaalliseen taloon. Hän katsoi hätäisesti ympärilleen, ja kun tällä puolella ei näyttänyt olevan vaaraa, kiiti hän eteenpäin niin nopeasti, että kotkansulat hänen päässään taipuivat aivan suoriksi. Minä annoin hänen juosta ulomman paaluidan luo, mutta ennenkuin hän pääsi sen yli, olin tarttunut hänen jalkaansa. Hän piti kiinni paalusta toisella kädellään tavoitellen toisella minua, ja koska warorin keihäs voi olla vaarallinen, päästin otteeni irti. Nopeammin kuin leopardi hän hyppäsi aidan yli ja pakeni pois henkensä kaupalla. Mutta minäkin olen mrori, enkä aikunut antaa pojan voittaa itseäni, vaikkapa se olisi ollut itse Mostanan poika. Minä hyppäsin myös aidan yli eikä kestänyt kovin kauan

ennenkuin sain pakolaisen kiinni. Hän oli juuri ennättänyt metsänreunaan, kun tartuin häntä käsivarteen ja vakuutin, ettei hänen tarvinnut pelätä, sillä olin hänen ystävänsä. Hän kääntyi puoleeni omituinen katse silmissään — se muistutti aivan antiloopin katsetta. Ehkäpä juuri sen vuoksi että itse olin mrori, halusinkin saada vangikseni Mostanan pojan, mutta nähtyäni nuo suuret, lempeät, rukoilevat silmät purskahdin itkuun.

"Sinä olet mrori", sanoi hän, 'tahdotko antaa Mostanan pojan noiden rosvojen orjaksi?'

"Herrani", minä vastasin, 'arabit eivät ole rosvoja, he ovat rikkaita kauppiaita, jotka kaupittelevat norsunluuta ja jotka nousevat taisteluun, kun heille tehdään vääryyttä. Mostana on kuollut, arabialaispäällikkö Kisesa itse tahtoo saada teidät. Tahdotteko antautua?'

"Sinä et ole mrori. Ei kukaan mrori rupeaisi arabialaisen koiran orjaksi, olkoon arabi miten rikas ja mahtava tahansa. Mostana on usein ennustanut minulle, miten meidän kävisi, mutta Kalulu, hänen poikansa, ei koskaan tahdo ruveta orjaksi. Kuule minua, veljeni [kaikkia muukalaisia nimitetään Urorissa 'veljiksi'], minä synnyin Kwikurussa. Täällä minä opin erottamaan ystävän vihollisesta, valon pimeästä, hyvän pahasta, täällä minä opin käyttämään keihästä ja jousta, heiluttamaan tapparaa ja nuijaa. Noilla vihreillä niityillä minä leikittelin samanikäisten ystäväni kanssa, täällä metsässä olen pyytänyt hunajalintuja ja etsinyt villien mehiläisten makeita aarteita. Täällä antilooppi ja nopeajalkainen seepra ovat viekoitelleet minua metsästyksen, täällä yksin puutkin tuntevat minut ja pitävät minua tähän maahan kuuluvana. Mutta nyt on isäni Mostana kuollut. Kyläni tulee poltetuksi, sukulaiseni ovat kaatuneet tai joutuneet vangeiksi, pelot jäävät kylvämättä, ja minun entinen kotini muuttuu erämaaksi. Ja nyt minä pyydän, minä, joka olen mrori, sinulta sitä ainoaa mikä minulla vielä on jäljellä — vapauttani. Puhu, mrori, täytyykö minun rukoilla kahdesti sitä, mikä ei koskaan ole ollut sinun omasi? Etkö salli minun mennä setäni luo ja muistella sitä ystävällistä mroria, joka ei tahtonut hyötyä pojan heikkoudesta?'

"Menkää rauhassa, herrani", minä vastasin. 'Moto on ystäväne, ja jos te tahdotte muistella Motoa, kun elätte onnellisena setänne heimon parissa, niin hän on kiitollinen!'

"Onko nimesi Moto?" huudahti hän ihastuneena ja tarttui käteeni. 'Warorisotilaat setäni heimon parissa tulevat aina muistelemaan nimeäsi ilolla. Setäni Katalambula on pitävä sinut mielessään, jos me joskus vielä kohtaamme toisemme. Kalulu on puhunut'.

"Hän syleili minua hellästi, niinkuin olisin ollut hänen isänsä, otti aseensa ja kilven, jonka ojensin hänelle ja katosi metsään, kevyesti kuin juokseva kauris.

"Ja nyt yö on tullut, erotkaamme siis, ystävät", sanoi Moto lopetettuaan jännittävän kertomuksensa.

"Minua ihmetyttää, että sinä päästit Kalulun karkuun, Moto, vaikka olisit voinut saada hänestä viisikymmentä kangaspalasta palkaksi", sanoi Selim.

"Mutta minua se ei ihmetytä", vastasi Simba, "minä tunnen Moton, ja siksi rakastan häntä kuin veljeäni. Olihan Kalulu kuninkaanpoika! Olisiko Moto voinut riistää Kalululta sitä, mihin hänellä ei ollut oikeutta? Ei, Moto, sinä olet hyvä kuin keltainen metalli, jota kaikki rikkaat arabit rakastavat. Te ette tiedä, mitä orjanaolo merkitsee, nuori herra. Rukoilkaa Allahia, ettei teidän koskaan tarvitsisi oppia sitä tietämään", ja Simba nousi ylös ja haukotteli.

"Minäkö orja! Sinä uneksit, Simba. Arabi ei voi olla orja, mutta mustat ovat syntyneet arabien orjiksi", vastasi Selim hiukan terävästi.

"Siitä me voimme jutella toisen kerran, veljeni Simba", sanoi Moto sovitellen. "Meillä on huomenna pitkä päivämatka edessä. Nuori herra, teidän isänne on sanonut, että meidän täytyy olla matkalla Simbamwenniin ennen päivän nousua. Ja nyt on jo myöhäistä. Hyvää yötä, nuori herra."

KOLMAS LUKU

Neuvottelu. — Mitä arabialaispoika ajattelee orjana olemisesta. — Isan kuje. — Pikku Niania pidetään pahoin. — Selim ja hänen isänsä. — Kauniita maisemia. — Maa, jossa maito ja hunaja vuotaa. — Onko oikein vai väärin omistaa orjia? — Suuri krokotiili. — Kuolemanvaara. — Selimin rohkeus. — Simban valppaus. — Simban uskollisuuden palkka. Kuollut varas. — Hurja warori. — Arabien neuvottelu. — Onko sota vai rauha? — Sota.

Seuraavana aamuna oli Amer ben Osmanin karavaani varhain liikkeellä, ja mieliala oli jos mahdollista vieläkin parempi kuin edellisenä iltana. Laulettiin ja naurettiin, ja kaikkialla oli iloista elämää, mikä on matkan alussa aina tavallista.

Kymmenentenä päivänä saapuivat he linnoitetun kaupungin, Simbamwennin edustalle, ja ruohoisella rinteellä Ungerengeri-joen rannalla näkyivät toisten karavaanien valkoiset hevoset, teltat ja majat.

Vastatulleet ilmaisivat tulonsa afrikkalaiseen tapaan pyssyjenlaukauksilla, jotka viekoittelivat arabialaisia sadoittain ulos majoistaan.

Lämpimästi ja sydämellisesti Amer ben Osman otettiin vastaan. Päälliköt syleilivät toisiaan, ja Selimin ikätoverit tervehtivät häntä iloisesti. Ja kun tervehdysmenot oli suoritettu, lähtivät kaikki Khamis ben Abdullahin teltaan. Hänet oli yksimielisesti valittu retkikunnan johtajaksi, ja hänen luonaan tarjottiin ravitseva ateria nälkäisille matkamiehille.

Sinä aikana kuin Amer ja hänen poikansa Selim tyydyttivät nälkänsä, kerrottiin vain matkan varrella tapahtuneista seikkailuista, mutta kun ateria oli päättynyt, otti Khamis ben Abdullah keskustelunalaiseksi kysymyksen, joka oli kaikkien mielessä — mitä tietä retkikunnan oli nyt määrä jatkaa matkaansa.

"Suuri kysymys, Amer ben Osman", sanoi Khamis, "on nyt se, valitsemme pohjoisen tien Mbumiin Usagarassa, sitten suoraan Urundiin ja sieltä Marungun ohi Tanganjikan eteläpuolitse Ruaan, vai seuraamme vanhaa tietä Marenga M'Kalin ja Ugogon kautta Unyanyembeen, sitten Ujijiin ja Tanganjika-järven ylitse Ruaan. Tahdon kernaasti kuulla mieltäsi, sillä sinä olet vanha, kokenut mies, joskaan et ennen ole käynyt tässä maassa."

"Allah tietää", vastasi Amer ben Osman, "että vain nimeksi tunnen tätä maata. Mutta jollet itse tahdo määrätä tietä, niin pyydän sinua tai jotakuta muuta ilmoittamaan minulle, mikä erotus on näiden molempien teitten välillä."

"Jos olisin yksin", sanoi Khamis varmasti, "niin valitsisin vanhan tien, mutta muutamat ystäväistä täällä tuntevat maan yhtä hyvin kuin minäkin, ja he arvelevat, että joukkomme on siksi suuri, että voisimme uskaltaa kulkea toistakin tietä. Jos valitsemme vanhan tien, tulee meidän maksaa matkalla veroa wagogokansalle tai taistella heitä vastaan, kumman vain katsomme edullisemmaksi. Mutta jos kuljemme eteläistä tietä, täytyy meidän ensiksikin hyvittää wahehelaiset, nuo roistot, matkustaessamme heidän maansa läpi. Sitten tulevat warorit, jotka ovat voimakkaammat kuin edelliset, ja heidän kanssaan meidän täytyy rakentaa rauha tai sotia. Heidän toisella puolellaan asuu watutakansa, jotka ovat warorien heimolaisia, ja heille on maksettava veroa tai ryhdyttävä taisteluun, mutta sitten tie onkin selvä aina norsunluumaahan Ruaan saakka. Minä myönnän, että tämä eteläinen tie on monta vertaa lyhyempi, mutta ei suinkaan varmin."

"Ja mitä arvelevat meidän ystävämme? Mitä sanoo Sultan ben Ali?" Amer kysyi.

"Minun mielestäni olisi paljoa viisaampaa valita pohjoinen tie", vastasi vanha Sultan. "Wagogot ovat tosin vaativaisia ja hävyttömiä, mutta meidän on turha pelätä heitä, jos vain olemme viisaita emmekä ärsytä heitä sotaan."

"Jos Sultan ben Ali ja Khamis ben Abdullah puoltavat pohjoista tietä, tahtoisin kernaasti yhtyä heihin. Mutta mikä on enemmistön mielipide?"

"Meitä on kymmenen päällikköä", sanoi Khamis, "ja seitsemän äänestää eteläisen tien puolesta. Vain sinä, Sultan ben Ali ja minä pidämme pohjoista tietä edullisempänä."

"Niin, siitä syystä, että meitä on yli 600 aseistettua miestä", selitti sheikki Mohammed. "Tietenkin meidän on maksettava veroa waroreille ja watutoille ja saamme paljonkin vastusta waheheista, jotka ovat koiria. Mutta veron maksaminen on sittenkin halvempaa kuin kolmen kuukauden hukka toisella tiellä. Ja sitten me säästämme sen kankaan, jota meidän olisi pakko maksaa wagogoille, jotka ovat kovin ahnaita ja vaativia. Kolmen kuukauden matka maksaa meille suunnilleen viisitoista kangaspakkaa. Waroreille maksettavat verot ovat yhtä suuret kuin ne, mitkä wagogot vaativat, ja silloin meiltä säästyy viisitoista kangaspakkaa, joista voimme maksaa watutoille. Siten me säästämme sekä tavaraa että aikaa."

"Kuuluuhan tämä järkevältä", arveli Amer, "mitä sinä siihen sanot, Khamis? Onko eteläinen tie vaarallisempi, kuin mitä meidän karavaanimme kestää?"

"Sitä meidän tulisikin ajatella enemmän kuin tavaraamme", vastasi Khamis. "Kokemus on opettanut minua välttämään waroreja ja varsinkin watutoja. Warorit ovat urhoollisia ja voimakkaita ja joskus taisteluhaluista, mutta watutat — niin minulle on kerrottu — ovat vaarallisia. Se on villi heimo, joka

elatukseen ryöstää karavaaneja, enkä minä tahdo lähteä eteläiselle tielle, jolleivät kaikki päälliköt ole yksimielisiä."

"Minun suostumukseni sinä saat, jos sitä tarvitset", sanoi Amer. "Jos Allah suo, saattaa hän meidät vahingoittumatta kaikkien Afrikan heimojen keskitse."

"Ja jos tarvitset minun ääntäni", lisäsi Sultan ben Ali, "niin suostun enemmistön tahtoon. Nyt asia riippuu vain sinusta, Khamis, tahdotko pohjoista vai eteläistä tietä saattaa meidät norsunluumaahan."

"Minulla on vain yksi ääni", vastasi Khamis, "ja jos te kaikki olette yhtä mieltä siitä, että meidän on parasta valita eteläinen tie ja että minun tulee johdattaa teitä, niin ei minulla ole sen enempää sanomista."

"Me olemme yhtä mieltä", vastasivat kaikki.

"Sitten lähdemme huomenna, tuntia ennen aamun koittoa matkaan. Me kuljemme ensin Mhumiin saakka ja käännyimme sieltä etelään."

Päätöstä koskeva tieto levisi nopeasti ja kullakin ryhmällä oli oma mielipiteensä. Älkäämme unohtako ystäviämme Simbaa ja Motoa, vaan kuunnelkaamme, mitä he arvelevat siitä tiestä, jota oli päätetty kulkea.

Oli yö. Leiritulet loimusivat suuressa ympyrässä, jonka läpimitta oli yli viisisataa jalkaa ja jonka keskellä oli useita majoja. Päälliköiden majat olivat rivissä rinnatusten, joskin niin kaukana toisistaan, että kukin päällikkö ja hänen perheensä saattoi vapaasti liikkua sen ympärillä.

Lähellä Amer ben Osmanin telttaa istuivat tulen ääressä Simba ja Moto sekä toisten päällikköjen fundit, ja matoilla lepäsivät Selim, Amerin poika, Khamis, Khamis Abdullahin poika, Isa, sheikki Thanin poika, sekä veljekset Abdullah ja Mussoud, sheikki Mohammedin neljä- ja kaksitoista-vuotiaat pojat.

"No Simba?" kuului Selimin ääni. "Et tiedä, Isa, mikä aarre Simba on, hän on niin suuri ja viisas ja voimakas. — Mitä sinä arvelet eteläisestä tiestä, Simba? Saammeko kokea sen varrella enemmän seikkailuja?"

"Sitä kyllä pelkään, nuori herra", vastasi Simba.

"Pelkäätkö sinä seikkailuja? Eikö Selim juuri sanonut, että olet hyvin voimakas?"

Simba käänsi suuret viisaat silmänsä Isaan. "Te olette nuori poika, herra Isa", hän vastasi. "Te ette ymmärrä sitä."

"Kuulkaahan orjaa!" huudahti Isa. "Mitä minä en ymmärrä — sanopa se, uljas Simba?"

"Te ette ymmärrä, että se mikä seikkailussa on toisille hauskaa, on toisille surullista, ja me voimme joutua sellaisiin seikkailuihin, joista ei kenellekään meistä ole iloa", vastasi Simba vakavana.

"Mikä sinua tänään vaivaa?" kysyi Selim.

"Minä en pidä siitä tiestä, jonka päälliköt ovat valinneet. Ei kukaan ymmärrä paremmin tätä asiaa kuin ystäväni Moto, ja jos hänen mieltään olisi kysytty, olisin vähemmän levoton teidän ja herrani Amerin puolesta."

"Mitä sinä arvelet, Moto?" kysyi Selim.

"Simba puhuu totta", Moto vastasi. "Warorit ovat ilkeitä ja watutat ovat vieläkin ilkeämpiä. Kovat ajat odottavat meitä."

"Kuinka kovat?" kysyi Selim jälleen.

"Luultavasti sota", vastasi Moto. "Aina Kisesan ja Mostanan taistelusta saakka ovat warorit olleet ilkeämielisiä. Heillä on nykyään arabialaisia orjia. Ennen heillä oli tapana tappaa tai kiduttaa vankeja, mutta nyt he kohtelevat heitä samaten kuin arabit — ottavat heidät orjikseen."

"Ottavatko he arabeja orjikseen!" huudahti nuori Khamis, voimakas, kiivas nuorukainen. "Sinä valehtelet!"

"Oi herra", vastasi Moto, "jos he joutuvat orjiksi niin enhän minä ole siihen syypää. Mutta minä puhun totta."

"Beduiiniko — vapaa beduiiniko, joka ei tunnusta mitään herraa — olisi orja! Moto, sinä valehtelet."

Beduiini ei voi elää orjana."

"Waroreilla on nykyään orjia, ja jotkut niistä ovat arabeja, minä vannon sen", sanoi Moto juhlallisena.

"Sitten minä iloitsen, että isäni valitsi tämän tien", sanoi nuori Khamis. "Paha periköön nuo uskottomat koirat! Varokoon se mrori itseään, joka joutuu minun käsiini, sillä Muhammedin pyhän nimen kautta, minä kidutan hänet kuoliaaksi."

"Malttakaa, nuori herra", sanoi Simba nousten seisoaalleen, "ja kuulkaa minua! Warorit ovat ilkeämielisiä, niinkuin Moto sanoo, mutta he ovat ihmisiä, ja eräs hyvä nasarealainen, eräs valkoihoinen mies Sansibarissa, sanoi kerran, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Jos warorit ovat ihmisiä ja asuvat omassa maassaan, ja jos arabit tulevat häiritsemään heidän rauhaansa ja kohtelevat heitä väärin, niin miksi he eivät kohtelisi arabialaisia vankeja samalla tavalla kuin arabit heitä? Vastatkaa minulle tähän."

"Etkö tiedä, mitä pyhä koraani sanoo, Simba?" sanoi Mussoudin vanhin poika. "Hyvä imani on usein lukenut meille tämän kohdan: 'Totisesti sanon minä: Al Zackumin puun hedelmä olkoon epäuskoisten ravintona, kuin öljyn sakka se kiehukoon kirottujen vatsassa. Kun koottaatte epäuskoisia, niin lyökää heiltä päät poikki, kunnes syttyy suuri verilöyly, ja sitokaa heidät nuoriin. Ja päästäkää heidät sitten vapaiksi tai vaatikkaa lunnaita, kun sota on laskenut aseensa maahan'. Ja toisessa kohtaa sanotaan: 'Allah ei salli niiden työn mennä hukkaan, jotka taistelevat hänen totisen uskonsa puolesta, hän on johdettava heitä ja vahvistava heidän sydämiään ja saattava heidät paratiisiin, josta hän on heille ilmoittanut.'"

"Mitä sinä sanot orjista ja oikeauskoisista Simba?" kysyi Isa riemuiten. "Etkö luule, että meillä on oikeus vangita niitä, jotka juonittelevat meitä vastaan, ja ottaa ne orjiksemme heidän uskottomuutensa ja hurjuutensa vuoksi?"

"Minä olen samaa mieltä kuin ennenkin", vastasi Simba, "minä en osaa ulkoa koraania niinkuin Abdullah, mutta minä tiedän, että sama Jumala, joka antoi järjen ja sydämen teille, antoi ne myöskin waroreille. Tahtoisin kernaasti tietää, mitä nuori Selim herra arvelee näistä asioista?"

"Sanoakseni sinulle totuuden, niin en ole koskaan sitä suuresti ajatellut", vastasi Selim ystävällisesti. "Isälläni on orjia samoin kuin sukulaisillanikin. Heidän olonsa on hyvä, eivätkä he ole koskaan valittaneet. Olen nähnyt orjia rangaistavan ja hirtettävän, mutta he olivat tehneet väärin ja ansainneet rangaistuksensa. Mitä isäni tekee, on oikein, minun ei sovi tuomita häntä."

"Hyvin sanottu", huudahti kiivas Khamis; "mutta sensijaan että näin puhuit, olisi sinun pitänyt antaa Simban maistaa piiskaa ja opettaa tuota koiraa vartioimaan isäntänsä kynnyistä eikä antamaan neuvoja Amerin pojalle."

"Sinä olet liian kiivas, Khamis", vastasi Selim. "Simba on uskollinen ja hyvä. Isäni pitää hänestä, ja vaikka hän on musta, rakastan minäkin häntä kuin veljeäni. Simba ja Moto ovat samanarvoisia kuin heidän painonsa kullassa punnittuna, mutta minä en möisi heitä tuhatkertaisestakaan hinnasta."

Sekä Simba että Moto olivat niin liikuttuneet Selimin sanojen johdosta, että he polvistuivat maahan ja tahtoivat syleillä nuoren isäntänsä polvia, mutta Selim ei sallinut sitä.

"Nouse ylös, Simba", hän sanoi, "ja sinäkin, Moto. Minun silmissäni te olette miehiä, ettekä orjia, eikä teidän tarvitse suudella jalkojani osoittaaksenne, että te rakastatte minua. Te olette minun ystäviäni, ja sinä te pysytte aina."

"Hyvä nuori herra", sanoi Simba liikuttuneella äänellä, "me olemme teidän palvelijoitanne. Eikö totta, Moto?"

"Simba on oikeassa", sanoi Moto. "Me suojelemme nuorta herraamme. Jos matka on pitkä, niin Simba on vahva kuin kameli ja Moto nopeajalkainen kuin seepra ja kestävä kuin villi aasi. Moto on puhunut."

"Kuulkaa, Khamis ja Isa", huudahti Selim hymyillen. "Mikä arabi ei rakastaisi hevostaan yhtä paljon kuin vaimoaan? Mutta Simba ja Moto ovat minun uskollisia ystäviäni. Minulla on kameeli, seepra ja aasi, ja sinä käsket minun antamaan niille selkään. Häpeä, poika!"

"Poika! Minä olen sinua vanhempi ja voimakkaampi. Sinä olet lapsi, muuten et luottaisi noiden valheellisten koirien imarteluihin. Minä tunnen maailmaa paremmin kuin sinä, ja minä vannon pääni kautta, etten vielä ole tavannut mustaa miestä, joka olisi voinut olla varastamatta ja valehtelematta", huusi Khamis.

"Niin, Selim on pieni kiltti poika!" pilkkasi Isa. "Sinulla on silmät kuin tähdet ja iho kuin norsunluu. Ei, Amerin pojasta on tullut tyttö, joka kallistaa korvansa imartelulle."

Selim punastui häpeästä, mutta pikku Abdullah puolusti häntä.

"Isa", sanoi hän, "eikö Selim ole kaunis sinun mielestäsi? Olen kuullut isän usein sanovan, että hän toivoisi itselleen yhtä kauniin pojan kuin Selim on, vaikka hän rakastaakin minua siitä huolimatta. Ja tiedätkö, Isa, älä pane pahaksesi, mutta minun mielestäni sinä et ole lainkaan kaunis. Sinä olet melkein yhtä musta kuin Simba ja —"

"Sinä valehtelet!" Isa aikoi lyödä Abdullahia, mutta poika karkasi pakoon ja juoksi tulen ympäri Isan ajaessa häntä takaa. Tulen toisella puolella istui Niani, neekeri-poika, jota nimitettiin apinaksi, ja kun Isa hyökkäsi hänen ohitseensa, pani hän kampa, ja Isa kaatui raskaasti maahan.

Naurunhohotuksella tervehdittiin hänen kaatumistaan. Mutta Selimin nauru katkesi äkkiä, kun hän näki, että Isa hyppäsi ylös, tarttui Niania käsistä ja jaloista kiinni ja kantoi hänet tulen luo lämmittääkseen häntä, niinkuin hän sanoi.

Niani huusi ja sätkytteli jalkojaan — mutta turhaan. Isa ei välittänyt siitä, ja olisi varmaan täyttänyt uhkauksensa, elleivät Selim ja Khamis olisi tulleet väliin.

Koska arabit eivät pidä tappelusta, ei ole kumma, että Khamiskin asettui Nianin puolelle, mutta tämä ei päässyt kuitenkaan aivan rankaisematta pelistä, vaan sai koko joukon iskuja ja töytäyksiä.

Tähän tapaukseen päättyi ilta. Simba ja Moto laskeutuivat maata matoilleen Amerin teltan juurelle, Khamis, Isa ja Mussoud menivät kukin omiin teltoihinsa ja Selim lähti isänsä luo.

Sheikki Amer istui kirjoittamassa talikynttilän valossa, mutta kun Selim astui sisään, työnsi hän paperinsa syrjään.

"Poikani, sieluni valo ja sydämeni ilo", sanoi hän vakavalla äänellä: "käy tänne istumaan ja ilahduta minua läsnäolollasi. Olen synkällä mielellä tänään, ikäänkuin suuri suru uhkaisi minua."

"Mitä sinä pelkää, isä?" sanoi Selim. "Olethan ystäväsi ja palvelijoihisi parissa, jotka rakastavat sinua."

"Ei, poikani, en minä pelkää, vaan aavistan vaaran uhkaavan, vaikkakin tiedäkään, mikä se on. Mutta puhukaamme jostakin muusta. Olen kirjoittanut kirjeitä ystävilleeni Sansibariin, kertonut heille siitä vaarallisesta tiestä, jonka seuralaisemme ovat valinneet, ja antanut määräyksen, mitä omaisuudelleni on tehtävä. Sinä tiedät, poikani, miten aina olen rakastanut sinua. Siltä varalta, että jokin onnettomuus kohtaisi minua, tahdon sanoa sinulle, että varoisit setääsi, joka on viekas mies. Sanon sen, vaikka hän on veljeni."

"Isäni, mitä pahaa voi setäni tehdä minulle tai miksi hän tahtoo vahingoittaa minua, joka en koskaan ole tehnyt hänelle mitään?" kysyi Selim ihmeissään.

"Sinä olet vielä nuori etkä aavista maailman pahuutta. Setäsi on ahne ja tahtoo kernaasti anastaa sinulta perintöoikeutesi tai muuten vahingoittaa sinua. Omaisuuteni orjineen ja maineen nousee viiteenkymmeneen tuhanteen dollariin, ja jos minä kuolen, on kaikki tämä sinun omaasi, koska sinä olet ainoa poikani. Mutta jos sinä ja äiti kuolisitte, perisi veljeni Rashild minut."

"Sinä hämmästyttät minua, isäni, mutta sinähän olet terve ja voit elää vielä kauan. Toivoakseni elät tuhat vuotta, ja minä olen onnellinen, jos saan vain olla sinun poikasi."

"Minä tiedän sen, poikani, ja jos joskus tottelevainen poika on sulostuttanut isänsä elämää, niin sinä olet sen tehnyt. Mutta meidän täytyy ajatella rakkaittemme tulevaisuutta. Ja vielä toisestakin asiasta tahdon puhua kanssasi, nimittäin naimisestasi. Tunnetko Leilah'n?"

"Leilah'n, Khamis ben Abdullahin tyttärenkö?"

"Juuri hänet."

"Tietysti tunnen hänet. Emmekö ole leikkineet yhdessä lapsina? Hän on kaunein tyttö Sansibarissa."

"Se on hyvä", sanoi Amer. "Khamis ben Abdullah on luvannut tyttärensä sinulle vaimoksi ja naimakirja on tehty. Jos jotakin pahaa tapahtuisi, mene Sansibariin palattuasi Khamisin taloon ja, jos olet silloin jo siinä iässä, pyydä Leilah'a vaimoksesi, niinkuin heimomme tapa on. Olen järjestänyt tämän asian sinun puolestasi, jotta et valitsisi itsellesi vaimoa muukalaisten parista ja tuottaisi häpeää isäni, Osmanin nimelle. Lupaatko sen?"

"Niin totta kuin Jumala elää", vastasi Selim vakavana. "Kätken sinun toiveesi sydämeeni kuin kalliin aarteen."

"Lähde nyt levolle, lapseni. Huomenna kaksi palvelijaani vie nämä paperit Sansibariin. Jumala suojelkoon sinua ja päästäköön meidät kaikesta pahasta!"

Seuraavana päivänä aamun sarastaessa antoivat kirangozit (oppaat) lähtömerkin puhaltamalla torviinsa. Ennenkuin tunti oli kulunut, olivat teltat koossa ja tavaroiden kantajat rivissä seuratakseen johtajia.

Arabialaispäälliköt muodostivat jälkijoukon ja seurasivat aseenkantajineen ja suosikkiorjineen karavaania.

Maisema muuttui nyt mäkiseksi ja kukkuloiden rinteillä kasvoi tiheää metsää, joka soi mieluista varjoa päivän kuumimpana aikana.

Sen jälkeen he saapuivat Wami-joen alaville seuduille, jotka sadeaikana ovat yhtenä ainoana suona. Mutta nyt oli heinäkuu, ja kovat monsuunituulet olivat vastikään raivonneet, niin että maa oli aivan harmaana. Heinä oli haurasta ja tuleentunutta, maa täynnä ilkeitä halkeamia ja lovia ja joet, sellaiset kuin Pieni Makata ja Mbengerenga, olivat kuivuneet vähäisiksi puroiksi. Niinpä karavaani saattoi kahdessa päivässä kulkea tämän alangon poikki ja päästä illan suussa Mbumiin Usagarassa.

Mbumista he kulkivat entisessä järjestyksessä Mukondokur-vuoriketjun itäisen osan ympäri ja saapuivat kolmantena päivänä maahan, joka ulkonaisesti erosi suuresti siitä, jonka he olivat jättäneet taakseen. Korkeat vuoret piirittivät kaikkialla taivaanrantaa. Rinteillä kasvoi rehevää ruohoa. Kookospalmut, kauniit mimosapuut ja kaikenlaiset pensaat ja yrtit antoivat maisemalle väriä ja eloa.

Kallioisten, jyrkkien rantojen lomissa kuohuivat vuolaat virrat, jotka Afrikassa suuresti lisäävät matkan hauskuutta. Ammottava halkeama kallioseinässä, josta kirkkain vesi pulpahti esille, korkea, pystysuorasti taivaaseen kohoava vuori, jota kukkivat yrtit, sananjalat ja sametinpehmeä sammal peittivät, tai yksinäinen vuorenhuippu, jonka pää piiloutui pilviin, olivat näkyjä, jotka muistui mieleen vielä sittenkin, kun matka kulki jälleen yksitoikkoisten, lakeitten seutujen halki.

Nuoret pojat olivat ihastuneet tunturimaiseman kauneuteen, ja varsinkin Selim, joka oli saanut isältään uskonnollisia ja runollisia vaikutteita, oli haltioissaan. Jos hän olisi kyennyt, olisi hän pukenut ihastuksensa ja luonnon ihailunsa runomuotoon. Mutta hän oli vain poika, jolle voimakas runollinen tunne oli ominainen.

"Etkö ole ajatellut, isä, että Palestinan, luvatus maan pitäisi muistuttaa tätä vuorisuuta?" sanoi Selim eräänä päivänä. "Sitä maata, jossa maito ja hunaja vuotaa. Minusta tuntuu, niinkuin en koskaan olisi voinut olla kyllin kiitollinen Allahille hänen hyvydestään ja kuin minun tästä lähin pitäisi aina olla hyvä. Ymmärrätkö tunnettani, isä?"

"Ymmärrän kyllä, poikani, mutta kerrohan minulle vielä enemmän ajatuksistasi", sanoi Amer katsellen ihailevin katsein kaunista luontoa.

"Nyt vasta minä myöskin ymmärrän, että maailma on äärettömän suuri ja Jumala, joka sen on luonut, vieläkin suurempi", jatkoi Selim. "Kuinka en ennen ole tullut sitä ajatelleeksi? Tähän asti olen ajatellut vain niitä seikkailuja, jotka voivat kohdata karavaaniamme matkan varrella. Mutta nyt näen paljon enemmän. Mistä se johtuu, isäni?"

"Niin, lapseni, sisimpäsi on herännyt ja ajatuksesi ovat alkaneet avartua tässä suurenmoisessa luonnossa. Jumala antoi sinulle kyvyn ajatella samalla kun hän antoi elämän sinulle. Ja sitä myöten kuin kasvat ja kehityt, kasvavat myös ajatuksesi."

"Mutta sanohan minulle, isäni — kysymykseni koskee nyt aivan toista asiaa — eräs seikka. Simba ja Moto ovat sinun orjiasi! Onko oikein omistaa orjia?"

"Kyllä se on oikein, poikani. Koraani hyväksyy sen, ja ikiajoista asti on meidän kansamme tapoihin kuulunut orjien omistaminen. Mistä tämä kysymyksesi johtuu? Onko se uusi todistus sielusi kehityksestä?" kysyi isä hymyillen.

"En tiedä", vastasi Selim painaen epäröiden päänsä alas. "Sinä tiedät, että Simba ja Moto ovat hyviä ja rakastavat meitä. Minä tiedän myöskin, että sinä olet oikeudenmukainen ja rakastat oikeutta sen itsensä tähden. Olisiko sinusta oikein pitää orjia, jos se heidän omasta mielestään olisi väärin?"

"Mistä nuo sinun ajatuksesi ovat kotoisin, poikani?" Amer kysyi. "Mutta koska nyt kerran kysyt, niin tahdon myös vastata. Ei, väärin olisi pitää ihmistä orjuudessa, jos se hänen omasta mielestään olisi vääryyttä tai jos orjuus painostaisi häntä. Mutta ei minulta myöskään voida vaatia, että antaisin vapauden orjalleni vain siksi, että hän pyytäisi sitä, koska olen ostanut hänet omilla varoillani. Oikeus vaatii, että määrään hänestä hinnan tai määrätyn työajan, joka vastaa sitä summaa, jonka olen hänestä

maksanut, ja että hän saa vapautensa suoritettuaan tuon hinnan tai työajan. Niin koraani määrää, sellainen on meidän lakimme, ja siten minä olen aina toiminut, ja samaa neuvon sinullekin kun aikasi koittaa."

Teltat olivat tänä iltana pystytetyt kapealle penkereelle tai hiekkasärkälle erään veden partaalle, joka pikemmin näytti järveltä kuin joelta. Ja sittenkin se oli Lofu- eli Rufu-virta, joka kuivana vuodenaikana, niinkuin monet muutkin afrikkalaiset joet, pysähtyi monin paikoin kulussaan muodostaen pitkiä, kapeita lammikoita ja järviä. Kivikko- tai savipohjaisissa joissa, jotka eivät kuivanakaan aikana kuivu, asustavat krokotiilit, Afrikan kaloja syövät matelijat. Ja missä on krokotiilejä, siellä on myös virtahepoja. Ei siksi, että krokotiilit ja virtahevot olisivat heimolaisia, vaan siksi, että lampien läheisyydessä, jotka pysyvät aina kosteina, kasvaa runsaasti kaislaa ja rehevää ruohoa, virtahevon ravintoa.

Kaksi tuntia ennen auringon laskua lähtivät Selim, Simba ja kaksi muuta metsästäjää, Baruti ja Mombo, pyytämään metsänriistaa. He samoilivat ensin sen kapean joen yläreunalle, jonka partaalle karavaani oli leiriytynyt. Ruokoja ja monenlaista ruohoa kasvoi siellä runsaasti ja harvaa pensaikkaa aivan rantaan saakka. Täällä Simba luuli heidän tapaavan haluamaansa riistaa.

Ilma oli pensaikossa niin suloisen viileää, etteivät he voineet olla jäämättä sinne hetkeksi lepäämään.

Selim ja Simba asettuivat jättiläiskokoisen tamarindipuun alle. Baruti heittäytyi pitkäkseen maahan noin kolmenkymmenen kyynärän päähän heistä, ja Mombo nuoren mimosan suojaan veden rajaan.

Viileys, hiljaisuus ja väsymys tuuditti heidät hyvinkin pian unen helmaan.

Kauan he eivät kuitenkaan olleet ennättäneet nukkua, ennenkuin vesi alkoi hiljalleen loiskia ja krokotiili pisti päänsä esiin katsellen kylmin, kiiluvin silmin Momboa. Hetken aikaa se oli liikkumaton kuin hirsi, mutta vähitellen sen raskas ruumis alkoi kohota yhä ylemmäksi vedestä, ja eläin alkoi ryömiä lyhyitten jalkojensa varassa eteenpäin.

Päästyään kuivalle maalle krokotiili oli taaskin hetken aikaa hiljaa, niin että olisi ollut mahdoton ratkaista, oliko se elävä olento vai puunrunko. Sitten se nosti hyvin varovasti päätään sekä suunnattoman suurta ruumistaan. Saattoi heti huomata, miten voimakas tuo kömpelö ruumis oli. Sen pitkä pyrstö, jonka pää laahasi maata, oli suurempi kuin kaikkein suurimman norsun kärsä.

Varovasti ja hiipien kuin leopardi krokotiili lähestyi nukkuvaa Momboa. Nopeasti se pisti alaleukansa miehen säären alle, yläleuka paukahti kiinni kuin jäykkä vieteri, ja krokotiili heilautti Mombo parkaa ilmassa aivan kuin ihminen retuuttaa kissaa hännästä.

Tämä heilahtava liike pelasti Mombon, sillä hän viskautui vasten nuorta puuta ja tarttui siihen kiinni kaikin voimin huutaen niin kovasti, että ääni kuului aina kahden peninkulman päähän, missä karavaani majaili. Selim, Simba ja Baruti käsittivät heti, mistä oli kysymys. He näkivät suunnattoman hirviön raastavan jalasta onnetonta miestä, joka huusi voimainsa takaa ja kouristuksen tapaisesti pysytteli kiinni puussa.

Simba tointui ensimmäisenä.

"Nuori herra", hän sanoi, "pyssy — ja vikkelästi, ettei se pääse pakoon! Tähdätkää, mutta olkaa rauhallinen, muuten osutte Momboon, ettekä krokotiiliin. Tähdätkää kaulaan, kun eläin nostaa päätään. Oi, Amerin poika, te saitte hirviön hengiltä! Ei, se koettaa päästä pakoon. Baruti, heitä sitä keihäällä! Tule, niin tartumme sen pyrstöön kiinni. Me jaksamme kyllä pidellä sitä kiinni, kunnes se kuolee. Kas tuosta, ilkiö!" ja Simba lävisti leveäkärkisellä keihäällä pedon ruumiin, niin että se hetken perästä kellahti kuolleena kyljelleen.

Niin pian kuin hirviö oli heittänyt henkensä kiiruhtivat Selim ja Simba valittavan Mombo raukan luo tutkimaan hänen tilaansa.

"Poika parka!" sanoi Selim. "Katsohan, miten hänen jalkansa on raadeltu. Luuletko että hän voi elää? En toivoisi hänen kuolevan. Silloinhan suuri kuulani olisi ollut hyödytön."

"Kyllä hän jää henkiin — jos Jumala suo ja on kertova tästä tapauksesta lapsilleen, kun hän tulee vanhaksi. Meidän hakimimme [lääkäri] on kokenut ja viisas mies, muutamien päivien perästä on haava parantunut. Mutta meidän täytyy kantaa hänet leiriin. Tulehan Baruti auttamaan. Taita pari suoraa salkoa sillä välin, kun minä punon köyttä, ja te, nuori herra, leikatkaa pala krokotiilin pyrstöstä näyttääksenne sen isällemme."

Kaikki kolme ryhtyivät työhön, ja pian he saapuivat jälleen leiriin, jossa kaikki ylistivät Selimiä hänen ensimmäisen saaliinsa johdosta — kaikki paitsi kateellinen Isa.

Tämän tapauksen jälkeen, joka sattui Lofun rannalla, jatkoi karavaani matkaansa keskeytymättä,

kunnes se saapui hedelmättömän Ugogo-maan eteläpuolelle, jossa wahehe-niminen rosvo kansa asuu.

Ensimmäisenä iltana heidän pystyttäessään leiriään puhui Khamis ben Abdullahin kirangozi herransa käskystä karavaanijoukolle seuraavasti:

"Kuulkaa te arabialaisten lapset, suurten päällikköjen pojat! Te olette nyt wahehien alueella, rosvojen ja varasten maassa. Olkaa varovaisia ja nukkukaa toinen silmä auki, älkääkään päästäkö pyssyjä käsistänne. Jos kohtaatte hiipivän wahehen yöllä leirissänne, niin ampukaa hänet. Ymmärrättekö?"

"Kyllä ymmärrämme", vastasi kuusisataa ääntä yhtäaikaan.

Kaksi päivää he kulkivat vaikeuksitta eteenpäin, mutta kolmantena päivänä antoi Amer ben Osman käskyn pystyttää telttansa oksista ja ohdakkeista rakennetun aitauksen reunaan, aivan lähelle porttiauukkoa, josta orjat kulkevat vettä ja polttopuita hakemassa.

Paria tuntia ennen aamun sarastusta heräsi Simba oksan taittumiseen. Hän ei liikahtanut, vaan jännitti vain kuuloaan. Hetken kuluttua hän kuuli hiipiviä askeleita ja näki tähtien valossa aivan Amer ben Osmanin teltan edustalla ihmisolennon ääriä. Haamalla oli kädessään jokin leveä, tumma esine sekä toisessa pitkä sauva, jonka pää kimalteli heikosti. Se oli varmaankin vihollinen, sillä ystävä ei olisi hiipinyt eteenpäin näin varovaisesti.

Simba makasi yhä liikkumatta, ikäänkuin hän ei olisi välittänyt siitä vaarasta, joka uhkasi teltassa nukkujia. Mutta jos murhamies olisi huomannut hänen väijyvän, säihkyvän katseensa, olisi hän hetken aikaa epäröinyt, ennenkuin lähestyi avonaista teltanaukkoa.

Pahantekijä ei huomannut kuitenkaan mitään, vaan ryömi telttaan, jossa Selim ja hänen isänsä nukkuivat kaikessa rauhassa. Mutta Simban silmät seurasivat häntä kunnes hän oli puoleksi teltan sisäpuolella, ja silloin vasta jättiläisorja nosti päätään ja suoriutui täyteen pituuteensa. Sitten hän kumartui alas ja tarttui lujasti rosvojen jalkoihin, jotka olivat aukon ulkopuolella. Ääneensä huutaen hän nosti hänet ilmaan, iski hänen pänsä suurta, litteää kiveä vasten ja heitti hänen elottoman ruumiinsa aitauksen toiselle puolelle.

Samassa kaikki leirissä olivat jalkeilla, ja tulet sytytettiin. Pian kaikki tiesivät mitä oli tapahtunut, ja uteliaina he lähtivät tarkastamaan kuollutta. Kun Amer ben Osman kuuli asian, sanoi hän Selimille:

"Voit kiittää Simbaa henkesi pelastumisesta, poikani. Sinä makasit siksi lähellä ovea, että jos olisit herännyt, ei henkesi olisi ollut paljonkaan arvoinen."

Selim käänsi katseensa Simbaan, mittaili silmillään hänen voimakkaita jäseniään ja kysyi isältään:

"Simba on suuri, vahva mies. Kumpaanko sinä panet suurempaa arvoa, isä, poikaasi Selimiin vai orjaasi Simbaan?"

Amer, jota pojan kysymys hämmästytti, vastasi:

"Oi, poikani, mitä sinä kysytään! Etkö sinä ole minun ja rakkaan Aminani lapsi? Olenko koskaan ollut osoittamatta sinulle rakkautta?"

"Et koskaan, rakas isä, mutta Simba on lahjoittanut sinulle poikasi, joka hänen avuttaan olisi nyt kuollut. Eikö Simba ole täysin määrin maksanut sinulle takaisin sitä summaa, jonka sinä maksoit hänestä hänen lapsena ollessaan?"

"Simba on erinomainen, mutta jos olisin kadottanut sinut, olisin kadottanut kaikki. Sinäpä sen sanoit, poikani. Simba on vapaa hän ei ole enää Amer ben Osmanin orja."

"Simba!" huudahti Selim ihastuneena. "Simba, kuuletko, mitä isäni sanoo? Sinä olet vapaa!"

Simban oli aluksi vaikea käsittää isäntänsä sanojen tarkoitusta, mutta kuultuaan Selimin iloisen huudahduksen kirkastuivat hänen kasvonsa.

"Orja on ruma sana", hän sanoi, "mutta Simba ei ole koskaan ollut orja siinä merkityksessä, että se olisi kiusannut häntä. Simba olisi aikoja sitten voinut olla vapaa, jos hän olisi tahtonut, mutta hän rakastaa herraansa Ameria ja tämän poikaa. Ja siksi hän pysyi heidän palveluksessaan, mutta vaikka hän oli palvelija, ei hän koskaan silti unohtanut olevansa mies. Simba on Amerille ja hänen pojalleen hyvin kiitollinen, mutta samalla kun hän muistaa olevansa vapaa, muistaa hän myöskin ilolla olevansa heidän palvelijansa." Ja näin sanoen hän polvistui maahan ja suuteli isän ja pojan käsiä.

"Oi Simba, ystäväni", huudahti Selim, "tästä lähin sinun tulee sinutella minua, ja jos sinä olet

kiitollinen, niin on Selimilläkin sydän joka voi lämpimästi tuntea samaa."

"Kas niin pojat", sanoi Amer, "menkää nyt levolle. Aseta ensiksi kuitenkin vahteja, Simba, siltä varalta että wahehevarkaat tulisivat kostamaan kuolleen toverinsa puolesta, ja hälyyttä heti, jos huomaat jotakin epäilyttävää."

Yö kului kuitenkin rauhallisesti, ja seuraavana aamuna valmistauduttiin jälleen matkaan.

Juuri kun karavaani oli lähtövalmiina, saapui paikalle joukko wahehelaisia, samanlaisissa aseissa kuin yöllinen vieraskin. Huomatessaan leirin portilla kuolleen toverinsa, tarkastivat he häntä ihmeissään ja kysyivät mitä se merkitsi.

Moto oli valmis antamaan heille selityksen.

"Oi, veljeni", hän sanoi, "jotkut ihmiset ovat ilkeitä ja typeriä sen lisäksi. Mikäpä muu kuin paha henki saattoi yllyttää tuota kuollutta miestä ryöstämään karavaania, johon kuuluu 600 aseellista miestä? Tuo suuri mies tuolla näki hänen hiipivän päällikön teltaan, ja hän tarttui häntä jalkaan kiinni ja murskasi hänen päänsä kiveen."

"Varmaankin itse paha oli mennyt häneen", sanoivat hämmästyneet neekerit. "Mutta jos hänet keksittiin yöllä leirissä, niin hän ansaitsi kuolla." Ja noloina miehet poistuivat hiljaa mutisten itsekseen.

Matka sujui nyt rauhallisesti useita päiviä. Seutu, jonka läpi matkustettiin, oli yksitoikkoinen ja ikävä. Molemmiin puolin tietä oli aavoja ruohotasankoja, vain siellä täällä kasvoi jokunen orjantappurapensas tai yksinäinen baobabpuu. Wahehe- ja wagogokansat eivät uskaltaneet häiritä suurta karavaania. Vasta kun he olivat sivuuttaneet nämä hedelmättömät tasangot ja näkivät edessään pitkän, valkoisen harjun, alkoi väki kuiskailla, että sen takana sijaitsi Urorimaa, jonka asukkaat olivat taisteluhaluja ja rohkeita.

Kymmenentenä viikkona Simbamwennistä lähdettyään karavaani kulki mainitun harjun yli, ja matkamiehet näkivät edessään warorien vihreät laitumet, metsäiset laaksot ja tiheikköä kasvavat tasangot.

Ne, jotka tunsivat Moton, ihmettelivät, kuinka paimenet ja sotilaat, joita he tapasivat tiellä, suuresti muistuttivat häntä.

Warorineekerit eivät näyttäneet haluavan estää karavaanin kulkua, vaan katselivat vain huvikseen vaaleampi-ihoisia arabeja. Varsinkin Selimiä kiusasi heidän uteliaisuutensa. Arabit saivat muuten ostaa mitä ikinä halusivat punaisilla helmillä ja amerikkalaisella pumpulikankaallaan. Maitoa, voita ja munia oli runsaasti. Mikä olisikaan maistunut arabialaispoikien mielestä mainiommalta sen kuivan ruuan jälkeen, jota he niin kauan olivat saaneet nauttia. Mutta näiden paimenten aseet olivat pelottavampia kuin mitkään muut, joita he tähän saakka olivat nähneet villien käsissä. Heidän jousensa olivat raskaat, nuolensa pitkät, ja paitsi pitkiä, leveäkärkisiä keihäitä oli heillä kevyitä heittokeihäitä sekä valtavia sotatapparoita.

Kuudentena päivänä, heidän saavuttuaan Urorin alueelle, tulivat he suureen, paaluaidoilla varustettuun kylään. Se oli Kwikuru, pääkaupunki. Siinä oli lähes kahdeksansataa majaa, ja sen suojana oli toisella puolen korkea aitaus, toisella leveä virta. Noin kilometrin päässä oli pieni metsikkö ja sinne arabit pystyttivät leirinsä.

Simbamwennin jälkeen oli Kwikuru asutuin paikka, jonne arabit olivat matkansa varrella saapuneet. Tuhansiin nouseva karjalauma kävi lähitienoilla laitumella, asetettujen paimenten vartioimina. Laajoilla pelloilla kasvoi maissia, sokeriruokoa, vihanneksia ja melooneja herättäen mieluisia tunteita arabeissa, jotka Sansibarista lähdettyään eivät olleet sellaisia herkkuja nähneet.

Myöhään iltapuolella, kun oksista ja orjantappuroista oli pystytetty tiheä suojamuuri leirin ympärille, kokoontuivat päälliköt neuvottelemaan, millä keinoin oli voitettava Kwikurun peljättyjen asukkaiden ystävyys.

"Ystävät", sanoi Khamis, "me olemme nyt vihdoinkin Urorissa, missä meidän täytynee käyttäytyä toisin kuin tähän asti matkamme varrella. Minä tarkoitan, että heidän kuninkaansa tulee varmaankin vaatimaan meiltä veroa, ja olen kutsunut teidät kokoon kehoittaakseni teitä olemaan erittäin varovaisia keskustellessanne heidän kanssansa."

"Khamis", vastasi Sultan ben Ali, "sinun neuvosi on hyvä. Miten suuren veron luulet tämän päällikön meiltä vaativan? Me voimme antaa runsaalla kädellä, mutta meillä ei ole mitään liikaa."

"En tiedä vielä, miten paljon hän aikoo vaatia", Khamis vastasi, "mutta tarjotkaamme aluksi vain vähän, se on viisainta. Minä ehdotan kuutta dotia [1 Doti = lähes neljä metriä]. Kaksi dotia Johokangasta kuninkaalle itselleen, kaksi dotia vaaleata, ruudullista kangasta hänen puolisolleen, yhden

dotin ruudullista silkkiä hänen vanhemmalle pojalleen ja yhtä paljon hyvää kanikia [sinistä pumpulikangasta] hänen lähinnä vanhimmalle pojalleen."

"Hyväksyn ehdotuksen", sanoi Sultan ben Ali, "ja sinulla, Amer, on viisas Moto-niminen orja. Anna hänen jonkun toisen miehen kanssa viedä kankaat kuninkaalle ystävällisin terveisin ja pyynnöin, että hän sallisi meidän kulkea maan läpi kaikessa rauhassa kaikkine miehinemme."

Moto ja Khamis ben Abdullahin kirangozi, joka osasi puhua kaikkia keski-Afrikan kieliä, lähtivät Kwikuruun sillä välin kun päälliköt jäivät Khamis ben Abdullahin teltaan nauttimaan parasta mitä talo saattoi tarjota.

Vajaan tunnin kuluttua palasivat miehet takaisin ja polvistuivat päällikköjen eteen.

"Puhu, Moto", sanoi Khamis. "Sinä tuot lahjamme takaisin? Eikö asiasi onnistunut?"

"Näin sanoi kuningas", vastasi Moto. "'Miksi olette tulleet minun maahani? Ettekö tiedä, että vihamielisyys vallitsee warorien ja arabien välillä? Suuri päällikkö Mostana, jonka julmat kauppiat murhasivat, oli ystäväni, miten minä voisin unohtaa hänen kuolemansa näin vähäisestä lahjasta? Menkää, orjat, ja sanokaa herroillenne, että jolleivät he lähetä minulle viittäkymmentä pakkaa kangasta, viittäkymmentä pyssyä ja kahtakymmentä astiaa ruutia, voivat he palata samaa tietä kuin ovat tulleetkin.' Näin käski Olimali minun sanoa herroilleni."

Syvä äänettömyys seurasi näitä sanoja, ja arabit katsoivat toisiinsa alakuloisina.

"Oletko tarkastellut Olimalin kylää?"

"Se on aivan liian luja, jotta voisimme hyökätä sen kimppuun. Mutta jos warorit hyökkäävät meidän päällemme, niin eivät hekään voi saada meidän leiriämme haltuunsa, niin kauan kuin meillä on miehiä."

"Hyvin sanottu, Moto", vastasi Mohammed ja kääntyen Khamisin puoleen kysyi: "Oletko jo päättänyt, mitä me teemme?"

"Voinko minä yksin tehdä sellaista päätöstä? Asia on vakava, ja meidän täytyy pukeutua viisauden mantteleihin ja neuvotella Olimalin vaatimuksesta."

"Luuletko Moto", kysyi Amer ben Osman, "että Olimali tyytyisi puoleen, jos tarjoaisimme sen hänelle?"

"Sitä minä en usko. Luulen, että hän haluaa sotaa eikä rauhaa. Jos lähetätte hänelle viisikymmentä pakkaa kangasta, pyytää hän toiset viisikymmentä. Kuulin väkijoukon mutisevan jotain sodasta, kun lähdin sieltä."

"Sotaa!" huusi Mohammed uhkaavasti. "Niin, sotaa hän saa, minä lävistän hänen ruumiinsa hyvällä miekallani."

"Rauhoitu, ystäväni", sanoi Sultan ben Ali. "Ehkäpä keksimme jonkun muunkin keinon. Menetelkäämme viisaasti vaaran hetkellä."

"Sultan ben Ali on oikeassa", sanoi sheikki Thani, "koettakaamme ensin rauhallisia keinoja ja turvautukaamme sotaan viimeksi. Meillä on vaimoja ja lapsia ja paljon omaisuutta leirissämme. Älkäämme hätäilkö turhaan."

"Thani puhuu viisaasti, minä ehdotan, että lähetämme neljäkymmentä pakkaa hyvää kangasta ja neljäkymmentä pakkaa yksinkertaisempaa kangasta sekä puolen astiallista ruutia Olimalille Moton ja kirangozan mukana", sanoi Khamis.

"Minä en lähde sinne uudestaan", sanoi Moto. "Sen jälkeen mitä kuulin sekä kylällä että tiellä, pyydän herraltani saada jäädä tänne."

"Joku muu voi mennä sinun sijastasi", sanoi Khamis.

Sijainen löytyikin helposti, ja Moto jäi leirin edustalle kiinnostuneena seuraamaan molempien sanansaattajien liikkeitä. Vaihdettaaan hetken aikaa sanoja Kwikurun portilla he palasivat takaisin, ja Moto astui ensimmäisenä heitä vastaan.

"Sotako vai rauha?"

"Sota."

Moto ei kysynyt sen enempää. Hän meni suoraan ystävänsä Simban luo kertomaan uutista.

"Sotako, Moto?" sanoi tämä. "Pelkomme on toteutunut, saamme nyt hyvittää Kisesan ja Mostanan taistelun, jossa sinäkin olit mukana."

"Niin, minä kieltäydyin menemästä sinne toistamiseen siksi, että monet iskivät terävät katseensa minuun. Jos joku olisi tuntenut minut, et olisi enää saanut nähdä Motoa."

Suurimman osan yötä arabipäälliköt pitivät neuvotteluja, mutta ei mitään ratkaisevaa päätöstä tehty, ja lopulta päätettiin vain asettaa vahteja leirin ympärille.

NELJÄS LUKU.

Khamis ben Abdullah puhuu arabeille. Hyökkäysehdotus. — Simba murtaa portin. Päälliköt kuolevat. — Selim otetaan vangiksi. — Tifum antaa hänelle selkään. — Kolme arabialaispoikaa Ferodian edessä. — Sulttan ben Alin pako. — Saalis jaetaan. — Taikajuoma. — Noitien laulu.

Khamis ben Abdullah oli urhoollinen mies, mutta hän ei ollut käynyt niin paljon sotaa, että olisi voinut hymyllä Olimalin sodanjulistukselle. Hänellä ei ollut sitä sotatottumusta, joka olisi antanut hänelle voitonvarmuutta Olimalin joukkojen suurilukuisuudesta huolimatta. Hänellä oli tosin heimolleen ominaista uljuutta, mutta hänen mielensä oli alakuloinen ja pelokas, vaikkei sitä ulkonaisesti voitukaan huomata.

Samoin oli toisten laita. Kaikki päälliköt olivat rohkeita miehiä, ja jos heitä olisi ollut sata arabia, niin eivät he olisi epäilleet taistelun lopputulosta. Mutta heitä oli vain kaksitoista arabia ja 600 mustaa. Miten kauan he jaksaisivat pitää puoliaan?

Aamun sarastaessa heidät kutsuttiin uuteen neuvotteluun, ja arabialaispäälliköt kiiruhtivat poikineen paikalle.

Kun kaikki olivat käyneet istumaan, alkoi Khamis ben Abdullah puhua.

"Ystäväni", hän sanoi. "Olimalin viimeiset sanat olivat, etteivät arabit voisi saada häntä luopumaan kustosta, vaan että meidän piti valmistua taisteluun. Siihen me tällä matkallamme olemme aina valmiit, mutta meidän täytyy auttaa toisiamme neuvoilla ja teoilla, sillä jos meidän käy onnettomasti, niin me tiedämme, mikä meidän oikeauskoisten kohtalo tulee olemaan. Leirimme suojassa me voimme pitää puoliamme neljä kertaa suurempaa joukkoa vastaan, kuin Olimali voi lähettää taisteluun. Mutta heikkoutemme on siinä, että olemme muukalaisia tässä maassa. Meillä ei ole ystäviä, jotka toisivat meille elintarpeita, eivätkä 600 miehen tarpeet ole vähäiset. Miehemme eivät saaneet ruokaa eilen eikä heillä ole ruokaa täksikään päiväksi. Kauan he eivät voi kestää nälkää. Mitä te ehdotatte?"

"Vastaus on selvä", sanoi Sulttan ben Ali, "ei voi olla epäilystäkään siitä, mitä meidän tulee tehdä. Meidän tulee taistella, mutta miten me taistelemme, siinä kysymys. Odotammeko täällä leirissä uskottomien tuloa vai lähdemmekö liikkeelle ja hyökkäämme heidän kylänsä kimppuun?"

"Me emme voi jäädä tänne nälkää näkemään ja syömään toisiamme", vastasi sheikki Mohammed, "meidän täytyy koettaa anastaa karjaa sinä aikana kuin toiset vahvistavat aitaustamme. Ehdotan myöskin, että kaivamme vallihaudan leirin ympärille ja että multa heitetään aitauksen vahvistukseksi. Olen nähnyt Unyanyembessä tehtävän siten ja karkoittavan vihollisen pakosalalle."

"Mohammed on puhunut hyvin", sanoi Amer ben Osman. "Minä ehdotan, että yksitoista meistä lähtee miehineen liikkeelle, ja yksi jää sadan miehen kera vahvistamaan aitausta ja vartioimaan tavaroita. Jos meidän on pakko vetäytyä takaisin, niin onhan meillä silloin vahva suojapaikka. Me voimme ainakin pelottaa epäuskoisia, ja joskin heidän paaluaitansa ovat kolminkertaisia, niin jotkut nuolistamme voivat sittenkin osua. Allahin kiitos, meillä on kyllin ampumavaroja."

"Erittäin hyvä", sanoi vanha varovainen sheikki Thani, joka tunsikin hyvin Afrikan, "mutta jos yrityksemme epäonnistuu, on meidän tilamme entistä pahempi. Miehemme kadottavat kokonaan rohkeutensa ja nälänhätä uhkaa meitä. Minä ehdotan, että jaamme viisisataa miestä kahteen osaan, marssimme portteja vastaan niin pian kuin suinkin ja koetamme rynnäköllä voittaa kylän. Vain sillä tavalla me voimme onnistua."

"Vanhimmat ovat puhuneet ja puhuneet hyvin", sanoi Khamis, "mutta minä olen ollut täällä ennen, ja tunnen warorit. Vaikka ne voittaisimmekin Kwikurun emme sittenkään saisi vapaasti kulkea maan läpi,

vaan meidän täytyisi heti piirityksen jälkeen vaeltaa Unyanyemben kautta. Turhaa minun on huomauttaa, että kielsin teitä valitsemasta Urorin tietä koetan vain tehdä parastani meidän kaikkien pelastamiseksi. Jos voitamme tänään Olimalin, täytyy meidän illan suussa lähteä marssimaan Unyanyembeen, sillä kahden päivän kuluttua on tieto tapahtumasta levinnyt koko maan yli."

"Sinä puhut viisaasti, Khamis", vastasi Amer ben Osman, "ja sinä olet tosiaankin hyvä johtaja. Jos sinä miehinesi ja parin päällikön kera teet hyökkäyksen toiselle portille, niin minä lähden toisten kanssa toiselle portille. Se, joka ensimmäisenä saa portin murretuksi, puhaltakoon torveensa. Minä kehotan, että me nyt heti syömme mitä meillä on syötävää, ja että sitten lähdemme liikkeelle."

"Allah olkoon kiitetty hyvydestään. Syökäämme ensin ja tapelkaamme sitten!" huusivat kaikki.

Puolessa tunnissa oli nopeasti valmistettu aamiainen syöty, ja kaikki lähtivät liikkeelle paitsi vanha Sultan ben Ali, joka sadan miehen kera jäi leiriin.

Simba ja Moto pitivät myöskin neuvottelun, ja marssiessaan Amer ben Osmanin jäljessä vaihtoivat he merkitseviä katseita ja pudistivat päätään.

Kylän lähellä vallitsi hiljaisuus, ei ainoatakaan ihmistä näkynyt, ei koira haukkunut. Aurinko paahtoi kuumasti niinkuin tavallisesti, ja taivas oli pilvetön.

Lähestyvät arabit ja heidän väkensä eivät kuitenkaan huomanneet kirkasta taivasta, päivän kauneutta eikä auringonpaahdetta.

Kun he olivat saapuneet kolmensadan metrin päähän kylästä, erosi Amer ben Osmanin joukko Khamis ben Abdullahista ja marssi kylän eteläistä porttia kohti. Ja kun hän oli asettunut paikalleen, alkoivat molemmat osastot yhteisestä merkistä ampuu ja samalla marssia eteenpäin.

Kylässä oli kaikki hiljaista, ja vasta kun arabit olivat viidenkymmenen metrin päässä siitä, pimeni ilma äkkiä lentävistä nuolista ja raivoisat sotahuudot täyttivät ilman. Monet arabien miehistä kaatuivat nuolten haavoittamina, mutta päälliköiden kehoitushuudot kiihoittivat muita eteenpäin.

Ei kestänyt kauan ennenkuin arabit olivat paaluaitauksen luona, pistivät pyssynsä hirsien lomiin ja ampuivat suoraan Olimalin hämmästyneitten miesten silmiin. Samassa kajahti pitkä, syvä torventörähdys kylästä sekä toinen lyhyempi ja kimakampi eteläpuolelta. Jälkimmäinen lähti Moton torvesta, mutta mitä saattoi edellinen merkitä?

Amer ben Osmanin joukko oli vastustamattomalla voimalla tunkeutunut eteläiselle portille, jonka Simba yhdellä ainoalla kirveen iskulla oli halkaissut. Potkaisten vahvalla jalallaan hän oli heittänyt sen auki ja sitten yhdessä Amer ben Osmanin ja Selimin kanssa, jolla oli kevyt pyssy kädessään, kiiruhtanut kylään ampuen puolelle ja toiselle.

Herransa urhoollisuuden ja Simban jättiläisvoiman kiihoittamana taistelivat Amerin miehet kuin jalopeurat kilpaillen rohkeudessa keskenään. He eivät voineet kaikki kyllin kiireesti tunkeutua portista sisään, vaan toiset kiipesivät kuin apinat aitauksen yli, eikä pikku Niani tuottanut vähiten kunniaa nimelleen. Abdullah, Mussoud ja Isa seurasivat isiään, jotka tungoksen vuoksi pääsivät vasta paljoa myöhemmin kuin Amer ben Osman ja Selim portista sisään.

Niin nopeasti oli Simba murtautunut portin, etteivät kaikki kylän asukkaat ennättäneet paeta sisemmän paaluaitauksen turviin. Olimalin vanhin poika asettui kymmenen miehen kera vastarintaan nojaten selkensä aitausta vasten ja pitäen raskaita keihäitä ojossa kädessään.

Kun Simballa oli nyt edessään vihollisia, joita vastaan hän saattoi tapella koko voimallaan, muuttui hän sotajumala Marsin mustaksi kuvaksi. Hän ei ollut enää sheikki Amerin tottelevainen palvelija ja Selimin ystävä, hän oli heidän vastustamaton johtajansa. Hänen silmänsä säihkyivät sotaintoa. Warundikansan hurja luonne, jota tähän asti orjuus oli pitänyt aisoissa, oli nyt murtautunut kahleensa ja hän seisoi pyssy ojossa kuin sodan pronssinen Akilles. Hänen hurjat katseensa lannistivat vastustajan, ja warorineekerien keihäät vaipuivat maahan vahingoittamatta häntä. Kajahduttaen hurjan sotahuudon, joka päästi valloilleen hänen tähän saakka uinuvan intohimonsa, hyökkäsi hän eteenpäin ja hän iski niin rajusti ympärilleen pyssynpäällä, että hänen isäntänsäkin sotilassielu oli täynnä ihmetystä.

Amer ei malttanut kuitenkaan kauan ihailua Simban urhoollisuutta. Pitkä kaksiteräinen miekka kädessä hän tunkeutui vihollisten keskelle ja sivalsi aseellaan, jonka käytössä hän oli mestari, niin varmasti, että hän herätti yhtä paljon ihailua taidollaan kuin Simba käsivoimillaan.

Voimattomuutensa huomaten hyökkäsivät warorit päällikkönsä johtamana arabeja vastaan ja heittivät kiihkeästi heitä keihäillään. Selim latasi ja ampui niin levollisesti ja taitavasti, että hänen isänsä orjat eivät olisi voineet olla häntä ihailematta, jollei taistelu olisi kiinnittänyt kaikkien huomiota. Hän aikoi

juuri ladata uudelleen, kun warorit hyökkäsivät esille. Waroripäällikön keihäs suuntautui häneen, mutta Moto oli nopeampi, ja nuori päällikkö kaatui maahan verinen haava ohimossaan. Hänen väkensä koetti paeta, mutta arabit tuhosivat heidät viimeistä miestä myöten.

Myöskin Khamis ben Abdullahin joukkoa suosi menestys ensi alussa. Amerin torven toivotuksen kiihoittamana hekin olivat tunkeutuneet kylään, jossa taisteltiin yhtä verisesti. Vielä he eivät olleet saaneet valtaansa itse kylää, mutta se olisi varmaan heille onnistunut, jollei uusi vihollinen olisi ilmaantunut näyttämölle.

Parin peninkulman päässä Kwikurusta oleskeli arabien tietämättä vahva joukko watutalaisia, jotka Katalambula, Mostanan veli oli lähettänyt sinne uudistamaan liittoa Olimalin ja hänen kansansa kanssa, jotka olivat hänen veljensä ystäviä.

Tähän joukkoon kuului tuhat miestä, ja niin pian kuin arabialaisten karavaani tuli näkyviin, oli Olimali lähettänyt sanan Ferodiale, watutajoukon päällikölle, ja pyytänyt häntä tarvittaessa kiiruhtamaan apuun, sillä Olimali oli aikonut hyökätä arabien leiriin.

Arabit olivat kuitenkin ennättäneet ennen häntä, ja kun hän, käyttämällä sotakujetta, oli helpottanut heidän pääsyään ulkokylään, oli hän kumealla torven toivotuksella antanut Ferodiale merkin ja käskenyntä häntä kiiruhtamaan apuun.

Sillä välin kuin arabit yrittivät tunkeutua sisäaitauksen toiselle puolelle, jota ankarasti puolustettiin, olivat watutamiehet lähteneet liikkeelle leiristään, joka sijaitsi kylän ja arabien leirin länsipuolella, ja kiiruhtaneet taistelupaikalle.

He saapuivat ulkoaitauksen luo juuri, kun arabit hyökkäsivät sisemmän kimppuun, eivätkä nämä aavistaneet uuden vihollisen tuloa ennenkuin heitä ammuttiin sekä edestä että takaa.

Arabien palvelijat, jotka tähän saakka olivat osoittaneet suurta rohkeutta, tulivat nyt kauhun lyömiksi ja pakenivat mielettöminä porteille villien sotahuutojen vaimentaessa heidän huutojensa äänen. Mutta viisaat watutamiehet olivat sulkeneet portit ja pönkittäneet ne, niin että arabit joutuivat kahden tulen väliin. Villejä edessä ja villejä takana ja molemmat ryhmät paaluaitauksen suojelemina, jota vastoin he itse seisovivat ikäänkuin maalitauluina kumppaistenkin keskellä.

Arabialaiset päälliköt eivät voineet enää ylläpitää miestensä rohkeutta vaan kaatuivat toinen toisensa jälkeen. Khamis ben Abdullah kaatui, ainakin tusinan nuolen lävistämänä, ja hänen nuori ylpeä poikansa kaatui isänsä ruumiin yli. Sheikki Mussoud, Thani ja Amram kuolivat keskellä uljasta taistelua, ja heidän palvelijoidensa kaatui joukottain, kunnes jäljelle jääneet heittivät aseet käsistään ja huusivat: "Armoa, armoa!" jolloin mustat sotilaat lakkasivat murhaamasta ja ottivat orjikseen ne, jotka hyvällä antautuivat heidän valtaansa.

Yhtä huonosti kävi toisenkin joukon, jota Amer ben Osman ja sheikit Mohammed ja Hamdan johtivat. Ensimmäisenä kaatui vihollisen nuolen lävistämänä sheikki Mohammed, ja kun toiset kääntyivät katsomaan, mistäpäin nuoli lensi, hämmästyivät he nähdessään mustien vihollisten joukon takanaankin. Kun Moto näki ne, huusi hän: "Watuta watuta, Olimalin sotajuoni!" Ja kun Simba kuuli ystävänsä sanat, kiiruhti hän Amer ben Osmanin luo, pyysi häntä pakenemaan ja tarjosi hänelle kilpensä, millä suojata silmiinpistävää pukuaan. Myöskin Selim, Abdullah ja Mussoud saivat kilpiä Motolta.

"Pakene!" sanoi Amer. "Oi, Simba, jospa meillä olisi siivet, niin voisimme lentää. Nyt se ei käy päinsä. Etkö näe, että portti on suljettu?"

"Näen herra, mutta Simba on vahva, se voidaan jälleen avata."

"Ei, Simba, en tahdo paeta tullakseni teurastetuksi kuin härkä tuolla ulkopuolella. Minä odotan kohtaloani täällä. Kuuletko, miten villit tunkeilevat päällemme joka taholta. Khamis ben Abdullah on kuollut. Pelasta poikani Selim hänen äitinsä tähden! Poikani, tule tänne! Anna minun syleillä sinua, ennenkuin eroamme, minä tapaan sinut jälleen paratiisissa!"

Isän ja pojan vielä syleillessä sai Amer nuolen selkäänsä ja kaatui vetäen poikansa mukanaan maahan. Nuolen oli ampunut vahva käsivarsi, sillä sen toinen pää pisti ulos rinnasta ja raapaisi Selimiä, niin että isän ja pojan veri sekaantui toisiinsa. "Urhoollinen Simba ja Moto, pelastakaa poikani!" huusi Amer. "Pelastakaa hänet sen rakkauden vuoksi, jota aina olen teille osoittanut. Selim, suutele äitiäsi isäsi puolesta. Amina! — Sel — Ah!" Näin huutaen Amerin sielu kohosi korkeimman tuomarin istuimen eteen.

Simba ja Moto peittivät herransa ruumiin vaatteella ja painoivat Selimin isänsä viereen, kuiskaten:

"Maatkaa hiljaa, nuori herra. Me pelastamme teidät, mutta teidän täytyy totella meitä. Maatkaa hiljaa, ikäänkuin olisitte kuollut, niin villit vievät teidät Katalambulan kylään, ja me tulemme sinne teitä tavoittamaan. Abdullah, Mussoud, Isa, käykää kaikki pitkäksenne Selimin viereen! Kaikki päälliköt ovat kaatuneet! Wallahi! Mikä surun päivä Sansibarin arabeille!"

Näin sanottuaan Simba ja Moto heittäytyivät myöskin maahan, mutta pitivät kädessään keihäänsä ja kilpensä.

Watutain riemuhuudot kajahtivat kaikkialta leiristä. Mutta kun Ferodia, päällikkö, oli antanut käskyn sitoa vangit, kiiruhti hän melkein koko joukkonsa kanssa arabien leiriin, missä Sultan ben Ali piti vielä puoliaan niitä vastaan, jotka olivat käyneet hänen kimpuunsa.

Sillä välin kun harvat jällelle jääneet sitoivat vankeja, hyökkäsivät Simba ja Moto pystyyn ja raivasivat itselleen tien portille ennenkuin kukaan ennätti heitä estää. Ja niinpian kuin he olivat päässeet portista ulos, jäivät takaa-ajajat hyvinkin pian kauaksi heidän jälkeensä.

Watutalaiset, joiden mielestä oli turhaa tavoitella pakolaisia, tarkastivat kuolleita ja haavoittuneita, varsinkin arabeja. Nämä viimeksimainitut herättivät suuresti heidän uteliaisuuttaan, varsinkin se ryhmä, jossa Amer ben Osman ja pojat olivat kallisarvoisissa puvuissaan. Heidän alettuaan riisua näiltä vaatteita hämmästyivät he suuresti, kun Isa kohosi istualleen ja rukoili armoa. Pian toisetkin seurasivat hänen esimerkkiään. Petoksesta suuttuneina watutalaiset vetivät peitteen Amer ben Osmanin kasvoilta, mutta hän oli todellakin kuollut.

Toiset tahtoivat nyt ottaa pojat heti hengiltä, mutta toiset sitä vastustivat: "Miksikä me tappaisimme heidät, kun voimme ottaa heidät orjiksemme?" Ja tämä ehdotus saavutti lopulta kaikkien hyväksymisen.

He riisuiivat nyt vaatteet Isan yltä, mutta koska hän oli tummapintainen, eivät he kiinnittäneet häneen sen suurempaa huomiota, vaan veivät hänet toisten vankien joukkoon ja sitoivat hänetkin lujin niiniköysin.

Vastustuksesta ja kyynelistä huolimatta riistettiin Selimiltä, Abdullahilta ja Mussoudilta heidän vaatteensa. Kun watutalaiset näkivät heidän valkean ihonvärinsä, ihmettelivät he suuresti, mitä olentoja he saattoivat olla. He painoivat sormellaan Selimin haavaa, niin että pari veripisaraa pursui esille. Se lisäsi heidän hämmästyttään, sillä miten saattoi valkoihoisella olla punainen veri? Selimin ylpeää luontoa loukkasi tällainen tarkastus, ja hän peitti kasvonsa käsiinsä salatakseen punastumistaan. Mutta yksi neekereistä veti kädet pois hänen kasvoiltaan. Hänen täytyi näyttää kielsensä ja hampaansa, ja hänen käsivarsiansa ja sääriensä lihaksia koeteltiin. Se oli jo liikaa hänelle. Hän heittäytyi isänsä ruumiin yli, itki ja rukoili Jumalaa, että hänkin saisi kuolla.

Abdullah ja Mussoud olivat vielä niin peloissaan, etteivät he voineet muuta kuin itkeä hiljaa, ja vastaanpanematta he antoivat kuljettaa itsensä pois ja sitoa köysiin. Mutta Selim ei tahtonut enää nousta maasta, ja hänen itsepäisyytensä kiihoittamina kaksi sotilasta löi häntä keihäittäensä varrella selkään, niin että poika meni tainnoksiin.

Selimin maatessa siinä tajuttomana keksi joukon johtaja virtahevon nahasta tehdyn piiskan erään vartijan vyöllä. Ja tämä johtaja, ankaran ja ilkeämielisen näköinen mies, Tifum, haukkumanimeltään Byah (paha), osasi varmaankin käyttää tuollaista piiskaa, sillä hän heilutti sitä ilmassa ja vinkahutti sitä Selim paran korvissa.

"Nouse ylös, ylpeä arabialaispoika! Tifum Byah ei kärke kahta kertaa. Muuten saat maistaa samaa piiskaa, jolla sinun kurja kansasi piinaa orjiaan. Meillä on monen päivän matka Ututaan, mutta saat sinä vielä kokea pahempaa kuin tätä, ennenkuin me saavumme perille. Nouse ylös! Etkö tottele?" Ja samassa hän antoi piiskan vinkaista nuorukaisen selässä, kunnes tämä huusi ääneensä tuskasta, katselijoiden nauraessa ja osoittaessa sormellaan punaisia piiskanjälkiä.

Lopulta poika oli Tifumin mielestä saanut kylliksi ja hän antoi kahden miehen nostaa hänet ylös maasta ja sitoa hänet. Itse hän kumartui Selimin yli ja sanoi ivallisella äänellä:

"Muista mitä sinulle sanon, kalpea poika, sinä saat palvella Tifumia hänen orjanaan, hoitaa hänen lapsiaan, paimentaa hänen karjaansa, viljellä hänen maataan ja kantaa vettä ja puita hänelle. Minä murrann sinun ylpeän mielesi ja pakotan sinua tottelemaan pienintäkin viittaustain. Kuuletko mitä sanon?" Selim ei ymmärtänyt sanaakaan, mutta niin suuresti hän inhosi irvistelevää neekeriä, että hän melkein vaistomaisesti sylkäsi häntä kasvoihin. Tifum vastasi korvapuustilla, ja poika kaatui jälleen tiedottomana maahan, ja vaikka häntä kuinka kovasti olisi piiskattu, ei ainoatakaan valittavaa ääntä kuulunut. Tajuttomana hänet kannettiin toisten vankien luokse.

Kaatuneilta arabeilta riistettiin heidän vaatteensa ja ruumiit asetettiin riviin. Ja ikäänkuin Selim olisi aavistanut, mitä oli tekeillä, hän kohosi istualleen ja katseli isänsä ja hänen ystäviensä häväistyjä

ruumiita, jotka lepäsivät rinnatusten. Hän unohti hetkeksi kaiken muun ja tuijotti vain suurin, surullisin silmin rakkaan isänsä maallisia jäännöksiä.

Kaiken aamupäivää kuului ampumista, mutta illan suussa se lakkasi, ja Ferodia palasi joukkoineen kylään. Hän kertoi, että leiri yhä piti puoliaan, mutta että Olimali ja Ferodia aikoivat huomenaamuna vallata sen yhteisin voimin. Toistaiseksi oli asetettu vahteja leirin ympärille, jotta ei kukaan pääsisi pakenemaan sieltä, ja viemään mukanaan kallisarvoisia tavaroita.

Kwikurun asukkaat olivat valmistaneet runsaan aterian Ferodialle ja hänen miehilleen, ja aluksi he sammuttivat nälkäänsä niin suurella innolla, etteivät välittäneet vangeistansa, jotka olivatkin lujissa köysissä. Mutta kun Tifum oli kertonut Ferodialle komeista valkoihoisista orjistansa — siten hän nimitti arabialaispoikia — käski tämä tuoda heidät Olimalin ja hänen eteensä.

Tifum kiiruhti hakemaan arabialaispoikia, jotka olivat vajonneet syvään uneen. Hän antoi kaataa heidän niskaansa kylmää vettä, jotta he tulisivat täysin hereille ja märkinä hän saattoi heidät sitten päällikön eteen.

Kun nuoret vangit saapuivat Ferodian luo, kertoi tämä parhaillaan niistä kalleuksista, jotka he seuraavana päivänä tulisivat voittamaan. Soihtujen himmeässä valossa näyttivät poikien ruumiit vieläkin aavemaisemman valkoisilta kuin muuten, ja Ferodia, joka ei koskaan ollut nähnyt valkeaihoisia maassansa, hätkähti heidät nähdessään.

Mutta hän tointui varsin pian muistaessaan ketä he olivat, ja purskahti nauruun.

"Ah, sehän on totta, nehän ovat arabipoikia, joista Tifum puhui", hän sanoi. "Sinun juomasi on väkevää, Olimali, luulenpa, että se on noussut minulle päähän", kuiskasi hän mroripäällikölle.

Sitten hän tarkasti vankejaan.

"Omituista kansaa, nuo arabit", hän sanoi. "Heidän ihonsa on melkein yhtä valkea kuin munanvalkuainen. Mistä johtuu, että pisimmällä on noin monta haavaa? Mikä hänen on, Tifum? Ne eivät ole nuolen haavoja."

Tifum kumartui melkein kaksinkerroin päällikkönsä edessä.

"Päällikkö, tuo poika on itsepäinen kuin aasi", vastasi hän. "Ajattellessani niitä julmuuksia, joita hänen kansansa on tehnyt meille, alkoi vereni kiehua, ja kun minä käskin sitoa hänet samoin kuin muutkin vangit, sylki hän minua kasvoihin, ja minä annoin piiskata häntä."

"Siten olisi watutapoikakin tehnyt, Tifum. Älä koske häneen enää. Minä otan hänet orjakseni. Hän on jo puolikuollut. Juo tästä, poika", sanoi päällikkö kääntyen Selimin puoleen ja ojentaen hänelle pikarin, "se antaa sinulle uutta voimaa."

Selim pudisti päätään ja katsoi halveksuen puoleksi päihtyneeseen päällikköön.

Tämä tarkasti häntä hetken aikaa ääneti ja sanoi sitten:

"Sinä olet oikeassa, Tifum, watutapoika ei olisi uskaltanut olla ottamatta vastaan viinipikaria päällikkönsä kädestä tai katsoa tuolla tavalla tulevaan herraansa. Hän on todellakin typerä ja itsepäinen kuin aasi. Mutta minä kesytän hänet tai tapan hänet. Kalulu tulee iloitsemaan hänestä. Hän näyttää olevan saman ikäinen kuin Kalulu, joskin hän on pitempi ja karkeatekoisempi. Mutta enpä luule sittenkään, että Kalulu on yhtä rohkea kuin tämä poika, joskin hän on ylpeä, ikäänkuin hän jo olisi Ututan kuningas. Kalulu olisi ottanut vastaan pikarin ja sitten tappanut minut, niin pian kuin hänelle olisi siihen tilaisuutta tarjoutunut. Mutta tässä minä istun yhä pikari kädessä. Juo sinä, pikkuinen!" sanoi hän Abdullahille. "Etkö huoli? No, entäs pienin teistä?" ja kun Mussoudkin pudisti päätään, jatkoi päällikkö: "Kummallisia poikia! Ymmärrätkö sinä heidän kieltään, Tifum?"

"Hiukan, päällikkö."

"Kysy isoimmalta, miksi hän ei tahdo ottaa vastaan juomaa watutapäällikön, Ferodian kädestä?"

Tifum esitti kysymyksen tarkasti.

"Sano herrallesi", vastasi Selim katsomatta Tifumiin, "etten tahdo ottaa vastaan ystävällisyydenosoitusta mieheltä, joka pitää minua orjanaan. Sano hänelle, etten minä ole orja ja etten tottele häntä koskaan muuta kuin pakosta."

Kun Tifum oli tulkinnut nämä sanat, purskahti Ferodia jälleen nauruun.

"Poika on todellakin ylpeä", hän sanoi. "Tifum, käske hänen tanssia!"

"Tanssia!" toisti Selim kuultuaan käskyn. "Tanssiako, kun sydämeni on pakahtua surusta, kun isäni makaa kuolleen portin vieressä! Mieluummin kuolen kuin tottelen."

"Käske hänen sitten laulaa", sanoi Ferodia.

"Laulaa!" sanoi Selim. "Oi, Allah, miten kauan tulee minun kärsiä? Yhtä kernaasti voitte pyytää kuollutta laulamaan."

"Eikö hän suostu mihinkään?" kysyi Ferodia. "No, minä odotan kunnes haavat hänen selässään ovat parantuneet, sitten merkitsen itse hänet. Missä on piiskasi, Tifum?"

"Tässä, päällikkö." Tifum ojensi sen Ferodialle.

"Tästä saat!" huusi hän Selimille ja iski häntä kerran voimainsa takaa käskien hänen poistua. Sitten hän käski Abdullahin ja Mussoudin tanssia ja laulaa.

Abdullah seisoి pää riipuksissa, hämmästyneenä, hänen oli mahdoton ymmärtää, että murhaaja tahtoi pakottaa poikaa tanssimaan, ja pikku Mussoud tuijotti kuin mieletön vuoroin Abdullahiin, vuoroin Ferodiaan.

"Kysy häneltä, Tifum, tarkoittaako hän todellakin täyttä totta", sanoi Abdullah vihdoin.

"Minun on turha kysyä. Enkö jo sanonut sinulle, että hän käskee sinun tanssia ja pienen orjan laulaa."

"Orjan!" huudahti Abdullah. "Valehtelija! Sanoitko veljeäni orjaksi? Olenko minä orja?"

"Mitä hän sanoo?" kysyi Ferodia.

"Hän sanoo, ettei hän ole orja ja väittää minua valehtelijaksi. He ovat kaikki aaseja!" vastasi Tifum halveksien. "Vaikka heillä itsellään on sadoittain mustia orjia Sansibarissa, eivät he kuitenkaan voi käsittää, että he ovat nyt itsekin orjia."

"Sano hänelle, Tifum, että hän ja hänen veljensä ovat minun orjiani ja että heidän täytyy totella minua, tai minä piiskaan heitä. Ferodia on puhunut."

"Kuuletteko te aasit?" huusi Tifum ja toisti Ferodian sanat.

"Me olemme arabeja", vastasi Abdullah, "kotoisin Muskatista. Isäni oli vapaa beduiinipäällikkö, ja minä olen hänen poikansa. Erämaan tuuli ei voi olla sen vapaampi kuin me, emmekä me koskaan voi tulla orjiksi. Ferodia on valehdellut."

"Ferodia sanoo, että hän piiskaa sinua, kunnes makaat verissäsi ja tunnustat olevasi hänen orjansa", käänsi Tifum.

"Sano hänelle, että hän voi piiskata minut vaikka kuoliaaksi, mutta orjakseen hän ei voi tehdä minua. Eikö hän tappanut isääni? Eikö hän häväissyt minua antamalla minun seisoa alasti hänen edessään? Voiko hän tehdä vielä enemmän? Hän on vahva mies ja hänellä on kädessään piiska, jota hän uhkaa käyttää. Minä olen vain lapsi, mutta orjaa hän ei minusta saa. Minä käänän hänelle selkäni enkä huuda, vaikka hän raastaisi lihani kappaleiksi." Ja arabipoika katsoi ylpeästi päällikköä silmiin ja käänsi sitten selkensä odottaen piiskaniskuja.

Ferodia oli oikea villi, hän ei ollut koskaan kuullut puhuttavan siitä, että vihollisiakin voi kohdella jalomielisesti ja ylevästi. Hän näki edessään avuttoman pojan, jonka hienoa ihoa piiska ei koskaan ollut häväissyt, eikä hän voinut hillitä kiduttamis- ja kiusaamishaluaan, mikä on ominaista villeille ihmisille ja petoeläimille. Ja kun Tifum tulkitsi Abdullahin sanat ja selitti miksi hän käänsi selkensä kohotti Ferodia piiskansa ja näki hienon ihon punottavan ja halkeilevan piiskan alla. Ehkäpä uhrin äänettömyys vaikutti kuitenkin häneen. Iskut kävivät heikommiksi ja lopulta lakkasi hän lyömästä pojan seisoessa yhä pystyssä.

"No, olenko minä nyt orja?" sanoi Abdullah kääntyen päällikköön.

Ferodia kiroili raivoissaan, kun Tifum toisti pojan sanat ja koetti sammuttaa vihaansa ottamalla aimo kulauksen viiniä, jonka uhriksi Olimali oli jo joutunut.

Ensimmäinen tieto, joka kohtasi Olimalia ja Ferodiaa, kun he seuraavana aamuna heräsivät, ei ollut omansa ilahduttamaan heitä. Sultan ben Ali ja hänen miehensä olivat yöllä päässeet pakoon, ja koska he olivat ottaneet mukaansa vain välttämättömimmät tavaransa, niin ettei liika lasti hidastuttanut heidän pakoaan, ei heitä voinut tavoittaa ennenkuin he olivat päässeet alueelle, missä mielet olivat ystävällisiä arabeja kohtaan.

Mutta kun päälliköt, voitettuaan ensi harmsa, keskustelivat asiasta, tulivat he siihen päätökseen, että se olikin parasta. Leirissä oli tavattu neljäsataa pakkaa kangasta ja helmiä ja sata tynnyriä ruutia, paljon kuulia, vaippoja, mattoja, untuvatynnyjä, ommeltuja lakkeja, veitsiä, peilejä, rasioita, pyssyjä, keittoastioita, porsliineja, sokeria, kahvia, teetä, ryytejä ja kaikenlaisia pikku esineitä, joita suuri karavaani kuljettaa mukanaan — sanalla sanoen: niitä tavaroita, joita he löysivät arabien hylkäämässä leirissä, ei olisi voinut ostaa viidelläkymmenellä tuhannella dollarilla.

Ferodia ja Olimali iloitsivat suuresti, kun he kuulivat tästä suuresta saaliista. He hieroivat käsiään, he nauroivat ja hyppivät kuin koulupojat.

Luotettavia miehiä lähetettiin heti leiriin saattamaan rikkauksia Kwikuruun, ja kun ne oli tuotu sisemmän aitauksen sisään ja levitetty päälliköiden eteen, eivät nämä voineet käsittää, että he omistivat ne kaikki, ennenkuin he olivat tarkastaneet jokaisen arkun sisältöä ja koetelleet jokaista kangaspakkaa. Aitauksen takaa, paalujen lomista, miehet, naiset ja lapset katselivat näitä tavaroita huudahdellen ihastuksesta. He huusivat, hoilottivat ja taputtivat ilosta käsiään.

Saalis jaettiin sitten oikeudenmukaisesti. Ferodia sai puolet ja Olimali toisen puolen. Ja kumpikin puolisko oli niin suuri, ettei riitä voinut tulla kysymykseen. Kunnianhimoisinkaan afrikkalainen ei koskaan olisi voinut uneksiakaan sellaisista kalleuksista, jotka tulivat näiden molempien osaksi. Kun Ferodian, jolla oli apunaan kymmenen uskottua miestä, pitkien laskelmien jälkeen piti sanoa, miten paljon verkkaa hänen osalleen oli tullut, niin ei hän osannut sanoa summaa muulla tavalla kuin että hän oli saanut sata dotia sekä kuusikymmentä sataa eli niinkuin me sanoisimme, 16,000 dotia, s.o. noin 60,000 metriä.

Sitten Ferodia laski sotilaansa ja huomasi, että 1,000:sta miehestä oli 900 jäljellä, ja näistä jokainen sai kuusi dotia kangasta. 600 dotia hän jakoi itsensä, alipäällikköjen ja taikurien kesken, ja loput, 10,000 dotia kangasta sekä helmet ja muut tavarat vietiin kuningas Katalambulalle ja hänen seuraajalleen, prinssi Kalululle.

Lopuksi tavarat jaettiin sopiviin paikkoihin, ja sitten oli vielä täytettävä uskonnollinen velvollisuus, jota ei voitu enää siirtää sen kauemmaksi.

Tätä juhlaa vietettiin taistelupäivän jälkeisenä iltana. Ensiksi sytytettiin Kwikurun paaluitauksen ulkopuolelle tulia siten, että ne muodostivat piirin kaatuneiden arabien ruumiiden ympärille, ja kunkin pään kohdalle asetettiin savi-, rauta- ja kuparipatoja, jotka olivat täytetyt vedellä ja hirssijauhoilla sekä kurpitsipulloja, jotka olivat puolillaan pyöreitä piikiviä. Kunkin padan ääressä seisoivat kaksi taikuria.

Kun kaikki valmistukset oli tehty, alkoivat taikurit työnsä. Laulaen he leikkasivat ruumiilta nenät, alahuulet, korvat ja kulmakarvat ja panivat ne patoihin kiehumaan. Sen lisäksi he leikkasivat kappaleita käsivarsi- ja säärilihaksista, sydämet sekä sisälmyksissä olevan rasvan. Kun kaikki nämä oli pantu patoihin kiehumaan, leikkasivat he ruumiitten päät ja pistivät ne terävien keihäitten kärkiin kantaakseen niitä kansan keskellä.

Puolen tunnin kuluttua oli juoma kylliksi kiehunut, ja poppamiehet ottivat kurpitsapullot käsiinsä ja helisyttivät niitä yksiäänisen laulun säestykseksi. Sotilaat marssivat hitaasti tulien ympärillä kantaen poikkihakattuja päitä kuin lippuja päänsä päällä ja yhtyen laulun kertosaakeisiin.

Laulu alkoi kertoen verisestä taistelusta, joka vastikään oli riehunut, ja muuttui sitten ylistyslauluksi watutakansan päällikköjen kunniaksi.

Hätähuuto kajahti sotatorvi soitti. Olimali apua anoi. Parvet nousi maasta, metsästä ne tulvi, vihollisen saarsi. Verinen, julma taistelu paloi.

Kuoro: Verinen, julma taistelu paloi.

Ja arabit, jotka olivat tulleet kaukaa meren rannalta uhmailemaan Ferodiaa ja Olimalia, lepäsivät nyt kuolleina eivätkä enää kuulleet sotatorven ääntä.

Ja nyt sotilaiden oli määrä vahvistaa itseään vihollisten verellä, rasvalla ja sisälmyksillä. Heidän tuli juoda verisen, onnekkaan taistelun kunniaksi.

Juo, sotilas, juo, voimajuomaamme juo. Se rintaasi tuo uhkamieltä, ja jänteisiin rautaa.

Kuoro: Se rintaasi tuo uhkamieltä, ja jänteisiin rautaa!

Kun laulu ja juhlamenot olivat lopussa, pystytettiin seipäät julmine voitonmerkkeineen kylän porttien edustalle, ja Ferodia syleili ystävänsä Olimalia sekä lähti rumpujen rämistessä ja pasuunoiden soidessa Kwikurusta.

Arabialaispoikien ei kuitenkaan tarvinnut nähdä tätä julmaa näytelmää, sillä heidät oli lähetetty edeltäkäsikin vahvan vartijajoukon saattamina. Kun aurinko laski, tapasivat molemmat joukot toisensa ja leiriytyivät metsään, jonka läpi tie kulki lounaista kohti.

VIIDES LUKU.

Simban ja Moton yöllinen lepo metsässä. Moton suunnitelma Selimin pelastamiseksi. He saapuvat Katalambulaan. — Kalulu tuntee Moton. — Kuningas lahjoittaa heille vaimot. Hääjuhla.

Simba ja Moto olivat kumpikin pikajuoksijoita ja he olisivat helposti päässeet vihollista pakoan, vaikka nämä olisivat tarmokkaamminkin ajaneet heitä takaa. Heillä oli sitäpaitsi se etu, että ilta pian pimenei, mutta he jatkoivat siitä huolimatta matkaansa suunnaten kulkunsa etelän ristin mukaan. Sydänyön aikana he pysähtyivät tiheään metsään, sytyttivät kaksi tulta ja valmistivat itselleen yösijat lehdistä ja heinistä.

Hetken aikaa he istuivat ääneti eteensä tuijottaen, mutta sitten Simba puuttui puheeseen.

"Wallahi, tämä on ollut raskas päivä meille", sanoi hän puoleksi itsekseen, puoleksi Motolle. "Suuri karavaani on hävitetty ja päälliköt kuolleet. Oi, eilen illalla seisoin teltan ovella ja katselin herraani Ameria ja hänen ystäväänsä Khamista ja ajattelin mielessäni, ettei sen jalompia ja kauniimpia miehiä ollut olemassakaan. Oi, missä Sansibarin päälliköt nyt ovat? Vastatkaa minulle, jos voitte, tuikkivat tähdet, vastaa minulle, synkkä yö! Saanko koskaan nähdä herraani, Ameria? Moto, missä sinä luulet, että Amer nyt on?"

"Amer, paras isäntä, mitä koskaan on ollut olemassa, hyväsydäminen ja lempeä Amer ei ole kuollut, hän nukkuu", vastasi Moto.

"Nukkuu! Ah, jospa se olisi totta! Mutta mitä sinä sillä tarkoitat, Moto?"

"Oletko unohtanut, mitä jalo herramme, Osmanin poika, on niin usein sanonut meille? Ettei ihminen voi kuolla! Ruumis mätäneee mullaksi, mutta henki, joka oli ruumiissa, ei voi kuolla. Etkö ole kuullut hänen puhuvan sielusta? Siitä mitä ei voi silmin nähdä, mutta joka sittenkin on parasta ihmisessä. Arabit väittävät niin, nasarealaiset Sansibarissa samoin, ja minun täytyy uskoa heitä, vaikkun koskaan ole nähnyt sielua. Ja nyt, kun Amer ei elä enää, tahdon vielä enemmän uskoa hänen sanojaan. Luulen, että hänen sielunsa näkee meidät tämän pimeyden läpi, joka ympäröi meitä."

"Nyt minäkin muistan", sanoi Simba. "Se on kaunis ajatus. Sinulla on hyvä muisti, Moto. Mutta kumpi on mielestäsi onnellisempi, herramme Amer tähtien parissa vaiko nuori herramme Selim, joka on orjana?"

"Oi, Simba, minä olin mielestäni juuri onnellinen, ja nyt olet saattanut sydämeni jälleen murheelliseksi muistuttamalla nuoren herramme kärsimyksistä. Amer on onnellinen paratiisissa, mutta Selim, hänen poikansa, joka on maan päällä, on varmaankin hyvin onneton, sillä hän ei tiedä, mitä orjana oleminen merkitsee."

"Moto!" huudahti Simba nousten pystyyn. "Selimkö orja? Tuo hento valkea poika? Mitä sinä tarkoitat?"

"Sitä mitä sanon. Jos joku watutalaisista tietää, mitä sana arabi tarkoittaa, niin tehdään pojat orjiksi ja heitä piiskataan kuin koiria", sanoi Moto.

"Me teimme pahoin paetessamme leiristä. Amer käski meidän pelastaa Selimin. Minä palaan sinne takaisin." Simba tarttui keihääseensä ja pyssyynsä ja aikoi lähteä.

"Tyhmä poika", moitti Moto, "me emme voi riistää häntä watutalaisten käsistä palaamalla heidän leiriinsä. Meidän täytyy jatkaa matkaa Katalambulan kylään ja tavata Kalulu. Vain sillä tavalla me voimme pelastaa Selimin ja itsemme."

"Sinä taidat olla oikeassa", myönsi Simba. "Nukkukaamme siis ja lähtekäämme matkaan aamun sarastaessa."

Kahden viikon kuluessa miehet vaelsivat lounaista kohti ja vain joskus he astuivat esiin metsän piilosta tiedustellakseen jostakin kylästä tietä Katalambulan kylään.

Kolmannen viikon alussa he saapuivat hedelmälliselle ja tiheästi asutulle alankomaalle. Maissi- ja hirssipeltojen keskellä näkyi harmaanruskeita majoja, ja kun he sydänpäivän aikana saapuivat virran rannalle, saivat he kuulla, että sen toisella puolella sijaitsi Katalambulan kylä.

Parin nuolen hinnasta mies souti heidät Liemba-joen poikki, ja pian he lähestyivät kylää, jota ympäröi samanlainen paaluaitaus kuin Kwikuruakin. Kuninkaan asuntona oli useita laakeakattoisia majoja, jotka ympäröivät nelikulmaista aukeaa, missä hänen karjansa, vuohensa ja pari aasia kävi laitumella. Majoissa asui Katalambula vaimoineen ja tyttäreineen — hänellä ei ollut koskaan ollut poikaa.

Kun Simba ja Moto tulivat portille, jota koristi vihollisten valjenneet pääkallot, herättivät he kookkailla vartaloillaan suurta huomiota utelioiden parissa, jotka olivat keräytyneet heidän ympärilleen.

"Rauha olkoon teidän kanssanne!" tervehti Simba.

"Ja teidän kanssanne, muukalaiset", vastattiin heille. "Mistä te tulette?"

"Me olemme matkamiehiä", sanoi Moto kirorin kielellä, "me olemme kuulleet puhuttavan Katalambulasta ja tahtoisimme nähdä Ututan kuninkaan."

"Teidän sananne ovat hyviä, muukalaiset", sanoi eräs päällikkö, joka astui heidän luokseen ja kysyi olivatko he waroreja.

"Minä olen mrori", vastasi Moto, "mutta ystäväni on muukalainen kaukaisesta maasta."

"Käyvätkö warorit nykyään pyssyt olalla? Ja onko heillä noin hienoja vaatteita?" kysyi päällikkö katsellen epäillen muukalaisten vaatepartta.

"Meidän onnistui ampua norsu", vastasi Moto, "ja me myimme sen torahampaat arabeille, joita tapasimme parin päivämatkan päässä täältä."

Kuulusteluja jatkettiin. Mutta päällikkö huomasi, että Moton kertomus ei ollut tosi.

"Muukalainen, sinä olet valehtelija", sanoi hän ankarasti, "arabeja ei ole hyvin pitkään aikaan käynyt tässä maassa. Te olette minun vankeja ja saatte seurata mukana kuninkaan luo."

Ystävyksiltä otettiin heidän aseensa ja heidät vietiin sisäpihaan. Keskellä pihaa, suuren puun alla, oli puinen lava ja sillä pyöreä sohva, joka oli päällystetty kaikenlaisilla taljoilla. Sohvalta istui vanha valkohapsinen mies, ja päällikkö astui niin kunnioittavasti hänen luokseen, että vangit arvasivat hänen olevan kuningas Katalambulan.

Kuninkaalla oli päässään valkea turbaani ja yllään pitkä, punainen ja poimutettu mekko. Kun Simba ja Moto tuotiin hänen eteensä, nauroi hän makeasti jollekin, jota kuusitoistavuotias poika kertoi hänelle, mutta päällikön puhutellessa häntä hän katsoi ystävällisesti, joskin tutkivasti häneen.

"Herrani", sanoi päällikkö, "nämät miehet ovat epäilyksenalaisia. Kaikkiin kysymyksiini he ovat vastanneet valheilla, ja siksi toin heidät sinun tuomittavaksesi."

"Puhukaa, muukalaiset!" kehoitti Katalambula. "Keitä te olette?"

Moto oli keksinyt nuorukaisen kuninkaan rinnalla. Hän ei epäillyt, että se oli Kalulu ja hän tiesi nyt miten menetellä.

"Suuri kuningas", vastasi hän, "minä en puhunut totta, mutta sinulle tahdon sen tehdä. Minä olen mrori, ja lapsena ollessani arabit veivät minut Sansibariin. Monta vuotta myöhemmin seurasin arabialaispäällikön, Kisesan kanssa Unyanyembeen. Pian sen jälkeen hän julisti sodan waroreja vastaan."

"Kisesa!" keskeytti nuorukainen hänet ja astui lähemmäksi Motoa katsoen häneen vihoissaan.

"Niin, nuori päällikkö", vastasi Moto nöyrästi, "ja minä seurasin Kisesan mukana sotaan. Pitkän marssin jälkeen me saavuimme erääseen kaupunkiin."

"Kuka hallitsi siellä?" huusi nuorukainen. "Pian, sano minulle hänen nimensä!"

"Mostana", vastasi Moto levollisesti ja ympärillä seisovat toistivat nimen.

"Niin, Mostana", sanoi Moto uudestaan. "Varsin pian me valtasimme kaupungin, vaikka Mostanan väki taisteli urheasti ja monet meidän väestämme kaatuivat. Mutta lopulta suurin osa Mostanan

miehistä oli kuollut ja loput arabit ottivat orjikseen."

"Se on totta", sanoi Katalambula, "sellainen tapa on noilla julmilla ihmisillä."

"Eikö kukaan heistä pelastunut?" kysyi nuori päällikkö omituisella äänellä.

"Yksi ainoa."

"Mikä oli hänen nimensä?"

"Kalulu", vastasi Moto ääneensä, ja läsnäolevien hämmästyneistä huudoista välittämättä hän jatkoi: "Niin, Kalulu, Mostanan poika, seisoj isänsä vieressä, kun Kisesa lupasi antaa viisikymmentä kangaspakkaa sille, joka saisi pojan elävänä kiinni. Kun minä kuulin sen, kävi minun sääli poikaa, sillä minäkin olin mrori. Minä pidin arabeista, mutta en toivonut, että Mostanan poika joutuisi arabien orjaksi. Niinpä tartuin kilpeeni ja kiiruhdin pojan luo aikoen kehoittaa häntä seuraamaan itseäni, mutta hän luuli varmaan, että tahdoin tappaa hänet, sillä hän heitti keihäänsä minua vastaan ja se lävisti käteni kiinni siihen."

Suuri ihastuksen huuto kajahti paikalla, ja nuorukainen astui askeleen Motoa lähemmäksi. Mutta tämä ei ollut huomaavinaan sitä.

"Kun minä siitä huolimatta kuljin eteenpäin, kiiruhti poika aitauksen yli ja juoksi metsään. Mutta minä sain pian hänet kiinni ja selitin, miksi olin ajanut häntä takaa, ja hän sanoi pakenevansa setänsä luo, joka oli mahtava kuningas Ututassa, ja että hän olisi minun ystäväni, jos me joskus vielä kohtaisimme toisemme."

"Etkö tunne minua?" huudahti nyt nuorukainen kiiruhtaen Moton luo. "Sinä olet ystäväni Moto. Minä pidän lupaukseni, ja setäni on kiittävä sinua." Päälliköt taputtivat nyt käsiään hyväksymisen merkiksi, ja Katalambula tarttui Moton oikeaan käteen.

"Kalulu on kertonut minulle mrori-orjasta, joka ei ottanut häntä vangiksi, vaikka hän olisi voinut sen tehdä", sanoi hän; "ja vaikka en luullut koskaan saavani nähdä häntä, päätin olla hänen ystävänsä, jos hän joskus tulisi eteeni. Minä lupasin antaa hänelle jonkun tyttäreni vaimoksi ja hän saisi minulta mitä ikänä hän pyytäisi. Kalulu on minulle rakas kuin oma poika."

Moto kertoi nyt mitä Olimalin kylässä oli tapahtunut, ja monta ilon ja ihailun huudahdusta kuului Ferodian voiton johdosta. Kun melu oli hiukan laskeutunut, jatkoi Moto:

"Ja nyt, Kalulu, kysyn minä, tahdotko puhua watutalaisten mahtavan kuninkaan kanssa ja pyytää häntä vapauttamaan minun nuoren herrani, Selimin sekä toiset kolme arabipoikaa ja päästämään heidät omaan maahansa?"

"Kalulu on antanut sinulle lupauksensa, Moto", vastasi poika. "Kalulu on sinun ystäväsi ystävä ja sinun vihollistesi vihollinen. Tiedän, että Katalambula täyttää pyyntöni, koska sinä kerran autoit minua."

"Oi, Kalulu", sanoi Katalambula, "et tiedä, mitä pyydät. Voin puhua Ferodian kanssa, mutta en voi antaa hänelle mitään käskyä. Nuo arabialaispojat ovat hänen omaisuuttaan, mutta jos hän tahtoo vaihtaa heidät toisiin orjiin, niin annan kustakin pojasta kaksi naisorjaa. Tyydytkö siihen?"

"Minä vastaan sinulle, kun Ferodia tulee", sanoi Kalulu, "mutta minun mielestäni sinä alistut liaksi Ferodian tahtoon, eikä hän pidä minusta, sillä minä olen hänen tiellään. Jos olisin watutain kuningas, antaisin Ferodialle nuhteet."

"Hiljaa, poika, kielesi käy liian nopeasti. Ferodia on itsenäinen kuningas. Tahdotko, että riistäisin häneltä sen, minkä hän keihäänsä voimalla on voittanut?"

"Hän ei voittanut arabeja yksin, omin aseina", vastasi Kalulu rohkeasti. "Kahdeksansataa niistä tuhannesta, jotka olivat hänen mukanaan, oli sinun miehiäsi. Saako hän siis itse valita mitä hän tahtoo pitää saaliista? Eikö sinulla ole suurempi oikeus kuin hänellä?"

"Poika, poika, Ferodia on watutain paras päällikkö. Vihollinen ei ole vielä koskaan voittanut häntä, ja hänellä on aina ollut tapana antaa minulle parhain osa saaliista. Ole kärsivällinen, minä pyydän näitä orjia sinulle, vaikka olisinkin käskenyt paistaa heidät elävältä, ellei Moto olisi nyt juuri tullut tänne. Mene nyt ja anna muukalaisille juomaa ja ruokaa ja vie kumpainenkin majaan. Ystäväsi Moto saa tyttäreni Lamolin vaimokseen, ja anna joku toinen naisorja tuolle toiselle, pitkälle muukalaiselle. Katalambula on puhunut."

Vanhan miehen ääni alkoi väsyä ja ärtyä, ja Kalulu viittasi Moton ja Simban kuninkaan majassa

olevaan omaan huoneeseensa ja vakuutti tekevänsä kaikki voitavansa pelastaakseen pojat.

"Tiedän, ettei se ole helppoa", hän sanoi. "Setäni ei tee sitä kernaasti, sillä Mostana oli hänen veljensä, ja me saamme usein kuulla matkustajien kertovan arabien julmuuksista. Jos Ferodia tahtoo pitää pojat orjinaan, niin pelkään, ettei setäni voi vastustaa häntä. Jos te ette olisi tulleet tänne, niin sekä hän että minä olisimme kernaimmin kiduttaneet heidät hengiltä."

"Oi, Kalulu", sanoi Moto rukoilevasti, "te ette tunne Selimiä. Hän ei voisi tehdä kellekään pahaa, eikä hänen isänsäkään. Simba ja minä olimme ylpeät siitä, että saimme olla Amer ben Osmanin orjia ja sanoa Selimiä nuoreksi herraksemme. Hän on yhtä vanha kuin tekin, Kalulu. Te olette varmaan kuudentoistavuotias."

"En tiedä miten vanha olen", vastasi Kalulu nauraen. "Mutta olin pieni, kun sinä näin minut, muuten et koskaan olisi saanut minua kiinni. Nyt menen toimittamaan Katalambulan käskyä." Ja samassa Kalulu kiiruhti niin nopeasti ulos, että pitkät kameelikurjensulat hänen päässään taipuivat vaakasuoriksi hänen takanaan.

Kalulun vartalo oli erittäin kaunis. Hänen lihaksensa olivat kuin karkaistua terästä, kiinteät ja joustavat. Ei kukaan hänen ikäisensä osannut heittää keihästään tai osua nuolellaan yhtä varmasti ja yhtä pitkän matkan päähän kuin hän. Ei kukaan ollut yhtä nopsajalkainen ja uhkarohkea kuin hän, ja samalla kun hän oli notkea ja kestävä, oli hänen vartalonsa erittäin kaunis ja sulavaliikkeinen.

Samaa ei voida sanoa hänen kasvoistansa. Hänhän oli neekeri, joskaan hänen ihonsa ei ollut aivan musta, vaan pronssinkarvainen. Hänen huulensa olivat paksut ja nenä litteä. Mutta silmät olivat sen sijaan suuret, loistavat ja mustat. Korvat olivat pienet eikä niissä ollut puikkojakaan, jommoisilla watutaneekerit levittivät korvalehtiään. Niitä koristivat vain suuret helmet. Takkuinen tukka riippui hartioille saakka, ja siihen oli palmikoitu monenvärisiä helminauhoja. Sitä paitsi oli hänellä päässään kolme lumivalkoista kamelikurjensulkaa kiinnitettyinä nauhaan, joka samalla piti tukkaa kurissa. Hänen kaulassaan, ranteissaan ja nilkoissaan oli helminauhoja.

Kalulu toi nyt serkkunsa Lamolin tulevan miehensä luo, ja Moto oli mielissään saadessaan kuninkaan tyttären vaimokseen ja palvelijakseen ja kehui Lamolia. Tämä ei ollut erikoisen kaunis, mutta ei missään tapauksessa rumakaan, ei hampaaton eikä vanha.

Kun Kalulu oli saanut tämän naimakaupan watutain tavan mukaan järjestetyksi, kysyi hän Simbalta, minkälaisen vaimon hän toivoi itselleen.

Vaikka Motolla ja Simballa oli vaimot ja lapset Sansibarissa, ei kummallakaan ollut uutta vaimoa vastaan, ja Simba vastasi heti, että Kalulu itse saisi valita hänelle vaimon.

Hetken kuluttua toi Kalulu Simban luo nuoren naisen, jota meillä varmaankin olisi näytetty jättiläisnaisena rahasta, ja kun hän näki tuon jättiläisparin yhdessä, taputti hän käsiään ihastuksesta ja tanssi heidän ympärillään, ikäänkuin hän itse olisi saanut lahjan.

Sillä välin kahdeksan rummunlyöjää, kaksi ilonpitäjää ja viisikymmentä nuorta miestä ja naista oli kerääntynyt puoliympyrään molempien parien ja Kalulun ympärille, ja kun tämä oli muutamalla sanalla ilmoittanut setänsä tahdon, astui taikuri esille ja laului häälaulun tanssien samalla kiihkon vallassa. Laulua säestivät pienet rummut, mutta koko joukon yhdyttyä laulun kerton, pärisytettiin myös suuria rumpuja.

Juhlaa kesti koko päivän ja yön, aina auringon nousuun asti. Yöllä tuli paikalle lisää paljon väkeä, niin että lähes tuhat henkeä otti osaa kuoroon. Kalulu ja monet muutkin olivat aivan käheät kun he aamulla vetäytyivät levolle.

KUODES LUKU.

Selimin, Abdullahin ja Mussoudin kärsimykset. — Isa saa isonrokon. — Hänet jätetään karavaanin jälkeen. — Selim pakenee. Metsän kuninkaan ääni. — Selim ampuu jalopeuran ja antiloopin. — Nälkä. — Selim valmistautuu kuolemaan.

Palatkaamme nyt arabialaispoikien luo nähdäksemme miten heidän on käynyt.

Vaikka karavaani lähti liikkeelle Ututaan päivää sen jälkeen kuin Simba ja Moto olivat paenneet, ei se tietenkään voinut matkata yhtä nopeasti kuin molemmat pakolaiset, ja siten Ferodian karavaani tarvitsi melkein kuukauden samaan matkaan, jonka he olivat suorittaneet muutamissa päivissä.

Ferodialla oli paitsi neljää arabialaista orjaa, joista kolme oli melkein valkeaa, ainakin kolmesataa mustaa orjaa, ja hän tiesi, että huhu niiden olemassaolosta hyvinkin pian leviäisi. Varmaankin hänen luokseen saapuisi orjakauppiaita, ehkäpä aina Sambesi-joen varsilta saakka, ja senvuoksi hänen oli edullisinta matkustaa niin hitaasti kuin suinkin, ja antaa ihmiskarjansa samalla toipua vaivoistaan.

Liikkeelle lähdettiin vasta kuudelta aamuisin ja levolle asetettiin tavallisesti jo keskipäivän aikaan. Ensi päivinä kuljettiin viljavien ja tiheästi asuttujen seutujen halki, joiden päälliköt olivat häntä kohtaan ystävällisimpiä. Mutta kymmenen päivän kuluttua saavuttiin Urorin ja Ututan välillä olevalle riidanalaiselle alueelle, jossa kasvoi synkkää metsää ja viidakkoa ja asusti vain petoeläimiä. Tämän alueen etäisimmästä päästä oli Katalambulan maahan noin yhdeksänkymmenen englanninpeninkulman matka.

Poika parat, Selim, Abdullah ja Mussoud, eivät kärsineet vain kuumuudesta, vaan heidän täytyi myös kantaa raskaita taakkoja, jotka kalvoivat heidän tottumattomia hartioitaan. Kolmena ensimmäisenä päivänä heidän täytyi lisäksi käydä alastomina, sillä orjien suojaksi ei runsaasta saaliista huolimatta riittänyt ainoatakaan kynnärää kangasta.

Orjia pidetään usein kuin karjaa ja kohdellaan myös sen mukaan. Nuo kolmesataa orjaa sidottiin kahleilla, tunnustettava on, että arabien leirissä oli tavattu paljon kahleita tätä tarkoitusta varten. Täysikasvuksille pantiin rautarenkaat kaulaan, jota vastoin pojat — arabialaispojat ja muutamat neekeripojat, Niani niiden parissa — sidottiin köydellä vyötäisiltä.

Täysikasvuisia oli viisitoista ryhmää, kussakin kaksikymmentä henkeä, ja kullakin ryhmällä oli päällysmiehensä. Poikien osastoa vartioi Tifum Byah.

Niinkuin sanottu, orjia kohdellaan aivan häikäilemättä kuin karjaa. Jos jonkun jostakin syystä täytyi pysähtyä matkan varrella, oli koko ryhmän sekä päällysmiehen pakko myös pysähtyä, mikä tuotti ikävyyttä ja kiusaa. Jokaisessa osastossa on aina joku, joka on toisia oikullisempi, joka haluaa useammin vettä, j.n.e., mistä koituu harmia tovereillekin, sillä päällysmies ei ole kovinkaan kärsivällinen, vaan ottaa helposti piiskan esille kiirehtiäkseen jäljellejäänyttä joukkoa.

Poikien ryhmässä Isa alituisesti tahtoi pysähtyä, ja kaikki muut saivat siitä kärsiä, varsinkin Selim, jonka niskoille hän aina sälytti synn.

Niani, neekeripoika, huomasi Isan kavaluuden, ja eräänä päivänä hän uskalsi sanoa Tifum Byahille, ettei tämä piiskannut oikeaa syyllistä, ja antoi ilmi Isan, joka senjälkeen sai maistaa ruoskaa. Isa, joka ei ollut säälinyt Selimiä, huusi ja valitti nyt ääneensä, kun häntä itseään rangaistiin, ja hän uhkasi kostaa pienelle sukkelalle ja rohkealle Nianille.

Toisellakin tavalla Niani osoitti rakkauttaan nuorelle herralleen. Ei kestänyt montakaan päivää, ennenkuin hän tarjosi Selimille sitä kangaspalaa, jonka hän oli sitonut lanteittensa ympärille.

"Ei se tee mitään", sanoi hän, kun Selim ei tahtonut ottaa sitä vastaan, koska Niani itse jäisi silloin aivan alasti, "minä olen vain neekeripoika, eikä kukaan minua katsele. Ottakaa se, jos se vain kelpaa teille. Se on hyvin likainen."

"Se on parempi kuin ei mitään", sanoi Selim kiitollisena, "ja minä otan sen kernaasti vastaan, koska sinä et siitä välitä. Mutta emmekö voisi jakaa sitä?"

"Ei se ole tarpeen", sanoi Niani lujasti, "Niani ei tarvitse vaatteita. Tämä on sitäpaitsi sama kangaspala, jonka te annoitte minulle sinä iltana, kun minä panin kampia Isalle ja Isa aikoi heittää minut tuleen."

Selim nousi nyt sitoakseen likaisen kangaspalan uumilleen, mutta huomasi samassa, että hänen ystävänsä Abdullah ja Mussoud katselivat kaihoavin katsein kangasta — heidänkin ihonvärinsä oli niin vaalea, että heidän alastomuutensa pisti enemmän silmiin kuin neekerien. Ääneti hän repäisi kankaan kolmeen osaan ja antoi molemmille pojille osansa.

"Sinun sydämesi on hyvä kuin kulta", sanoi Abdullah punastuen, "olen sinulle kiitollisempi tästä pienestä kangaspalasesta kuin kaikista niistä kullalla kirjailuista vaatteista, joita sain isältäni. Allah palkitkoon hyvyytesi."

"Sinä olisit voinut antaa minullekin palasen", sanoi Isa nuristen.

"Miksi se olisi ollut tarpeellista, herra Isa", sanoi Niani. "Teidän ihonne on yhtä musta kuin minunkin."

Olettehan te tuollakin tavoin puettu. Te voitte nyt iloita mustasta nahastanne."

"Kirottu olkoon sinun nenäkkyytesi, Niani!" huusi Isa. "Minä taitan sinulta niskat!"

"Parasta jättää se tekemättä", tuumasi Niani aivan levollisesti. "Minä olen nyt Ferodian oma, ja jos te lyötte minua, niin tappaa Ferodia teidät."

"Ole vaiti, äläkä kiusaa minua", sanoi Isa synkkänä, "minä olen kyllin kurja ilmankin."

"Onko sinun paha olla?" kysyi Selim osaaottavasti.

"Päätäni särkee, niin että se on haljeta, ja selässäni tuntuu ikäänkuin neulanpistoksia. Sitä ei kirvele enää Tifum lurjuksen piiskaniskujen jäljiltä, vaan se on jotakin muuta", Isa valitti.

"Ole reippaalla mielellä, ystäväni", lohdutti Selim, "Pian me saavumme Katalambulaan, ja siellä me saamme levätä. Tätä matkaa ei voi enää kestää kauan."

"Minä en tule koskaan noiden kirottujen watutain maahan", vastasi Isa, "olen aivan liian sairas."

"Mikä sinua vaivaa?"

"Älä pelästy, mutta minulla on isorokko."

"Isorokkoko? Miten voit sellaista otaksua?" huudahti Selim, joka tahtomattaan hätkähti kuullessaan tuon pelätyn taudin nimen.

"Näin erään miehen kuolevan siihen tautiin, ja varmaan minä kuolen siihen nyt itsekkin", sanoi Isa surullisena.

Seuraavana aamuna Isa oli paljon sairaampi, mutta hän ei saanut pysähtyä eivätkä toiset saaneet häntä kantaakaan — sitä ei koskaan suoda sairaalle orjalle Afrikassa — vaan hänen täytyi jatkaa matkaa toisten kanssa. Hän horjui kuumeisena eteenpäin, kunnes taakka, jota hän kantoi, putosi maahan. Ja kun Tifum suutuksissaan tuli hänen luokseen ja löi häntä, kaatui hän maahan. Mutta Tifumin sydämessä ei ollut pienintäkään säälin tunnetta, hän piiskasi Isa parkaa, kunnes Selim ei voinut sitä enää nähdä. Hän heitti taakkansa julman neekerin päähän, ja kun tämä kaatui kumoon, alkoi Selim piiskata häntä, kunnes Tifum taas vuorossaan heitti Selimin kumoon ja löi häntä voimainsa takaa niin kauan, että hän meni tajuttomaksi.

Sitten Tifum leikkasi poikki nuoran, jolla pojat olivat sidotut yhteen, ja heitti vettä Selimin päähän, jotta tämä jälleen tointuisi. Vavisten raivosta hän käski tuoda paikalle raskaan puuikkeen, jonka toisessa päässä oli kaksi koukkua, ja jota käytettiin kaikkein uppiniskaisimpia orjia varten. Se painoi noin kolmekymmentä naulaa, jos puu oli tuoretta, ja tämä oli tehty kolme päivää sitten.

Puoleksi tajuttoman pojan pää pantiin molempien koukkujen väliin, jotka sidottiin vahvalla köydellä kiinni, niin että pää joutui kovaan puristukseen. Itse ies oli pitkä ja raskas, ja sen toinen pää kiinnitettiin Abdullahin olkapäähän.

Kun tämä oli tehty, meni Tifum kuolevan Isan luo. Tämä ei kyennyt enää mihinkään työhön, sen julma mieskin huomasi, ja hän antoi Isalle vain potkun ja jätti onnettoman raukan yksin kuolemaan. Sitten karavaani lähti taas liikkeelle.

Isorokko tarttui yhä useampiin orjiin, ja kun nämä iskuista ja potkuista huolimatta eivät jaksaneet kulkea sen pitemmälle, jätettiin heidät tielle. Kahdentenakymmenentenä päivänä huomasivat Selim ja Abdullah, että pikku Mussoud oli saanut tartunnan.

He pyysivät saada kantaa pojan taakkaa, mutta heidän pyyntönsä hyljättiin. Ja kun Selimin silmät iskivät tulta, vastasi Tifum piiskaniskuilla, kunnes Selimin selkä oli yhtenä ainoana verisenä haavana.

Selim ei päästänyt vähintäkään valituksen ääntä huuliensa yli, ei edes huokausta. Hän tuskin enää tunsu ruumiillista kipua, mutta hänen sydämensä oli raskas. Heidän vaeltaessaan eteenpäin keskellä auringonpaistetta ja hiljaisuutta, jonka rikkoivat vain orjien paljaitten jalkojen töminä ja pikku Mussoudin valitukset iski häneen ajatus, että hän varmaankin sai kärsiä enemmän kuin muut sen vuoksi, että hän oli unohtanut rukoilla Jumalaa. Syynä tähän ei ollut kuitenkaan se, että Selimin mieli olisi ollut kova tai katkera, hän ei ollut vain uskaltanut lähestyä Allahia pesemättömin käsin ja jaloin. Hän päätti kuitenkin nyt ensi tilassa valmistautua rukoukseen, ja siihen hänelle tarjoutuikin mahdollisuus, kun Tifum pikku Mussoudin hartaasta pyynnöstä antoi karavaanin hetkeksi pysähtyä. Tuo orjavouti teki sen kuitenkin ennen muuta sadakseen itse tupakoida, eikä suodakseen lievennystä

poikarukalle.

Niin pian kuin Tifum käänsi selkensä, otti Selim valkeaa hiekkaa maasta ja hieroi sillä jalkojaan, käsiään, kasvojaan ja ruumistaan, ikäänkuin hän olisi pessyt itseään. Sitten hän käänsi kasvonsa koilliseen, Mekkaan päin, ja alkoi rukoilla.

Hän rukoili Allahia, taivaan ja maan valoa, vanhurskasta, kaikkivaltiasta ja kaikkietävää Jumalaa.

"Epäuskoiset ovat laskeneet julmat kätensä minun päälleni, joka olen oikeuskoinen ja oikeuskoisen poika. He ovat sitoneet minut kuin teuraslampaan, he ovat lyöneet minua, hirveät hihnat ovat syöneet verille ihoni, terävillä keihäillään he ovat pistäneet minua."

Sitten hän rukoili Allahin armoa ja pyysi häntä pelastamaan hänet epäuskoisten käsistä.

"Sinä ihmisten herra, kuningas ja Jumala", lopetti hän, "pelasta minut vihollisteni käsistä sen lupauksen tähden, jonka olet profeettasi Muhammedin kautta antanut meille. Kuule isättömän rukous ja armahda häntä."

Kun Selim oli lopettanut hartaan rukouksensa, heittäytyi hän maahan ja nousi jälleen virkistyneenä ylös.

"Abdullah, ystäväni", sanoi hän tälle, joka istui veljensä vieressä, "minun mieleni on virkistynyt. Minulla on hyvä tuuma."

"Minä näin sinun rukoilevan, Selim, ja toivoisin, että minäkin voisin rukoilla, mutta sydämeni on katkera. Minusta tuntuu, niinkuin voisin kirotta kaikkia ihmisiä ja itseänikin ja sitten kuolla. Mussoudin hetket ovat luetut, ja jos hän kuolee, on minusta yhdentekevää, mihin minä joudun."

"Rakas ystävä", sanoi Selim lempeästi, "koraanissa sanotaan: Hädässä rukoile Jumalaa, hän kuulee sinua. Hänen korvansa on avoinna hädänalaisille".

"Minä tiedän sen, Selim, mutta minä en voi rukoilla", toisti Abdullah. "Minä napisen Jumalaa vastaan, kun hän antaa oikeauskoisiaan kohdella tällä tavalla. Kuulehan, kuinka Mussoud valittaa, ja ajattele, että hänet jätetään yksin tänne tielle, sillä minä en saa jäädä hänen luokseen. Mutta mikä tuuma sinulla oli, Selim?" kysyi hän väsyneesti.

"Että me pakenemme tänä yönä syvälle metsään. Paljon parempi on kuolla, kuin elää orjana. Ja ehkäpä löydän sieltä poisikin. He eivät ole voineet tappaa minua kaikista julmuuksistaan huolimatta. Kenties metsä kohtelee meitä ystävällisemmin."

"Entäs veljeni?"

"Me kannamme hänet mukamme, ja kun olemme päässeet kylmiksi kauas metsään, hoidamme me häntä, niin että hän paranee. Me rakennamme itsellemme majan puron rannalle, ja sillä välin kun sinä hoidat veljeäsi, otan minä keihään mukaani ja kerään vilttejä hedelmiä ja hunajaa. Mutta hiljaa, tuolta tulee Tifum. Auta Mussoud jalkeille, ehkä hän kestää vielä iltaan saakka."

Lähtömerkki annettiin, pojat tarttuivat reippaasti taakkoihinsa, ja koska Mussoud oli levättyään hiukan paremmissa voimissa, jatkettiin matkaa tavalliseen tapaan.

Keskipäivällä pysähdyttiin aarniometsään, ja koska täällä ei tarvinnut pelätä vihollisia, ei leirinkään ympärille rakennettu risuista aitausta, niinkuin tavallisesti.

Abdullah ja Selim istuivat vieretysten syödessään paahdettua maissia ja puoleksi keitettyjä viljatähkiä, mutta Mussoudin täytyi maata leirin ulkopuolella, sillä watutalaiset tiesivät, että tauti oli tarttuvaa ja saattoi olla toisille vaarallinen.

Sitten tuli ilta ja pimeä. Miehet istuivat leiritulien ääressä keskustellen. Leirin ulkopuolella vallitsi yön hiljaisuus, vain hyeenan ääni kuului silloin tällöin.

"Nyt on yö, Abdullah", Selim kuiskasi, "nyt sinun täytyy päättää, mitä aiot tehdä."

"Rakas Selim", vastasi Abdullah, "en voi paeta ja jättää veljeäni. Mussoud-parka ei elä ehkä huomisiltaankaan. Hän on varmaankin hyvin sairas, hänen päänsä oli kovin kuuma, ja näytti melkein siltä, kuin hän ei olisi tuntenut minua. Jos sinä pakenet, jään minä yksin tänne. Isa on kuollut, Mussoud kuolee pian, ja sinä olet poissa."

"Niin, Abdullah, minä pakenen, vaikka sinä jäisitkin tänne, olen väsynyt tähän elämään ja tahdon kuolla metsässä. En pelkää kuolemaa, mutta minä en tahdo, että sanottaisiin, että Selim, Amerin poika, kuoli kuin aasi tien vieressä, Tifumin potkimana. Jos minä kuolen, niin tahdon kuolla kuin arabi,

kenenkään muun kuin Allahin näkemättä kurjuuttani ja vain taivaan linnut kuolinvuoteeni ympärillä. Tee minulle palvelus, Abdullah ystäväni. Jos Mussoud elää huomenna, niin sano hänelle, että olen paennut, ja suutele häntä puolestani. Suutele minuakin ennenkuin nukut, sillä kun herää huomenna, olen minä poissa. Ikeen köysi on jo höllinnyt kaulastani, yhdessä silmänräpäyksessä olen siitä vapaa."

"Kiitos, Selim, että ajattelet veljeäni, ja minä toivon sinulle Allahin rauhaa ja siunausta. Ja kun sinä kotimatalla näet Otavan taivaalla, niin muista: Abdullah ajattelee sinua. Saattakoon pyhä Muhammed sinut jälleen äitisi luo, ja kun olet ystäväsi parissa niin muista minun äitiäni ja vie hänelle tervehdykseni. Minun täytyy koettaa nukkua jaksakseni kävellä huomenna. Minä annan sinulle ystävyyden suudelman, ja koska tahdot paeta, niin toivon, että Allah on pelastava sinut."

He laskeutuivat molemmat levolle, ja Abdullah vaipui pian uneen, mutta Selim makasi valveilla ja tuumi pakoan. Äkkiä hän muisti Simban ja Moton jäähyväissanat ja ihmetteli, ettei hän aikaisemmin ollut niitä ajatellut. Nehän olisivat antaneet hänelle voimia kestää paremmin ja kärsivällisemmin raskaita koettelemuksia.

Mutta ei vieläkään ollut myöhäistä. Jos nuo molemmat ystävät elivät, niin hän ei ollut yksin. Hän päätti siis paeta suoraan etelään, koettaa tunkeutua metsän halki ja päästä Ututa kylän lähitienoille, josta hän voisi saada jonkun ohjaamaan itseään Katalambulan luo. Hetken aikaa hän tuumi tappaa Tifumin hänen omalla keihäällään, mutta luopui siitä heti, sillä sellainen teko ei olisi ollut arabin eikä Amer ben Osmanin pojan arvoinen.

Pari tuntia kului nopeasti tuumiessa. Kaikki nukkuivat sikeässä unessa, ja tuletkin näyttivät sammuvan. Vain hiukan punertavaa hillosta oli jäljellä.

Selim rukoili Allahilta rohkeutta ja voimaa, köysi oli irti ja pää vapaa. Vapaa!

Hän nousi pystyyn ja hiipi äänettömästi puun luo, jonka juurella aseet olivat, valikoi itselleen pari keihästä, pyssyn, ruutisarven ja patruunalaukun ja hiipi sitten yhtä hiljaa pois, kuin hän oli tullutkin.

Parilla pitkällä harppauksella hän kulki toisen puun luota toisen luo, ja joka kerta, kun hän saapui uuden puun luo, tuntui hänen pelastumisensa yhä mahdollisemmalta. Nuo korkeat, paksut rungot, jotka yön aikana näyttivät vielä paksummilta ja pitemmiltä kuin päivällä, muodostivat ikäänkuin muurin hänen ja hänen vihollistensa välille.

Vihdoinkin hän oli vapaa! Hän kulki vapaasti, hän ajatteli vapaasti, ja tuo ajatus hurmasi häntä, niin että hänen sydämensä oli pakahtua. Hänen askeleensa tulivat lujemmiksi, pään ryhti ylpeämmäksi, selkä suoremmaksi. Jokin voima pakotti häntä yhä eteenpäin. Väsymys näytti paenneen, tavaton joustavuus piti hänen voimiaan yliaja hän kiiti vapautta kohti.

Ääretön joukko mustia puunrunkoja solui hänen ohitse, hänen edessään ja hänen ympärillään levisi metsä äärettömän laajana, ja yhä oli yö. Pimeys ei näyttänyt koskaan loppuvan, ja Selim oli iloinen, että niin oli. Hän toivoi, että ikuisesti olisi yö ja että hänen vihollisensa nukkuisivat.

Mutta vaikka yö oli pitkä ja ystävällisesti suojeli häntä läpipääsemättömällä vaipallaan, loppui sekin niinkuin kaikki muukin. Mutta silloin oli Selim jo kaukana watutaleiristä.

Aamu alkoi sarastaa, kun yön musta vaippa ensin hiukan harmaantui. Sitten valkeni yhä enemmän puiden lehvien yläpuolella, kunnes taivas tuli kellertävän kalpeaksi ja vihdoin teräksensiniseksi. Valoisa juova läikehti Selimin tiellä, lehdet välkkyivät vihreinä ja liikkuvat aamutuulella.

Miten vilpoiselta ja tuoreelta ilma tuntuikaan! Maailma oli kuin uudestisyntynyt, ja hyönteisten surinasta Selim saattoi päättää, että muutkin nauttivat päivän valosta.

Pian päivä valkeni kokonaan, ja aurinko nousi kirkkaana taivaalle. Mutta Selim katseli sitä nyt toisin tuntein kuin edellisenä päivänä. Silloin hän vihasi sen kuivaa, polttavaa kuumuutta, joka tuotti vain väsymystä ja janoa. Nyt se oli kuin suunnaton lamppu jonka tarkoituksena oli valaista metsän hämärää, korkeaa holvia. Se ei tuottanut enää väsymystä eikä janoa, se vain virkisti ja vahvisti mieltä.

Päivemmällä Selim saapui lammikolle, jossa kasvoi keltaisia lotuskukkia.

Miten ihanalta vesi maistui! Miten vilpoinen ja hiljainen metsä oli näin keskipäivän aikana! Vähän matkan päässä lammikosta oli suuri ontto bambupuu. Selim meni lähemmäksi tarkastamaan, ja huomasi että puun sisällä oleva aukko oli suuri kuin huone. Hän ryömi sen sisään, laskeutui levolle ja nukkui.

Kun hän heräsi, oli taaskin yö. Hän oli varmaankin nukkunut kahdeksan tai kymmenen tuntia. Ensi hetkessä hän ei tiennyt, missä hän oli, mutta vähitellen silmä tottui pimeyteen ja hän muisti paenneensa orjuudesta.

Hän muisti myös kaiken muun: tuskallisen ikeen ja Tifumin armottomat iskut. Hän nousi kiireesti jatkaakseen matkaansa.

Mutta ulkopuolelta kuuluvat hiljaiset, pehmeät askeleet pelästyttivät hänet. Mitähän se saattoi olla? Samassa kajahti naurava ääni, joka sai Selimin veren jähmettymään. Hän tointui kuitenkin pian. Sehän oli vain hyeena, joka oli vainunnut saalista. Moto oli kertonut tästä hirvittävästä äänestä, eikä Selim pelännyt enää.

Mutta pian sen jälkeen kuului kumea karjahdus — toinen, kolmas — kunnes Selimin korvat olivat mennä lukkoon. Tuo ääni oli metsän pelätyn kuninkaan. Ei ole olemassa mitään valtavampaa kuin sen karjunta.

"Se on jalopeura!" tuumi Selim, kun ensimmäinen pelästys oli hiukan laantunut. Hän oli usein toivonut saavansa nähdä jalopeuran, mutta nyt hän ymmärsi, että oli viisainta pysyä paikallaan.

Hänellä oli ladattu pyssy kädessään, eikä puuhun johtava kolo ollut niin suuri, että eläin olisi voinut tunkeutua siitä sisään.

Jalopeura oli vainunnut saaliin ja lähestyi nyt puuta karjuen ja vilkuillen hehkuvien silmien joka puolelle, ja pian se olikin keksinyt, että saalis oli puun sisässä. Selim peräytyi aukolta, ja samassa suuri eläin hyppäsi puuta vasten raastaen käpälillään kuorta, ikäänkuin se olisi päättänyt tunkeutua sen läpi. Sydän kurkussa poika tähtäsi petoeläimen päähän, laukaisi — ja jalopeura kaatui maahan.

Selim ei uskaltanut kuitenkaan lähteä piilostaan, ennenkuin päivä alkoi valjeta. Kauan hän kuunteli ulkoa tulevia ääniä, mutta kun kaikki oli hiljaista, käsitti hän, että jalopeura oli kuollut, ja sitten hän paneutui jälleen maata.

Hänen herätessään oli aivan valoisaa. Puun juurella makasi jalopeura kuolleena. Selim kiipesi maahan ja katseli kuolleen pedon ruumista. Vakavat ajatukset valtasivat hänen mielensä. Hän ajatteli, miten väkevä ja ylväs tuo suuri eläin oli ollut edellisenä iltana samoillessaan metsässä. Ja nyt, miten heikko se oli! Lapsikin olisi voinut leikitellä sen harjalla ja hampailla.

"Jospa kaikki viholliseni kaatuisivat yhtä helposti kuin sinä", tuumi Selim mielessään. "Sääli vain että olet saastainen, sillä olen hirveän nälkäinen. Mutta sinua en saa syödä."

Sitten Selim jatkoi jälleen matkaansa etsien joka puolelta metsänriistaa, voidakseen tyydyttää nälkänsä. Hän oli ollut kolmekymmentäkuusi tuntia ruuatta, ja kasvuiässä olevalle pojalle se on pitkä aika.

Villejä hedelmäpuita ei ollut, ei metsäpersikoita eikä villejä luumuja. Ko-virta näytti jakavan sen eteläpuolella olevat suuret tasangot kahteen aivan erilaiseen alueeseen. Puut tässä osassa lounais-Uroria, missä Selim nyt kulki, olivat parhaasta päästä rakennuspuita. Jos Selim olisi tuntenut aarniometsiä paremmin olisi hän löytänyt joukoittain syötäviä juuria. Mutta sitä hän ei ymmärtänyt eikä niinollen tutkinut maata, vaan kulki alakuloisin mielin eteenpäin. Auringon laskiessa hän näki pienen antiloopin, ja rukoillen metsäonnea nosti pyssyn poskelleen. Pieni eläin kaatui verissään maahan, ja Selim kiiruhti sen luo, nylki elukan, leikkasi siitä lihaiset osat ja kantoi ne puuhun, jossa hän aikoi viettää yönsä. Koottuaan kuivia oksia ja sytytettyään tulen hän paistoi lihapalat ja söi ahnaasti pahimpaan nälkänsä. Sitten hän pani maata.

Aamulla hän söi jälleen, otti mukaansa lopun ruuan ja jatkoi matkaansa. Koska hän tunsu olevansa hyvissä voimin, kulki hän varsin pitkän matkan. Illalla hän otti jälleen evänsä esille, ja vaikka hän huomasi, että liha alkoi pahentua — hän ei ollut malttanut kylliksi paistaa sitä edellisenä iltana — söi hän kuitenkin hyvällä halulla. Mutta seuraavana aamuna se oli täynnä matoja, ja Selimin oli pakko heittää se pois.

Aamupuolen päivää Selim vaelsi jälleen ja lepäsi kuumimman ajan. Hän oli heikkona nälästä ja janosta, mutta kulki sittenkin muutamia tunteja ikäpuolella, kunnes ei jaksanut enää, vaan sammutti nälkänsä unella.

Kun Selim seuraavana aamuna jatkoi matkaansa, oli metsä tavattoman hiljainen. Hän ei nähnyt ainoatakaan elävää olentoa, vain joitakin haukkoja kierteli puiden yläpuolella. Hän laahasi tunnin toisensa jälkeen väsyneitä jalkojaan eteenpäin, kunnes aurinko laski taivaanrantaan. Vettä hän ei myöskään ollut nähnyt koko päivänä, ja jano kiusasi häntä suuresti.

Taaskin koitti uusi päivä. Nälkä ja jano oli heikontanut Selimin voimat ja tarmon. Jos hän olisi tiennyt, että watutakylän pellot olivat parin tunnin matkan päässä, ja että tie, jota myöten Ferodian karavaani kaksi päivää aikaisemmin oli kulkenut, oli vain penikulman päässä hänestä! Mutta suuren metsän siimeksessä, joka ympäröi häntä joka taholta, hän ei tiennyt mitään. Kunpa hän vain olisi jaksanut

kiivetä jonkun korkean puun latvaan, niin hän olisi nähnyt, minne käsin hänen olisi pitänyt vaeltaa. Mutta hän saattoi tuskin erottaa taivasta, niin tiheät olivat puiden latvat ja niin kiinteästi toisiinsa kietoutuneet.

Väsyneen, nälkäisen ja janoisen Selimin mielestä metsä oli aivan loputon. Hän tuijotti eteensä toivoen, että se alkaisi harventua ja etsi silmillään joka puolelta eläviä olentoja, joko nelijalkaisia tai lintuja. Hän katseli ylöspäin nähdäkseen edes vilahdukselta sinistä taivasta.

Jos hän olisi ollut tottuneempi matkustamaan Afrikassa, olisi hän tiennyt, että hän olisi löytänyt joka notkosta vettä, jos hän vain olisi kaivanut kepillä syvälle maan sisään, ja että kaikkialla löytyi juuria, joilla voi sammuttaa nälkänsä. Mutta hän ei tiennyt mitään tästä kaikesta. Siksi hän kulutti kalliit hetkensä lepoon ja hyökkäsi sitten taas hermostuneesti eteenpäin, kunnes nälkäinen ruumis ei kestänyt enää ja hänen jalkansa uupuivat. Hän kaatui maahan, nousi taas ylös, mutta jäi lopulta tunnottomana makaamaan. Poika parka, hän sai kalliisti maksaa isänsä halun kartuttaa rikkauksiaan vaihtamalla ihmisolentoja kangaspakkoihin ja lasihelmiin!

Pyörtymiskohtauksen jälkeen, jota kesti muutamia minutteja, hän koetti nousta istumaan, mutta ei jaksanut vaan kaatui selälleen. Maatessaan pitkänään katse kiintyneenä ylöspäin, hän ajatteli niitä iloja, joista hänen oli täytynyt luopua, ja mitä enemmän ruumis kärsi, sitä halukkaammin ajatukset liitelivät entisissä iloissa. Ääneensä valittaen hän sanoi:

"Oi, jospa vielä kerran saisin nähdä meren, jospa saisin nähdä valkean rannan, jossa leikittelin Abdullahin ja toisten toverieni kanssa, ennenkuin heittäydymme uimaan mereen! Muistan, miten me kotona keräännymme mangopuun alle, miten sen hedelmät riippuivat kultaisina ja purppuranpunaisina ja miten iltatuuli liikutteli lehtiä, taivutti kuninkaallisen kokospalmun latvaa ja tuoksuva kaneelipuuta ja kohotteli räikeänvihreän appelsiinipuun oksia, jonka hedelmät olivat kuin palsamia sielulleni. Jospa minulla olisi nyt yksi ainoakin appelsiini! Muistan sokeriruo'on ambranväriset varret ja sen ihanan mehun, kokospähkinöiden virvoittavan maidon, loistavan granaattiomenan suloisine tuoksuineen ja makuineen, keltaiset sitruunat, jotka poistavat kuumeen ja janon sekä meloonit, joiden tummanvihreän kuoren sisäpuolella on niin ihania aarteita. Oi, Sansibar, paratiisi maan päällä! Amer ben Osmanin onneton poika näkee sen puiden ja kukkien, talojen ja puutarhojen tulevan yhä lähemmäksi."

Väristen hän katseli ympärilleen suuressa, hiljaisessa aarniometsässä, jonka ilma oli tukehduttaa hänet.

"Ilma on täällä varmaankin myrkyllistä", jatkoi hän kuumehoureissaan. "Jättiläispuut kaatuvat mädäntyneinä maahan ja tuhannet hyönteiset asettuvat niihin, taittuneita oksia putoaa alas ja mädäntyneet lehdet löyhkäävät pahalta. Kuulen kaukaa nälkäisen jalopeuran karjuvan. Ehkäpä se vainuaa arabialaispoika parkaa, ja vieläkin kamalammalta tuntuu korvissani leopardin ääni ja hyeenan nauru."

Katkerin mielin Selim pahoitteli, että oli koskaan syntynyt, ja ajatuksissaan hän kävi läpi viime aikojen kärsimykset.

"Minä näin jalon isäni kaatuvan ja itse jäin yksin — minä itkin ensin suurta suruani, sitten kärsin kaikki helvetin tuskat ja lopulta toivoin, etten koskaan olisi nähnyt päivän valoa. Oi, noita hirveitä marssipäiviä, joista ei tuntunut tulevan koskaan loppua, kun jano kalvoi ruumistani eivätkä väsyneet jäsenet totelleet tahtoani."

Houreissaan hän näki edessään kuolleet, jotka oli jätetty tielle ja makasivat siinä avoimin, jäykin silmin, ja kuolemankauhu valtasi hänet, kun hän kuvitteli näkevänsä oman hautansa tämän metsän korkean, vihreän holvin alla.

"Ei kukaan sure Selimin kuolemaa", valitti hän, "äitini ja palvelijani eivät pese kuollutta ruumistani eivätkä kääri minua valkoisiin kääreliinoihin, ja pyhä imani ei lue rukouksia kuolleen sieluni pelastukseksi."

Mutta tätä kuolemanpelkoa ei kestänyt kauan. Hänen ajatuksensa alkoivat sumentua, mutta hän kykeni vielä lausumaan kuoleman tervetulleeksi ja kuiskaamaan jäähyväiset synnyinsaarelleen ja sille kauniille maalle, joka oli tuottanut hänelle niin paljon kärsimyksiä. Hänen viimeiset sanansa kuuluivat: "Minä tulen, rakas isäni!"

SEITSEMÄS LUKU

Ferodian riemukulku. — Katalambula ottaa hänet vastaan. — Abdullah lahjoitetaan Kalululle. — Tapaa Simban ja Moton. — Kalulu suunnittelee Selimin etsimistä. — Pyssy löydetään. — Selim löydetään. — Hänet tuodaan tajuttomana kylään. — Toipuminen. — Kalulun ja Selimin ystävyys.

Kahdentenkymmenentenäyhdeksäntenä päivänä Kwikurun taistelun jälkeen saapui Ferodia riemukulussa Katalambulan kylään. Edellisenä iltana olivat sanantuoijat ilmoittaneet voitokkaan päällikön tulon, ja kun seuraavan päivän aamupuolella näkyi suuri tomupilvi, joka osoitti, missä sotajoukko kulki, kohotettiin iloisia huutoja.

Jo paljoa ennen kuin Ferodian etujoukko tuli näkyviin viljapeltojen keskeltä, oli Katalambulan kylän portille kerääntynyt sotilaiden omaisia. Kahdentuhannen ihmisen kurkusta kajahti yhtä aikaa riemuhuuto "lu-lu-lu", neljätuhatta kättä taputti innokkaasti, neljätuhatta ruskeaa ja mustaa jalkaa hyppi ilmaisten omistajainsa iloa.

Rumpujen rämistessä Ferodia lähestyi. Ei kukaan sivistynyt kuningas olisi voinut käyttäytyä sen arvokkaammin kuin hän. Hän astui kuin jalopeura, hän nojasi käsivartensa kahden solakan nuorukaisen olkapäihin, hän kantoi päätään ylpeästi pystyssä. Hänen edellään astui kaksisataa valittua sotilasta, joiden päitä koristivat liehuvat höyhentöyhdöt ja jotka asettuivat Katalambulan majan ulkopuolelle. Sitten saapui Ferodia itse, ja hänen jäljessään taaskin kaksisataa sotilasta. Kunkin sotilaan kasvoja ympäröi seepranharja, ja tässä mustassa, jäykässä jousikoristeessaan he näyttivät vielä entistäänkin sotilaallisemmilta. Sitten seurasi täysikasvuisten vankien joukko kaksikymmenhenkisissä ryhmissä kantaen Ferodian sotasaalista, ja viimeisenä tulivat vangitut pojat johtajanaan Abdullah, jonka valkea iho veti kaikkien silmät puoleensa. Viisisataa sotilasta muodosti jälkijoukon.

Sotilaat asettuivat neliöön, ja vangit kantoivat ennenmainitun suuren puun ympärille tavarapakkansa. Katalambula lepäsi penkillä, joka päivän kunniaksi oli koristettu jalopeuran ja leopardin nahoilla, ja hänellä oli kädessään lyhyt sauva, johon oli kiinnitetty kirahvinhäntä. Sillä hän huiskutti pois kärpäsiä.

Uteliaat joukot olivat kiivenneet aitaukselle sekä majojen katoille, ja Ferodia seisoి yksin piirin keskellä suuren saaliinsa vieressä. Hän, samoin kuin kaikki muutkin, odotti, mitä Katalambula sanoisi.

"Me olemme ikävöineet sinua, Ferodia", sanoi nyt vanhus lempeällä äänellä. "Me olemme kuulleet kerrottavan suuresta voitostasi, miten sinä ja watutasotilaat voititte arabialaiset kauppiaat. Kerro, olemme valmiit kuulemaan."

"Oi, Katalambula ja heimomme vanhimmat", Ferodia vastasi, "minut lähetettiin viemään lahjoja Katalambulan ystäville, waroripäälliköille, ja olin jo paluumatkalla kotiin, kun Olimali lähetti minulle sanan, että arabit — kauppiaat meren rannalta olivat tulleet hänen maahansa äärettömiä kangas- ja helmi-varastoja mukanaan. Hän sanoi, että samaiset miehet olivat murhanneet Mostanan."

"Eiaa, eiaa!" huusivat päälliköt Kalukin yhtyessä heihin, ja Ferodia jatkoi:

"Kun kuulin Olimalin kutsun, olin kuin nälkäinen jalopeura, joka vainuu saalista. Sanoin ääneen: 'Kas, Malungu jumala on antanut arabit käsiini, minä kosten Mostanan kuoleman, minä valmistan taikajuoman heidän ruumiistaan, ja heidän päällään koristan Olimalin portin pielet.'"

"Eiaa, eiaa!" huusi kansa.

"Aamulla olivat watutasotilaat valmiit taisteluun. He kuulivat Olimalin torven toivotukset ja arabien pyssyjen laukaukset, ja minun käskystäni he nousivat yhtenä miehenä. Me piiritimme vihollisen Olimalin kylään, meidän nuolemme kaatoivat kasoittain heitä, ja me otimme useita satoja miehiä ja nuorukaisia orjiksi ja toimme heidät tänne. Me anastimme pyssyjä, kuulia ja ruutia, me keräsimme rikkauksia: hienoja kankaita ja helmiä. Toisen puolen saaliista sai Olimali ja kaikki watutasotilaat ovat saaneet osansa, päälliköt omansa ja Ferodia omansa. Viisikymmentä orjaa ja kaksi arabialaispoikaa on kuollut matkalla, ja yksi valkea poika karkasi metsään kuollakseen siellä. Meillä on jäljellä kaksisataa täysikasvuista orjaa ja seitsemäntoista poikaa, joista yksi on arabialaisen päällikön poika. Kankaat, helmet ja muu saalis on tässä jalkojenne juuressa. Minä olen puhunut, oi Katalambula ja te heimomme vanhimmat."

"Eiaa, eiaa!" huusi kansa taputtaen käsiään.

"Oi, Ferodia, suuri päällikkö ja sotilas", vastasi Katalambula, "sinä olet minun oikea käteni, sinä olet jalopeura taistelussa. Kuka voisi sinut voittaa?"

Sen jälkeen kuningas Katalambula lähti katsomaan orjia, ja Ferodia kehui heidän etujaan. He

saapuivat myös poikien ryhmän luo, ja nähdessään Abdullahin kuningas uteliaasti koetti sormellaan hänen valkeaa ihoaan, mutta veti sormensa heti pois nauraen omalle pelolleen. Mutta Ferodian kehoituksesta hän siveli pojan alastonta selkää ihmetellen hipiän pehmeyttä, ja tunnusteli hänen sileää tukkaansa.

"Mitä me teemme hänelle?" kuningas kysyi.

"Kuningas saa sen itse päättää", vastasi Ferodia mielistellen.

"Siinä tapauksessa minä lahjotan hänet Kalululle", päätti Katalambula nopeasti, "mutta minä luulin, että sinulla olisi ollut kolme tai neljä valkeaa poikaa."

"Ainoastaan kolme valkeaa. Yksi heistä kuoli matkalla ja suurin karkasi viiden päivämatkan päässä täältä."

"Miksi hän karkasi?"

"Siksi että hän oli aasi", vastasi Ferodia katkerasti. "En ole koskaan nähnyt niin röyhkeää poikaa. Suu hänellä oli täynnä sanoja, mutta hänen selkänsä ei kyennyt työhön, ja siksi hän karkasi. Mutta rohkeutta hänellä oli kahden sotilaan edestä, ja aikaa myöten hänestä olisi tullut komea orja."

"Kenestä sinä puhut, Ferodia?" kysyi Kalulu, joka oli tullut lähelle.

"Ole vaiti poika", sanoi Katalambula. "Sukulaisesi Ferodia on lahjoittanut sinulle tämän pienen valkean orjan leikkitoveriksi. Avaa hänen siteensä ja opeta hänet sotilaaksi."

"Ei, annahan Ferodian vastata", Kalulu sanoi. "Kuka karkasi?"

"Nuori arabialainen orja, sinun ikäisesi poika", vastasi Ferodia vastahakoisesti. "Hän oli erään päällikön poika, ja luulenpa melkein, että Tifum julmuudellaan sai hänet karkaamaan."

"Tifum Byah ei ole lempeäkätinen, eikä ole kumma että poika karkasi!" sanoi Kalulu. "Siitä voimme puhua myöhemmin. Nyt otan valkean orjan mukaani ja annan hänelle ruokaa."

Tarkasti Abdullahia katsellen Kalulu leikkasi poikki hänen siteensä ja käski ihmettelevän arabialaispojan seurata mukanaan. Ja tultuaan huoneeseensa hän tarkasteli häntä jälleen, asettui seisomaan selin häntä vasten ja koetti kädellään, kumpi heistä oli pitempi ja hymyili sitten hänelle.

"Ymmärrätkö kitutankieltä?" Abdullah pudisti päätään, ja Kalulu kiiruhti hakemaan hänelle ruokaa, paistettua lihaa, riisiä ja maissipuuroa. Kädenliikkein hän ilmaisi Abdullahille, että ruoka oli tarkoitettu hänelle, ja arabialaispoika käytti heti hyväkseen uuden herransa hyvyyttä.

Kalulu katseli Abdullahin syöntiä, sitten hän kiiruhti pois ja palasi takaisin mukanaan kaksi miestä, jotka nähdessään Abdullah lakkasi syömästä.

"Simba! Moto! Miten te tulitte tänne?"

"Abdullah, poika parka!"

Hän hyppäsi pystyyn, syleili Simbaa ja sitten Motoa ja suuteli heitä itkien ilosta, Kalulun hyväntahtoisesti katsellessa heitä.

"Oi, minä en ole yksin, minulla on vielä ystäviä", nyyhkytti poika, ja Simba kysyi innokkaasti, minne toiset olivat joutuneet.

"Kova onni on vainonnut meitä siitä saakka kun tulimme Uroriin", sanoi Abdullah surullisena. "Isa kuoli isoonrokkoon pari päivää sen jälkeen, kun lähdimme Kwikurusta. Vähän myöhemmin sairastui pikku veljeni Mussoud samaan tautiin ja kuoli ja Selim —"

"Niin, missä on Selim?" Moto kysyi.

"Samana yönä kun Mussoud kuoli, pakeni Selim metsään, sillä Tifum löi häntä ja meitä kaikkia. Minä en voinut seurata hänen mukanaan Mussoudin vuoksi, mutta minä rukoilin Allahia hänen puolestaan. Kun heräsin aamulla, oli Selim poissa. Ja minä luulen, että hän otti pyssyn ja pari keihästä mukanaan, sillä neekerit pitivät suurta melua niistä."

"Pakeniko hän metsään?" kysyivät Simba ja Moto ihmeissään. "Sanoiko hän, mitä tietä hän aikoi kulkea?"

"Hän sanoi aikovansa koettaa päästä Sansibariin, mutta juuri ennen nukkumistani kuulin hänen mutisevan jotakin Simbasta ja Motosta ja Katalambulasta, vaikka en tiedä, näinkö vain unta."

"Niin, se kuuluu hyvin uskottavalta", sanoi Moto, "hän muisti varmaan, mitä me olimme puhuneet. Eikö hän sanonut, aikoiko hän paeta pohjoiseen vai etelään?"

"Hänen täytyi lähteä etelään", vastasi Abdullah varmasti, "sillä leiri oli tien eteläpuolella, ja me olimme sen eteläisimmässä päässä. Hänen oli helpointa paeta huomaamatta sille taholle."

"Miten monta päivää sitten Selim karkasi?" kysyi Moto edelleen.

"Kuusi tai seitsemän päivää. En muista tarkalleen."

Tämän keskustelun aikana oli Kalulu tarkastellut puhujia, ja kun hän huomasi levottoman ilmeen Moton kasvoilla, kysyi hän, mitä oli tapahtunut, ja sai tietää, että Moton nuori herra oli paennut aarniometsään ja että Simba ja Moto olivat hänen tähtensä tulleet Katalambulan ja Kalulun luo.

Nuorukainen kysyi heti, mitä he aikoivat tehdä, ja lupasi auttaa heitä kaikin tavoin.

Simba ja Moto neuvottelivat hetken aikaa ja sanoivat sitten Kalululle, että he aikoivat lähteä Selimiä etsimään, ja tämä vakuutti uudelleen auttavansa heitä.

"Minä pidän arabialaisista", hän sanoi. "Setäni lahjoitti minulle jo tämän valkean pojan, ja minä luulen, että hän antaa toisenkin minulle, mutta sinä, Moto, saat heidät molemmat, jos vain haluat."

Moto käänsi nämä sanat Simballe, jonka suunnitelma oli jo valmis.

"Sano nuorelle päällikölle, että hän pyytäisi Katalambulalta viisikymmentä miestä sen tekosyyin nojalla, että metsässä on muka norsuja. Sitten me voimme lähteä heti matkaan ja panna toimeen ajot. Siten joko löydämme hänet tai kuulemme hänestä tai pelastamme hänet niiden käsistä, jotka ovat anastaneet hänet."

Kalulu oli heti valmis täyttämään lupauksensa, ja puolen tunnin kuluttua hän ilmoitti Motolle, että viisikymmentä miestä oli lähtövalmiina, mutta että heidän mielestään oli outoa lähteä metsästämään ilman taikurin apua.

"Minä sanoin heille, että me turvautuisimme taikurin apuun huomenna", jatkoi hän. "Tulkaa heti paikalla, minäkin tahdon saada jotakin aikaan, muuten kaikki puhuvat vain Ferodiasta, eikä kukaan muista Kalulua. Minä haluan myös tavata nuoren herrasi nähdäkseni onko hän yhtä hyvä kuin sinä väität."

Simba ja Moto olivat jo tarttuneet aseisiinsa, ja kun Kalulu oli käskenyt Abdullahin jäädä hänen majaan ja toimittanut hänelle ruokaa ja yösijan seurasi hän toisten mukana ulos.

Oli keskipäivän aika, kun he alkoivat marssia samaa tietä myöten kuin Ferodia oli tullut, ja seuraavana päivänä he näkivät kaukaa aarniometsän synkät ääriiviivat. Heidän ja metsän välissä oli kuitenkin kylä, ja Simba piti parhaana alkaa tiedustelunsa jo sieltä.

Kun kylän asukkaat näkivät Katalambulan kasvatin tulevan, ilmaisivat he suuren ilonsa. He kestitsivät Kalulua ja hänen miehiään parhaansa mukaan tarjoten heille banaaneja, maissipuuroa ja keitettyjä papuja.

Päällikkö kävi Kalulun viereen istumaan ja keskusteli kauan hänen kanssaan. Hän kertoi muun muassa, että eräs hänen palvelijoistaan, joka aamulla oli mennyt metsään etsimään hunajaa, oli löytänyt sieltä pyssyn.

"Pyssynkö?" huudahtivat Moto ja Kalulu samalla kertaa.

"Niin, pyssyn, jossa oli lääkettä — pulveria ja kuula — sillä kun hän leikitteli sillä, pamahti se ja oli säikäyttää hänet kuoliaaksi."

"Hyvin omituista", sanoi Moto koettaen hillitä kärsimättömyyttään, "eikö palvelijasi löytänyt muuta?"

"Ei mitään muuta, veljeni. Eikö se ollut kyliksi? Sehän oli suorastaan ihme."

"Mutta veljeni", sanoi Moto kiivaasti. "Miten pyssy saattoi joutua metsään, jollei joku ollut tuonut sitä sinne?"

"Mienji Mungu — hyvä henki — toi sen sinne minua varten. Muutamia päiviä sitten kuoli isäni, ja minä hautasin hänen mukanaan hänen tavaransa, ja minä rukoilin hyvää henkeä, että hän tekisi minut rikkaaksi ja mahtavaksi. Nyt hän on kuullut rukoukseni ja lähettänyt tämän pyssyn taivaasta minulle."

"Älä puhu niin, päällikkö", sanoi Kalulu. "Tiedätkö, missä palvelijasi löysi tuon pyssyn?"

"Orjasi vaikenee, kun Kalulu puhuu", päällikkö vastasi. "Minä en tunne paikkaa, mutta palvelija tietää sen varmaan."

Palvelija käskettiin paikalle, ja hän sai käskyn saattaa Kalulu ja hänen miehensä sinne, mistä hän oli löytänyt tämän ihmeellisen aarteen.

Kahden tunnin marssin jälkeen he seisoivat metsässä suuren puun juurella. Moton käskystä sotilaat asettuivat riviin, ja toinen puoli heistä lähti pohjoiseen päin pysytellen viidenkymmenen askeleen päässä toisistaan, toinen puoli etelään. Kun ketju oli täten muodostettu, lähtivät he liikkeelle itää kohti, ja heidän oli määrä pitää silmällä kaikkea, mikä sattui heidän eteensä.

Suunnitelma oli hyvä, sillä tuskin he olivat ennättäneet kahdensadan metrin päähän, ennenkuin yksi joukosta huudahti ja osoitti olentoa, joka makasi maassa. Simba kiiruhti paikalle ja huusi ääneensä ilosta, sillä se oli Selimin ruumis.

Moto ja Kalulu kiiruhtivat myös jäljessä, mutta ilo muuttui suruksi, kun he näkivät, miten jäykkä ja eloton ruumis oli. Jättiläinen Simba seiso i ääneti ja voimattomana. Kalulun kasvot ilmaisivat syvää osanottoa, ja Moto heittäytyi epätoivoissaan maahan. Toisetkin, jotka nyt tulivat heidän luokseen, näyttivät hämmästyneiltä ja alakuloisilta, mutta mies, joka oli löytänyt pyssyn, oli kuitenkin kaikkein syvimmin liikuttunut nähdessään valkean ruumiin. Hän seiso i ensin aivan liikkumatta paikallaan, mutta astui sitten lähemmäksi.

"Mitä tämä on?" kysyi hän lähimmältä mieheltä, "onko se henki, joka antoi pyssyn!"

"Ei, henki se ei ole, senkin narri, vaan arabialaispoika joka on kuollut nälkään", vastasi Moto ylpeänä äänellä, josta kävi ilmi, miten hän sääli toisen tietämättömyyttä.

"Arabialaispoika!" toisti edellinen. "Mikä se on?"

"Eräs valkeaihoisista, jotka asuvat keskellä merta", vastasi sotilas.

"Miksi hän on valkea? Onko hänen ihonsa kuin munankuori? Onko se kova vai pehmeä?" kysyi villi.

"Pelkäätkö sinä kuollutta poikaa? Koettele häntä, hupsu."

Villi naurahti mielettömänä, mutta kumartui Selimin ruumiin yli ja koetteli arasti kädellään hänen rintaansa, mutta vetäisi heti pois kätensä.

"Ei hän ole kuollut!" hän huusi kauhuissaan. "Hänen ihonsa on pehmeä, ja minä tunsin, että se liikkui."

Moto ja Kalulu kumartuivat eteenpäin, ja ilonvälke syttyi Simban silmään, kun hän painoi toisella kädellään Selimin rintaa, toisella hänen päätään.

"Hän elää, nuori Selim herra elää!" hän huusi, ja Kalulu kumartui innokkaana hänen ylitseen, sillä Simban äänestäjä kasvojen ilmeestä hän oli arvannut sanojen merkityksen.

"Mutta hän ei voi elää kauan, jollei hän saa jotakin syödäkseen", Moto sanoi. "Näetkö, Simba, miten laiha hän on, vain luuta ja nahkaa! Mikä sheita paha henki — on häntä pidellyt noin pahoin? Katso naarmuja hänen käsivarsissaan ja — käännäpä häntä Simba — haavoja hänen selässään!"

"Oi, Moto", sanoi helläsydäminen Simba, "se on tosiaankin sheitan tai mshensin — villin — työtä, ja niin totta kuin Allah minua auttakoon, minä raastan sen miehen sydämen hänen rinnastaan. Kannetaan hänet nyt varovasti kylään, ja pyydä Kalulu hankkimaan hänelle hiukan vuohenmaidosta keitettyä velliä."

Sillä aikaa kuin Kalulu antoi tämän käskyn, joka nopeasti toimitettiin edelleen, levitti Moto vaatteen maahan, ja Simba nosti varovasti sille nuoren isäntänsä laihtuneen ruumiin, ja sitten he yhdessä kahden muun miehen kanssa tarttuivat vaatteen kulumista kiinni ja kantoivat hänet kylään.

Kun he saapuivat sinne, olivat kylän asukkaat kiihdyksissään kuultuaan, että Kalulu oli löytänyt miltei nälkään nääntyneen valkean pojan metsästä. Sen kummempaa saattoi tuskin ajatella. Valkoinen poika, jonka iho oli kuin munankuori. Mielessään he olisivat voineet kuvailla kaksipäisiä, kuusikäisiä ja vaikkapa tuhatraajaisia mustia miehiä, mutta valkea poika, jonka iho oli niin hieno ja pehmeä, että vähinkin puristus jätti siihen merkkinsä, oli jotakin kuulumatonta.

Eipä siis ihme, että kaikki kiirehtivät uteliaina katsomaan, ja että he olivat pahoin pettyneet, kun Kalulun sotilaat eivät päästäneet heitä parien luo. Moto ja Simba sekä heidän apulaisensa kantoivat taakkansa tyhjiin majaan, jonka kylän päällikkö Kalulun pyynnöstä luovutti heille, ja Moton avattua varovaisesti Selimin suun alkoi Simba syöttää hänelle ohutta velliä pienellä puulusikalla.

Se vaikutti melkein heti, joskin kärsimättömän Simban mielestä aika tuntui kovin pitkältä, ennenkuin avonaiset huulet sulkeutuivat ja kurkussa tuntui hiukan liikettä. Mutta sitten kuivat huulet avautuivat itsestään, ja Simba oli heti valmis antamaan hiukan lisää lämmintä ja virkistävää juomaa. Kalulu oli polvistunut Selimin pään viereen ja näytti Simballe pieniä hikipisaroita joita alkoi helmeillä sairaan otsalle. Moto painoi kätensä Selimin rintaa vasten ja saattoi kaikkien iloksi vakuuttaa, että sydän alkoi lyödä nopeammin ja voimakkaammin. Pian Selim huokasi, ja silmäluomet, jotka tähän saakka olivat olleet ummessa, avautuivat ja loistavat, sielukkaat silmät tulivat näkyviin.

"Oi, miten kauniit silmät, miten suuret ja loistavat!" huudahti Kalulu ihmeissään.

"Sh!" varoitti Simba ja painoi korvansa Selimin huulia vasten, jotka kuiskasivat:

Se päivä koittaa, hetki murheinen,
kun pojat suree surmaa isien.

"Poika parka!" sanoi Simba. "Hän toistaa sanoja, jotka hänen äitinsä lausui heidän eronhetkellään." Ja sitten hän lisäsi kovalla äänellä: "Selim, nuori herra, tunnetko minua?"

"Simba, sinäkö se olet?" kysyi Selim väsyneellä, mutta iloisella äänellä.

"Niin, minä olen orjasi Simba. Allah olkoon kiitetty hyvydestään. Herrani tuntee orjansa."

"Missä minä olen?" Selim kysyi. "Minulla oli hirveä uni. Minusta tuntui, että olin kuolla nälkään ja janoon. Mutta minä olin kaukana kaameassa metsässä. Ja nyt olen sisällä huoneessa, ja Simba on vieressäni. Mitä on tapahtunut, Simba?"

"Tunnetko myöskin Moton, herra?" kysyi tämä. "Oi, Moto, oletko sinäkin täällä? Nyt olen iloinen, etten ole enää yksin niinkuin uneksin."

"Ei, herra, sinä et ole enää yksin, mutta syö hiukan, niin tulet taas voimiisi", sanoi Simba. Ja Selim söi katsellen samalla ympärilleen. Hänen aivonsa koettivat ratkaista kysymystä, mitä oli tapahtunut sen jälkeen, kun hän metsässä oli kaatunut kumoon nälästä, väsymyksestä ja janosta heikontuneena.

Mutta kun hän oli syönyt kaiken maidon loppuun, olivat hänen voimansa palanneet siinä määrin, että Simba saattoi lyhyesti kertoa hänelle kaiken sen, minkä me jo tiedämme molempien orjien matkasta Katalambulan luo.

Ja sitten tuli Kalulukin esille, ja Simba kertoi, miten hyvä hän oli ollut Motolle ja miten he hänen avullaan olivat löytäneet Selimin.

Selim nosti kättään, puristi lämpimästi Kalulun kättä ja pyysi Moton tulkitsemaan hänelle hänen kiitollisuuttaan.

"Kalulu on arabialaispojan veli", sanoi nuori päällikkö lämpimästi. "Kalulun rinnalla voi valkea arabialaisveljeni huolehti kulkea metsän halki, sillä metsä on ystävällinen Kalululle. Puut ja linnut tervehtivät häntä ilolla, eivät edes villit eläimet tee hänelle pahaa. Tule terveeksi, veljeni, tule voimakkaaksi äläkä tämän jälkeen pelkää mitään vaaraa."

Selimin silmät olivat täynnä kiitollisuuden kyyneleitä, kun hän vastasi:

"Kalulun ääni kajahtaa korvissani kuin raitis lähteen solina janosta uupuneen korvissa. Pelko ja epätoivo katoaa ja sydämeni saa rauhan. Jos Kalulu on veljeni, niin tunnen iloa ja riemua yön pimeydessä samoin kuin auringonvalossakin."

"Kalulu iloitsee myöskin kuullessaan sinun äänesi, valkea veljeni. Minä opetan sinulle, mitä taivaanhenki on opettanut watutalaisille, ja sinä neuvot minulle, mitä hän on opettanut arabeille. Sinä kerrot minulle suuresta merestä, jonka myrsky saa kuohumaan, ja minä näytän sinulle Liemban ruskean veden ja krokotiilit ja virtahevot, jotka elävät siinä. Minä opetan sinua metsästäämään nopeajalkaisia antiloppeja, villejä puhvelihärkiä, paksunahkaisia sarvikuonoja ja jalopeuroja. Syö nyt ja tule voimakkaaksi. Mutta sanohan minulle, veljeni, mistä johtuu, että selkäsi on arpia ja naarmuja täynnä?"

"Älä välitä siitä, Kalulu-veljeni, sinun sanasi ovat minulle paras lääke. Äänesi sointu on parantanut haavani, en tunne kipua enää."

"Mutta sanohan minulle, kuka löi sinua", intti Kalulu. "Ferodiako?"

"Ei, vaan Tifum Byah."

"Vai Tifum Byah, tuo julma koira, kyllä minä hänen selkänsä pehmitän!"

"Älä tee hänelle pahaa minun tähteni, Kalulu", pyysi Selim, "pahat päivät ovat nyt lopussa."

"Saammepa nähdä", sanoi Kalulu, "ja nyt on parasta, että annamme sinun maata. Kaksi päivää me lepäämme täällä. Voimistut sinä aikana sen verran, että voit tulla kuningas Katalambulan luo. Tiedätkö, että kun Moto kertoi sinusta, pidin sinusta hänen tähtensä. Nyt pidän sinusta itsesi vuoksi. Ja mtutalainen voi sekä rakastaa että vihata."

KAHDEKSAS LUKU

Veljeysliitto Selimin ja Kalulun välillä. — Selim viedään Ferodian luo. — Kaluin puhuu Selimin puolesta. — Missä on paratiisi? Selim ja Abdullah saavat vaatteita. — Liemba-virran rannalla. — Virtahepo. — Kalulu taistelee krokotiilin kanssa.

Kolmantena päivänä sen jälkeen, kun Selim löydettiin metsästä, oli hän jo siinä määrin voimistunut, että saattoi matkustaa Katalambulan kylään. Mutta jollei Kalulu olisi vakuuttanut hänelle ystävyyttään, ei hän olisi suinkaan iloisin mielin ajatellut, että hänen oli jälleen tavattava julma Ferodia ja tämän vieläkin julmempi palvelija Tifum Byah. Mutta Kalulu ja Selim olivat päättäneet tehdä juhlallisen veljeysliiton keskenään päivää ennen kuin he saapuivat kylään.

Niin tavallinen kuin tällainen veljeysliitto olikin nuorukaisten kesken, niin tässä liitossa oli tavatonta se, että toinen ystävyksistä oli muhamettilainen, toinen pakana. Veljeysliittoon kuului näet sellainen tapa, että veljesten täytyi maistaa toistensa verta, ja koraanissa oli ankarasti kielletty oikeauskoista maistamasta pakanan verta tai liittymästä hänen ystäväkseen.

Kalulu puolestaan kernaasti suostui tähän veljeysliittoon, sillä Selimin lempeä luonne oli tehnyt syvän vaikutuksen häneen ja hän toivoi voittavansa hänen ystävyytensä. Sitä paitsi hän tiesi, ettei kukaan hänen heimonsa jäsenistä voisi vahingoittaa Selimiä, jos tällainen veljeysliitto vallitsisi heidän välillään. Ferodia ja Tifum Byah saisivat turhaan raivota, sillä heidänkin täytyisi alistua veljeysliiton sääntöihin.

Auringon laskiessa Kalulu kävi Selimin viereen maahan istumaan ja tarttui hänen oikeaan käteensä. Simba oli juhlamenojen ohjaajana ja piteli kädessään terävää veistä niin vakavan näköisenä, kuin olisi jokin ihmisuhri uhrattava jollekin epäjumalalle. Moto oli tulkkina ja useita katselijoita oli saapunut paikalle.

Pojat pitelivät toisiaan kädestä kiinni, ja kun aurinko oli kadonnut taivaanrannan taakse, lausui Simba juhlamenojen ensimmäiset sanat:

"Tahdotko, Kalulu, ruveta Selimin veljeksi? Tahdotko jakaa omaisuutesi hänen kanssaan, puolustaa häntä kaikkia vihollisia vastaan ja auttaa häntä aina kuolemaan saakka?"

Kalulu vastasi: "Tahdon."

"Miten vahvistat lupauksesi?"

"Oikean käteni verellä."

"Ja minkä merkin annat hänelle?"

"Lampaan."

"Tahdotko varmuudeksi maistaa hänen vertaan, jotta hänen verensä sekaantuisi omaasi ja veljeysliitto tulisi ikuiseksi ja lujaksi?"

"Tahdon."

Samat kysymykset tehtiin Selimille ja samat lupaukset annettiin sillä erotuksella vain, että Selim lupasi Kalululle pyssyn, jonka hän oli tuonut mukanaan Ferodian leiristä.

"Tapahtukoon niin", sanoi Simba ja viilsi pienen haavan poikien käsivarsiin. Kun veri alkoi tihkua, huusi hän: "Juokaa!", ja nuorukaiset painoivat huulensa toistensa haavoja vasten ja imivät pari pisaraa

verta, jonka jälkeen juhlamenot päätettiin veljellisellä syyleilyllä. Lahjoja vaihdettaessa katselijat huusivat ja taputtivat käsiä ja nuoremmat hyppivät ja tanssivat ilosta, niinkuin neekerien on tapana.

Seuraavana päivänä puolenpäivän aikaan saapui seurue Katalambulan kylään, missä Selim herätti suurta huomiota. Mutta Kalulu vei Selimin sekä Simban ja Moton majaan, missä arabialaispojat syvän liikituksen vallassa näkivät toisensa ja saattoivat tulkitta vaihtaa ajatuksiaan.

Toiset jättivät heidät kahden. Simba ja Moto menivät omiin majoihinsa, ja Kalulu lähti kertomaan Katalambulalle, mitä oli tapahtunut.

Mutta Abdullah ja Selim eivät olleet kauan kahden, ennenkuin kuului monien askelten töminää ulkopuolelta, ovi avautui ja Tifum Byah astui sisään useiden sotilaiden seuraamana, joilla kaikilla oli keihäitä ja ryhmysauvoja aseinaan.

"Kas, kas!" huusi Tifum nauraen pilkallisesti. "Karannut orjani, joka on joutunut ansaan kuin shakaali! Tule, valkea orjani, seuraa minua!" Ja hän astui askeleen eteenpäin ja laski kätensä Selimin olkapäälle. "Ferodia, päällikkö, tahtoo nähdä sinut."

"Mutta nyt minä olen Kalulun veli", sanoi Selim ja koetti irroittua toisen otteesta, "minä en ole enää orja."

"Sinäkö Kalulun veli, milloin sinä siksi tulit, senkin aasi!"

"Eilen, ja Kalulu rankaisee sinua, koska luvatta olet tullut hänen majaan."

"Saadaanpa nähdä. Sotilaat, viekää hänet Ferodian eteen!"

Selim vietiin vastuksestaan huolimatta Ferodian luo, joka istui puun alla Katalambulan pihalla.

"Tässä karkuri on", sanoi Tifum pidellen Selimiä kiinni olkapäästä.

"Miksi sinä karkasit, koira?" huusi Ferodia ilkeämielisesti. "Luulitko löytäväsi tien metsässä? Puhu!"

"Minä en ole mikään koira!" vastasi Selim vihan vimmoissaan, ajatellen, että hän ehkä uudestaan joutuisi orjuuteen. "Itse olet koira."

"Eiaa, eiaa, kuulkaa häntä", sanoi mielistelevä Tifum. "Orja häpäisee päällikköä. Etkö tiedä, mitä sinä puhut, aasi?"

"Vaiti, lurjus!" huusi Selim vieläkin kiihoittuneempana. "Minä uhmailen sinua, minä syljen sinuun! Sinä olet lokaa minun jaloissani. Tee mitä tahdot minulle, päällikkö — arabialaispoika ei nöyrry sinun edessäsi!"

Selim lausui nuo sanat niin ylpeästi ja katkeraa halveksumista osoittaen, että sekä Ferodia että Tifum vaikenivat hetkeksi. Mutta pian he tointuivat hämmästyksestään.

"Kuulehan, Tifum", sanoi Ferodia kiivaasti, "kaada itsepäinen aasi maahan ja piiskaa hänen selkensä verille. Lyö, lyö, älä säästä häntä!"

Mutta Selim ei kuunnellut sen enempää. Tuskin Ferodia oli lausunut julmat sanansa, kun beduiinin uinuva vastustushenki heräsi nuorukaisessa. Hän löi Tifumia suoraan kasvoihin, niin että tämä horjahti. Ja kevyesti juosten hän kiiruhti Katalambulan suurta majaa kohti huutaen:

"Kalulu! Simba! Auttakaa! Kalulu! Simba!"

Hän oli ennättänyt kynnykselle, kun Tifum laski jälleen kätensä hänen hartioilleen ja painoi hänet maahan täyttäkseen Ferodian käskyn. Jäätävä kauhu valtasi Selimin. Samassa hän kuuli takaansa raivonpurkauksen ja tunsu, että hänen hartioitaan pidellyt käsi päästi otteensa.

Simba siinä lähestyi, ja Selim näki, miten hänen suojelijansa vartalo kasvoi samoin kuin Kwikurun taistelussakin. Hän näki hänen valtaviin lihastensa paisuvan ja silmiensä säihkyvän kuin petoeläimen. Ja ennenkuin Selim ennätti pyytää häntä säästämään Tifumia, oli hän tarttunut tähän kiinni ja heittänyt hänet ilmaan. Tifumin ruumis sinkoutui kuin kanuunankuula muutamia sotilaita vastaan, jotka olivat kiiruhtaneet apuun, ja paiskasi puolen tusinaa heistä maahan.

Ferodia, joka näki Simban jättiläishahmon kiiruhtavan valkean orjan avuksi, otti keihäänsä ja lähestyi häntä. Mutta hän ei ollut koskaan luullut kellään ihmisellä olevan sellaista voimaa, ja hänen keihäänsä painui alas. Samassa saapuivat Kalulu, Katalambula ja Moto paikalle.

Vaikka Katalambula oli vanha, kykeni hän sittenkin esiintymään kuninkaallisen ryhdikkäästi jos siksseen tuli, ja niinpä hän nytkin pysähtyi keihäs kädessä Ferodian ja Simban eteen.

"Mitä tämä merkitsee, Ferodia?" kysyi hän levollisesti.

"Se merkitsee, oi Katalambula, että lähetin Tifumin etsimään valkeaa orjaa, joka oli karannut metsään, ja että orja pakeni majaan ja Tifum kiiruhti hänen jäljessään. Ja sitten tuo mies tuossa tarttui Tifumiin, ikäänkuin hän olisi ollut puupalanen, ja heitti hänet sotilaita vastaan kaataen heidät kumoon."

"Kuka hän on? Ah, nyt muistakin, sehän on sen muukalaisen ystävä, joka pelasti Kalulun Urorissa. Sinä olet hyvin voimakas."

Katalambula kääntyi sotilaitten puoleen, jotka Simba oli heittänyt nurin ja kysyi, oliko kukaan heistä vahingoittunut. Yksi joukosta sanoi, että hänen rintaansa koski, toinen valitti, ettei hän voinut hengittää, erästä pyörrytti, ja eräällä toisella oli vatsavaivoja. Tifum sanoi, että hänen koko ruumiinsa oli hellä, ja kaikki katsoivat Simbaa kauhuissaan.

Ferodia astui nyt aivan rauhallisesti Selimin luo ja aikoi tarttua häneen, mutta Kalulu asettui hänen eteensä jännitetty jousi kädessään.

"Pois tieltä, Ferodia!" sanoi hän. "Muuten minä, isäni Mostanan haudan nimessä, lennätän nuolen sinun ruumiisi läpi."

"Mikä sinun on, poika?" kysyi Ferodia. "Eikö yksi valkea orja riitä sinulle? Riistätkö minulta toisenkin, jonka otin vangiksi Olimalin kylässä? Pois tieltä."

"Pois itse tieltä, sanon minä! Sinun orjasi on minun veljeni. Me olemme maistaneet toistemme verta. Se, joka häpäisee häntä, häpäisee minuakin, ja minä olen Kalulu, Katalambulan kasvatuspoika."

"No, pidä hänet sitten, mutta anna minulle toinen valkea orja", sanoi Ferodia.

"Hänet sinä annoit isälleni, ja isäni antoi hänet minulle. Minulla ei ole liiaksi valkeita orjia antaakseni ainoatakaan sinulle. Minulla on vain yksi ainoa valkea orja, sillä tämä tässä on veljeni."

"Tämä on vääryyttä, Katalambula", sanoi Ferodia. "Valkeita orjia ei pyydystetä joka päivä. Minun täytyy saada toinen heistä."

"Veljeysliiton lakeja ei saa rikkoa, Ferodia", sanoi Katalambula lempeästi. "Kun Kalulu otti valkean orjan vangikseen, tuli hänestä myös watutalainen, ja kaikki watutat ovat vapaita. Toisen pojan sinä annoit minulle, ja minä annoin hänet Kalululle. Sinä tiedät, ettei meillä ole tapana ottaa takaisin lahjojamme. Ota vastaan minulta sen sijaan kolme wabenamiestä, ja solmi jälleen ystävyys Kalulun kanssa."

"Ei, ei", huudahti Ferodia vihoissaan, "sinä kohtelet väärin miestä, joka on taistellut puolestasi ja tuonut sinulle niin paljon rikkauksia. Minä menen pois ja sinä — hän kääntyi Kalulun puoleen "kavahda minua, kotkansiipiä on leikattu ja jalopeuranpoikasia kesytetty ennenkin. Ferodia on oman heimonsa herra."

"En pelkää sinua, Ferodia", sanoi Kalulu pilkallisesti. "Tiedän, että olet ilkeä, ja vain isäni tähden sallin sinun lähteä täältä koristamatta päälläsi kylämme porttia."

"Hiljaa, poika", varoitti Katalambula, "älä pahenna asiaa nenäkkäällä puheellasi. Ja sinä, Ferodia, muista, että hän on vain lapsi. Mene kotiisi, jos tahdot, ja rauha olkoon kanssasi."

Ferodia heitti vielä viimeisen uhkauksen Kalulun jälkeen, ja tunnin kuluttua hän oli lähtenyt Katalambulan kylästä sotilaineen, orjineen ja aarteineen kiehuen vihaa ja mieli kostonajatuksia täynnä.

Katalambulakin oli tyytymätön Kalulun käytökseen, mutta tämä, joka tunsikin hyvin vanhuksen, syleili häntä ja seurasi hänen mukanaan majaan.

"Oi, isäni ja setäni", sanoi hän, "etkö tahdo lausua ystävällistä sanaa valkealle veljelleni? Eikö hän ole kaunis? Katso hänen silmiään, ne ovat kuin nuoren antiloopin, kun se kauhuissaan katselee metsästäjää. Puhu hänelle. Ajattelehan, että ilkeä Tifum löi häntä. Hän hakkaisi minunkin pääni poikki, jos Ferodia käskisi."

"Vai olet sinä Kalulun uusi veli, kalpea poikani!" sanoi Katalambula pysähtyen Selimin viereen.

"Kalulu on ollut kovin hyvä minulle", vastasi Selim kiitollisena, "hän on suvainnut nimittää minua veljekseen."

"Niin, Kalulu on hyvä poika", sanoi Katalambula, "hän rakastaa vanhaa kuningasta. Hänellä on lämmin sydän niitä kohtaan, joista hän pitää, mutta hän on kuuma kuin tuli, jos joku asettuu häntä vastaan. Varo ettei hän suutu sinuun ja lyö sinua", lisäsi hän hymyillen ja astui edemmäksi.

"Oi isä", kuiskasi Kalulu, "etkö näe, että hän on alasti, hän on arabialaispäällikön poika eikä ole alastomuuteen tottunut. Sinulla on paljon kankaita. Etkö tahtoisit antaa hänelle jotain, millä hän peittäisi itseään?"

"Miksi hänen pitäisi niin tehdä? Hän näyttää puhtaalta ja siistiltä ilmankin. Hän ei ole tyttö. Jos minulla olisi yhtä valkea iho kuin hänellä, niin kylläpä tahtoisin sitä näyttää", vanhus vastasi nauraen.

"Mutta hän häpeää olla alasti, isä; hänen kansansa jäsenet ovat pukeutuneet päästä jalkoihin saakka. Heillä on kirja, jonka taivaanhenki on kirjoittanut, ja siinä sanotaan, etteivät he saa olla alasti."

"Tee niinkuin tahdot, anna hänelle neljä dotia kangasta, ja hän pukeutukoon kiireestä kantapähän saakka, jos hänen tekee mielensä, vaikka minusta se on mieletöntä."

"Sinä olet kovin hyvä, isä", huudahti Kalulu ja hyppäsi ilosta.

"Niin, kyllä minä tiedän — varsinkin kun sinä saat tahtosi läpi. Mutta menehän nyt, olen väsynyt ja uninen."

Kalulu meni varastohuoneeseen ja otti sieltä luvattun kangaspalan lähtien sitten majaan, jossa hän tapasi Simban, Moton ja pojat.

Mainitsematta mitään lahjastaan hän kysyi Selimiltä, mikä kirja se oli, josta hän edellisenä päivänä oli kertonut.

"Se on koraani", Selim vastasi, "ja pyhä mies Muhammed on sen kirjoittanut. Taivaanhenki lähetti hänet opettamaan ihmisiä, jotta he tulisivat hyviksi ja pääsisivät onnen maahan, jota nimitetään paratiisiksi."

"Eläkö Muhammed vielä?" kysyi Kalulu.

"Ei, hän on ollut jo kauan, kauan kuolleena. Enemmän kuin sata kuningasta on elänyt Ututassa sen jälkeen kun Muhammed — ei Mummed kuoli."

"Entäs missä on paratiisi? Olenko minä hyvä? Pääsenkö minä sinne?" kysyi Kalulu hymyillen.

"Paratiisi on kaukana, pilvien tuolla puolen. Ei kukaan pääse sinne, jollei hän usko Allahiin, Muhammediin ja koraaniin."

"Minne minä sitten kuoltuani joudun?"

"Jos kuolet ennenkuin olet tullut oikeauskoiseksi, tulet paikkaan, joka on valmistettu niille, jotka eivät eläissään ole saaneet oppia totuutta. Se on kaukana paratiisista."

"Hm! Siellä ei siis ole yhtä hyvä olla kuin paratiisissa?"

"Ei."

"Taivaanhenki on paha", sanoi Kalulu, "hän lähettää pyhän miehen vaikeitten luo ja valmistaa heille paratiisin. On helppo uskoa, kun tietää mitä pitää uskoa. Mutta mustien luo ei tule pyhää miestä, ja siksi he ovat tietämättömiä ja heidät lähetetään pahaan paikkaan. Se on väärin. Minä en välitä taivaanhengestä enkä tahdo kuolla."

Selim ei tahtonut herättää Kalulun vihaa vielä suuremmassa määrässä, vaan vaiken, ja toinen jatkoi:

"Mutta sanohan minulle, mistä johtuu, että te ette kulje alasti niinkuin me?"

"Hyvä kirja sanoo, että häveliäisyys vaatii peittämään ruumiinsa. Eläimet, linnut, kalat ja koko luonto on puettu, miksi ei siis ihminenkin?"

"Niin, Selim, sinun ei tarvitse hävetä niin kauan kuin olet minun luonani. Minulla on vaatetta sinulle ja Abdullahille. Olenko minä nyt hyvä ja pääsenkö nyt paratiisiin?"

"Sinä olet hyvä, Kalulu, ja saat kaikkea hyvää osaksesi, kun muutut oikeauskoiseksi", vastasi Selim ihastuneena ja kiittolisena Kalulun hienotunteisuudesta ja hyvyydestä. "Oi, Abdullah, nyt me olemme taaskin arabeja ja oikeauskoisia."

Selim ja Abdullah olivat ylen ihastuneita saadessaan kääriytyä puhtaihin vaatekappaleihin ja panivat

niihin paljon enemmän arvoa, kuin kultakirjailtuihin vaatteisiinsa Sansibarissa.

"Ja kun me nyt kaikki olemme iloisia", sanoi Kalulu, "niin ehdotan, että huomenna soudamme Liemba-jokea alas metsästämään virtahepoja ja krokotiilejä ja samoilemaan sitten metsään, joka on monta penikulmaa etelämpänä sitä metsää, josta me löysimme sinut, Selim, ja pyydystämme siellä norsuja."

Selim ja Abdullah olivat hyvin tyytyväiset ehdotukseen, ja seuraavana päivänä aamunkoitteessa he lähtivät matkaan apunaan kaksi soutajaa, jotka kantoivat veneen airoja. Kaikki olivat varustaneet mukaansa pysyjä ja keihäitä.

Tultuaan joen rantaan kävivät Kalulu, Selim ja Abdullah veneen perään istumaan, ja Simba, Moto sekä molemmat soutajat työnsivät veneen keskelle jokea ja ryhtyivät laulaen soutamaan.

Tämä matka, jolloin poikien ei tarvinnut tehdä muuta kuin istua alallaan ja nauttia luonnosta, miellytti heitä paljoa enemmän kuin karavaanimarssit. He katselivat ihastuneina ruskeaa virtaa sekä pieniä vaahtolaineita kanoottin leveän kokan edessä. Tiheä kaislikko ja bamburuo'ot reunustivat joen rantoja, ja silloin tällöin kuului loiskahdus jonkun venettä säikähtäneen unisen krokotiilin kadotessa veteen. Siellä täällä kasvoi jättiläispuita, joiden rungoista watutalaiset kovertavat kanoottinsa. Kuulanmuotoisia, ruskeita majoja korkeine aitauksineen kohosi rannoilla, ja viljavainiot huojuivat lempeän tuulen hengessä.

Molemmat pojat nauttivat täysin määrin ja toivoivat vain, että tätä oloa kestäisi kunnes he pääsisivät taas kotiinsa, ja kun heidän katseensa kohtasivat toisensa, arvasivat he toistensa ajatukset, ja suuria kyöneleitä vierähti pitkin heidän poskia.

Puolipäivän tienoissa he nousivat maihin saaren rantaan levätäkseen ja syödäkseen siellä, ja tuskin he olivat lopettaneet ateriansa, kun kuului käheää, kumeeaa karjuntaa. Kaikki kiiruhtivat rannalle ja näkivät kokonaisen parven virtahepoja, jotka virkistäytyivät kirkkaassa vedessä juuri sillä kohtaa, missä joki teki polvekkeen.

"Yksi — kolme — viisi virtahepoa!" huusi Kalulu. "Tästäpä tulee erinomainen pyynti! Osaatko uida, valkea veljeni?" kysyi hän Selimiltä. "Osaan. Miksi sitä kysyt?"

"Siksi, että jollet osaisi, olisi sinun parasta jäädä rannalle. Osaako Abdullah uida?"

"Osaan", vastasi Abdullah puolestaan. "Menkäämme siis heti kanoottiin. Malttakaa, on parasta, että laskette vaatteenne olkapäiltänne alas ja kääritte niiden liepeet lanteitten ympärille. Voi näet sattua, että virtahevot ahdistavat venettä, niin että se kaatuu. Jos niin kävisi, sukeltakaa pohjaan ja uikaa veden alla saareen, sillä virtahepo, joka saa kiinni ihmisen, puraisee hänet helposti kahtia. Nyt ne tulevat virtaa ylöspäin. Odotetaan tässä, kunnes ne ovat hiukan meidän yläpuolellamme, sitten voimme karata niiden kimppuun, ymmärrätkö?"

Kaikki nyökkäsivät päätään ja seurasivat Kalukin mukana kanoottiin. Simba ja Moto tarttuivat airoihin, jota vastoin molemmat soutajat, jotka olivat taitavia harppuunanheittäjiä, asettivat aseensa kuntoon hyökätäkseen ensimmäisen elukan kimppuun, joka lähestyisi heitä.

Nuo harppuunat olivat samanlaisia kuin hylkeenpyytäjien, joskaan eivät yhtä teräviä ja hyvintehtyjä. Pitkän, raskaan kartun kapeampaan päähän oli kiinnitetty leveä, terävä keihäs sekä pitkä nuora.

Virtahevot olivat suuria, leveäniskaisia otuksia, jotka mitään vaaraa pelkäämättä kohosivat vedenpintaan hengittämään, jolloin melkein niiden koko pää ja kaula tuli näkyviin. Kaula oli punaisenkeltainen väriltään, samoin kuin iho silmien ja korvien yläpuolella. Pää oli hevosen pään muotoinen, silmät olivat tuliset, korvat lyhyet ja ulospistävät ja kaula kaareva. Kuono sensijaan muistutti pikemmin härän turpaa.

Varomattomat eläimet sukelsivat veden alle ja tulivat taas esiin veneen läheisyydessä, ja kun ne olivat aivan sen edessä, antoi Kalulu lyhyen käskyn. Simba ja Moto soutivat keskelle virtaa, ja toinen harppuunanheittäjistä seiso valmiina käsi ojossa.

Kokonaisen minuutin hän seiso siten, ja kaikkien katseet ilmaisivat suurinta jännitystä, kun yksi jättiläiselukoista kohotti päätään ja sai samassa harppuunan niskaansa, niin että sen veri pirskahti suihkuna ilmaan.

Haavoittunut eläin mylvi ja potki niin että vesi vaahtosi, ja samassa alkoi virta viedä kanoottia vinhaa kyytiä alaspäin. Ja kun vauhti hiljeni, huusi harppuunanheittäjä: "Soutakaa takaisin, soutakaa takaisin!" ja heitti veteen tyhjän kurpitsapullon, johon oli kiinnitetty nuoran pää.

Simba ja Moto alkoivat soutaa, mutta se oli myöhäistä, he tunsivat miten kanootti suorastaan

nostettiin ilmaan, niin että miehistö kiepsahti laidan yli veteen ja kanootti kellahti kumoon.

Kaikki olivat nousseet pystyyn kanootin kallistuessa, ja totellen Kalulun neuvoa Selim ja Abdullah sukelsivat pohjaan ja uivat veden alla saaren rantaa kohti.

Hetken aikaa haavoittunut virtahepo oli yksin taistelutantereella, mutta sitten se vaipui pohjaan hirveästi huohottaen ja pärskyen.

Heti sen jälkeen pisti Selimin pää esiin vedestä noin kahdenkymmenen kyynärän päässä onnettomuuspaikalta, ja pian toisetkin keräytyivät saaren rantaan. Kalululla ja soutajilla oli keihäät tallella, ja Simballa ja Motolla pyssynsä sekä puukot vyöllään. Vain Abdullah oli vielä parin metrin päässä rannasta, ja toiset huusivat hänelle kehoittaen häntä kiiruhtamaan. Mutta samassa kun Simba ojensi hänelle pyssynsä, jotta hän tarttuisi siihen kiinni, vääntyivät pojan kasvot kauhusta ja kuului kimeä huuto, joka vaikenä kuitenkin heti, kun ruskea, porehtiva vesi huuhteli pojan pään ylitse.

Lyhyen hetken kaikki seisoivat kivettyneinä, kunnes Kalulu lausui kauhuherättävän sanan "mamba!" – krokotiili.

Simba ja Moto vetivät syvään henkeään, ja Selim vaikeroi: "Pelastakaa Abdullah!"

Tätä pyyntöä oli turha lausua, sillä Kalulu oli jo riisunut märän vaatteen lanteiltaan, taittanut keihäänkärjen varresta ja se kädessään hyökännyt pää edellä veteen. Ja tuskin Kalulun pää oli kadonnut veden alle, kun Simba ja Moto, suuret veitset kädessä, sukelsivat samaten joen pohjaan, jonka jälkeen veden kalvo oli hetken aikaa tyynenä.

Selimestä, joka seisoi kädet ristissä rannalla, tuntui iankaikkisuudelta ennenkuin ruskea vesi taaskin alkoi poreilla ja muuttua punaiseksi. Sitten näkyi krokotiilin pyrstö, joka pärskytti vettä vaahdoksi, ja Abdullahin ruumis, jonka miehet kantoivat rannalle. Kalulu kannatti pojan selkää, ja Simba ja Moto nostivat ruumiin nurmelle. Kalulu irroitti kamelinkurjensulat otsavanteestaan ja väänsi vettä pitkistä palmikoistaan.

"Tällä kertaa ei mamba saanut orjaani, Abdullahia, Selim!" hän sanoi riemusta nauraen.

"Oi, miten rohkea ja hyvä sinä olet, Kalulu!" huudahti Selim syleillen sankaria. "Kaksi kertaa olet pelastanut minun henkeni, ja nyt sinä riistit Abdullahin hirveän krokotiilin kidasta. Miten voin kiittää sinua, Kalulu? Miten voin kylliksi ylistää sinua?"

Ja Kalulu vastasi, että hän rakasti kaikkia arabialaisia Selimin vuoksi ja että hän sentähden tunsu myös hellyyttä Abdullahia kohtaan.

He lähtivät nyt yhdessä Abdullahin luo, joka makasi yhä tajuttomana, ja huomasivat, että krokotiili oli tarttunut häntä jalkaan polven yläpuolelta ja purrut siihen syvän haavan.

"Miten sinä keksit krokotiilin?" kysyi Selim huvittuneena.

"Minä hyppäsin veteen juuri sille kohdalle, minne näin ystäväsi uppoavan ja jouduin suoraan krokotiilin selkään", kertoi Kalulu. "Peto oli jo päästänyt irti Abdullahin jalan ja laskeutunut hänen ylitseen mutaan. Kun se tunsu, että minä olin sen selässä, kääntyi se päästämättä silti irti saalistaan. Vedessä oli kovin tukahduttavaa, eikä minulla ollut aikaa odottaa mitä peto aikoi tehdä. Minä tunnustelin sen etujalkoja ja pistin sitä keihäälläni. Kun keihäs vajosi elukan sydämeen, unohti se Abdullahin ja alkoi pärskyttää pyrstöllään. Minä päästin keihään irti, tartuin Abdullahia jalkaan kiinni ja kohosin vedenpintaan. Siten se kävi."

"Ja mitä sinä teit, Simba?" kysyi Selim ystävältään "Kun sukelsin veden alle, tartuin Moton käteen, ja seuraavassa hetkessä sain kiinni krokotiilin toisesta jalasta, ja Moto toisesta. Ja vaikka peto sätkytteli hirveästi vastaan, pistin sitä veitselläni moneen kertaan, niin että sisälmykset vuotivat ulos, kun se ui pois. Enpä luule, että tämä krokotiili toista kertaa enää vahingoittaa Abdullahia."

"Luuletko, että Abdullah pian virkoaa?"

"Luulen kyllä", sanoi Simba, "hän on vain niellyt hiukan liiaksi vettä, ja hän pyörtyi tuskasta. Katsohan, hän hengittää ja avaa silmänsä."

Abdullah oli pyörtnyt, ja siksi krokotiili päästi hänet niin pian irti. Kun hän nyt avasi silmänsä, veti hän syvään henkeään ja kysyi, missä hän oli, tahtoen kuulla enemmän tapahtumasta. Hän aikoi nousta pystyyn suudellakseen pelastajansa jalkoja, mutta Kalulu kumartui sen sijaan hänen puoleensa ja syleili poikaa, ja Abdullah sai tyytyä suutelemaan vain hänen otsaansa.

Soutajat lähetettiin etsimään venettä, ja he löysivät sen saaren toisesta päästä sekä sen läheltä kurpitsapullon, jota oli käytetty harpuunan kohona. He huusivat ääneen ilosta. Kalulu, Simba ja Moto kiiruhtivat paikalle ja vetivät yhteisin voimin kuolleen virtahevon matalikolle, ja sitten he kiiruhtivat täyttämään kanoottinsa mehukkaalla lihalla, jolle Keski-Afrikan heimot panevat suuren arvon.

Haavoittunut Abdullah nostettiin sitten veneeseen, ja äänekkään, riemuitsevan laulun kajahdellessa he soutivat kotiin ja saapuivat sydänyön aikana Katalambulan kylään.

YHDEKSÄS LUKU

Rauhallisia päiviä. — Taikuri Soltali. — Kalulu ehdottaa norsunpyyntiretkä. — Metsästäjät lähtevät matkalle. — Tapahtumia matkan varrella. — Kymmenen norsua. — Norsukuningas kuolee. — Kalulu ihmettelee Selimin urotyötä.

Selim vietti nyt rauhallisia, hyviä päiviä ystävänsä Kalukin luona, sillä kaikki tiesivät, että nuori päällikkö oli ottanut hänet veljekseen, eikä kukaan kuningas Katalambulan alamaisista uskaltanut hätyyttää häntä.

Hän vaelsi usein Liemban rannoille, sillä hänen runollista mieltään miellyttivät tuulessa huojuvat viljavainiot, rehevät lehdot, lintujen lauluja yksinpä papukaijosten kimakat äänekin.

Selim, Kalulun veli, ei ollut kuitenkaan entinen iloinen Sansibarin poika, joka leikki tyttöjen kera haaremissa ja nuorten toveriensa parissa, vaan uneksiva, alakuloinen nuorukainen, jonka mieltä kovat koettelemukset olivat lyhyessä ajassa jalostaneet. Hän hautoi ensin surujaan, mutta Kalulun ystävyys, Abdullahin seura, rauhallinen elämä afrikkalaisessa kylässä sekä luottamus hyvään ja kaikkivaltiaaseen Jumalaan auttoi häntä kantamaan huoliaan.

Monta viikkoa Abdullah sai kärsiä tuskia haavansa vuoksi ja kun hän vihdoin saattoi nousta vuoteeltaan, oli hän kalpea ja laiha kuin haamu. Niin pian kuin se vain kävi päinsä, taluttivat Selim ja Kalulu hänet iltaisin ulos, jotta hän saisi hengittää leutoa ilmaa ja kuunnella watutalaisten laulua ja rumpujen ääntä.

Kalpea, kärsivä arabialaispoika herätti kaikkien naisten sääliä, ja Abdullah sai osakseen niin paljon ystävyyttä, että hän hyvinkin pian huomasi, että naiset ovat yhtä helläsydämiä, olkoot he valkeita tai mustia, ja että ihmisrakkautta ja armeliaisuutta harjotetaan yhtä paljon mustien kuin valkoistenkin parissa, ja hänen kunnioituksensa vihattua neekerirotoa kohtaan kohosi päivä päivältä. Selimkään ei pysynyt välinpitämättömänä, eikä vain Kalulu voittanut päivä päivältä yhä suuremmissa määrässä hänen ystävyystään, vaan kaikki tuon mustan kansan jäsenet muuttuivat vähitellen hänen veljikseen.

Selimin iloisuuskin lisääntyi päivä päivältä. Hän saattoi tanssia Kalulun kanssa rumpujen rämistessä, ja yhtyä riemulla watutalaisten rakastamaan soutajienlauluun, jonka pehmeä, soinnukas kerto miellytti häntä erikoisesti.

Pitkin Liemba-virtaa mamban kotirantaa vene vierii. Laulu kajahtaa, aivot loiskuaa, hiljaa kierii.

Monessa säkeistössä kuvaillaan Liemban kauneutta, kerrotaan historiallisista muistoista ja merkillisyyksistä, ja jokainen säkeistö loppuu laulukertoon, joka kuvaa miten kanootti vuoroin nopeasti, vuoroin hitaasti soljuu vedenpintaa myöten.

Selim ja Abdullah kuulisivat tätä laulua sekä monia muita laulettavan jälkimmäisen toipumisaikana, ja heistä oli yhtä suuri nautinto istua suuren puun juurella Katalambulan pihalla ja kuunnella rumpujen rämintä ja laulua sekä katsella neekerien tanssia kuin meistä käydä teatterissa. Kalulukin istui usein heidän kanssaan, vaikka hän ei voinutkaan kauan pysyä paikoillaan, vaan yhtyi tanssijoihin.

Kun Abdullah parani, vei Kalulu hänet ja Selimin kylän kuuluisan magangan — taikurin — luo, jotta he saisivat keskustella watutalaisten viisaimman miehen kanssa.

Tämä taikuri, Soltali nimeltään, oli hyvin vanha. Hän oli nähnyt Katalambulan lapsena ja muisti hänen isänsäkin, "suuren" Loralamban, joka oli voittanut mahtavan warungakansan.

Soltalin maja oli oikea museo. Siellä oli paljon ja kaikenlaisten eläinten sarvia, antilooppien,

kauriitten, puhvelien ja sarvikuonojen sarvia sekä norsujen torahampaita. Soltali itse pani kuitenkin eniten arvoa sellaisiin merkillisyyksiin kuin norsunhäntiin, kirahvinsarviin, seeprojen silmäluomiin, villisikojen torahampaihin, jalopeurankäpäliin, kotkankynsiin, haukkojen nokkiin, kalojen suomuksiin ja ibislinnun silmiin, jotka olivat kaikki kääriytyt vuohennahkoihin. Olipa hänellä joukottain kurpitsapullojakin, joissa hän säilytti tappamiensa eläinten pääkalloista jauhettua jauhoa, ja pienemmissä astioissa hänellä oli niiden miesten poltettuja aivoja, joita hän taistellessaan "suuren" kuningas Loralamban rinnalla oli kaatanut. Kahden kuukauden kuluttua Abdullah oli melkein entisellään, ja silloin Kalulu ehdotti Selimille, että he lähtisivät norsuja pyytämään.

"Olipa todella hauska ampua norsu", sanoi Selim. "Moto on suuri metsästäjä, ja opettaa minua kutittamaan norsua mahan alta. Eikö hän ole kertonut sinulle sitä juttua?"

"Onko hän kutittanut norsua mahan alta?" kysyi Kalulu ihailien. "Silloin hän on suurempi metsästäjä kuin itse vanha Soltali. Soltali on suorittanut uhkarohkeita tekoja, mutta sellaista hän ei ole koskaan tehnyt. Pitäkäämme varamme, jotta näemme, miten Moto kohtelee oikein villiä norsua."

"Kyllä minä pidän häntä silmällä. Milloin me lähdemme matkaan, Kalulu?"

"Huomen aamulla. Tänä iltana Soltali laulaa meille norsunmetsästäjän laulun ja antaa kullekin metsästäjälle taikakalun, sillä itse hän on liian vanha seuratakseen meidän kanssamme. Minä otan mukaan viisikymmentä miestä, sillä meidän täytyy kyetä puolustamaan itseämme, ja jos Ferodia kohtaa meidät metsässä, loppuu leikki lyhyesti, eikä minun pääni saa pysyä paikoillaan. Hän tietää, että jos minä kuolen, niin hän pääsee kuninkaaksi setäni jälkeen."

"Et suinkaan aio lähteä Ferodian alueelle? Häntä en tahtoisi enää kernaasti tavata", sanoi Selim kauhuissaan.

"Ole rauhassa, veljeni, me lähdemme vastakkaiseen suuntaan, kaakkoon päin, ja Ferodian maa on lounaisessa."

"Sinä pelotit minua", sanoi Selim, "selkääni kirvelee, kun ajattelenkin vain Tifumia, ja Tifum on Ferodian luona."

"Ja kuitenkin sinä iskit häntä kasvoihin. Moto näki sen ja hän sanoi, että se oli rohkeasti tehty."

"Jospa iskuni olisi musertanut hänen päänsä", sanoi Selim, "en ole rauhallinen niin kauan kuin hän elää, hän on afrit — paha henki".

"Ensi kerralla kun näen hänet, ammun häntä terävimmällä nuolellani kaulaan", lupasi Kalulu. "Laita nyt pyssysi ja ampumatarpeesi kuntoon, ja illalla saat kuunnella Soltalin laulavan. Se tuo meille metsästysonnea."

Myöhään illalla, kun kuu oli noussut, kutsui pitkä, kumea rummun ääni metsästäjät koolle.

Kymmenen rumpua toimitti soittokunnan virkaa, ja suuret ruukulliset viiniä oli tuotu tanssijain ja laulajien virkistykseksi. Norsujahti on suuri tapaus, ja lähtöpäivän-aatto vietetään iloisin juhlamenoin samoinkuin metsämiesten onnellista paluuta.

Metsämiehet istuivat rumpujen ja viiniruukkujen ääressä lähes kolmensadan ihmisen ympäröimänä: siinä oli sekä miehiä, naisia että lapsia, jotka olivat koristaneet itseään kaikenlaisilla omituisilla päähineillä. Eräällä pitkällä miehellä oli päässään kaksi puhvelihärän sarvea, toisella vuorikauriin sarvet. Eräs oli sitonut päähänsä seeprannahan, mikä näytti omituiselta kuutamossa, toisella oli seepranharja päässään, kolmannella vuohennahka. Kalululla oli kolme lumivalkeaa kamelikurjensulkaa, Selimillä, Simballa ja Motolla turbaanit. Moton takana seiso i eräs mies, jolla oli suuri saviruukku päässä, eräällä toisella oli leveä puulautanen. Juhla aloitettiin soutajien laululla, ja pehmeä

Vene vierii, hiljaa kierii

laulukerto näytti tuottavan kaikille suurta nautintoa. Mutta kesken erästä säkeistöä keskeytyi laulu, sillä suuri Soltali, watutalaisten taitavin norsunpyytjä ja taikuri saapui paikalle.

Äänekkäin riemuhuudoin tervehdittiin ukkoa, jonka päähine oli merkillisin kaikista. Hän oli vetänyt päähänsä norsun kärsänahan, joka muodosti komean huippulakin — kärsä oli täytetty heinällä, niin että se seiso i pystyssä. Sen paino oli varmaankin hirveä. Hänen kaulassaan oli nauhaan pujotettuja kirahvinhäntiä ja käsivarsissaan kiiltävän valkeita norsunluisia renkaita. Hänellä oli kummassakin kädessä puoleksi kivillä täytetty kurpitsapullo, jota hän vähän väliä helisytti.

Hän astui ensin kolme kertaa sisemmän piirin ympäri tuijottaen jokaiseen ja helisyttäen

kurpitsapullojaan. Sitten hän asettui piirin keskelle. Rumpu alkoi päristä, taikuri käänsi ja väänsi ruumistaan, ja metsästäjät säestivät syvin huokauksin yhä kiihtyvää rummunpärinää. Melu yltyi yhä, äänet kaikuivat korviasärkevänä kohinana sulautuen rumpujen pärinään.

Sitten Soltali alkoi laulaa norsunpyyntiretkillä suorittamistaan urotöistä, käynneistään wamarungien jokirikkaassa maassa, wamembain kuumilla soilla ja Ututan aavoilla alangoilla. Ja hän antoi hyviä neuvoja metsälle aikoville. Kun tapaa yksinäisen norsun tasangolla, ei pidä antaa sille liian varhain kuolettavaa iskua eikä koskaan ryhtyä kaksintaisteluun sen kanssa — sellainen taistelu on liian epätasainen. Kaikkien tulee rauhallisesti piirittää norsu ja odottaa johtajan merkkiä ja äänekkään huudon kohottaen hyökätä sen kimppuun keihäineen, ja vahvin ja taitavin tähdätköön sitä korvanjuureen. Kaikkien tulee pitää silmällä, kenen päälle norsu vimmoissaan hyökkää. Onnettoman uhrin tulee juosta edestakaisin toverien ärsyttäessä norsua, pistellessä sitä keihäillään ja kaikella tavalla koettaessa kääntää sen huomiota muualle. Ei saa seisoa norsun edessä, vaan sen takana tai vieressä. Kaikkien tulee pysytellä yhdessä keihäät ojossa, ja juostessaan pakoon juosta suorissa kulmissa. Ei ole niinkään helppoa selviytyä norsun ensimmäisestä hyökkäyksestä, niin pitkin askelin se harppaa. Hetken kuluttua se väsy, mutta kaikkein vaarallisin se on kuitenkin vasta silloin, kun se on joutunut äärimmäiseen ahdinkoon. Metsästäjät voivat silloin innoissaan luulla sitä kuolleeksi ja mennä liian lähelle sitä. Mutta jos he tahtovat totella Soltalin neuvoja, niin he pysyttelevät loitolla ja antavat norsun veren vuotaa tyhjiin, kunnes suuri eläin kaatuu kumahtaen maahan. Silloin on metsästys päättynyt onnellisesti.

Kun laulu oli loppunut, antoi Soltali kullekin metsästäjälle hyppysellisen valkeaa pulveria, joka luultavasti oli tehty poltetuista ihmisaivoista ja tuhasta. Metsästäjät lausuvat kiitoksensa ja olivat varmat siitä, että onni seuraisi heitä.

Yö kului sen jälkeen kaikkien ottaessa osaa tanssiin ja ilonpitoon.

Varhain aamulla läksivät Kalulu, Selim, Simba ja Moto sekä viisikymmentä nuorta voimakasta sotilasta metsästysretkelle, ja toittivat torviaan lähtiessänsä. Kalululla oli aseenaan pari leveälieristä keihästä sekä jousi ja viini. Selim astui Kalulun jäljessä kapeata polkua pitkin, ja hänen mielensä oli keveä, sillä sotasaaliin joukosta oli löytynyt hänen englantilainen pyssynsä, jolla hän oli ampunut julman krokotiilin Lofun rannalla, ja Kalulu oli antanut sen hänelle takaisin. Simballa ja Motolla oli myöskin pyssyt ja keihäät, jota vastoin watusotilailla oli vain keihäät, kilvet ja jouset.

Kaikki olivat hyvällä mielellä. Raitis ilma luonnon helmassa sekä hyvän saaliin toive elähytti heidän mieltään. Niin pian kuin he olivat kulkeneet lähimmän kylän viljavainioiden halki, levisivät laidunmaat heidän eteensä. Siellä täällä korjattiin parasta aikaa eloa, ja naiset puivat viljaa. Yksinäisissä kylissä, joiden ohi he kulkivat, istuivat äidit majojen edustalla tuudittaen lapsiaan uneen. Kähärätukkaisia, valkohapsisia ukkoja istui kolmijalkatuoleilla innokkaasti keskustellen keskenään, lihaviiden, suurivatsaisten lasten kuunnellessa heidän pakinaansa.

Viljeltyjen maitten takaa hämmöttivät piankin metsän tummansiniset ääriiviivat, sen metsän, joka oli Selimille ennestään tuttu — hänen viimeisten kärsimystensä näyttämö — ja pian he olivat päässeet sen varjoon.

Marssittuaan viikon päivät metsässä saapuivat he norsujen metsästysmaalle, ja leveät tiet, jotka olivat kovat ja tasaiset kuin asfalttikadut, todistivat, että jättiläiselukkojen oli tapana oleskella täällä. Maassa olevat epäsäännölliset syvennykset olivat täynnä kirkasta, mutta seisovaa vettä, ja niiden välissä oli tiheitä pensaikkoja ja yksityisiä jättiläispuita, joiden siimeksessä norsut saattoivat levätä kuumien keskipäivien aikana.

He tunkeutuivat tämän suoperäisen seudun läpi, kunnes he eräänä ikäpuolena saapuivat harvempaan viidakkoon, jonka keskellä kohosi jättiläissuuruinen bambupuu. Täällä he aluksi kaatoivat niin paljon pienempiä puita ja pensaita, että saattoivat pystyttää vahvan aitauksen leirinsä ympärille, ja rakensivat sitten majoja itselleen. He pystyttivät maahan neljä seivästä, jotka muodostivat majan neljä kulmaa, ja näiden vähin kaksi pitempää, jotka jakoivat suojan kahtia. Sitten he kiinnittivät näihin poikkipuita ja kattoivat seinät pitkällä heinällä. Ja niin maja oli valmis.

Sen jälkeen osa joukosta lähti metsään etsimään vilttejä hedelmiä, toiset keräsivät litteitä kiviä joilla saattoi murskata maissijyviä, sekä polttopuita ja vettä, jona aikana toiset laittoivat keittoastioita ja rakensivat tulisijoja. Majoja oli kaikkiaan viisitoista. Eräitten ruokakuntaan kuului viisikin henkeä, eräitten vain kolme tai kaksi. Afrikkalaisessa leirissä on aina joku ruokakunnan jäsen, joka saa olla mukana vain siksi, että hänen työstään on toisille hyötyä. Niin kauan kuin hän on ahkera, annetaan hänen muut vikansa anteeksi.

Niinpä oli Kalulun, Selimin, Simban ja Moton majassa arka ja ymmärtämätön mies, joka koetti parhaansa mukaan osoittaa kiitollisuuttaan siitä suojasta, jonka päällikkö soi hänelle.

Kun oli aterioitu ja hiukan levätytty, keräännyttiin bambupuun alle tulen ääreen, mutta pian väsymys vei voiton ja kukin vetäytyi majaansa, missä olki- tai ruohovuode soi vahvistavan unen.

Varhain seuraavana aamuna lähetettiin pari vakoilijaa ottamaan selkoa tilanteesta, eikä kestänyt kauan, ennenkuin he palasivat ja kuiskaten kertoivat: "Kumi tembo — kymmenen norsua!"

Kaikkien kasvot ilmaisivat jännitystä ja silmät loistivat heidän kuullessaan tämän iloisen uutisen. Moto ehdotti Soltalin neuvoa muistaen, että Kalulu ja hänen sotilaansa valitsisivat osalleen yhden norsun ja Selim, Simba ja hän itse, joilla oli pyssyt, toisen. Näin he voisivat kaataa kaksi eläintä.

Kalulu hyväksyi ehdotuksen, ja hän ja hänen miehensä muodostivat pitkän rivin, jota vastoin Selim, Simba ja Moto lähtivät omin neuvoin eteenpäin.

Kalulun miehet astuivat nopeasti ja ääneti eteenpäin ja tapasivat pian vakoilijat, jotka olivat jääneet pitämään silmällä norsuja niiden sammuttaessa janoaan järvessä ja pärskyttäessä vettä toistensa päälle.

Kun metsästäjät lähestyivät järven rantaa, kääntyivät norsut katsomaan uhkarohkeita rauhanhäiritsijöitä, ja metsästäjät puolestaan pysähtyivät ihailemaan upeita jättiläiseläimiä.

Olipa se komea näky! Kymmenen jaloa, sinisenharmaata eläintä, kärsät pystyssä ja valtavat korvat höröllä seisoivat näiden viidenkymmenen alastoman kääpiön edessä, jotka ilman teräviä keihäitään ja nuoliaan olisivat yhtä vähän uskaltaneet lähestyä näitä jättiläisiä kuin kiivetä korkeimpaan puuhun ja hypätä sen latvasta maahan.

Kokonaisen minuutin ajan he seisoivat vastatusten, sitten Kalulu astui eteenpäin ja lauloi keihäs ojossa norsujen kuolinlaulun. Lopetettuaan laulunsa heitti hän päätään taakse ja ojensi käsivartensa täyteen pituuteensa. Auringonsäde kimmelsi keihään kiiltävässä kärjessä, ja samassa se tunkeutui syvälle norsun rintaan. Toverit tervehtivät tätä mestariheittoa äänekkäin riemuhuudoin, ja kun norsu tunsu kylmän teräksen ruumiissaan, päästi se kovan torahduksen ja hyökkäsi eteenpäin.

Sotilaat yllyttivät innokkain huudoin nuorta päällikköään, ja kun tämä taitavasti käännähti sivulle ärtyneen norsun tieltä, kajahti taaskin riemuhuuto. Watutasotilaat tekivät kukin vuorossaan hyökkäyksen, ja kaksikymmentä keihästä lensi yhtä aikaa norsun ruumiiseen kääntäkseen elukan huomion pois Kalulusta.

Norsu pyörähti ympäri ensimmäisen epäonnistuneen hyökkäyksensä jälkeen, ja metsästäjät piirittivät sen joka puolelta. Se joutui erilleen parvestaan, sillä muut norsut olivat vimmoissaan ja peloissaan hyökänneet toisalle, missä uudet viholliset odottivat niitä pysyineen.

Sillä välin kun Kalulun norsu näytti seuraavan tovereitaan katseillaan, kuuli se pyssyn pamahduksen, mutta ei välittänyt siitä sen enempää, vaan hyökkäsi lähimmän vihollisensa kimppuun. Mutta tämäkin väisti syrjään. Yhä uudestaan norsu teki hyökkäyksiään — mutta sai joka kerta vain uusia keihäitä ja nuolia nahkaansa, kunnes se kovasta vauhdistaan ja verenvuodosta väsyneenä pysähtyi vihollistensa eteen. Soltalin neuvoa seuraten metsästäjät vetäytyivät nyt kauemmaksi eikä heidän tarvinnut odottaa kauan ennenkuin raskas ruumis horjahti ja elukka suistui vasemmalle polvelleen. Kerran se kohosi vielä pystyyn, mutta horjahti uudelleen ja kaatui kumoon toiselle kyljelleen.

Sillä välin Moto neuvoi tarkasti Selimille, miten tämän tuli säästää ampumavarojaan ja ampua viimeisenä tulevaa norsua korvanjuureen. Selim lupasi seurata neuvoa ja asettui puun taakse lähelle järveä, missä norsut olivat, ja Simba ja Moto asettuivat parinkymmenen kyynärän päähän Selimin vasemmalle puolelle.

Selim näki Kalulun liehuvat sulat ja kuuli kuolemanlaulun ja odotti käsi pyssyn hanalla. Hän näki Kalulun kohottavan keihänsä ilmaan, iskevän sillä norsua sekä hyppäävän syrjään, ja hänen sydämensä kiihkeästi tykyttäessä nelistivät pelästyneet elukat hänen ohitseensa. Totellen Moton neuvoa hän odotti kunnes viimeinen norsu tuli hänen kohdalleen, mutta silloin hän tähtäsi tarkalleen sen korvan taakse ja ampui kaksi laukausta yhteen menoon. Töytäys kaasi hänet kumoon, mutta samalla hän näki norsun kompastuvan ja lankeavan päälleen — kuolleena.

Nopeasti Selim nousi maasta ja tarttui pyssyynsä, ja kun hän näki norsujen pakenevan — kaksi viimeistä pahoin ontuen — ja Simban ja Moton juoksevan niiden perässä, latasi hän uudestaan pyssyynsä ja kiiruhti heidän jälkeensä.

Pian hän pääsikin lähemmäksi, ja hypättyään syrjään ja käännettyään, niinkuin häntä oli opetettu, aina sen mukaan miltä puolelta norsut häntä ahdistivat näki hän vihdoin ilokseen molempien pysähtyvän paikalleen. Selim kiersi silloin niiden toiselle puolelle, hiipi puulta puulle ja pääsi vihdoin suuren rungon suojaan kahdentoista askeleen päähän toisesta norsusta. Hän kohotti pyssyynsä, ja ampui kaksi laukausta korvan taakse, jälleen samalla tuloksella kuin edellisellä kerralla. Norsu sätkytteli

etujalkojaan, horjahti ja kaatui kuolleena maahan.

Selimillä ei kuitenkaan ollut aikaa tarkastella sitä lähemmin, sillä toinen norsu hyökkäsi nyt puuta kohti. Hän seiso paikallaan, kunnes norsu oli aivan hänen lähellään, silloin hän heitti pyssyn kädestään ja juoksi toisen puun turviin, jättiläisen seuratesa häntä. Edes ja takaisin, oikealle ja vasemmalle, puulta puulle hän hyökkäsi, kunnes norsu vihdoim pysähtyi, takajalat lyyhistryivät kokoon, pää painautui maahan ja elukka raukka veti viimeisen henkäyksensä.

Simba lähestyi nyt Selimin pyssy kädessään ja kehui kehumistaan nuorta herraansa.

"Ajattelehan, Moto", hän sanoi ihaillen, "Selim on vain kuudentoista vuoden vanha, mitä hän saakaan aikaan mieheksi vartuttuaan, kun hän jo näin nuorena kykenee ampumaan kaksi norsua perätysten!"

"Se on totta", sanoi Moto, "kun hän on kaksi kertaa näin vanha, ampuu hän yhteen jaksoon neljä norsua. Selim on suuri metsästäjä. Mitähän Kalulun miehet ovat saaneet aikaan? Kuule, miten he huutavat! Jää sinä Selimin luo, minä lähden kertomaan heille nuoren herramme urotyöstä."

Mutta ennenkuin Moto lähti, laskivat he Selimin avulla, että näiden kolmen norsun torahampaat olivat 600 dollarin arvoiset Sansibarissa, ja he harmittelivat suuresti, etteivät he voineet lähteä sinne ja ottaa norsunluita mukaansa.

Ja sitten Moto kiiti kepein askelin watutasotilaitten luo, jotka palottelivat ja leikkasivat Kalulun saalista pitäen sellaista melua, että se olisi voinut pelästyttää kaikki norsut monen penikulman alalta.

Kun Moto saapui paikalle, osoitti Kalulu eläintä, jolle hän oli antanut ensimmäisen keihääniskun ja kysyi sitten, mitä he olivat saaneet aikaan.

"Selim on tappanut kaksi norsua ja minä yhden", vastasi Moto.

"Selimkö kaksi!" huudahti Kalulu hämmästyneenä. "Pikku Selimkö, minun veljeni?"

"Juuri hän", Moto sanoi.

"Eiaa, eiaa!" huusivat mustat sotilaat Kalulun seisoessa jäykkänä hämmästyksestä.

"Selim odottaa tuolla näyttäkseen saalistaan veljelleen Kalululle", sanoi Moto.

"Minä tulen, Selim on sankari, jalopeura, norsu! Eikö totta, Moto?"

"Hän on uljas nuori arabi, arabialaisen päällikön poika", vastasi Moto.

Kalulu kiiruhti nyt katsomaan kolmea ihmeellistä kuollutta norsua, ja hänen mukanaan seurasivat kaikki hänen miehensä, paitsi ne, jotka jäivät irroittamaan norsun torahampaita.

Selimin ensimmäinen saalis makasi yhä samassa asennossa, torahampaat syvälle maahan hautautuneina. Kalulu katseli sen päässä ammottavaa suurta haavaa, pisti nyrkinsä sen sisään aina rannetta myöten ja sanoi sitten ihmeissään Motolle:

"Kalulu on isänsä kylässä nähnyt miehiä, joita Kisesan lyijykuulat olivat lävistäneet, mutta millainen on se pyssy, joka voi ampuu näin suuria reikiä norsun päähän?"

Moto selitti hänelle, että Selim oli ampunut kaksi laukausta perätysten ja niin lähekkäin, että ne olivat osuneet samaan paikkaan. Siksi haava oli niin suuri.

Kymmenen miestä jäi leikkaamaan irti torahampaita, ja Kalulu lähti katsomaan toista norsua, jolla oli aivan samassa kohdassa kuolettava haava.

Hän harppasi sitten Selimin luo ja syleili tätä, sillä aikaa kun hänen miehensä hämmästynein ja ihailevin katsein tuijottivat Selimiin.

Ennen iltaa oli kaikki torahampaat irroitettu ja suuri joukko lihaa viety leiriin, etupäässä jalat sydämet, maksat ja kylkiluut. Liha paahdettiin tulien yläpuolella, ja päivän seikkailuja kerrottiin yhä uudestaan, joka kerta uusin lisäyksin, kunnes sydänyön aikana kaikki vaipuivat uneen.

Seuraavana päivänä siirrettiin leiri etelämmäksi, ja kahden viikon kuluttua he olivat tappaneet kaksikymmentä norsua, ja saaneet niin runsaasti norsunluita, että heidän oli pakko palata raskaine taakkoineen kotiin.

KYMMENES LUKU.

Katalambulan kuolema ja hautajaiset. — Kalulusta tulee kuningas. — Selim saa luvan matkustaa kotiin. — Tyytymättömät. — Ferodian suunnitelmat. — Tifum paha ja hänen neuvonsa. — Ferodia käy Kalulun luona. — Petos.

Kahden viikon marssin jälkeen he saapuivat Katalambulan kylään, missä he saivat kuulla, että vanha kuningas oli kuollut edellisenä päivänä. Koko kylä oli surun vallassa.

Tämä oli kova isku Kalululle, sillä hän oli suuresti rakastanut setäänsä. Kun hänelle ilmoitettiin tämä surusanoma, kävivät hänen kasvonsa harmaankalpeiksi ja koko hänen ruumiinsa alkoi vapista. Sitten hän puhkesi valitushuutoihin ja kiiruhti Katalambulan majaan heittäytyen kuolleen ruumiin yli.

"Herää, watutain päällikkö!" hän huusi. "Katso, poikasi Kalulu on palannut metsästysretkeltään. Avaa silmäsi ja korvasi, oi Katalambula, ojenna kätesi ja hyväile häntä, jota rakastit niin hellästi! Puhu, Katalambula! Sano, minne olet mennyt? Miksi en kuule sinun ääntäsi? Tule Kalulun luo, käy istumaan puun alle ja kerro nuoruutesi urotöistä! Katalambula, minä kuolen, jollet herää." Hän huusi huutamistaan, kunnes huomasi, että sanat ja kyyneleet olivat turhat. Silloin hän nousi, lähti omaan majaan, heittäytyi vuoteelleen ja itki niin, että hänen sydämensä oli sulaa kyyneliin.

Ennen auringonlaskua kaivettiin nelikulmaisen pihan nurkkaan hauta ja sen ylle rakennettiin maja. Hautajaisjuhllaisuudet alkoivat ja Kalulu tuli majastaan kunnioittamaan Katalambulan ruumista. Kaikki naapurikylien taikurit sekä heimon vanhimmat ja ylhäisimmät miehet olivat koolla, ja piha oli tungokseen asti täynnä miehiä, naisia ja lapsia jotka olivat järjestyneet siten, että suuren puun ympärille oli jäänyt avara tyhjä piiri. Tähän piiriin astuivat taikurit ja ylhäisimmät läsnäolijat. Sitten tuotiin paikalle lihavimmat ja suurimmat mustat härät, jotka oli määrä teurastaa Katalambulan haudan ääressä, sekä jättiläisuuksia saviruukkuja täynnä uhriviiniä, jota aiottiin valella haudan yli.

Rummunpäristäjät olivat valmiina, samoin taikurit, joiden ruumiit oli maalattu täyteen valkoisia juovia, ja joilla oli käsissään kivillä täytettyjä kurpitsapulloja.

Sitten alkoi kuolinlaulu. Sävel oli surullinen ja etenkin kerto, johon naisten ja lasten pehmeämmät äänet yhtyivät, soi valittaen.

Poika Loralamban,
voittaja Uwenban,
sulttaani Liemban
kuollut on
Velimies Mostanan,
viisain Manyaparan, [vanha, viisas neuvonantaja]
kuningas Ututan
kuollut on.

Kuoro: Kuollut on!
Oi, isku kohtalon.

Voittaja wamarungun,
kuningas Kwikurun,
laps viisas Malungun, [taivaan henki]
kuollut on!
Mahtava mtuta,
sankari watuta
kuollut on!

Kuoro: Kuollut on!
Oi, isku kohtalon!

Hän poissa on, hän poissa on ja kansan suru lohdu-ton. Nyt maassa lepää valtias, hän, viisain, parhain kuningas, ja kaiho käskee: laulakaa ja ylistäkää vainajaa, mi kuollut on.

Kuoro: Mi kuollut on!
Oi, kova isku kohtalon!

Miks lähti hän, miks jätti hän niin mainehikkaan elämän? Haudanko rauhan vuoksi vaan hän riensi sinne nukkumaan? Nyt ikuisesti laulakaa

ja ylistäkää vainajaa, kaatakaa viinit haudalleen, me jääme suruun ikuiseen. Oi, kova isku kohtalon, kun kuninkaamme kuollut on!

Kuoro: Oi, kova isku kohtalon, kun kuninkaamme kuollut on!

Kun laulu oli loppunut, pantiin ruumis paksun kaarnan sisään, ja neljä taikuria kantoi sen hautaan, missä se asetettiin oikealle kyljelleen ja sen viereen asetettiin kilpi, keihäs, jousi ja viini. Pääpuoleen pantiin ruukullinen hirssijauhoja. Kaarna, jossa ruumista oli kannettu, asetettiin ruumiin päälle, ja viiniä kaadettiin sen yli. Sitten teurastettiin härät haudan yläpuolella, niin että veri vuoti hautaan. Se täytettiin sen jälkeen mullalla ja poljettiin kovaksi. Lopuksi kaadettiin hautakummulle kymmenen pullollista viiniä, ja niin olivat juhlamenot lopussa.

Heimon vanhimmat ja taikurit kerääntyivät nyt puun alle neuvottelemaan siitä, kuka valittaisiin vainajan seuraajaksi. Monet ehdottivat Ferodiaa, joka oli vainajan sukulainen, mutta enemmistö — tosin varsin pieni enemmistö — puolusti Kalulua, joka oli Katalambulan veljenpoika sekä kasvatti, ja jonka kuningas vainaja oli valinnut seuraajakseen. Sitä paitsi oli Kalulu rohkea ja hänestä tulisi aikaa myöten suurempi sotilas kuin Ferodiasta, ehkäpä itse Katalambulaakin suurempi. Hän oli voittanut kaikkien sydämet herttaisuudellaan ja hyvyydellään.

Väittely oli kiivas. Ne, jotka äänestivät Ferodiaa, uhkasivat luopua Katalambulan heimosta ja mennä Ferodian puolelle ja palata aseistettuina takaisin hakkaamaan Kalulun pään poikki. Mutta Soltalin onnistui kaunopuheisuudellaan rauhoittaa kiihoittuneet mielet ja saada niin monta Ferodian puolustajaa siirtymään Kalulun puolelle, että lopulta edellistä kannatti vain pieni, taistelunhaluinen vähemmistö.

Ja sillä välin kun odotettiin sanansaattajien paluuta, jotka olivat lähetetyt ilmoittamaan Kalululle siitä kunniaa, joka oli tullut hänen osakseen, lähti vähemmistö kylästä uhaten palata takaisin Ferodian kanssa, joka ei jättäisi heille kostamatta.

Kalulu otti lähetystön vastaan ja seurasi heidän mukanaan Soltalin luo. Tämä ei ollut vain heimon etevin poppamies ja taikuri, vaan myöskin manyapara — neuvonantaja — ja Katalambulan appi. Sitäpaitsi hän oli hellästi kiintynyt Kaluluun. Ilomielin hän nyt ilmoitti nuorukaiselle, että tämä oli valittu kuninkaaksi.

Soltalilla oli hiukan veteen sekoitettua hirssijauhoa vieressään — se oli voimakas lääke ja taikakeino — ja kun Kalulu seisoj nyt hänen edessään kuutamossa, nousi Soltali paikaltaan ja siveli tätä voidetta nuorukaisen kasvoihin ja huusi ääneensä: "Ole kuningas, ole rohkea, ole voimakas, ole hyvä! Ja kaikki vihollisesi paetkoon sinua!"

Vuoron perään kaikki heimon vanhimmat nousivat ja toistivat samat sanat. Sitten kaikki kansa keräytyi paikalle, ja Soltali lauloi ylistyslaulun uuden kuninkaan perheestä, hänen hyvistä ominaisuuksistaan ja elämänkohtaloistaan ja lopetti kehottamalla kaikkia kunnioittamaan ja palvelemaan Kalulua, samoin kuin he olivat palvelleet hänen kasvatusisäänsä, jotta watutakansan kunnia tulisi tunnetuksi koko maailman kansojen parissa ja sen rohkeutta ylistettäisiin kaikkialla.

Sotilaat huusivat ääneensä, rummut rämisivät, ja kaikki yhtyivät yksiääniseen huutoon: "Kauan eläköön Kalulu!"

Kun äänet vaikenivat, nousi Kalulu ja puhui kansalle kaikkien kuunnellessa ihailien ja tarkkaavina: "Watutaheimon sotilaat ja kansamme vanhimmat ja neuvonantajat, te olette valinneet minut kuninkaaksenne, sentähden että Katalambula, jolla ei ollut perillistä, rakasti minua, Mostanan poikaa, ja siksi että hän, kuningas vainaja, oli sanonut Soltalille: Koska minulla ei ole poikaa, hallitkoon Kalulu minun sijastani, kun lepään haudassa. Katalambula on nyt lähtenyt isiensä luo. Hän oli vanha, vuosien ja kunnian painama. Häntä ei ole enää olemassa, raskas multa peittää hänet. Kuningas on kuollut, mutta te olette valinneet minut täyttämään hänen sijansa. Olen vielä nuori, enkä ole nähnyt monta kuunvaihdetta, en ole valmis sotilaskaan. Mitenkä voin siis täyttää Katalambulan paikan? Tahdon sanoa sen teille. Katalambula oli hyvä, hän rakasti kaikkea hyvää ja vihasi pahaa, ja niin minäkin teen. Katalambula oli oikeudenmukainen, sitä minäkin tahdon olla. Kun Katalambula oli nuori, oli hän urhoollinen ja voimakas, hän taisteli kuin jalopeura. Kun minä olen valmis sotilas, olen minäkin voimakas ja urhoollinen, ja taistelen kuin jalopeura. Katalambula oli viisas. Oi, minä olen nuori ja typerä, mutta minulla on Soltali, Katalambulan ystävä luonani. Minulla on samat heimon vanhimmat, neuvonantajat ja taikurit tukenani kuin hänelläkin, ja he auttavat minua viisautellaan, kun huolet painostavat minua, ja minä tulen viisaaksi heidän viisautensa kautta. Nyt vallitsee rauha maassa, watutalaiset ovat rikkaita ja onnellisia. Kansan parissa ei riehu tauteja eikä karjankaan joukossa. Mutta synkät päivät voivat yllättää meidät, jos voimakas vihollinen hyökkää maahan. Tauteja voi levitä joukkoomme, kuka voisikaan estää pahoja henkiä lähettämästä maahan kauheita kulkutauteja, jotka tappavat sotilaitamme ja karjaamme? Mutta Kalulu on valmis lepyttämään pahoja henkiä uhreilla ja

voimakkailla lääkkeillä. Watutamiehet rakastavat Kalulua ja ovat valinneet hänet kuninkaakseen. Kun hetki on tullut ja hätä vaatii, on Kalulu valmis kuolemaan watutalaisten puolesta. Minä olen puhunut." Kun Kalulu oli lopettanut puheensa, lähti hän omaan majaan, jossa hän tapasi Selimin, Abdullahin, Simban ja Moton keskustelemassa viime päivien tapahtumista.

He kohosivat kaikki pystyyn, tervehtivät häntä kunnioittaen, tarjosivat hänelle puhtaan härännahan istuinpaikaksi ja valittivat kuninkaan kuolemaa, kuninkaan, joka niin suuresti oli rakastanut Kalulua.

"Ah niin, hän oli hyvä mies", sanoi Kalulu. "Hän hoivasi minua kuin naarasjalopeura poikasiaan. Hän ylpeili myös minusta, sillä hän sanoi, että minulla oli hänen isänsä, Loralamban silmät ja että pidin pääni yhtä pystyssä kuin hänkin. Hän sanoi usein, että minä kohottaisin watutakansan suuruuteen. Ennenkuin lähdin norsunjahtiin, neuvoi hän minulle, miten minun tuli käyttäytyä, kun minusta tulisi kuningas, ja hän kehotti minua suuren sotajoukon kanssa kulkemaan koko Ututan halki ja tarkastamaan, miten suuri valtakuntani on ja mitkä heimot maksavat minulle veroa. Hän sanoi, että jos kuningas unohtaa kansansa, niin kansa unohtaa kuka on sen kuningas ja nousee kapinaan. Riitaisuuksia syntyy, ja kansa heikkenee. Aion seurata hänen neuvoaan ja lähden matkalle täysikuun aikaan. Sano, Selim, tahdotko seurata mukani?"

"Oi, Kalulu, sinä olet nyt suuren kansan kuningas, sinä olet rikas ja mahtava, ei koko Afrikassa ole sinun vertaistasi. Jos vain liikutat huuliasi, syttyy sota ja verta vuodatetaan laajoilla aloilla, kyliä poltetaan, kokonaisia heimoja hävitetään. Sinä, vaikka olet poika niinkuin minäkin, olet mahtava äkillisessä voimassasi, mutta vielä pari päivää sitten sinä syleilit minua ja lausuit minulle monta ystävällistä sanaa. Tahdotko suoda Selimille armon, Kalulu?"

"Tahdonko suoda sinulle armon! Oi, Selim, luuletko, että Kalulun ystävyys on kepeäjalkainen kuin antilooppi, joka juoksenteleo sinne tänne etsien makeaa ruohoa? Ei, se on kuin virran vuo, joka aina kulkee samaan suuntaan. Sano mitä haluat. Tahdotko vaimon itsellesi? Ota kylän kaunein tyttö. Haluatko pyssyn? Ota niin monta kuin huolit. Sano, mitä sinä toivot?"

"Pyydän sinulta, Kalulu, nyt kun olet kuningas, että sallit Abdullahin, Simban, Moton ja minun matkustaa omaan maahan."

"Matkustaa!" toisti Kalulu surullisena. "Jättäisitkö siis minut yksin? Mitä Kalulu on tehnyt sinulle ja ystävillesi, koska tahdotte hyljätä minut?"

"Oi, veljeni — jos sallit minun vielä käyttää tätä nimeä — sinä olet ollut vain hyvä meille", vastasi Selim. "Mutta muista, että me lähdimme omasta maastamme ostaaksemme norsunluuta ja orjia. Meidän oli määrä matkustaa Rua-maahan, Tanganjikajärven toiselle puolelle. Mutta sinä tiedät, miten meidän kaikkien kävi Kwikurussa. Me, jotka olemme nyt täällä, olimme kuitenkin siksi onnelliset, että voitimme sinun ystävyytesi ja että sinä vapautit meidät orjuudesta. Mutta Sansibarissa elävät meidän, Abdullahin ja minun, äitimme, jotka surevat meitä. Minulla on suuria tiluksia ja paljon rahaa, ja Simballa ja Motolla on vaimo ja lapset. Tekisimmekö oikein jäädessämme tänne, jos Kalulu sallii meidän matkustaa?"

"Oi, Katalambula on juuri kuollut ja haudattu, ja nyt Selimkin tahtoo jättää minut! Mikä paha henki minua näin vainoo? Oi, jospa olisin kuollut Katalambulan sijasta! Mutta et suinkaan sinä tahdo matkustaa heti, Selim? Sääli minua ja viivy täällä vielä joitakin kuukausia, sitten minä — joskin tiedän, että se on kuolemakseni — seuraan sinua tuhannen sotilaan kera siihen maahan, missä sinun ystäväsi ovat."

"En tarkoittanutkaan nyt heti, vaan kuukauden kuluttua. Etkö tahdo sallia minun lähteä kuukauden perästä? Ajattele äiti parkaani, joka on surrut ja kärsinyt koko tämän ajan. Vain hänen tähtensä haluan näin pian lähteä luotasi."

"Tapahtukoon niinkuin tahdot, Selim. Kalulu ei ole niin sydämetön, että hän erottaisi äidin ja pojan toisistaan. Sinä sanot, että aikomuksesi oli matkustaa Rua-maahan ostamaan norsunluuta ja orjia. Sinun ei tarvitse kulkea niin kauaksi. Minulla on täällä kaksisataa arabialaista, jotka Ferodia otti vangiksi Kwikurussa. He ovat nyt sinun omasi ja saavat kuljettaa mukanaan norsunluuta, josta puolet on sinun ja toinen puoli Abdullahin, Simban ja Moton. Oletko tyytyväinen?"

"Tyytyväinenkö?" toisti Selim. "Sinä olet hyvä, Kalulu. Toista sinun kaltaistasi en koskaan tapaa!" Ja tunteittensa vallassa hän heittäytyi itkien jalomielisen nuoren villin kaulaan muidenkin osoittaessa kaikella tavalla iloaan ja kiitollisuuttaan.

He valvoivat kauan sinä iltana, ja päätettiin, että Selim ja hänen ystävänsä jäisivät vielä kahdeksi kuukaudeksi Kalulun luo.

Sillä välin kun nuori kuningas suunnitteli lähimpää tulevaisuuttaan, oli tyytymätön vähemmistö jo matkalla Ferodian luo. Eivätkä sen jäsenet olleet lausuneet vain tyhjiä uhkauksia! He olivat kaikki

sotilaita, jotka olivat seuranneet Ferodian mukana Uririin ja taistelleet Kwikurussa ja saaneet osansa saaliista. He ihailivat uljuutta ja sota-onnea, ja heidän silmissään Ferodia oli sankari, joka paljo suuremmassa määrässä oli ansainnut heimon kuninkaan aseman kuin poika, joka — vaikka hän olisi ollut miten lupaava hyvänsä — ei ollut kunnostautunut sen enemmän kuin mikä muu poika hyvänsä hänen asemassansa. Ferodia oli päällikkö, joka, jos hän olisi kuningas, voisi hankkia rikkautta jokaiselle sotilaille, kankaita, norsunluuta, orjia ja karjaa, jota vastoin Kalulu kuninkaana ei vielä moneen vuoteen uskaltaisi ryhtyä mihinkään hyökkäyssotaan.

Ei kestänyt kauan ennenkuin tyytymättömät päättivät lähteä Ferodian alueelle — sinne oli vain viikon marssi lounaista kohti — ja kehottaa häntä julistamaan itsensä kuninkaaksi ja ryntäämään Kalulun kylään anastamaan vallan poikakuninkaalta.

Viikon kuluttua he olivat Ferodian kylässä ja pääsivät helposti päällikön puheille, jonka rinnalla istui mielistelevä Tifum paha.

"Rauha olkoon teidän kanssanne, veljet!" tervehti heitä Ferodia, joka nousi paikaltaan ja kiireesti syleili toista toisensa jälkeen. Ututassa sekä muissa Tanganjika-järven seuduilla sijaitsevissa maissa vallitsevan tavan mukaan hän hieroi ensin heidän käsivarsiaan ja hartioitaan ja kävi sitten heidän kaulaansa, hiljaa taputellen heitä selkään oikealla kädellään ja mutisten: "Wake, wake, wake, waky" — "terve terve, terve ja rauha."

Niinkuin viisas diplomaatti ainakin hän suoritti tervehdysmenot perinpohjaisesti ja kysyi sitten, mistä he tulivat ja mitä asiaa heillä oh.

"Miksi olisimme tulleet niin pitkän matkan päästä," vastasi se, joka oli valittu puhetta johtamaan, "ellemme tervehtiäksemme sinua, Ferodia, kaikkien watutaheimojen kuninkaana? Katalambula, suuri kuningas, on kuollut. Häntä ei ole enää. Hän makaa maassa. Watutaheimoilla ei ole nyt ylipäällikköä. He kuljeskelevat ympäri kuin lampaat ja seuraavat nuorukaista, joka ei kelpaa heidän paimenekseen. He ovat valinneet Kalulun, joka on vielä lapsi, eikä mikään sotilas. Hän suree vain Katalambulaa eikä tiedä mihin ryhtyä. Siksi olemme tulleet sinun luoksesi, Ferodia, pyytäksemme sinua rupeamaan paimeneksemme, johtajaksemme, kuninkaaksemme. Sano, mikä on vastauksesi?"

"Olet puhunut totta, veljeni", vastasi Ferodia. "Kalulu on tosiaankin vain lapsi ja hyvin hemmoteltu lapsi. Ja ken hän on? Hän ei ole mtuta, ei sotilas, hän ei ole taistelulla saavuttanut oikeutta kantaa keihästä muuna kuin taakkanaan. Hän on mrori, vierasta heimoa. Ja kellä on suurempi oikeus olla watutain johtaja Katalambulan jälkeen kuin minulla, Ferodialla? Kuka saavutti voitot hänen taisteluissaan jollen minä? Olen voittanut monet kansat, ja urhoollisuudellani olen saavuttanut oikeuden olla hänen seuraajansa. Sinun sanasi, veljeni, ovat tosia, ja sinun viisautesi ilahduttaa minua."

"Sano, oi päällikkö, milloin tahdot lähteä meidän kanssamme rankaisemaan Soltalia ja niitä, jotka ovat valinneet toisen sinun sijaasi?" kysyi puhemies.

Vilkas keskustelu syntyi nyt siitä, miten olisi parasta anastaa Katalambulan kylä, syöstä Kalulu vallasta ja pakottaa hänen puoltajansa yhtymään Ferodiaan. Tähän neuvotteluun ottivat kaikki kylän vanhimmat ja arvokkaimmat miehet osaa. Useita ehdotuksia tehtiin, ja lopulta kääntyi Ferodia Tifumin puoleen.

"Mitä sinä sanot, Tifum?" hän kysyi. "Sinä olet viekas kuin hyeena, viisas kuin norsuparven johtaja ja julma kuin musta leopardi, joka ei päästä saalista kynsistään. Puhu, Tifum, sinun neuvosi ovat korvaamattomat."

Tifum paha nousi heti puhumaan: "Kuka on yhtä viisas kuin Ferodia? Hän tietää, että Tifum kykenee neuvomaan häntä, ja heti hän käskee hänen puhua. Kuka voittaa Ferodian taistelutantereella?" Ja kaunopuheisesti hän luetteli Ferodian kaikki ansiot. "Minun neuvoni on seuraava", hän jatkoi. "Katalambulan kylä on vahva, sotilaita on paljon, ja kyliä on suunnaton joukko yltympärillä. Ferodian heimo on pieni ja heikko. Se on kuin kourallinen hiekkaa koko erämaan hiekkään verrattuna. Yksin me emme voi taistella Kalulun kansaa vastaan. Mutta lähettäkäämme sana kinyalakansalle, jonka päällikön Katalambula tappoi, sekä muiden ympäristöheimojen tyytymättömille päälliköille, niin voimme toivoa menestyvämme. Ottakoon Ferodia sitten kaikki oman heimonsa sotilaat mukaansa, lähteköön Kalulun kylään ja sanokoon, että he ovat tulleet onnittelemaan häntä. Astukoon hän itse sadan parhaan miehensä kera kylään ja hierokoon kaikkien kanssa ystävyyttä, varsinkin Kalulun kanssa, sillä välin kun toiset odottavat ulkopuolella. Kymmenen päivän kuluttua voivat liittolaiset ennättää paikalle eri tahoilta. Sillä välin kun Ferodian sotilaat vangitsevat yöllä Kalulun, Soltalin ja kylän vanhimmat, vartioivat jotkut portteja, kunnes ulkona olevien on aika toimia. Kun kaikki sitten on valmista, hyökätäköön koko joukko kylään ja teurastakoon ja tappakoon. Kun watutalaiset aamulla saavat kuulla, että Ferodia on voittanut, pelästävät he ja kaikki tulevat hänen luokseen ja ovat hänelle yhtä uskollisia

kuin Katalambulalle. Mutta Kalulun täytyy kuolla. Rauhaa ei saada, niin kauan kuin hän elää, ja jos Ferodia sallii, niin minä väännän niskat siltä kukolta! Tämä on Tifum pahan neuvo, oi päällikkö."

Sekä Ferodia että kaikki muut tervehtivät Tifumin sanoja riemulla, ja sanansaattajia lähetettiin heti paikalla voitettujen heimojen luo kehottamaan, että kaikki tyytymättömät kerääntyisivät Ferodian johdon alle ja kulkisivat suuren metsän halki öisin viljavainioiden kautta — ja kokoontuisivat kymmenennen yön jälkeisenä aamuna Katalambulan kylän läheisyyteen.

Valittuine sotilaineen, joista Ferodia oli vielä erikoisesti erottanut sata — häikäilemättömiä, urhoollisia ja taistelunhaluisia miehiä —, alkoi Ferodia seuraavana aamuna marssia Katalambulan kylää kohti, samalla kun muut heimot kiiruhtivat yötä päivää eteenpäin ottaakseen osaa suureen taisteluun. Tifumin kantajien joukossa oli pieni orja Niani, josta emme pitkään aikaan ole kuulleet mitään.

Saavuttuaan perille seurasi Ferodia Tifumin neuvoa ja lähestyi vain sadan valitun miehensä kera porteille, missä hänet — hän kun oli tullut onnittelemaan Kalulua — otettiin ystävällisesti vastaan ja saatettiin suurelle torille.

Kalulu oli aluksi epäilevä ja levoton, mutta Ferodian erinomainen kohteliaisuus, ystävällisyys ja hänen sydämelliset onnitelunsa riistivät aseet kokemattomalta nuorukaiselta, joka puolestaan yritti vastata ystävällisesti hänelle ja kohdella häntä mahdollisimman vieraanvaraisesti.

Tifumia Kalulu tervehti kylmästi ja ylpeästi, mutta Tifum oli puhdasverinen diplomaatti ja tekeytyi tavattoman ystävälliseksi ja nöyrän kohteliaaksi. Hän nauroi ja jutteli vuoroin Kalulun, vuoroin Selimin kanssa, joka, niinkuin hän sanoi, oli tavattomasti miehistynyt ja melkein yhtä pitkä ja kaunis kuin Kalulukin, uusi kuningas. Hän lähenteli Simbaakin, joka vähän aikaa sitten oli pehmittänyt perinpohjaisesti hänen luunsa, ja mairitteli ja liehakoi tälle siinä määrin, että Simbaa inhotti, ja hän sanoi tälle, ettei arabialaisten keskuudessa osoitettu muukalaiselle tuollaista tunkeilevaa tuttavallisuutta. Mutta se ei pelottanut Tifumia. Hän löi polviinsa ja nauroi niin äänekkäästi, että Moto luuli hänen kadottaneen järkensä. Ja kun hän näki Abdullahin kauniit kasvot, hyökkäsi hän hänen luokseen ja syleili häntä, ikäänkuin hän olisi löytänyt jälleen kadoksiin joutuneen poikansa. Kun Abdullah punastuen harmista, kun häntä täten hyväiltiin, antoi Tifumille paukahtavan korvapuustin, nauroi tämä vieläkin kovemmin, vaikka Abdullah oli huomaavinaan, että hänen silmänsä säkenöivät vihaa. Ferodia ja Tifum olivat saavuttaneet ensimmäisen päämaalinsa. He olivat kylässä, ja aika kului levollisesti siihen yöhön saakka, jolloin heidän oli määrä panna toimeen uhkapelinsä. Kymmenentenä päivänä saattoi Tifum ilmaista Ferodialle sen ilosanoman, että heidän liittolaisensa olivat saapuneet Meroenin heimon kylään, kolmen tunnin matkan päähän.

Ja sitten saapui onnettomuutta uhkaava yö. Ei ollut syntynyt minkäänlaisia epäilyitä, vaikka Kalulu ja hänen ystävänsä olivatkin levottomalla mielellä. Tämä johtui kuitenkin etupäässä vain siitä ylimalkaisesta inhosta, jota he tunsivat kunnianhimoista Ferodiaa ja hänen viekasta, imartelevaa kätyriään, Tifum paha kohtaan. Jos Kalulu vain olisi saanut tietää, mitä suunnitelmia he kaikessa hiljaisuudessa hautoivat ja mikä vaara uhkasi häntä hänen omassa kylässään, niin miten kiireesti hän olisikaan hälyttänyt sotilaansa kokoon, miten kiivaana hän olisikaan hyökännyt vihollistensa kimppuun ja raastanut heidät kappaleiksi!

Mutta Kalulu yhtä vähän kuin hänen ystävänsäkään ei aavistanut vaaraa, vaan vaipui uneen yhtä levollisesti kuin kaikkina muinakin iltoina.

YHDESTOISTA LUKU.

Kalulu joutuu vangiksi. — Soltali poltetaan. Kalulu saa käskyn valmistautua kuolemaan. — Soltalin kuoleman jälkeinen yö. — Rotta vapauttaa leijonan. — Tifum pahan loppu. Murhako? — Niani sanoo sitä "oikeudeksi". Selim pyytää Kalulua seuraamaan mukanaan kotiinsa. — He päättävät matkustaa Ujjiin.

Kolme tuntia ennen aamunsarastusta hiipi kolmenkymmenen miehen suuruinen joukko, jota Ferodia johti, kirkkaassa kuutamossa Katalambulan pihalle. Yhtä suuri joukkue kiiruhti Soltalin majalle, ja kaksikymmentä sotilasta miehitti portit.

Kun Ferodia oli nähnyt jokaisen asettuvan paikoilleen, odotti hän vielä hetken aikaa, kunnes hän näki suuren joukon mustia olentoja hiipivän aukealle pihalle ja sai kuulla, että liittolaiset tulvivat porteista sisään. Sitten hän astui Kalulun majaan. Hetken aikaa hän tarkasteli nukkuvia nuorukaisia — Kalulua,

Selimiä ja Abdullahia — ja annettuaan merkin Tifumille ja takana seisoville sotilaille hän hyökkäsi riemuhuudoin vihatun Kalulun kimppuun, samalla kun Tifum kävi käsiksi Selimiin ja eräs sotilas Abdullahiin.

Yhä useampia Ferodian miehiä tulvi paikalle, ja ennenkuin nuorukaiset olivat ennättäneet kunnolla herätä, olivat he sidotut ja avuttomia vankeja. Watutain sotahuuto, jonka Ferodia ensin kajahdutti ilmoille, kaikui nyt joka taholta, ja suuri joukko kiiruhti Simban ja Moton majalle, mutta nämä olivat jo valmiit taisteluun. Tosin he eivät olleet ennättäneet ladata pyssyjänsä, mutta niiden varsilla he murskasivat jokaisen pään, joka uskalsi tunkeutua pimeään majaan. Mutta katto oli siksi matala, ettei Simba voinut käyttää koko voimaansa. Lopulta ylivoima pääsi voitolle, ja Simba ja Moto viskattiin maahan ja vangittiin.

Ei kestänyt kauan ennenkuin Ferodia oli herrana kylässä. Suunnitelma oli siksi hyvin valmistettu ja siksi taitavasti pantu toimeen, ettei se olisi voinut epäonnistua. Jokainen, joka heräsi tuohon hirveään huutoon, joutui heti vihollisten käsiin, ja aamulla oli Ferodian hallussa viisi tuhatta orjaa, sillä sotavangit Keski-Afrikassa ovat heti orjia.

Ne kahleet, jotka löydettiin kuninkaan varastohuoneista ja jotka aikaisemmin oli ryöstetty arabialaisten leiristä Kwikurussa, tulivat nyt hyvään tarpeeseen, ja Kalulu, arabialaispojat ja muutamat itsepintaisimmista vangeista pantiin kaularautoihin, mutta kun ei löydetty mitään lukkoja, sidottiin rautojen molemmat päät vain köydellä lujasti yhteen. Kädet selän taakse sidottuina ja yhteen kahlehdittuina ajettiin heidät ulos. Niin pian kuin kuninkaan aarrekkammio oli tyhjennetty ja rahat jaetut sotilaitten kesken ja viety hyvään talteen kylän ulkopuolelle, sytytettiin kaikki majat tuleen. Äärettömän lyhyessä ajassa oli koko kylä liekkien vallassa, ja olkikatot sekä öljy ja voi, joita säilytettiin suojissa, lisäsivät tulen raivoa.

Sillä välin kun kylä, jossa oli vietetty niin monta hauskaa, meidänkin kertomuksessamme mainittua hetkeä, muuttui suureksi mustaksi tuhkaläjäksi, nousi aurinko idästä yhtä loistavana kuin aina ennenkin valaisten tätä toista onnettomuusnäytelmää, jonka uhreina Kalulu, Selim ja Abdullah olivat.

Kun voittajat olivat jättäneet kylän oman onnensa nojaan, jaettiin orjat ja eri heimot erotettiin toisistaan. Ferodian osalle tulivat ne, joiden kohtaloa me olemme seuranneet.

Vasta sitten kun oli kuljettu niin pitkälle, että kaikki takaa-ajo oli mahdotonta, ja saavuttu paikalle, missä ei näkynyt teitä eikä ihmisjälkiä, lähestyi Ferodia sitä joukkoa, jossa Kalulu ja hänen ystävänsä olivat.

Niin pian kuin nuori kuningas huomasi vihollisensa, kiristi hän hampaitaan ja hänen mielensä kuohui vihasta, mutta Ferodia vain nauroi hänelle ja ärsytti häntä yhä enemmän.

"Se on oikein, kukonpoikaseni, räpyttele sinä siipiäsi ja kie'u kilpaa merikotkien kanssa, jotka pitävät ääntä tuolla järvellä. Olen minä ennenkin vääntänyt niskat kerskailijalta, ja samaa on Tifumkin tehnyt. Vai mitä arvelet, Tifum?"

"Olen kylläkin, kuninkaani", vastasi tämä nöyrä palvelija, joka seiso i Ferodian takana.

"Kuuletko, Kalulu, mitä Tifum sanoo?" Ja kääntyen Tifumin puoleen hän jatkoi: "Luuletko, että voit helposti vääntää nurin Kalulun niskat?"

"Anna minun yrittää, kuningas, ei mikään huvittaisi minua sen enemmän", vastasi Tifum ilkeästi vilkaisten Kaluluun.

"Kalulun kaula on kapea kuin heinänkorsi. Helposti se käy, jos toisella kädellä tartut hänen pitkiin, komeihin palmikkoihinsa. Huomenna saat yrittää." Ferodia astui lähemmäksi poikaa, ja töytäisi häntä rintaan keihäänsä varrella. "Kuuletko poika?" Mutta hän vetäytyi hyvin pian takaisin, sillä notkea Kalulu hyppäsi vihollistansa vastaan. Hänen hampaansa tunkeutuivat Ferodian kaulaan, ja hän olisi varmaan kuristanut hänet, jollei Tifum olisi keihäällään vetäissyt yli koko hänen selkäänsä, niin että hän oli mennä tajuttomaksi.

"Senkin leopardin penikka!" Ferodia huusi. "Huomenna me kidutamme sinut hengiltä. Mutta ensin saat nähdä, miten me poltamme Soltalin, koska hän uskalsi valita sinut watutain kuninkaaksi, ja sillä aikaa kun häntä poltetaan, venytämme me sinun jäseniäsi, kunnes ne murskautuvat." Näin sanoen Ferodia poistui vihan vimmoissaan ja käski pystyttää rovion erään suuren puun juurelle ja tuoda Vanhan Soltalin paikalle.

Hetken kuluttua leimusi valtava tuli vastapäätä leiriä, ja Soltali seiso i Ferodian edessä.

"Viekas mganga, näetkö puun ja tulen tuolla?" kysyi Ferodia.

"Näen kyllä", vastasi vanhus. "Siinä sinä saat palaa, ja siellä sinun kirottu tuhkasi saa mustua ja tuottaa kIROUSTA puulle, jonka alla väärä noita tuli tuomituksi. Halloo Tifum, tuo Kalulu tänne ja anna venyttää hänen ruumistaan maassa, niin saamme nähdä, voivatko Soltalin taikakeinot karkoittaa Kalulun tuskat ja pelastaa noidan itsensä tulesta."

Kalulu tuotiin paikalle, ja vaikka hän puri ja löi ja potki voimiensa takaa, painettiin hänet maahan, ja neljä miestä sitoi nuorat hänen käsiinsä ja jalkoihinsa ja veti niistä, kunnes näytti siltä, kuin nuori ruumis olisi tullut raastetuksi kappaleiksi. Sitten nuoran päät kiinnitettiin maahan pistettyihin seipäihin.

Raaka Ferodia löi onnetonta poikaa keihäänsä varrella ja käski hänen katsella, miten väärä mganga, joka oli tehnyt hänestä kuninkaan, paloi tulesta.

Se orjaryhmä, johon Selim, Abdullah, Simba ja Moto olivat kytketyt, vietiin nyt Kalulun läheisyyteen. Soltali sidottiin puuhun ja puita lisättiin tuleen. Savu kohosi korkealle ja liekit kiihtyivät uuteen vauhtiin.

Niin pian kuin tuli kärvensi vanhusta, kohotti hän oikean kätensä ja huusi koko voimallaan: "Kuulkaa, Ferodia ja te hurjat watutalaiset! Te luulette, että voitto on teidän ja että te voitte huutaa Ferodian kuninkaaksi, mutta taivaanhengen tahto on tapahtuva. Soltali ei olisi voinut nimittää Kalulua kuninkaaksi, jollei se olisi ollut taivaanhengen tahto. Vain jonkun aikaa sinä saat riemuita, Ferodia. Kalulusta tulee vielä kuningas. Sinun loppusi, Ferodia, on oleva hirveä, minun kärsimykseni eivät ole mitään siihen verrattuna. Ja sinun pääsi, Tifum, tullaan iskemään irti ruumiistasi, ja haukka on puhkaiseva sinun silmäsi. Moshono, jonka wamarungut polttivat, kutsuu Soltalia. Soltali menee ennen sinua, Tifum sinä seuraat minua, Ferodia. Mosh —"

Ennenkuin Soltali ennätti lausua loppuun viimeisen sanan, hervahti hänen vanha päänsä rinnalle, ja liekit nuoleskelivat häntä yhä kiihkeämmin kunnes vihreät niiniköydet vihdoin katkesivat ja ruumis putosi tuleen, säkenien sinkoillen joka taholle. Sotilaat kiiruhtivat paikalle lisäämään puita, mutta Selim ja Abdullah käänsivät pois päänsä, jotta heidän ei olisi enää tarvinnut nähdä tuota kauheaa näkyä.

Ferodia kääntyi Kalulun puoleen.

"Huomenna sinä kuolet, yhtä varmaan kuin Soltali nyt on kuollut", sanoi hän. "Makaa siinä tämä yö ja valmistu seuraamaan häntä huomenna auringon noustessa. Tifum saa koettaa voimiaan."

"Oi Ferodia, sinähän kuulit hyvän Soltalin äänen. Taivaanhenki on sanonut, että minusta on tuleva kuningas. Varo itseäsi, etten jonakuna päivänä ota sinua hengiltä. Kuuletko, mitä sanon, sinä rosvo, murhamies ja kurja pelkuri?"

"Kie'u sinä, kukonpoika. Kie'u niinkauan kuin sinulla on ääntä. Huomenna Tifum hakkaa pääsi poikki, ja minä saan siitä voimakasta lääkettä. Minä olen puhunut."

Ferodia poistui, mutta Tifum ei voinut vastustaa haluaan lähestyä Kalulua. Hän tarttui tämän kaulaan ja puristi hieman.

"Oi Kalulu, huomenna minun veitseni erottaa pääsi ruumiistasi. Kipu menee pian ohi, sillä Tifumin veitsi on terävä, ja minä terotan sen vielä tänä iltana, niin ettei sinun tarvitse kitua kauan. Enkö ole kiltti, Kalulu? Minä keitän sinun poskistasi velliä itselleni, ja kun syön ne, niin ajattelen, miten usein tuo typerä, vanha kuningas Katalambula hyväili niitä. Nuku hyvin yösi, Kalulu. Nuku hyvin, viimeistä yötä nyt nukut. Hyvää yötä!"

"Odotahan, Tifum Byah, odotahan hetkinen!" huusi Kalulu lempeällä äänellä. "Kuulitko mitä Soltali sanoi?"

"Kuulin kyllä. Et kai luule, että olen kuuro?" vastasi Tifum.

"Etkö pelkää kohtaloa, jota Soltali ennusti sinulle?" kysyi Kalulu teeskennellen vakavuutta.

"Pelkäisinkö vanhan ukon mielikuvitelmia? Tifum Byahko pelkäisi Soltalia? Ei, nuku sinä, Kalulu, nuku nyt."

"Ei, maltahan vielä hetkinen ja kuuntele, mitä minulla on sinulle sanottavana. Kalulusta tulee watutakansan kuningas, ja hän hakkauttaa pääsi poikki ja viskaa sen watutakoirien ruuaksi. Tule tänne ja kallista korvaasi, niin kuiska sinulle pari sanaa", sanoi Kalulu. "Kas näin! Mitä arvelet —", mutta samassa Kalulu iski terävät hampaansa Tifumin poskeen ja puri niin kovasti, että Tifum, joka huusi tuskasta, saattoi irtaantua hänestä vain tarttumalla molemmin käsin pojan kurkkuun puristamalla sitä niin kovasti, että poika meni tainnoksiin. Tifum sai hirveän haavan kasvoihinsa, sillä Kalulun hampaat,

joista etumaiset olivat viilatut teräviksi, olivat puraisseet palan lihaa pois.

Kun Tifum huomasi, miten pahasti hänen poskensa oli raadeltu, alkoi hän huutaa ja löi sitten keihäänsä varrella tajutonta poikaa. Varmaankin hän olisi lyönyt hänet kuoliaaksi, jollei Ferodia olisi tullut väliin ja käskenyt hänen säästämään kostoaan seuraavaan päivään.

Ei ollut helppo saada hillityksi raivostunutta miestä, jonka poskea pakotti hirveästi. Mutta Ferodia oli kuningas, ja kuninkaan käskyä täytyi Tifumin totella, vaikka koko ruumista olisi polttanut, ja lopulta hän valittaen poistui paikalta.

Näyttipä siltä kuin Soltali olisi herättänyt enemmän kauhua kuolleena kuin elävänä, sillä rovion vielä palaessa monet majat olivat siirretyt kauemmaksi, ja niin pian kuin yö pimeni, vetäytyivät kaikki pois kuolinpuun läheisyydestä, ja miehet kuiskailivat keskenään, että Soltalin henki asui nyt puussa ja katsoi suurin, vihaisin tulisilmin leiriin. Taikauskoinen kansa ei uskaltanut lähestyä niin julmalla tavalla murhatun vanhuksen tuhkaa, ja maassa avuttomana makaava Kalulu oli ainoa elävä olento, joka yön aikana oli lähellä Soltalin pelättyjä maallisia jäännöksiä.

Tifum paha hoiteli kipeää poskeaan eikä tiennyt tästä mitään, sillä hän oli vetäytynyt majaan, jossa hän makasi pää oven lähellä vilvoittaakseen siinä itseään. Tässä majassa oli osa sitä saalista, joka oli ryöstetty Katalambulan kylästä ja jonka Tifumin omat orjat olivat sinne tuoneet. Siellä oli kaksi pakkaa kangasta, kymmenen kaunista norsuntorahammasta, kuulia, ruutia ja muutamia pyssyjä, niiden joukossa, omituista kyllä, Selimin englantilainenkin pyssy. Tifum, joka huomasi, että tämä pyssy oli toisia hienempi, oli anastanut sen sekä paljon ampumatarpeita Ferodian huomion ollessa kokonaan kiintynyt hänen saavuttamaansa suureen menestykseen.

Yö pimeni yhä. Metsästä kuului kammottavia ääniä, ja taikauskaiset sotilaat luulivat, että Soltalin henki, joka ei saanut rauhaa valitti surkeasti. He vetäytyivät majoihinsa ja koettivat uneen vaipumalla unohtaa taikauskaisen pelkonsa. Myöhemmin yöllä rauhoittui Tifumkin ja vaipui uneen.

Kun leiri oli käynyt niin hiljaiseksi, ettei olisi saattanut luulla viidensadan sotilaan siellä nukkuvan nousi pieni notkea Niani makuupaikaltaan leiritulen äärestä, missä hän useiden muiden orjien kera oli maannut saamatta unta silmään, ja hiipi sen ryhmän luo, johon hänen isäntänsä Selim, Abdullah, jättiläismäinen Simba ja Moto kuuluivat. Hän saattoi erottaa molempien arabialaispoikien vaaleat vartalot ja astui pitemmän — Selimin luo laskien kätensä hänen suulleen ja pänsä hänen korvansa juureen.

"Minä olen Niani, teidän orjanne. Olkaa hiljaa, herra. Olen tullut pelastamaan teidät, sillä kuulin Tifumin vannovan, että te kuolisitte huomenna yhdessä Kalulun kanssa. Olkaa hiljaa, minulla on veitseni tässä. Minä leikkaan teidän ja teidän ystäväenne köydet, ja me pakennemme kaikki kauaksi." Näin sanoen Niani leikkasi poikki niiniköyden, jolla kaularauta oli sidottu kiinni, ja hetken kuluttua Selim tunsu niskansa olevan vapaan kamalasta ketjusta.

Sitten poika hiipi Abdullahin luo ja vapautti hänetkin käskien hänen maata liikkumattomana paikallaan kunnes hänelle annettaisiin merkki. Sitten hän ryömi edelleen Simban luo, joka heti ymmärsi mistä oli kysymys, ja kääntyi kyljelleen, jotta Niani voisi leikata poikki köydet hänen ranteistaan, ja kohotti päätään vapautuakseen myös kaularaudasta. Sen jälkeen tuli Moton vuoro, ja pian hänkin oli vapaa. Sitten Niani kosketti kevyesti jokaista päähän. Kaikki nousivat heti pystyyn ja hiipivät pojan jäljessä ohi leiritulien ääressä nukkuvien olentojen ja ohi majojen, kunnes saapuivat sen puun taakse, jonka juurella vanhan Soltalin tuhka lepäsi.

"Sano nyt, Selim herra, mitä me teemme?" kysyi Niani kuiskaten.

"Sen saavat Simba ja Moto päättää", vastasi Selim, "mutta me emme saa karata ilman Kalulua. Kernaammin jään tänne ja kuolen yhdessä hänen kanssaan."

"En minäkään tahdo paeta ilman häntä", sanoi Abdullah, "kuolemalla hänen rinnallaan pääsisimme suoraan paratiisiin. Anna minulle veitsi, niin leikkaan poikki hänen köytensä."

"Ei, ei, herra", sanoi Simba, "minun täytyy kuitenkin palata takaisin, sillä minulla on vielä hiukan muutakin tehtävää kuin Kalulun pelastaminen. Jää sinä, Moto tänne, ja jos meidän pakomme tulisi ilmi, niin kiiruhtakaa ensin itää kohti ja sitten aamun valjettua etelään. Tule minun kanssani, Niani. Anna veitsi minulle."

Simba ja Niani lähestyivät ryömien sitä paikkaa, jossa Kalulu makasi sielultaan ja ruumiiltaan kiusaantuneena. Kun Simba oli päässyt hänen luokseen, kuiskasi hän Kalulun nimen ja varoitti häntä samalla sanoen: "Hiljaa!"

Kerrottuaan aikeistaan hän leikkasi Kalulun köydet poikki, niin että poika saattoi nousta istumaan.

Mutta hänen ruumiinsa oli niin jäykkä ja hellä, ettei hän voinut liikahtaa.

Simba odotti kärsivällisesti, kunnes puutumus oli kadonnut ja kuiskasi sitten:

"Kalulu, muistatko, mitä Soltali sanoi? Soltali sanoi, että Tifumin pää tulisi erotetuksi hänen ruumiistaan. Sen minä aion nyt tehdä. Tahdotko seurata mukana?"

Niin pian kuin Simba oli lausunut nuo sanat, oli kuin kipu olisi hävinnyt Kalulun ruumiista. Hän hypähti ylös ja oli huutaa ilosta, mutta Simba laski suuren kätensä hänen suulleen.

"Ei sanaakaan, ei hengähdystäkään, jos henkemme on sinulle kallis!" hän kuiskasi. "Ystävämme ovat puun takana ja he odottavat meitä. Sinun täytyy nyt totella minua, jos tahdot että aikeemme onnistuu."

Kalulu puristi Simban kättä seuraten sitten sanaakaan sanomatta häntä ja Niania, joka astui edeltä.

Tifumin majan läheisyydessä Mani pysähtyi, sillä hän oli yhtä viekas kuin se eläin, jonka nimeä hän kantoi, ja osoitti majaa, joka seiso erillään toisista. Simba ojensi veitsen Kalululle ja kuiskasi hänelle: "Seiso tässä liikkumattomana kuin kuivunut puu, kunnes kuulet minun antavan merkin." Kalulu nyökkäsi ääneti.

"Nyt, Tifum paha", kuiskasi Simba päättävästi, "nyt on kysymys sinun tai minun hengestäni, ja luulenpa, että sinun vuorosi on tullut. Verelläsi sinun täytyy maksaa Selimin arvet sekä Kalulun kärsimykset. Mutta miten voin kostaa sinulle kaikkien puolesta? Herrani, sheikki Amerin, Isa paran ja pikku Mussoudin puolesta!" Ja uskollinen palvelija yllytti itseään yhä suurempaan kiihkoon ja vihaan. Sitten hän kumartui eteenpäin, tarttui suurin, jäntevin käsin Tifumin päähän ja puristi sen mäsäksi.

Kosto oli pantu täytäntöön niin nopeasti, että Kalulu hätkähti hämmästyksestä kuullessaan merkin. Hän saattoi tuskin uskoa, että verityö oli jo tehty, mutta hän astui päättävästi eteenpäin, ylpeänä siitä, että sai auttaa sellaista miestä kuin Simbaa. "Leikkaa se poikki!" sanoi Simba, ja Kalulu hakkasi pään irti ruumiista ilman vähintäkään omantunnonvaivaa. Soltalin ennustus oli siten toteutunut. Simba ja Kalulu aikoivat juuri poistua, kun Niani kuiskasi:

"Pyssyt ovat majassa!"

"Sehän on totta!" vastasi Simba ja palasi majaan, josta hän otti neljä pyssyä sekä kuulia ja ruutia ja antoi ne Kalululle ja Nianille kannettavaksi. Sitten hän otti pari keihästä ja pitkän arabialaisen miekan, jonka Tifum oli myöskin anastanut itselleen, ja näine saaliineen he palasivat takaisin yhtä hiljaa kuin olivat tulleetkin.

Puun juurella, missä toiset odottivat heitä, he jakoivat pyssyt siten, että Abdullah, Simba ja Moto saivat kukin pyssynsä ja Selim oman englantilaisen kiväärinsä, jota hän iloissaan puristi rintaansa vasten. Kalulu sai keihänsä, jousen ja viinen, Niani keihänsä sekä kallisarvoisen ruutisarven kantaakseen. Simba itse otti kuulia ja miekan. Kalulu kantoi kamalaa taakkaansa, mutta siitä ei kerrottu mitään muille. Simba kehoitti vain lähtöön, ja kaikki seurasivat häntä.

"Yöstä on vielä neljä tuntia jäljellä", sanoi Simba. "Meidän täytyy kulkea etelää kohti."

Viisisataa sotilasta oli edellisenä yönä kulkenut leirin ympärillä etsien hedelmiä, puita, vettä y.m. jotta pakolaisten ei tarvinnut pelätä, että heidän jälkensä keksittäisiin, ja Kalulu oli varovaisuuden vuoksi sitonut Tifumin pään lannevaatteeseensa, jotta tihkuva veri ei antaisi heitä ilmi. Kun he olivat päässeet syvälle metsään, ei kenenkään maksaisi enää vaivaa etsiä heitä. Ja taikauskoisimmat heidän vihollisistaan sanoisivat: "Soltali on vienyt heidät täältä!"

Simba, Moto ja Kalulu tiesivät tämän, ja vaikka he astuivatkin nopeasti, olivat he sittenkin rauhallisella mielellä. Kukin oli omiin ajatuksiinsa vaipunut, eikä puhunut sanaakaan ennenkuin aamu sarasti, jolloin Selim huomasi mytyn Kalulun kädessä ja kysyi mitä siinä oli.

"Älä kysy nyt, Selim veljeni, meidän täytyy astua eteenpäin", vastasi Kalulu, eikä asiasta puhuttu sen enempiä ennenkuin he kello yhdeksän aikana aamulla pysähtyivät suon rannalle juomaan vettä. Kalulu laski silloin kädestään mytyn, vaate avautui ja miehen pää tuli näkyviin.

"Allah! Mitä tuo on?" huudahti Selim hämmästyneenä, ja Abdullah toisti samat sanat.

"Mitäpä se olisi muuta, rakkaat veljeni, kuin Tifum pahan pää?" sanoi Kalulu.

"Mutta sehän on murha!" Selim huudahti kauhuissaan nähdessään tuon kalpean, kamalan pään. "Murha!" toisti Simba. "Sitä minä en sanoisi, nuori herra. Ehkä sinun kansasi sanoo sitä siksi, mutta me pakanat sanomme sitä oikeudeksi. Minä kuristin hänet ja Kalulu leikkasi hänen päänsä poikki. Eikö

Tifum ollut aikonut leikata Kalulun päätä? Ja ehkäpä sinunkin. Sillä Allah tietää, että hän vihasi sinua!"

"Niin", vakuutti Niani, "minä kuulin Tifumin sanovan, että hän tekisi sen."

"Mutta hän ei tehnyt sitä, ja minä olen pahoillani, Simba, että turhaan tapoit hänet", sanoi Selim, joka vaivoin saattoi hillitä väristystä.

"Selim, Amerin poika, salli Simban, mrundin, kysyä sinulta, joko olet unohtanut isävainajasi, heimolaisesi ja omat kärsimyksesi? Missä he kaikki ovat? Sano, missä on Isa? Missä pikku Mussoud? Miten Abdullahia kohdeltiin? Miten kävi ystäväsi Kalulun? Missä on Soltali? Miten on Katalambulan kylän käynyt? Minä sanon sinulle, nuori herra, jos arabialaispoika voi unohtaa kaiken tämän, niin minä, mrundi, en voi sitä tehdä. Jos Tifum pahalla olisi tuhat elämää, niin minä lopettaisin ne kaikki, mikäli saisain siihen tilaisuuden. Mitä sanot siihen, Moto ystäväni? Enkö ole puhunut oikein?"

"Aivan oikein, veljeni Simba. Minä olisin tehnyt aivan samoin, ja pahoittelen vain, että sinä sait ottaa hänet hengiltä, sillä olisin tahtonut tehdä sen itse", Moto vastasi.

"Mitä sinä sanot, Kalulu?" kysyi Simba nuorelta päälliköltä.

"Tässä on vastaukseni", sanoi Kalulu ja heitti hymyillen pään ilmaan, niin että se pamahti maahan.

"Entäs sinä, Abdullah? Sinä, joka olet arabi?" jatkoi Simba.

"Koraani sanoo: Jollei vihollisesi tahdo lähteä luotasi ja tehdä rauhaa kanssasi ja lakata sotimasta, niin tartu häneen ja tapa hänet missä ikänä hänet löydät, sillä Allah on antanut oikeauskoiselle vallan hänen ylitseen. Ja koska sinulla on profeetta Muhammed puolellasi, niin olkoon kaukana Abdullahista, sheikki Mohammedin pojasta, että hän väittäisi sinun tässä hirveässä asiassa olevan väärässä", vastasi Abdullah vakavasti.

"Jos koraani niin sanoo, silloin minäkin, Selim, Amerin poika, olen vakuutettu siitä, että olet tehnyt oikein", sanoi Selim nousten pystyyn ja katsoen anteeksipyytävästi Simbaan.

"Ja minä, Niani, Selimin orja, vakuutan, että Simba on tehnyt oikein", huudahti pieni neekeripoika niin vakuuttavasti, että kaikkien täytyi vetää suunsa nauruun ja hetkeksi luopua vakavuudestaan.

"Mitä sinä aiot tehdä päällä, Kalulu?" kysyi Selim.

"Aion keittää siitä lääkettä, jotta käsivarteni tulisi voimakkaaksi kostamaan Ferodiale", sanoi Kalulu käärien myyttynsä kokoon.

"Ei, älä tee sitä, Kalulu. Jätä se minun tähteni tekemättä", pyysi Selim katsoen vakavasti häneen, "sellaista tekevät vain raakalaiset. Heitä pois tuo pelotin lintujen ja petojen ruuaksi."

"Sellainen tapa on aina ollut watutakansan keskuudessa", vastasi nuori päällikkö, "ja jollen minä tee sitä, niin ei minusta koskaan tule kuningasta." "Minunkin kansani sekä kaikkien niiden heimojen parissa, jotka minä tunnen, on sellainen tapa vallalla", sanoi Simba. "Anna Kalulun tehdä mitä hän haluaa."

"Mutta sinähän olet muhamettilainen, Simba, ethän sinä ole enää pakana", huudahti Selim, jota sellainen raaka teko inhotti. Abdullah lainasi jälleen lauseen koraanista, ja Simba antoi myöten.

"En minä aio syödä Tifumin päätä. Eivät warungit syö ihmisiä. He keittävät vain ihmisten lihasta lääkettä, ja siitä olisin kernaasti ottanut osani. Mutta jos tuo hyvä kirja kieltää sitä tekemästä, niin lupaan, etten tee siten", sanoi hän. "Meillä ei ole sitä paitsi aikaa keskustella, on marssittava eteenpäin!" Hän näytti hyvää esimerkkiä, ja pienellä joukolla oli täysi työ pysyäksen hänen pitkien, voimakkaiden askeltensa tasalla. Iltaan mennessä ei monta sanaa vaihdettu.

Auringon laskiessa oli pakolaisten pakko pysähtyä. He näkivät tiheän viidakon ja keksivät siinä kapean ja epämukavan aukon, joka johti rauhalliseen lepopaikkaan. Heidän tulevaa leiriään ympäröi luonnollinen, tiheä aitaus — viisikymmentä jalkaa leveä ja kaksitoista jalkaa korkea — jonka toisiinsa kietoutuneet orjantappurat, kaktuskasvit ja köynnökset olivat muodostaneet. Jokaisessa oksassa ja lehdessä oli tuhansia okaita. Tuskinpa boakäärmeäkään olisi uskaltanut tunkeutua tämän aitauksen läpi, puhumattakaan ihmisestä, vaikka hän olisi ollut puettu kolminkertaiseen panssariin. Aitauksen sisäpuolella kasvoi sitä vastoin hienoa, pehmeää ruohoa, ja keskellä oli pieni syvennys — aivan kuin puhvelihärän kuoppa — jossa oli vettä. Ei edes viekas Moto olisi voinut keksiä sen pelottavampaa puolustuslaitetta alastomia ihmisiä ja petoja vastaan. Molemmat arabialaispojat nauroivat iloisina ja hieroivat tyytyväisinä käsiään ajatellessaan, miten hyvässä turvassa he olivat.

Simba, joka oli itseoikeutettu johtaja, katseli ympärilleen.

"Täällä me olemme turvassa", hän sanoi, "ei mikään mtuta voi löytää meitä, mutta meillä ei ole mitään syötävää, ja poikien tulee pian nälkä. Huomenna meidän täytyy etsiä itsellemme ruokaa. Luuletko, että metsää on vielä pitkältäkin, Moto?"

"En tiedä, mutta enpä luulisi. Siellä, missä metsä harvenee, tapaamme me metsänriistaa", vastasi taitava metsästäjä niin suurella varmuudella, että Selim, Abdullah ja Niani nuolivat huuliaan, ikäänkuin he olisivat tunteneet jo kielellään lihavan metsänotuksen mehevää lihaa.

"Minä tunnen hyvin tämän metsän", sanoi Kalulu, "tahdotko ensin sanoa meille, minne aiot lähteä?"

"Niin minne?" kysyi Simba katsoen Motoon, joka toisti samat sanat katsoen Simbaan.

"Minun täytyy saada se tietää", sanoi Kalulu. "Täällä me olemme turvassa. Ferodia voisi yhtä hyvin löytää linnun, joka on piilottanut päänsä puun koloon. Mutta minne te aiotte, Simba ja Moto?"

"Sanokaa se itse, nuori päällikkö", sanoivat Simba ja Moto yhteen ääneen.

"Minäkö? No niin", sanoi Kalulu. "Minä tahdon palata takaisin metsän halki ja ottaa selkoa jokaisesta heimoni miehestä ja aloittaa taistelun Ferodiaa vastaan, kunnes jokainen, joka on käyttänyt keihästään hänen puolestaan, on samanlainen kuin tämä tässä." Hän osoitti Tifumin jäykkää päätä. "Minä tahdon sota, kunnes kaikki viholliseni ovat voitettut. Minä lähden matkaan huomenna auringon noustessa." Näin sanoen hän hyökkäsi ylös ja lävisti keihäällään Tifumin pään, hänen ruumiinsa väristessä vihasta.

Kun hän täten mielikuvituksessaan näki vihollisensa jalkojensa juuressa, tunsu hän jonkun kevyesti koskettavan olkapäätänsä. Hän kääntyi taakseen ja kohtasi Selimin lempeän, rukoilevan katseen ja kuuli hänen sanovan:

"Kalulu, meille sinä olet yhä watutalaisten kuningas. Käy rauhallisesti istumaan minun, veljeni Abdullahin ja pikku Nianin viereen ja kuuntele, mitä veljelläsi Selimillä on minulle sanottavana."

Ystävyys Selimiä kohtaan sai Kalulun mielen pehmenemään, ja Selimin osanottava katse ja ystävällinen ääni liikutti häntä siinä määrin, että hän ensi kertaa eläissään purskahti itkuun. Kun Selim näki nuoren, ylpeän päällikön kyynelleet, alkoi hänkin osanotosta itkeä.

"Kalulu", sanoi Selim voitettuaan liikutuksensa, "kun minä makasin nälkään nääntyneenä metsässä, tulit sinä minun luokseni, ja minä näin sinun mustissa silmissäsi niin syvää sääliä, että heti aloin pitää sinusta kuin veljestäni. Sitten me sekoitimme veremme yhteen, ja minä suostuin ilomieliin veljeksi. Kun olin kylässä ja tunsin Tifumin laskevan raskaan kätensä olalleni ja kuulin yhä korvissani Ferodian julmat käskyt, tulit sinä avukseni kuin hyvä enkeli. Ja Abdullahin sinä pelastit ahneen krokotiilin kidasta, vaikka se oli jo vetänyt hänet syvyyteen. Kun sinusta tuli kuningas ja sinun vallassasi oli monien sotilaiden elämä ja kuolema, pyysin minä sinulta lupaa lähteä omaan maahani poistaaksesi surun taakan äitini hartioilta, ja sinä lupasit minulle rikkauksia ja seuralaisia. Mutta pahat päivät koittivat. Ferodia tuli kuin varas yöllä monine sotilaineen ja otti minut ja meidät kaikki orjikseen ja tahtoi tappaa sinut. Silloin pikku Niani pelasti meidät kaikki, hän, jonka luulin luodun vain leikkiä ja pilaa varten. Ja nyt me olemme taaskin vapaat, Allahille olkoon kiitos!"

Kalulu nyhkytti rajusti, ja Selim saattoi vain vaivoin jatkaa puhettaan:

"Nyt minulla on enää pieni pyyntö sinulle, Kalulu: veljeni, mutta jos suostut siihen, niin teet Selimin vielä onnellisemmaksi kuin silloin, kun kuiskasit korvaani, että olin vapaa ja sinun veljesi. Mutta minä uskallan töin tuskin ilmaista pyyntöäni pelosta, että annat minulle kieltävän vastauksen."

"Kerro, Selim, mitä voin tehdä puolestasi? Enkö jo kauan sitten ole sanonut sinulle, että voit kätkeä minua? Mutta mitäpä minä voisin antaa sinulle? Eilen Kalulu oli orja! Mitä orja voi antaa?" Ja hän nauroi katkerasti.

"Sinulla on enemmän, kuin koskaan ennen olet omistanut, Kalulu. Lupaatko suostua pyyntööni?"

"Sinä pilkkaat minua, mutta minä annan sinulle lupaukseni, eikä mtutapäällikkö helposti riko sanaansa", vastasi Kalulu.

"Kuule siis, veljeni! Sansibarissa minulla on kaunis koti. Sen ympärillä kasvaa suuria puita, jotka ovat täynnä hyviä, keltaisia hedelmiä, appelsiineja nimeltään, sekä toisia puita, joiden suuret hedelmät ovat hunajaakin makeammat ja joita nimitetään mangoiksi. Siellä kasvaa myöskin korkeita palmuja, joiden pähkinät ovat yhtä suuria kuin sinun pääsi ja täynnä maidonvalkeaa mehua, joka sammuttaa janon. Ei koko Ututassa eikä sen lähistössä ole sellaisia vihanneksia kuin minun puutarhoissani ja pelloillani

Sansibarissa. Siellä kasvaa pumppuja, melooneja ja kurpitsia, kurkkuja, herneitä ja papuja, keltaisia ja valkeita tomaatteja, banaaneja ja kaikenlaista muuta, joista et osaa edes uneksiakaan. Eikä sellaista taloa kuin minun ole koko neekerialueella. Se on korkea kuin korkein puu ja suuri kuin tori sinun kylässäsi, ja se on yltyleensä rakennettu kivistä. Sen lattiat ovat valkeaa kiveä, sen vuoteissa on untuvatpatjoja ja hienointa valkeaa liinaa, ja niin pian kuin käyt niille lepäämään, unohdat kaikki huolesi. Ylemmistä ovista, joita me nimitämme ikkunoiksi, näet suuren, sinisen meren ja leikkivät laineet, jotka kaiken päivää laulavat rakkaudesta, kauneudesta ja ilosta. Tähän kauniiseen kotiin minä kutsun sinut, veljeni. Tähän ihanaan paikkaan, jonka Allah on antanut minulle, minä tahdon viedä sinut. Ja rakas äitini, joka on valkea kuin pilvi tuolla taivaalla ja kaunis kuin kuu, on rakastava sinua kuin omaa poikaansa kaiken sen vuoksi, mitä sinä olet minulle tehnyt. Sano, Kalulu, tahdotko tulla minun kanssani ja saada osasi äitini rakkaudesta? Tahdotko tulla katsomaan kaikkia Sansibarin ihmeitä?"

Kalulu ei vastannut, hän vain nyhkytti. Hänen ei ollut helppo vastata myöntävästi, mutta hän muisti lupauksensa ja että Selim pyysi häneltä suosionsoitusta. Simban syvä ääni keskeytti ensimmäisenä hiljaisuuden.

"Nuori herramme Selim on lausunut viisaita sanoja", hän sanoi. "Ei Moto enkä minäkään olisi tullut sitä ajatelleeksi, mutta pojan sydän on löytänyt viisaamman neuvon, kuin mitä meidän päämme olisi voinut keksiä. Nuori päällikkö, kyllä sinusta tulee vielä Ututan kuningas, mutta lähde nyt ensin Sansibariin, missä silmäsi saavat nähdä ihmeitä ja pääsi oppia viisautta. Nyt minä tiedän, mikä meille kaikille on parasta. Jos lähdet Sansibariin, niin palaat takaisin suurena kuninkaana. Selimin kautta saat tutustua moneen rikkaaseen arabialaiseen, ja mitä paremmin opit heitä tuntemaan, sitä enemmän kiinnyt heihin. Ja oleskeltuasi siellä vuoden tai kaksi voit saada heidät lähtemään kanssasi omaan maahasi auttamaan sinua voittamaan takaisin oikeutesi. Palkaksi voit antaa heille ne orjat, jotka Ferodia on ottanut, ja antaa heille runsaasti norsunluuta ja heiltä voit vastalahjana saada paljon kankaita ja kaikenlaisia kauniita tavaroita. Kun olet tutustunut Sansibarin oloihin, opit myös varustamaan omat kyläsi niin vahvoiksi, että ne voivat vastustaa vihollisten hyökkäyksiä. Sinä voitat Ferodian ja kaikki heimot laajalla alueella ja teet maasi niin suureksi ja rikkaaksi, ettei toista sellaista tule olemaan, ja sinun nimesi ja kunniasi tulevat tunnetuiksi yli koko maailman. Minä olen puhunut."

Kalulu hyppäsi pystyyn ja huudahti innostuneena: "Jo riittää! Selim, sinä sait minut melkein suostumaan, mutta Simba on voittanut minut lopullisesti puolellemme. Minä seuraan mukana Sansibariin. Tahdon oppia paljon, niin että minusta tulee suuri kuningas, ja minä palaan Ututaan suurena ja voimakkaana miehenä, sellaisena kuin sinä, Simba, olet. Silloin Ferodia saa varoa. Nauttikoon hän saaliistaan kunnes Kalulu palaa, mutta — Soltalin tuhan, Mostanan haudan, Katalambulan raunioiden nimessä — minä olen kostava. Olen puhunut."

"Hyvä — hyvä — hyvä!" huusivat kaikki yhteen ääneen. Selim nousi ylös ja syleili Kalulua, Simba ja Moto puristivat hänen käsiään ja Niani hyppi heidän ympärillään kuin pieni apina. Kun Abdullahin vuoro oli syleillä Kalulua, lupasi hän koraanin nimessä palata hänen kanssaan Ututaan nähdäkseen, että hän pääsi jälleen oikeuksiinsa. Pienessä lujasti varustetussa leirissä vallitsi mitä hurjin ilo.

"Yksi pyyntö minulla vielä olisi, Kalulu", sanoi Selim hymyillen, mutta katsomatta ylös.

"Vieläkö yksi pyyntö? Mikä se on? Minä lupaan sen tehdä. Puhu!" vastasi Kalulu ja kohotti Selimin kasvoja, niin että hän saattoi nähdä tämän silmät.

"Sinä olet hyvä, Kalulu, kun lupaat ennenkuin tiedät, mitä aion pyytää. Sinä tiedät, että minä olen arka ja pelkuri, en voisi nukkua rauhassa yötäni, jos tuo ilkeä pää olisi näin lähellä ja —"

Kalulu nousi heti, tarttui päähän ja heitti sen pensaikkoon orjantappuroiden keskelle, missä se oli paremmassa säilössä, kuin jos se olisi tullut haudatuksi kymmenen jalan syvyyteen maahan.

"Hyvä, hyvä!" huusivat Abdullah ja Selim, jotka nyt olivat rauhalliset ja tyytyväiset.

"Puhukaamme nyt muusta", sanoi Simba, kun kaikki olivat hiukan rauhoittuneet. "Sinä tunnet maan, Kalulu. Miten me pääsemme helpoimmin Sansibariin?"

"Missä Sansibar sijaitsee?" kysyi Kalulu.

"Sen pitäisi sijaita suoraan itään täältä, juuri siellä, mistä aurinko joka aamu nousee", sanoi Simba.

"Minä tunnen tien Uroriin saakka, mutta sen toisella puolella en ole käynyt", sanoi Kalulu. "Meidän joukkomme on liian pieni uskaltaaksemme kulkea Uhehen läpi", sanoi Simba. "Se ei käy päinsä. Mitä sinä neuvoisit, Moto?"

"Jos vain pääsisimme jollekin kauppatielle, löytäisin hyvinkin pian perille. Mutta Kalulu", huudahti hän äkkiä, "etkö sinä sanonut, että näillä tienoin on jokin suuri järvi?"

"On kyllä, Liemba-järvi, jolla ei ole ensinkään loppua. Se ulottuu kauaksi pohjoiseen", Kalulu vastasi.

"Liemba järvi! Liemba!" toisti Moto itsekseen, ikäänkuin koettaen muistutella nimeä. "En ole koskaan ennen kuullut puhuttavan Liembasta. Monta kertaa olen kulkenut Tanganjikan yli matkalla Ujjista —"

"Ujji!" keskeytti Kalulu ihmeissään. "Tanganjikasta en minä ole koskaan kuullut, mutta sen minä tiedän, että Ujji sijaitsee Liemban rannalla, jonkun matkan päässä Usowasta."

"Wallahi!" huudahti Moto. "Silloin Liemba on sama järvi kuin Tanganjika, sillä Ujji sijaitsee Tanganjikan rannalla. Ujjiin jälkeen tulee Kawendi ja sitten Usowa — se on parin päivämatkan päässä Ujjista etelään. Kun me olimme päässeet Uwenbaan, niin kuljimme aina suoraa tietä Marunguun."

"Jos sinä tunnet tien Ujjista Marunguun tai Uwembaan tai Usowaan, niin silloinhan tiemme on aivan selvä, koska tunnet tien Ujjista Sansibariin", sanoi Kalulu.

"Tärkeintä on siis päästä järven rantaan", sanoi Simba.

"Minä tunnen tien järven rantaan", sanoi Kalulu, "kävin siellä muutamia kuukausia sitten. Se on noin parinkymmenen päivämatkan päässä täältä, juuri siellä minne aurinko laskee. Mutta järven ja meidän välillämme on Ferodian maa. Viikon päivät meidän täytyy kulkea tuohon suuntaan", hän osoitti etelää kohti, "ja sitten kääntyä ja kulkea järveen päin".

"Niin, se on hyvä. Huomenna me aloitamme matkamme niinkuin sinä ehdotat, ja jos Allah sallii, olemme me viiden kuukauden kuluttua Sansibarissa", sanoi Simba.

"Ja huomenna me saamme ruokaa, Insallah!" huudahti Moto.

"Insallah! Insallah!" toistivat arabit.

KAHDESTOISTA LUKU.

Aamu aarniometsässä. — Hyvä puhvelihäränjahti. — Pikku Nianin tarina. — Simba ottaa Nianin pojakseen. — Viidakon vastuksia. — Matkan vaikeuksia.

Kun taivas alkoi punottaa ennustaen auringonnousua, alkoivat matkamiehemme haukotella ja ojennella jäseniään, kunnes uni vihdoin oli kaikonnut ja he nousivat ylös.

Heillä ei ollut telttoja koottavana eikä tavaroita järjestettävänä. Heidän ei tarvinnut muuta kuin karistaa yltään multa ja ruoho, jolla he olivat levänneet, ja lähteä marssimaan.

Ei mikään ole niin ihanaa afrikkalaisessa metsässä kuin aamunsarastus. Siellä ei ole kasteen kostuttamaa korkeaa ruohoa, ei kaislikkoa, jonka miekanmuotoisista lehdistä ryöppyää kokonainen sadekuuro matkamiehen yli hänen astuessaan sen läpi, ei muuta kuin pehmeää, ruskeaa lehtimultaa, johon jalat vajoavat kuin persialaiseen mattoon. Niin kauan kuin vielä hämärtaa, on kaikki metsässä hiljaista, puut ja lehvät eivät liiku, kaikki ikäänkuin odottaa päivän valkenemista. Mutta niin pian kuin valo tunkeutuu puiden siimekseen, alkavat ne elää. Niiden korkeissa latvoissa käy suhina, linnut alkavat visertää, merikotkan ja papukaijan ääni kuuluu ja helmikana pyrähtää lentoon. Pian hyenankin jäähyväishuuto kajahtaa metsässä, kun se pakenee pesäänsä karttaen rehellistä päivänvaloa. Myös jalopeura karjuu viimeisen tervehdyksensä yölle, niin että metsä kajahtaa. Nuoret hirvet ja antilopit kiiruhtavat laitumelle rehevän ruohon kimppuun.

Matkamiehemme seurasivat ihastunein katsein hämärän muuttumista päiväksi ja kiiruhtivat nopein askelin eteenpäin.

Kun he olivat marssineet tunnin ajan, pysähtyi Simba äkkiä ja viitaten alavaan paikkaan vuoren rinteellä kuiskasi: "Puhveleita."

Kaikkien mielet jännittyivät. He tähystelivät Simban viittaamaan suuntaan, mutta erottivat vaivoin vain joukon tummia pilkkuja pitkän matkan päässä. Kaikki suuntasivat askeleensa siihen suuntaan Niani kaikkein toimeliaimpana.

Kun he saapuivat alavan alueen reunaan, jakoi Simba joukkonsa kahteen osaan neljäkymmenen metrin päähän toisistaan ja kehotti heitä hiipimään elukoiden läheisyyteen kaikilta muilta suunnilta paitsi tuulen puolelta, liikkumaan mahdollisimman äänettömästi ja ampumaan vasta sitten, kun he kuulivat pitkän vihellyksen.

Onneksi tuuli oli läntinen, niin ettei heidän tarvinnut kiertää, ja puhvelien ja matkamiestemme välillä kohosi useita pieniä kumpuja, joita peitti korkea ruoho, kuten itse tasankoakin.

Epäonnistuminen olisi ollut hyvin harmillista, sillä tyhjin vatsoin eivät matkamiehet olisi jaksaneet enää kauaksi kulkea ja ruoka oli heille siis aivan välttämätöntä. Siksipä he lähestyivät eläimiä niin varovasti kuin suinkin ryömien ruohon peitossa ja piiloutuen silloin tällöin kumpujen taakse tai suurten palmujen varjoon.

Askel askeleelta ja henkeään pidätellen he hivuttautuivat yhä lähemmäksi kohottaen silloin tällöin päätänsä nähdäkseen, miten pitkälle olivat ennättäneet ja missä nuo muodottomat ja villit eläimet olivat, joiden kimppuun he aikoivat hyökätä.

Kalulu, joka oli tottuneempi tällaiseen metsästykseseen kuin Simba tai Motokaan, suoriutui parhaiten. Hänen notkea, kevyt ruumiinsa tunkeutui ruohon läpi yhtä helposti kuin antiloopin. Paljoa ennenkuin hänen toverinsa olivat päässeet paikoilleen piiriin, oli hän tullut niin lähelle puhvelihärkää kuin oli suinkin mahdollista, ja hänen nuolensa oli jo valmiina jousessa, jotta hän heti merkin saatuaan voisi ampua.

Muutamien minuuttien kuluttua — Simba oli odottanut, kunnes kaikki olivat perillä — kuuli Kalulu vihellyksen ja kohosi pystyyn silmäilläkseen ympärilleen. Simba seiso i hänen oikealla puolellaan ja kauempana samalla puolella Moto. Abdullah oli parin metrin päässä Kalulun takana ja tähtäsi samaa eläintä kuin hänkin. Selim oli kauimpana vasemmalla noin kolmen- tai neljäkymmenen metrin päässä nuoresta puhvelista. Kaiken tämän Kalulu näki yhdellä silmäyksellä ja seuraavassa hetkessä hänen jousensa jänne laukesi ja Selimin, Simban ja Moton pyssyt paukahtivat. Puhvelit karkasivat hämmennyksissään joka puolelle.

Lauman johtaja, jonka kylkeen Kalulun nuoli oli tunkeutunut, oli jo painanut päänsä alas hyökätäkseen vihollisen kimppuun, kun Abdullahin laukaus pamahti aivan Kalulun takaa, niin että tämä painoi vaistomaisesti päänsä alemmaksi. Puhveli horjahti — kuula oli osunut sen otsaluuhun — mutta vain hetkeksi. Seuraavassa silmänräpäyksessä se painoi päänsä alas, raastoi maata sarvillaan ja hyökkäsi hurjasti mylvien nuoren päällikön kimppuun.

Mutta yhtä hyvin olisi peto voinut tavoitella savua. Yhdellä harppauksella oli nuori mtuta väistänyt vaaran, ja kun puhveli hyökkäsi ohi, jännitti Kalulu jousensa ja ampui suoraan sen sydämeen, jolloin eläin kaatui maahan kuolinkouristuksissaan. Simba ja Moto olivat ottaneet osalleen yhteisen puhvelin ja kahdella hyvin tähdätyllä laukauksella he tekivät siitä lopun. Selimin ensimmäinen laukaus oli murskannut hänen puhvelinsa etujalan, toinen oli osunut vatsaan niin pahoin, että eläin mörisi tuskasta ja oksensi verta — varmat merkit siitä, että se oli kuoleman oma. Ennenkuin Selim ennätti ladata uudestaan, horjahti puhveli, kaatui polvilleen ja kierähti kuolleena kyljelleen.

Pikku Niani oli sillä välin puun taakse piiloutuneena seurannut terävin katsein taistelun menoa, ja kun se hänen mielestään oli nyt lopussa, astui hän esiin päästään äänekkään riemuhuudon, ikäänkuin hän yksin olisi kaatanut kaikki kolme puhvelia. Mutta sen hyvän palveluksen vuoksi, jonka hän oli tehnyt heille, ei kukaan malttanut hillitä hänen ylimielisyyttään, vaan kaikki nauroivat hänelle, kun hän tanssi Kalulun ampuman puhvelin selässä. Mutta eipä kestänyt kauan, ennenkuin tyhjat vatsat alkoivat äänekkäästi vaatia ravintoa. Keihäät ja veitset otettiin esille ja parhaat lihapalaset leikattiin irti. Kun kullakin oli niin suuri kantamus lihaa kuin hän jaksoi kantaa, palasivat he metsään ja etsivät itselleen sopivan piilopaikan, jossa saattoivat kaikessa rauhassa keittää ja syödä. Varovaisuus oli tarpeen, sillä olihan vihollinen voinut kuulla heidän laukauksensa.

Tunnin kuluttua he löysivät melkein samankaltaisen pensaikon kuin se, missä he olivat viettäneet yönä. Simba ja Moto sytyttivät tulen, ja pojat vuolivat Kalulun johdolla teräviä seipäitä, joiden kärkiin ohuet lihaviipaleet pistettiin. Ne paistettiin sitten tulella kypsiksi. Sammuttaakseen pahimman nälkensä he heittivät ohuita lihapaloja myös suoraan tuleen, ja niin pian kuin ne olivat hiukan kypsyneet, söivät he ne hyvällä halulla.

Sitten he veistivät vielä lisää seipäitä, rakensivat oikean halstarin tulen yläpuolelle ja kuivasivat siinä runsaasti lihaa matkaeväiksi. Ikäpuolella päivää he päättivät jatkaa taas matkaansa.

Kello kahden aikana lihat olivatkin valmiit, ja kukin otti taakan kantaakseen. Sitten he lähtivät kylläisinä ja tyytyväisinä kulkemaan jälleen etelää kohti.

Auringon laskiessa he pystyttivät leirinsä pienen järven rannalle, rakensivat aitauksen kuivista

oksista ja asettuivat ilta-aterialle. Kaikki olivat hyvällä tuulella, ja Simba narrasi toiset nauramaan lystikkäillä puheillaan.

Illallisen jälkeen Moto kaivoi esille lannevaatteensa suuresta taskusta tupakanlehden ja palan kalkkia tarjoten Simballe osan. Sitten hän kehotti Niania kertomaan tarinansa.

Hämmästyneenä ja niin mielissään, että hänen pienet mustat kasvonsa aivan polttivat, vastasi Niani, ettei hän osannut mitään tarinoida. Mutta kun Moto käski hänen kertoa olostaan vankeudessa, oli hän heti valmis seuraamaan kehoitusta.

"Siinä ei ole paljon kerrottavaa", hän sanoi. "Tifum Byah otti minut majaan, ja minä sain palvella häntä, tuoda hänelle vettä ja puhdistaa hänen piippuaan, ja kun Ferodia lähti pois Katalambulan kylästä kovin suutuksissaan sen johdosta, etteivät Simba ja Moto sallineet hänen viedä Selimiä mukanaan, täytyi minun seurata Tifumia. Matkalla hän löi minua usein, ja kerran hän uhkasi hakata pääni poikki, jollen pitänyt kiirettä. Olin kovin suruissani, kaikki oli minusta aivan yhdentekevää, kun en saanut olla Selim herran luona. Eräs orja, jonka he olivat anastaneet arabialaisilta, koetti paeta, ja Ferodia antoi käskyn tappaa hänet. Kuusi miestä heitti hänet maahan, yksi taivutti hänen päätään taakse ja toinen leikkasi hänen päänsä poikki tylsällä veitsellä. En koskaan unohda, miten hirveää se oli, kun hänen verensä pärskyi toisten kasvoille, hänen ruumiinsa nytkähdellessä kuolinkamppailussa. Vaikkei Tifum, joka seiso vieressä ja nauroi, olisi tehnyt mitään muuta pahaa, olisi hän ansainnut kuoleman. Matkan varrella ei tapahtunut mitään muuta, kuin että joka päivä jotain orjaa pideltiin pahoin tai piiskattiin. Matkalla kuoli luullakseni parikymmentä. Vihdoin me saavuimme Ferodian kylään, joka ei ole lainkaan niin suuri kuin Katalambulan, joskin hänellä on paljon lehmiä, lampaita ja vuohia. Tifumilla on neljä vaimoa, jotka kaikki ovat rumia ja julmia, ja he kohtelivat minua pahemmin kuin heidän herransa. He repivät minua tukasta, nipistivät minua korvista ja poskista, löivät minua ja panivat minut kantamaan vettä ja paimentamaan vuohia. Välistä luulin, että menehtyisin, mutta Tifum vain nauroi, ja silloin pidin viisaimpana olla oikein reipas. Kun Tifum huomasi sen, otti hän minut pois heidän luotaan ja antoi minun palvella vain itseään. Mutta koko ajan hän uhkasi leikata jonakuna päivänä pääni poikki ja syödä minut, ja silloin hän avasi suunsa niin selkosen selälleen, että minusta tuntui, kuin hän olisi voinut pistää minut suuhunsa kokonaisena. Usein hän valitti sitä, ettei hän ollut saanut valkoista orjaa — senkin pakanallinen koira! Silloin hänen väkensä olisi kunnioittanut häntä paljon enemmän. Eräänä päivänä me kuulumme, että kuningas Katalambula oli kuollut ja Kalulu valittu kuninkaaksi. Ferodia suuttui hirveästi. Hän uhkasi tappaa kaikki, jotka olivat pitäneet Kalulun puolta, ja seuraavana päivänä hän keskusteli heimon vanhimpien kanssa ja lähti suuren joukkueen kera kulkemaan Katalambulan kylää kohti. Tifum otti minut mukaansa ja minä sain kantaa hänen keihästään, riisipussia sekä kurpitsapulloa. Koko ajan minä tuumin, miten saisin kylään päästyäni ilmaistuksi Simballe ja Motolle Ferodian aiheet. Mutta Tifum jätti minut Meroenin kylään, enkä voinut tehdä mitään. Sinä yönä, jolloin petos oli suoritettava, koetin jälleen päästä Simban ja Moton puheille, mutta turhaan, ja kun saavuimme Katalambulan kylään, oli Ferodia siellä jo herrana. Lopun te tiedätte. Minä näin teidät kaikki sidottuina, ja olin vähällä purskahtaa itkuun, mutta Tifumin vuoksi en uskaltanut. Koko ajan tuumin miten voisin teitä auttaa. Samana päivänä, jolloin Soltali poltettiin metsässä, kuulin Tifumin vannovan, että hän seuraavana päivänä hakkauttaisi Kalulun pään poikki ja että Selimin kävisi samoin, yhdentekevää suostuisiko Ferodia siihen vai ei. Silloin minä suutuin. Naura sinä, Simba, jos haluat, mutta sydämeni oli musta, ja minä katselin Tifumin veistä ja toivoin, että voisin sillä lävistää hänen kurkkunsa. Odotin kunnes ilta pimeni, ja silloin kuulin Tifumin surkeasti valittavan. En luullut hänen koskaan vaipuvan uneen, mutta vihdoin hän sentään nukkui, ja minä varastin hänen veitsensä ja tulini teidän luoksenne, Selim herra. Muuta ei Nianilla ole kerrottavana."

"Reipas poika, oikein reipas poika!" huudahti Moto, mutta Simba ojensi käsivartensa, nosti Nianin ylös, painoi hänet rintaansa vasten ja kuiskasi hänen korvaansa helliä sanoja, jommoisista Niani ei koskaan ollut kuullut. Pojan silmät kyyneltyivät, ja kurkussa tuntui niin kumman paksulta, ikäänkuin hän olisi ollut tukehtumisillaan.

Ja hänen herransa Selim, joka oli niin paljon korkeampi sekä Niania että kaikkia muita ja jolla oli niin kaunis äiti Sansibarissa, hän katsoi Niania niin lempeästi hymyillen, ettei pojan ihailulla ollut rajoja. Ja sitten hän lausui suloisella äänellään: "Tule nyt minun luokseni, tule Selimin syliin, pikku Niani!" Ja nuori herra sulki syliinsä ja suuteli tuota pientä veitikkaa, joka oli saanut kasvaa kenenkään koskaan välittämättä hänestä.

"Äitini on kiittävä sinua", sanoi Selim ja laski kätensä pojan pään päälle. "Muistathan sinä hänet?"

"Oi, kuinka minä koskaan voisin unohtaa hänet tai teidät?" Niani huudahti, ja kyyneleet vierivät pitkin hänen poskia.

"Sinuttele minua, Niani. Sinä et ole enää orja, vaan minun ystäväni, samoin kuin Simba ja Moto."

"Niin, herra, mutta Simba ja Moto ovat suuria ja kilttejä, minä olen pieni ja paha. Ehkäpä teen jonakin

päivänä jotakin ilkeää, niin ettet tahdo enää olla minun ystäväni."

"Kun se päivä koittaa, tahdon muistella erästä pientä poikaa, joka tuli palvelemaan minua ja hiipi keskellä yötä leirin läpi, jossa kaikki olivat pahoja ja pelkäsivät Soltalin henkeä. Tuon hyvänteon muisto pakottaa minut sanomaan: Anna anteeksi Nianille, sillä hän pelasti sinun henkesi."

"Niani tahtoo koettaa olla hyvä, sillä hän rakastaa herraansa", sanoi poika.

Myöskin Abdullah tarjosi ystävyttään Nianille, ja Simba lupasi vieläkin enemmän.

"Tästä illasta alkaen saa Niani pitää minua isänään, koska hänellä ei ole isää eikä äitiä. Meidän herramme Selim, samoin Abdullah ja Moto ovat hänen ystäviään, ja kun Niani tulee suureksi, antaa Selim hänelle vaimon, talon ja puutarhan, ja siellä hän saa elää pienten Nianiensa kanssa."

Tämä herätti yleistä iloa, ja kaikki laskivat leikkiä Nianin lapsista, kunnes oli aika mennä levolle.

Tulen annettiin nyt sammua. Pimeä yö vallitsi synkässä metsässä, tuuheat oksat huojuivat hiljaa nukkuvien yläpuolella, ja tuikkivat tähdet levittivät valoaan heidän vuoteittensa yli.

Kuusi kokonaista päivää he marssivat etelää kohti, eikä metsä ollut vielääkään loppunut. Joka päivä he ampuivat tuoretta metsänriistaa ja kuivasivat osan lihasta, jotta heillä tarpeen sattuessa olisi ruokaa varattuna.

Seitsemäntenä päivänä arveli Kalulu, että he voisivat nyt kääntää kulkunsa länttä kohti ja kolmen päivän marssin jälkeen varmaankin saapuisivat Liemban rannalle.

Niin pian kuin he alkoivat kulkea länteen päin, joutuivat he aarniometsän ikuisesta varjosta ja rauhasta viidakon kuumuuteen ja vaivoihin. Kaktuskasvien mädännyt haju kiusasi heitä ja oksaiset orjantappurapensaat vaikeuttivat heidän kulkuaan. Ilma oli täynnä hapanta yrttien hajua, joka aiheutti yskää, ja jos he olivat kajonneet johonkin myrkylliseen lehteen ja koskettivat sitten epähuomiossa kasvojaan, paisuivat heidän nenänsä ja huulensa. Okaiset köynnöskasvit pistivät heitä jalkoihin tai takertuivat heidän ruumiiseensa ja saivat aikaan vertavuotavia haavoja. Nämä vastukset olivat kuitenkin vähäisiä verrattuina muihin vastoinkäymisiin. Koko maaperä oli täynnä haljenneitten siemenkotien kuoria, joissa on yhtä runsaasti piikkejä kuin metsäsian harjassa. Ajatelkaahan, miltä tuntuisi kulkea avojaloin sellaisessa metsässä, joka on ikäänkuin kylvetty täyteen pieniä metsäsikoja, ja teidän on pakko myöntää, että tuska on yhtä suuri, kuin jos kävelisi hehkuvilla hiilillä. Ystäviemme oli tuon tuostakin tuskasta irvistäen pysähdyttävä vetämään jaloistaan teräviä okaita.

Kuuma ja haljennut maa tuotti vielä monta muutakin ikävyyttä. Kovan kuivuuden johdosta se oli täynnä teräväreunaisia rakoja ja halkeamia, joihin helposti saattoi kompastua, ja varomattomat arabialaispojat kompastuivat vähän väliä, kun eivät alituisesti katsoneet eteensä.

Kaiken tämän yläpuolella paahtoi aurinko peloittavan kuumana. Ei ainoakaan tuulihenki raikastuttanut ilmaa eikä ainoakaan ystävällinen puu suonut heille suojaa. Heistä tuntui kuin heidän alastomat ruumiinsa olisivat tulleet eläviltä paistetuiksi heidän yhä kulkiessa eteenpäin. Ja auringon paahde, maan kuumat höyryt, pistävät oksat ja marssin vaivat lisäsivät janoa, joka heitä kiusasi hien valuessa pitkin heidän ruumistaan.

He ajattelivat ihanaa varjoa, jota metsä oli heille suonut, ja he olisivat toivoneet, että sitä yhä olisi jatkunut. He ajattelivat kirjaviiden lintujen viserrystä ja kaikkia muita iloja, jotka he olivat nyt saaneet vaihtaa kuumaan tasankoon ja viidakon vaivoihin. Mutta kotimatka oli tuottava heille vielä monta koettelemusta, ja heidän täytyi kestää ne, jos he halusivat vielä kerran syleillä ystäviään, jotka odottivat heitä Sansibarissa.

He saapuivat illan suussa lammen rannalle, jonka vesi oli kalkinväristä ja mutaista. Poljettu maa sen ympärillä todisti, että eläinten, jotka kulkivat epäystävällisen tasangon yli pohjoispuolella oleville laidunmaille, oli tapana käydä täällä, ja sen vastenmielinen väri johtui siitä, että nämä janoiset petoeläimet olivat syöksyneet siihen saadakseen sammuttaa janoaan. Jossakin määrin tuo vesi saattoi sittenkin lievittää heidän tuskiaan.

Kun he seuraavana päivänä jatkoivat matkaansa, oli heille uusia vaivoja varattuna. Viidakko oli loppunut, ja sen sijaan levisi heidän eteensä puuton tasanko, jota peitti edellisen kesän korkea, kuiva heinä. Astuttuaan useita tunteja, he huomasivat, että tasanko yhä aleni, ja Kalulu väitti, että he olivat nyt saapuneet eteläpuolella Liembaa oleville niittymaille; Simba ja Moto yhtyivät ilomielin tähän arveluun. Mutta heidän saavuttuaan vielä kauemmaksi länteen, näytti maa jälleen kaukana taivaanrannassa kohoavan, vaikka heidän tiensä laskeutui laskeutumistaan. Pian oli hyvin vaikea päästä eteenpäin. Luja maa juuttui pehmeämmäksi, ja siinä kasvavat kaislat muodostivat yksinäisiä turpeita, jotka heilahtivat heidän allaan, kun he loikkasivat toiselta turpeelta toiselle.

Kahden tunnin väsyttävän kulun jälkeen he saapuivat liejuiselle maalle, joka pinnaltaan tuntui hyvinkin kiinteältä. Mutta niinpian kuin he astuivat sille, vajosivat he usein vyötäisiään myöten pahalta haisevaan sotkuun, jonka kostea multa ja mädännyt ruoho muodosti ja jossa pieniä öljymäisiä kouruja kulki. Kaislan miekanmuotoiset lehdet haavoittivat heidän paljaita ruumiitaan, ikäänkuin niitä olisi viilletty partaveitsellä, ja heidän rinnastaan ja jäsenistään vuoti verta. He näyttivät kovin surkeilta, kun he vihdoinkin pääsivät tästä suomaasta lujemmalle pohjalle, sillä heidän ruumiinsa oli kokonaan mustan liejun peitossa, joka auringossa pian kuivui ja kovettui likaisen harmaaksi kuoreksi.

Mutta he jatkoivat pelottomasti matkaansa kunnes saapuivat kukkulalle, joka aamusta alkaen oli häämöttänyt taivaanrannassa. Koska oli ilta, laskeutuivat he siellä levolle, ja he olivat niin väsyneitä vaivalloisesta päivämarssistaan, etteivät ajatelleet edes janoaan.

Varhain kolmannen päivän aamuna he jatkoivat taas matkaansa ja katselivat alakuloisina ääretöntä tasankoa, joka aaltoili kuin meri heidän edessään ja näytti ennustavan, että tämä päivä tulisi olemaan yhtä rasittava kuin eilinenkin. Niin pitkälle kuin silmä kantoi näkivät he edessään kumpuja ja harjuja, jotka olivat vaaleanharmaan, kuivan ja palaneen heinän peitossa. Koko kolmas päivä kului heidän vaeltaessaan tämän surullisen maan halki länttä kohti.

Neljäntenä päivänä Kalulu johti heitä leveää vuorenharjannetta pitkin, joka kulki luoteista suuntaa ja josta heillä oli laaja näköala yli koko seudun. Silloin tällöin heidän täytyi laskeutua laaksoon, mutta he nousivat pian taas ylemmäksi. Iltapuolella kohtasi heitä iloinen näky: synkkiä vuoria, joiden luo Kalulu arveli heidän voivan saapua seuraavana päivänä.

Viidennen päivän iltana he pystyttivät leirinsä vuoren rinteelle, kirkkaan joen partaalla kasvavaan bambulehtoon, jonka vihreät lehdet muodostivat mieluisan vastakohdan kuivalle heinälle. Senjälkeen he kulkivat tuuheiden metsien halki, ohi vuorien ja yli syvien kuilujen, kunnes saapuivat vihreille niittymaille, joilla kasvoi yksinäisiä puita. Kaikkina näinä päivinä he olivat laskeutuneet hitaasti, mutta varmasti sitä järveä kohti, jota he etsivät, ja mehevästä ruohosta päättäen he eivät voineet enää olla kaukana siitä. He asettuivat leiriin, lämmittivät viimeisen kuivan lihan ja lohduttivat toisiaan sillä, ettei täällä tarvinnut kauan etsiä metsänriistaa.

Keskiyöllä he heräsivät jalopeuran karjuntaan, joka kuului aivan läheltä, ja niin pian kuin Moto oli ennättänyt koota ajatuksensa, sanoi hän:

"Mitä minä sanoin? Tiesinhän minä, että tällaisella seudulla täytyy olla paljon metsänriistaa, ja samaa ilmaisee tuokin karjunta. Jalopeura oleskelee vain sellaisilla seuduilla, missä se voi saada ruokaa. Pidä pyssysi valmiina, Selim, sillä jos rosvo on hyvin nälkäinen, hyökkää se meidän kimppuumme."

"Minä näen sen", sanoi Kalulu. "Ettekö huomaa mustaa olentoa tuon puun luona? Se pysähtyy ja katsoo tänne."

"Hiljaa", varotti Simba, "se lähestyy. Tähtää tarkasti, nuori herra."

"Ammunko nyt?" kysyi Selim kuiskaten.

"Ei, ei, ei!" Moto vastasi. "Odota, kunnes käsken. Luodin täytyy tunkeutua jalopeuran pään läpi, sillä ei riitä, että se vain haavoittuu."

He saattoivat melkein kuulla sydäntensä sykkivän odottaessaan aivan liikkumattomina puun juurella hurjaa ja mahtavaa rosvoa, joka Afrikan metsissä öisin etsii kenen se voisi niellä. Oli onni, että se oli ilmaissut tulonsa karjunnalla, sillä jos jalopeura olisi äkkiä hyökännyt matkamiesten kimppuun, olisi pelko jähmettänyt heidät. He eivät kuulleet enää ainoatakaan ääntä, näkivät vain, miten suuri, tumma ruumis hitaasti lähestyi heitä. Hetken kuluttua jalopeura pysähtyi jälleen, ja he kuulivat ruohon kahinaa — eläin kai pieksi häntäänsä ja näkivät kaksi kiiluvaa täplää, joihin Selim nyt tähtäsi. Moton käsi lepäsi kuitenkin hänen olkapäällään ja esti häntä ampumasta.

Hetken seiso jalopeura liikkumatta ja tuijotti miehiin, joiden se tiesi kyyköttävän puun alla. Sitten se käännähti vasemmalle aikoen kiertää ympäri, mutta Selim käänsi samalla pyssyään ja tähtäsi koko ajan molempiin kiiluviin täpliin. Äkkiä jalopeura pysähtyi jälleen ja päästi kovan karjunnan, joka jähmetytti matkamiesten veren. Niani ja Abdullah hiipivät Simban ja Moton taakse, jotka nostivat myös pyssyn poskelleen siltä varalta, että Selimin voima pettäisi ratkaisevana hetkenä. Jalopeura kyykistyi nyt maahan, ja Kalulu kuiskasi Motolle, että peto valmistui hyökkäykseen.

Sana "piga" — tulta — kajahti niin terävästi ja käskevästi, että kolme pyssyä pamahti samalla hetkellä, ja he näkivät tulen valossa jalopeuran kohoavan takajaloilleen. Hurja karjunta ja kumea tömähdyks ilmaisi tuskallisille metsämiehille, että hyökkäys oli keskeytynyt ja että jalopeura joko oli henkitorissaan tai kuollut.

He kokosivat hehkuvat hiilet nopeasti yhteen, heittivät kuivia oksia tuleen, niin että syttyi kirkas liekki, ja sen valossa he näkivät jalopeuran makaavan oikealla kyljellään ja sätkyttelevän yhä vasenta etukäpääläänsä leuat, valkeat hampaat, ulos riippuva kieli ja pää melkein murskaantuneina kolme kuulaa oli yhtä aikaa tunkeutunut sen aivoihin.

"Haa, ahnas peto!" huusi Niani innoissaan. "Sinä aioit syödä Nianin suuhusi, mutta isä Simba, Selim ja Moto antoivat sinulle kyytiä.
— Ei suinkaan se enää koskaan voi karjua, päällikkö?" kysyi hän Kalululta.

"Ei, poikaseni", vastasi tämä arvokkaasti, "nyt se ei voi enää samoilla metsässä eikä pelottaa antiloppeja karjunnallaan sydänyön aikaan. Voit nukkua rauhassa, Niani."

Toiset rauhoittivat myös Niania leikillisin sanoin, ja Moto ehdotti, että kaikki muut kävisivät levolle ja hän yksin valvoisi siltä varalta, että kuollut jalopeura houkuttelisi toisia paikalle.

Kun taivas alkoi idässä valjeta, herätti Moto toverinsa, jotka heti sytyttivät tulen lämmitelläkseen kylmän yökasteen jälkeen. Kalulu leikkasi jalopeuran kynnet, jotka hän antoi Selimille, Simballe ja Motolle. Neljännen käpälän hän aikoi antaa Abdullahille, mutta kun tämä kieltäytyi ottamasta sitä vastaan, piti hän sen itse.

Simba otti tuuhean harjan, leikkasi sen kuuteen yhtä suureen osaan ja jakoi ne kaikkien kesken. Sitten hän ehdotti, että matkaa jatkettaisiin ja metsänriistaa pidettäisiin tarkoin silmällä.

Tunnin kuluttua Simba näki kauriin, jonka hän ampui. Toverit ennättivät hänen luokseen juuri parahiksi kuullakseen, kuinka hän muhamettilaiseen tapaan hurskaasti lausui: "Bismillah", ennenkuin leikkasi kauniin eläimen kurkun poikki.

Sillä välin kun he paistoivat lihaa ehdotti Moto, että he lepäsivät tämän päivän pitkän matkansa vaivoista, mutta Simba ja Kalulu tahtoivat jatkaa matkaa, kunnes he pääsisivät Liemban rannalle. Selim kannatti Kalulun mielipidettä, mutta Abdullah ja Niani, jotka olivat kovin väsyneitä, olivat samaa mieltä kuin Moto.

He lepäsivät päivälliseen saakka, jolloin Niani ja Abdullah olivat jälleen siksi reippaat, että saattoivat kulkea eteenpäin.

Heidän lähtiessään matkaan näytti maisema heistä yhtä kauniilta kuin silloin, kun se ensi kerran avautui heidän silmiensä eteen, ja he näkivät kaukana puhvelihärkiä ja antiloppeja, jotka kävivät mehukkaassa ruohikossa laitumella.

Siellä täällä avariensä niittyjen keskellä kohosi korkea tamarindi, silkkiäispuu, ryhmä komeita palmyrapalmuja, matala pensaikko, orjantappuratiheikkö tai mimosalehto, jotka antoivat maisemalle yhä suuremman viehätöksen.

Heidän päittänsä yläpuolella leijailivat haukat ja kotkat tähystellen terävin silmin saalista pienempien lintujen viserrellessä pensaikossa ja puiden oksilla.

Maisema teki niin rauhallisen ja mieluisan vaikutuksen, että arabialaispojat toivoivat sen ulottuvan aina Sansibariin saakka. Poika parat! Se oli luonnollinen toive kaikkien niiden vastusten jälkeen, joita he lyhyenä oloaikanaan Afrikassa olivat saaneet kokea. Mutta ei olisi tarvittu muuta kuin että Ferodia olisi ilmestynyt viidenkymmenen sotilaansa kera heidän silmiensä eteen, jotta tämä rauhallinen, suloinen maisema olisi muuttunut kauhun paikaksi, sellaiseksi että viidakko ja puuton tasankokin olisi tuntunut paratiisilta sen rinnalla.

Heidän istuessaan illalla tulen ääressä arveli Kalulu, ettei näin viljava ja rikas seutu voinut olla asukkaita vailla, ja hän otaksui, että koska he nyt nopein askelin lähestyivät järven rantaa, saisivat he varmaankin seuraavana aamuna tai myöhemmin päivällä nähdä viljellyn maan ja asutuksen jälkiä. Heidän kuljettuaan seuraavana aamuna pari tuntia, huudahti Simba, joka marssi joukon etunenässä, että hän näki viljavainion. Tämä sanoma pelästytti ensin nuorempia, mutta vähitellen he rauhoittuivat ajatellessaan, että Ferodia oli kaukana heistä ja etteivät nämä ihmiset ehkä koskaan olleet kuulleet puhuttavankaan tuosta hurjasta ja kauhistuttavasta miehestä.

He kiersivät viljavainion ympäri ja saapuivat tunnin kuluttua ruskealle ja syvälle joelle, joka oli noin kahdenkymmenen jalan levyinen ja juoksi pohjoista kohti. Tunkeutuessaan tiheään, pitkän ja jäykän ruohon läpi, jota kasvoi rannalla, päästi Niani äänekkään huudon osoittaen esinettä, joka oli piilotettu rantaan. Kalulu palasi takaisin katsomaan, mitä se oli, ja näki kaksihankaisen kanootin. Hän ilmoitti heti uutisen toisille, ja kaikki kerääntyivät yhteen pitäen hiljaisen neuvottelun. Mutta Moton mielestä oli kovin varomatonta lähteä kanootilla soutamaan ja hän ehdotti, että he piiloutuisivat lähimpään

viidakoon. Siihen suostuttiin, ja parin metrin päässä löytyikin sopiva paikka, jonne he saattoivat kätkeytyä ja neuvotella mitä tehdä, jätettyään ensin Nianin vartioimaan. Hänen oli määrä ilmoittaa heti, jos jotakin epäilyttävää näkyisi.

"Mitä väkeä sinä luulet täällä asuvan?" kysyi Simba Kalutulta.

Nuori päällikkö arveli, että niillä main asusti Wa-Liemba-heimoon kuuluvaa kansaa ja että kanootti oli kyläläisten, jotka olivat lähteneet etsimään metsänriistaa.

Moto ehdotti, että he odottaisivat sydänyön tuloa ja lähtisivät sitten soutamaan kanootilla virtaa alas. Simba ja Kalulu luulivat myöskin siten päästävän helpoimmin Liemba-järvelle. Mutta Selim ja Abdullah panivat kovasti vastaan — sehän olisi varkautta ja sitä paitsi vihollismielinen teko heimoa kohtaan, joka ei ollut tehnyt heille mitään pahaa. Toiset esittivät kuitenkin niin päteviä syitä, että arabialaispoikien täytyi vaieta. Pakenivathan he parhaillaan maasta, jossa jokainen väijyi heidän henkeään ja jossa ylivoima uhkasi ennemmin tai myöhemmin heidät nujertaa menettelevätpä he miten taitavasti tahansa. Viisaus ja varovaisuus kehotti heitä täten välttämään vaikeuksia ja uutta vankeutta, ja jolleivät he käyttäneet hyväkseen tätä onnellista tilaisuutta, niin voisi sattua, että he muutaman tunnin jälkeen kiroisivat omantunnonherkkyyttään ja päättämättömyyttään, ja valittaisivat onnetonta kohtaloaan vieläkin kovempiin kahleihin kytkettynä kuin mitä Ferodian olivat olleet. Näiden sanojen jälkeen taipuivat Selim ja Abdullah toisten tahtoon eivätkä tehneet enää vastaväitteitä, joskin he keskenään valittivat sitä, että oli turvauduttava näin luvattomaan menettelyyn.

Yö saapui ilman että mitään erikoista tapahtui. Niani kutsuttiin pois vartiopaikaltaan ja vain kuiskaten vaihdettiin joitakin sanoja, ennenkuin lähdettiin matkaan.

KOLMASTOISTA LUKU.

Virralla. — Vihdoinkin järvellä. — Selim kehuu Liemban ihanuutta ja Kalulu vastaa siihen. — Matka järvellä. — Selim ampuu seepran. — Selim ajaa hurjasti seepraakaan. — Myrsky järvellä. — Taaskin vankina.

Kolme tuntia sen jälkeen kun pimeys oli laskeutunut maahan, oli aika ryhtyä siihen uhkarohkeaan tekoon, joka saattaisi heidät jälleen ystäviensä luo. He eivät olleet kuulleet ainoatakaan rauhattomuutta herättävää ääntä. Sammakot kurnuttivat ruohikossa ja krokotiilin käheä mörinä kajahti metsässä, mutta mustan ibislinnun karhea huuto oli kauan sitten vaiennut. Nyt oli aika lähteä matkaan, sillä tähän aikaan yöstä eivät rauhalliset afrikkalaiset uskalla loitota kylistään.

He löysivät helposti kanootin ja astuivat siihen varovasti sanaakaan sanomatta. Simba ja Moto tarttuivat kumpikin airoonsa, työnsivät veneen rannasta ja sousivat toisen rannan suojaan, jossa vene kulki korkean ruohon ja puitten suojassa.

Kylän luona he lepuuttivat airojaan ja antoivat kanootin hiljalleen soljua sen ohitse soutaakseen sitten jälleen varovaisesti eteenpäin. Ja kun he olivat sivuuttaneet viljellyt maat, rupesivat Kalulu ja Selim myös soutamaan, ja vene kiiti kaksinkertaisella vauhdilla eteenpäin. Seutu oli nyt jälleen viljelemätöntä, ja kun Simba pani koko jättiläisvoimansa liikkeelle ja Moto ponnisti lihastensa ja jänteittensä koko voiman, oli vauhti kiivas, mikä näkyi parhaiten nopeasti ohikiitävistä korkeista kaisloista ja puista. Tähdet valaisivat heidän tietään, virta auttoi heitä eteenpäin, ja nopea kulku — viisi peninkulmaa tunnissa — virkisti heidän mieltään. Täten olisivat he yhdeksän tunnin soudun jälkeen seuraavana aamuna kaukana kaikesta vaarasta, vaikkapa heitä ajettaisiinkin takaa. Sillä elleivät seudun alkuasukkaat keksisi heitä ei kukaan saisi selville heidän pakotietään, sillä he eivät jättäisi taakseen minkäänlaista jälkeä.

Kaikkien mielestä tämä oli mainio tapa kulkea kotia kohti, sillä vaikka he hetken aikaa lepuuttivatkin airojaan, niin ystävällinen virta kuljetti heitä sittenkin lähemmäksi heidän päämääräänsä.

Kun aamu valkeni, ei missään näkynyt viljeltyä maata. Virran rannat olivat korkeita, suurien puiden reunustamia ja ne viettivät jyrkinä veden raja. Virta yltyi vahvemmaksi, väliin se kuohui koskena kallioiden ohi, ja myötäkäyminen antoi heidän aironvedoilleen yhä suuremman voiman.

Vähitellen virta leveni ja sen kulku hiljeni. Korkea kaisla ympäröi heitä joka puolelta, ja he iloitsivat siitäkin, sillä kalastajia lukuunottamatta ei mikään heimo valitse asuinsijakseen niin epäterveellistä

seutua. Levätyään jonkun aikaa ja syötyään kuivattua lihaa he jatkoivat matkaansa. Keskellä virtaa kohosi pitkiä, hiekkaisia saaria, ja kaislikossa lepäili krokotiilejä paistatellen kylkiään auringossa, mutta ne sukelsivat veden alle kuullessaan airojen loiskeen ja nähdessään kanootin, joka häiritsi niiden rauhaa. Ystävämme soutivat edelleen saarien ja hietasärkkien ohi ja kapeitten kanavien läpi — minne, sitä he eivät tienneet, eivätkä siitä välittäneetkään, kunhan vain pääsisivät suurelle järvelle, jonne olivat matkalla.

Päivällisen aikaan he pysähtyivät ja laskeutuivat levolle kanootin pohjalle. Pimeän tultua he heräsivät virkistyneinä ja syötyään jatkoivat taas kulkuaan.

He soutivat vielä tämänkin yön tähtien tuikkiessa lauhkeitten tuulien virvoittaessa heidän ohimokaan, ja korkea kaislikko vilkutti jäähyväisiksi eteenpäin kiiruhtavan kanootin jälkeen. Vesi loiski pienin lainein sen kylkeä vasten ja muodosti sen taakse vaahtoavan köliveden. Krokotiili mörähteli ja virtahepo korskui ja kaiku toisti näitä kummia ääniä kuljettaen niitä soiden yli ja herättäen unesta harmistuneet ja vastaankurnuttavat sammakot. Mutta soutajat istuivat yhä ääneti kuin varjot kanootin halkaistessa tummaa vettä ja kiittäessä nopeasti nyökkivien kaislojen välitse piittaamatta vähääkään krokotiileistä tai sammakoista.

Aamu valkeni. Yölliset sumut hajosivat nousevassa auringossa, ja kas — he näkivät järven avautuvan edessään! Liemba järvi! Vihdoinkin! Ja tähän saakka äänettömät soutajat ratkesivat riemuhuutoon luullessaan päässeensä jo miltei matkansa päähän.

Mutta turvassa he eivät vieläkään olleet, heidän takaa-ajajansa saattoivat olla heidän kintereillään, ja heidän oli pakko soutaa vielä kauas ja kauan, ennenkuin he saattoivat sanoa olevansa suojassa. Abdullah ja Niani asettuivat nyt Selimin ja Kalulun paikalle soutamaan. Simba ja Moto olivat väsymättömiä.

Kahdeksan tuntia he seurasivat järven oikeanpuoleista rantaa, mutta sitten he laskivat pienen saaren rantaan, piilottivat veneen kaislikkoon ja nousivat maihin ja pusersivat toistensa käsiä, sillä nyt he luulivat olevansa täysin turvassa.

"Oi, Kalulu, me olemme pelastuneet!" huudahti Selim ihastuneena ja kävi nuoren päällikön viereen istumaan.

"Niin, tällä hetkellä kyllä, veljeni, mutta eikö Sansibariin ole vielä pitkä matka?"

"Viiden kuukauden matka, mutta niinpiankuin olemme Usowassa, ei meidän tarvitse pelätä mitään. Moto sanoo, että ihmiset ovat siellä ystävällismielisiä arabeja kohtaan. Mutta eikö täällä ole ihanaa?" kysyi Selim.

"On kyllä, mutta nouskaamme korkeammalle, jotta voimme katsella ympärillemme", ehdotti Kalulu, "siellä voimme nukkua rauhassa ja ilma on myöskin viileämpää kuin täällä."

Hetken kuluttua he olivat saapuneet saaren korkeimmalle kohdalle, ja istuen varjoisan mimosapuun alla katseli Selim ihastuneena ympärilleen ja osoitti Kalululle kaikkea sitä kauneutta, jonka hän ympärillään näki.

"Katso, Kalulu", hän sanoi, "annahan kun sanon sinulle, mikä minusta täällä on kauneinta. Katso Liemban vettä, miten kirkasta ja syvää se on. Se on taivastakin sinisempää siinä kohdin, missä järvi on syvä. Ja katso noita pieniä kumpuja rannoilla! Ne peilaavat itseään vedessä aivankuin meidän turhamaiset naisemme nähdäkseen miten kauniita he ovat. Näetkö miten ne muodoltaan muistuttavat watutamajoja? Mutta olkikaton asemesta on taivaanhenki kattanut ne puilla ja lähettänyt tuulet soittamaan niiden latvoihin ja oksiin. Ja kumpujen välissä, Kalulu, on kiemurtelevia laaksoja, jotka katoavat harmaitten kalliorotkojen väihin. Jos olisit lähempänä, niin kuulisit purojen laulavan ja nauravan solistessaan kallioiden ja kivien yli Liemban helmaan."

Hetken kuluttua hän jatkoi vakavammin:

"Tuo puiden ja purojen soitto kertoo meille arabeille taivaanhengen hyvydestä. Jos kuulosi olisi kyllin herkkä ja me molemmat seisoisimme puiden siimeksessä laaksoissa tuolla kaukana, niin kuulisit sieluni ja sydämeni äänen laulavan yhdessä purojen ja puiden kanssa. Ja samoin kuin sydämeni laulavat myös linnut. Eikö lintujen laulu ole sinusta suloista, Kalulu?"

"Kuuntele, Kalulu, kuuletko syvän järven laulavan? Etkö! Minä kuulen ja ymmärrän sen äänen. Kuuletko laineiden loisketta rantaa vasten? Se on musiikkia minun korvissani, ja se tuo mieleeni vieläkin syvemmän ja ihanamman laulun, jota meri Sansibarin rannoilla lauloi iltaisin isälleni ja hänen ystävilleen, kun he istuivat ja ihailivat laskevaa aurinkoa. Tiedätkö, Kalulu, noiden pienten laineiden äänet kajahtavat minun korvissani ikäänkuin kaukaisten ystävien huokaukset ja ne muuttavat mieleni

puhtaammaksi ja paremmaksi, enemmän Allahin lapsen kaltaiseksi, tuon suuren taivaanhengen, joka on luonut sekä sinut että minut ja kaikki ihmiset. Ne täyttävät sydämeni rakkaudella ja vievät minut lähemmäksi Jumalaa. Tänä hetkenä en tunne vihamielisiä tunteita ketään kohtaan. En edes Ferodiaa. Tahdon unohtaa kaiken sen pahan, minkä hän on tehnyt minulle ja omaisilleni. Sillä mitä minä olen Allahin rinnalla, jonka näen kaikkialla luonnossa näissä mahtavissa kallioissa, näissä äärettömissä metsissä, kummuissa ja laaksoissa, rajattomassa taivaanholvissa, jonka yläpuolella Allahin kultainen valtaistuimakin lepää."

Kalulu kuunteli ihmetellen Selimiä, joka intomielisin sanoin ja katsein tulkitsi tunteitaan ja ympäröivän luonnon ihanuutta sekä kiitollisuuttaan, kun hän nyt oli pelastunut viimeisestä vaarasta. Kalulu, joka oli käytännöllisempi mieleltään, ei ymmärtänyt häntä, vaan luuli, että hänen puheessaan piili taikavoima. Taikavoimia ja loihtijan lahjoja hän ymmärsi ja niihin hän pani arvoa.

"Sinun sanasi", sanoi Kalulu, "herättävät minussa halun olla arabialainen samoinkuin sinäkin. Olen kuunnellut puhettasi, Selim veljeni, mutta minä en voi nähdä sitä kauneutta, josta sinä puhut. Minä en kuule taivaanhengen, purojen, puiden enkä laineiden ääntä. Mutta minä en ole arabi, vaan mtuta ja kuningas. Olen elänyt Urorin ja Ututan auringon alla. Olen samoillut molempien näiden maiden metsissä ja tasangoilla. Olen metsästännyt antilooppeja ja puhveleita, olen etsinyt hunajaa ja asettanut ansoja linnuille. Olen oleskellut laaksoissa ja uinut virroissa. Olen kiivennyt korkeita kallioita ylös ja nukkunut monena yönä vuorilla, mutta en ole koskaan kuullut säveliä kaikessa tässä."

"Mikä kansa rakastaisi enemmän soittoa kuin warorit ja watutalaiset", jatkoi Kalulu. "Äitimme laulavat meille istuessaan tamarindipuun varjossa ja tuudittaessaan meitä uneen. He laulavat viljavainioista, työstä ja jokimatkoista, sodasta, suurista, kauan sitten kuolleista kuninkaista ja juhlista, mutta he eivät laula koskaan linnuista eivätkä veden äänestä. Me emme kuule koskaan sellaisia säveliä kuin sinä. Heti opittuamme kävelemään astuvat jalkamme rummun tahdissa, ja kun me vartumme suuriksi, rummutamme ja laulamme me päivät pitkät ja yölläkin, kuutamossa. Meidän naisemme laulavat, meidän sotilaamme laulavat ennenkuin he menevät taisteluun, me laulamme häissä ja hautajaisissa. Aina ja alituisesti heimoni laulaa ja samoin teen minäkin. Mutta en koskaan ole kuullut heidän sanovan, että vesi laulaa ja että puut ja lehdet tai oksat laulavat. Sanotko sinä kaikkien villien eläintenkin karjuntaa ja mörinää lauluksi?"

Hetken kuluttua Kalulu jatkoi jälleen:

"Ei, Selim veljeni, sinun taivaanhenkesi ei ole sama kuin minun. Sinun opettaa sinulle vain valheita. Hän ei uskalla näyttäytyä, hän tahtoo paistatella itseään auringossa, valtaistuimellaan. Kovin kuuma lienee tuolla pilvien yläpuolella, ja kova kuumuus tekee laiskaksi. Miksikä hän ei astu alas ja näyttäydy meille? Meidän henkemme käy usein meidän luonamme. Yhtenä päivänä hän tulee valkosiipisenä lintuna, toisena suurena korppina, jonkun kerran karjuvana jalopeurana tai leopardina. Mgangan rukoilee häntä juomalla taikajuomaa ja helisyttämällä kurpitsapulloja, ja hän antaa meille sotaonnea tai runsaasti kankaita, helmiä ja norsuntorahampaita. Jos hän on äkeissään, tappaa hän meidät tarttuvilla taudeilla tai ärsyttää vihollisia vastaamme ja tekee meidät heikoiksi. Mutta hän ei koskaan valehtele. Kun hyvä taikuri kysyy häneltä, vastaa hän aina, ja tapahtuu aina hänen sanojensa mukaan."

Vieläkin Kalulu puhui:

"Sinä sanot, että sinun taivaanhenkesi on luonut sinut ja minut ja kaikki ihmiset. Ehkä hän on luonut sinut ja arabit, sillä te olette valkeita, mutta waroreja ja watutoja hän ei ole luonut. Me olemme mustia, mustien vanhempien lapsia. Oletko nähnyt metsäkauriin käyvän laitumella emänsä rinnalla? Samoinkuin ne tulevat maailmaan, samoin myös watutain ja warorien lapset. Sinä sanoit kerran, että kun hyvät arabit kuolevat, joutuvat he paratiisiin. Voihan se olla, sillä he ovat valkeita ja sinun taivaanhenkesi suosii heitä. Mutta kun warorit ja watutat kuolevat, lasketaan heidät syvään hautaan, yhdentekevää ovatko he olleet hyviä vai pahoja, eikä heistä kuulla sen enempää, siksi etteivät he ole enää elossa, että he ovat kuolleet. Sen ovat taikurit ja viisaat miehet sanoneet minulle, ja minä puhun totta."

"Oi, Kalulu veljeni, sinä olet kuin ne, jotka eivät näe, siksi ettei heillä ole silmien valoa, ja jotka eivät kuule, siksi että heidän korvansa ovat suljetut. On varma, että Allah, taivaanhenki, on luonut taivaan katokseksi ylitsemme ja maan vuoteeksemme, ja vaikka sinä olet musta, niin on hän sittenkin luonut sinut samoinkuin minutkin. Hän on luonut linnut, puut, vuoret ja laaksot. Hän antaa sateen langeta maahan ja kaikkien hedelmien ja viljan kasvaa aikanaan meidän hyödyksemme. Kun tulet Sansibariin ja olet oppinut meidän kieltämme, saat nähdä, että minä puhun totta. Nyt sinun mielesi on kuin aamuhämärä, mutta aurinko tunkeutuu esiin ja mustat pilvet hajoavat sen valon tieltä. Samoin on pimeys haihtuva sinustakin. Mutta älkäämme puhuko tästä enää, vaan käykäämme levolle, jotta voimme yöllä taas jatkaa matkaamme."

Selim kävi makuulle, ja kun Kalulu oli turhaan yrittänyt käsittää veljensä sanoja ja jo edeltäkäsin

nähdä vilahduksen siitä valosta, jota hän oli hänelle luvannut, laskeutui hänkin levolle.

Simba herätti heidät, seisoen heidän edessään kuin henkien maasta saapunut jättiläisvarjo. Voimakas ravistus hävitti kuitenkin tämän harhaluulon ja ilmaisi heille, että yö oli saapunut ja että Simba herätti heidät, jotta he jälleen jatkaisivat matkaansa.

Kevyin askelin he kiiruhtivat rantaan rakkaan kanoottinsa luo ja pian oli Mimosasaari hävinnyt yön varjojen pariin.

He pysyttelivät kaukana rannasta, jotta kalastajien veneet eivät pidättäisi heitä. Yltympärillä oli syvää vettä, ja yläpuolella korkea taivas tuhansine tähtineen, jotka valaisivat pakolaisraukkojen tietä. Virkistääkseen tovereittensa mieltä viritti Kalulu Liemban soutajanlaulun:

Vene vierii,
nopsaan kierii.

Ja aironvetojen kiihtymisestä hän huomasi, että laululla oli tarkoitettu vaikutuksensa.

Kun aamu jälleen valkeni, tähystelivät he ympärilleen nähdäkseen, näkyisikö missään asuntoja, mutta kun he huomasivat, ettei niin ollut asian laita, soutivat he lähemmäksi rantaa, ja Simba, joka oli keksinyt pienen lahdelman kahden kukkulan välissä, ehdotti, että he nousisivat siellä maihin ja kävisivät metsänriistaa etsimässä, sillä eväät alkoivat jo loppua.

He eivät olisi voineet valita sen parempaa paikkaa, sillä täällä ei ollut kaislikkoa eikä meriheiniä, jota muuten aina kasvoi rannalla joensuun läheisyydessä. Rannalla kasvoi sen sijaan paljon hedelmäpuita. Täällä oli kypsiä singwehedelmiä — suuria kuin luumut, mutta kirpeämmän makuisia — sekä keltaisia mbembuja, jotka muistuttivat pieniä persikoita. Kaikki hyökkäsivät heti hedelmien kimppuun, niin nälkäisiä he olivat.

Syötyään kyllikseen ehdotti Kalulu, että Selim ja hän lähtisivät yhteen suuntaan, Moto ja Abdullah toiseen ja Simba ja Niani jäisivät vartioimaan kanoottia, ja kaikki hyväksyivät ehdotuksen.

Kalulu ja Selim lähtivät astumaan koillista kohti kiiruhtaen nopeasti eteenpäin, Kalulu jousineen ja keihäineen ja Selim pyssy olalla. He kulkivat hedelmä metsän halki näkemättä ainoatakaan metsäneläintä, mutta kauempana he tulivat tasaiselle tantereelle, jossa kasvoi yksinäisiä puita, ja siellä he näkivät seepraparven. Selim tähtäsi kaunistä eläintä, joka seisoi joukon etunenässä ja pää pystyssä tarkasti heitä. Laukaus pamahti, ja komea eläin kiepsahti kumoon toisten ilmaistessa suruaan ja levottomuuttaan kimakasti hirnuen ja nelistäen pois metsämiesten luota, jotka nauraen kiiruhtivat ottamaan haltuunsa saaliin.

Haavoittunut seepra makasi liikkumatta. Selim, joka luuli sitä kuolleeksi, laski pyssynsä maahan ja jäi katselemaan kaunistä eläintä. Voimatta hillitä haluaan hän istahti sen selkään ja tarttui sen harjaan kiinni.

"Mikä erinomainen ratsu tämä olisi!" hän sanoi Kalululle. "Miten hauska, jos tällainen eläin veisi minut Sansibariin!" Mutta juuri kun hän sai sen sanotuksi, kohosikin seepra jaloilleen — niin nopeasti, ettei Selim ennättänyt heittäytyä alas sen selästä— ja kiiruhti nuolen nopeudella toveriensä jälkeen.

Kalulu päästi kauhistuneen huudon, mutta hillitsi heti itsensä ja hän sai ammutuksi nuolen pakenevan eläimen kylkeen.

Uusi haava kiihdytti pelästyneen eläimen yhä hurjempaan juoksuun. Kalulu kuuli seeprojen iloisen hirtin, kun niiden johtaja palasi takaisin. Hän näki niiden piirittävän sen ja katselevan epäilevin katsein ratsumiestä, näki niiden hurjasti nelistäen hyökkäävän Selimiä vastaan, suut auki, korvat höröllään ja jalat kohotettuina potkuun. Kalulu näki haavoittuneen seepran katoavan muun lauman mukana metsään, ja hän oli peloissaan valkoisen veljensä puolesta.

Toinnuttuaan ensi hämmästyksestään piti Kalulu silmällä suuntaa, jonne seeprat olivat kadonneet, ja palasi sitten takaisin leirille, missä Simba ja Niani odottivat metsästäjien paluuta. Hän kertoi heille tapahtumasta ja pyysi Simbaa seuraamaan mukanaan seeprojen jälkeen.

Niani itki surusta, mutta Simba käski hänen jäädä vartioimaan leiriä ja kiiruhti Kalulun kanssa tasangolle. He pysähtyivät hetkeksi sen puun alle, missä seepra oli maannut ikäänkuin kuolleena. Kalulu osoitti, mihin suuntaan seepra oli nelistänyt, ja juoksujalkaa he kiiruhtivat eteenpäin.

Kavioiden jäljet näkyivät selvästi pehmeässä maassa, ja he saattoivat seurata parven kiivaita liikkeitä sen hyökätessä uskaliaan miehen kimppuun, joka oli rohjennut nousta sen johtajan selkään. Ja he saattoivat käsittää tuon vapautteen tottuneen joukon harmin, kun he säihkyvin silmin ja harjat pystyssä kuopivat maata kavioidensa. Sitten he ajattelivat, miltä Selimistä mahtoi tuntua, kun nuo hurjat eläimet

pärievin sieraimin ja kiihkeästi hengittäen purivat ja potkivat häntä hänen yrittäessään iskuin ja huudoin puolustautua vastaan.

He kiiruhtivat eteenpäin sitä nopeammin, mitä enemmän ajattelivat sitä johon Selim oli joutunut. Suuret veritäplät maassa todistivat heille, että seepra oli varmaankin väsynyt, ja ennenkuin Kalulun ja Simban voimat olivat aivan lopussa, näkivät he Selimin vahingoittumattomana astuvan heitä vastaan.

Uupuneina kiihkeästä juoksustaan heittäytyivät Simba ja Kalulu maahan heidän sydämiensä tykyttäessä hurjasti ja keuhkojensa tehdessä rajusti työtä. Heidän päänsä särki, mutta toinnuttuaan hiukan he pysyivät Selimin kertomaan seikkailunsa. Niinpiankuin Seepra oli horjahtanut ja kaatunut maahan, oli Selim hypännyt alas sen selästä ja piiloutunut puun taakse, ja seepparparvi oli äänekäästi hirnuen hävinnyt metsään jättäen johtajansa oman onnensa nojaan.

Hetken kuluttua he lähtivät taas liikkeelle, leikkasivat kappaleiksi seepran, joka oli tuottanut heille niin paljon vaivaa ja levottomuutta, ja palasivat samaa tietä kuin olivat tulleetkin.

Auringon laskiessa matkamiehemme seisovivat jälleen saman puun alla, josta kilpajuoksu oli alkanut, ja sen juurelta he löysivät Selimin pyssyn, jonka hän typeryydessään oli laskenut kädestään. Pian sen jälkeen he saapuivat leiriinsä, ja siellä Moto ja Abdullah tervehtivät riemulla heitä. He puolestaan olivat tappaneet nuoren puhvelilehmän.

He viettivät yön leirissä suoden itselleen hiukan lepoa viime päivien vaivojen ja vastusten jälkeen.

Kun he seuraavana aamuna auringon noustessa jatkoivat matkaansa, pysyttelivät he rannan läheisyydessä, jota he saattoivat nyt tarkemmin tähystellä. He näkivät laineiden hyrskyvän kallioita vasten, jotka kohosivat korkealle heidän päänsä yläpuolelle tai kisaillen hyväilivät hiekkarantoja. He näkivät puroja, jotka hiekkaisen maan läpi juoksisivat järveen, ja suuria jokia, jotka laskivat vetensä kaislikkojen ja ruohokasvien lomitse tähän suureen sisämaanmereen. He ihailivat jättiläiskorkuista kaislikkoa, jonka miekanmuotoiset lehdet kahisivat tuulessa ja loistivat kuin hienoin silkki, ja jonka varret seisovivat niin tiheissä riveissä, että niiden juurella vallitsi täydellinen pimeys. Mutta he kuuluivat jalkojen töminää sekä lintujen viserrystä ja hätäisiä huutoja.

He kulkivat niemien ja alankojen ohi, joilla kasvoi villedä banaanipuita, öljypalmuja, tamarindeja, varjoisia sykomoreja ja monihaaraisia mimosoja, ja kaikki nämä kummut ja laaksot, niemet ja lahdet, joissa virtahevot leikkittelivät ja krokotiilit laiskoina ojentelivat suunnattomassa pituudessaan, olivat kauniit katsoa.

Sitten järvi kapeni. Molemmat rannat tulivat lähemmäksi toisiaan, ja kova virta kuljetti heitä pohjoiseen päin vieläkin suuremmalla järvellä. He jatkoivat matkaa sen oikeaa rantaa pitkin iloiten siitä, että he nyt olivat saapuneet Ujjijjärvelle. Silloin tällöin he soutivat kylien ohi, ja öisin he lepäsivät syvällä kaislikossa tai jossakin yksinäisessä saarella kaukana ihmisasunnoista. Päivän toisensa jälkeen he jatkoivat matkaansa häiriöttä, ja kaikki luulivat, että he pääsisivät seikkailuitta Usowaan.

Mutta kuudentena päivänä sen jälkeen, kun he olivat saapuneet suurelle järvelle, nousi myrsky ja ukkonen. Aallot vyöryivät valkovahtoisine, niin että kanootti, joka niin kauan oli kantanut heitä, viskautui sinne ja tänne kunnes he luulivat menehtyvänsä. Simba ja Moto tekivät ankarasti työtä airoineen ja koettivat suunnata kulkunsa rantaan, mutta vahva tuuli teki kaikki heidän ponnistuksensa tyhjiksi ja ajoi veneen yhä kauemmaksi ulapalle, ja laineet vuoroin nostivat sen vaahtopäisille harjoilleen, vuoroin syöksivät sen suoraan syvyyteen. Salammat leimahtelivat joka suunnalla ukkosenjyrinä oli räjäyttää taivaan halki, ja sade virtasi tulvinaan. Tuuli ja aallot ajoivat puoleksi vajonnutta venettä minne halusivat, eikä ollut paljontakaan apua siitä, että poika parat ammensivat siitä vettä voimainsa takaa. Kanootti ajautui nyt kaikista ponnistuksista huolimatta sumun ja sakean sateen läpi asuttua rantaa kohti, ja kun ilma hetkeksi kirkastui, huomasivat matkamiehemme joukon ihmisiä, jotka olivat kerääntyneet rantaan katsomaan heidän kulkuaan.

Pelästyneet pakolaisemme ihmettelivät ketä nuo ihmiset saattoivat olla ja miten he ottaisivat heidät vastaan. Mutta he eivät ennättäneet ajatella sen enempää, ennenkuin jättiläisäalto heitti Simban kädestä airon ja pyörähytti veneen ympäri, niin että seuraava laine sattui siihen sivulta, nosti sen korkealle ilmaan ja heitti sen ylös alaisin. Kolmas aalto viskasi sekä veneen että sen miehistön rannalle, missä hetkeksi typeryneet miehet heti joutuivat rannalla seisovien vangeiksi. Ne olivat wazavila- eli niinkuin arabialaiset sanovat wazavira-kansaan kuuluvia paimentolaisia, jotka rakentavat majansa Liemban rannoille, aina Usowasta Ututan rajoilla asti. Jos pakolaisemme olisivat saaneet matkata rauhassa vielä kolme päivää, olisivat he saapuneet Utowan ystävällisten asukkaiden pariin, mutta melkein tämän alueen kynnyksellä he joutuivat huonomaineisten wazavila-rosvojen käsiin.

Simba taisteli hurjasti vastaan, mutta hän enempää kuin toisetkaan ei voinut vastustaa ylivoimaa. Heidät sidottiin jaloista ja käsistä ja kuljetettiin vajaan, missä arabialaisten valkeat ruumiit herättivät

yhtä paljon hämmästyystä kuin watutainkin parissa.

Näiden rosvojen päällikkö oli nimeltään Casema. Hänen heimonsa lukumäärä, naiset ja lapset mukaanluettuina, teki kolmesataa. Noin neljä kuukautta aikaisemmin he olivat lähteneet Benganista, joka sijaitsee Rungwa-joen pohjois- ja Uowan itäpuolella, ja sinne he aikoivat nyt palata vankeinensa.

Simba ja Moto pääsivät tästä perille päällikön neuvotellessa väkensä kanssa, ja he olivat varmat siitä, että saattaisivat päästä pakoon, kunhan käyttäytyisivät vain viisaasti ja varovaisesti. Itse he kyllä saattoivat hillitä itsensä, mutta he eivät olleet varmat kiivaasta Kalulusta, joka varmaankin voisi tehdä jotain ajattelematonta, tai ylpeistä arabialaispojista, jotka helposti saattoivat joutua epätoivoon. Niani paran puolesta ei kenenkään tarvinnut pelätä, hän oli syntynyt orjana ja saattoi helposti tulla jälleen tylsäksi kuin orja, jolla ei ole mitään tulevaisuudentoivetta.

Taivas kirkastui pian, tuuli hiljeni ja laineet asettuivat. Voittajat tulivat lähemmäksi tarkastamaan vankejaan. Peläten että he voisivat saada apua järveltä käsin, päättivät nämä vielä samana iltana lähteä matkaan ja kulkivat sisämaahan sidottuaan ensin vankiparat vahvoilla nahkahihnoilla toisiinsa.

He kulkivat itää kohti, mutta niin perinpohjin mutkitellen, että Moto vain vaivalla saattoi pysyä matkan suunnasta selvillä.

Päivällisen aikana he pysähtyivät syvällä metsässä, ja sotilaita asetettiin vahtimaan vankeja, vaikka nämä olivat niin väsyneet päivän vaivoista, ettei mitään vartioimista olisi tarvittu. He vaipuivat pian uneen, vaikka hihnat hankasivat heidän kaulaansa ja ranteitaan.

NELJÄSTOISTA LUKU.

Orjanmetsästäjät suunnittelevat hyökkäystä. — Todenmukainen kuva orjakaupasta. — Tulvan vallassa oleva tasanko. — Hirveä loppukohtaus. — Vapauden riemu. — Simba taistelee leopardin kanssa. — Kuinka mtutapäällikkö taistelee. — Kalulu voittaa. — Miten oikea metsänpoika toimii. — Mitä Kalulu löysi arabialaisten leirissä. — Alhainen teko.

Onnettomat vangit herätettiin auringon noustessa epäystävällisin keihäantöytäyksin. Kalulu oli vähällä päästää harminsa valloilleen, mutta kun Moto näki, kuinka hänen silmänsä leimahtivat, pyysi hän, ettei Kalulu ärsyttäisi heidän herrojaan vieläkin pahempiin väkivallan tekoihin.

Pian he olivat taas matkalla, sillä villit ja orjat eivät tarvitse suuresti valmistuksia. Heidän marssittuaan hetken aikaa kuuli Moto muutamien sotilaitten puhuvan hyökkäyksestä, jonka Casema oli päättänyt tehdä yöllä erääseen kylään, josta useimmat taistelukelpoiset miehet olivat poistuneet. Nämä olivat lähteneet metsästysretkelle eteläänpäin ja jättäneet vain muutamia miehiä puolustamaan naisia ja lapsia. Kylä kuului erälle erillään elävälle wabemda-heimolle.

Kun päivä kallistui ehtooseen, käski Casema pysähtyä tiheään lehtoon, mutta kun ei saatu tehdä tulta, oli pakko syödä maissia paahtamatta, mikä on varsin vaikea tehtävä kaikkein vahvimmillekin leuille. Sotilaat teroittivat keihäitään ja tarkastivat joustensa jänteitä ja valmistautuivat kaikella tavalla hyökkäykseen kylään, joka siis sijaitsi lähiseudulla.

Kolme tuntia sen jälkeen, kun oli tullut pimeää, lähti sataviisikymmentä wazavila-soturia matkaan ja vain parikymmentä jäi vartioimaan vankeja.

Vaikka Selim, Kalulu ja heidän ystävänsä koettivat kuunnella tarkasti, kuuluisiko mistään sodan melskettä, ei heidän korvansa voineet erottaa mitään melua. Mutta parin tunnin kuluttua he näkivät tulen loimua etelän puolella puitten latvojen yläpuolella, ja arvasivat, että tuo ilkeä työ oli suoritettu. Keskiyön aikana palasivat miehet mukanaan kaksisataaviisikymmentä naista ja lasta sekä muutamia ukkoja — nuoremmat olivat kaatuneet viimeistä miestä myöten puolustaessaan kyläänsä. Marssikäsky annettiin ja wazavilamiehet ajoivat keihäillään orjiaan eteenpäin poluttomassa viidakossa, jotta he pääsivät turvaan ennenkuin ärtyneet wahembalaiset ennättäisivät ajaa heitä takaa.

Aamun sarastaessa he marssivat yhä koillista kohti, ja matkan varrella Selim ja Abdullah saivat nähdä mitä hirveimpiä näkyjä, jotka eivät kuitenkaan olleet Kalululle, Simballe eikä Motolle mitään uutta.

Lähes kahden viikon kuluessa nuo molemmat arabialaispojat näkivät Afrikan kirouksen silmiensä edessä ja käsittivät täydellisesti sen synnin koko laajuuden, johon wazavilarosvot olivat antautuneet. He

olivat hyökänneet rauhallisen kylän kimppuun, saattaneet sen asukkaat kurjuuteen ja orjuuteen ja polttaneet heidän kotinsa. Kekäleiden ja tuhan keskellä lepäsivät niiden ruumiit, jotka olivat koettaneet puolustaa itseään ja kyläläisiään rosvoja vastaan.

Loppumattoman metsän ja tiheän viidakon läpi kulkivat orjaparit laahustavin askelin kostuttaen maata verensekaisella hiellään, ja päästivät surunsa ja tuskansa ilmoille kyynelin ja valituksin, minkä johdosta armottomat voittajat rankaisivat heitä iskuin ja lyönnein. Joka päivä jätettiin jokin rintalapsi, joka siihen saakka oli ollut täysin terve, kylmänä ja kuolleen tien viereen, kun äiti ei jaksanut enää pitää sitä hengissä ja usein onneton äiti itsekkin vaipui nälkään kuolleen lapsensa viereen. Ja vieläkin surkeampaa oli, kun äiti raukka ravinnon puutteessa ensiksi kuoli ja lapsi parka hänen rinnollaan jäi ihmetellen katsomaan poistuvan karavaanin jälkeen vaistomaisesti peläten metsän kaameaa hiljaisuutta. Ei kukaan jäljellejäänyt surrut näitä onnettomia, vain valittava tuuli lauloi yksitoikkoista kuolinlaulua, kunnes ahnas hyeena ja nälkäinen sakaali tuli jakamaan saalista.

Ei mikään olisi sen paremmin voinut parantaa Selimin ja Abdullahin halua ansaita rahaa orjakaupalla kuin tämä matka, vaikkapa heidän oma onneton kohtalonsa ei olisikaan opettanut heitä ymmärtämään "orja" sanan koko kirousta.

Viidentenätoista päivänä matkalle lähdön jälkeen he saapuivat asutulle tasangolle, missä wazavilalaiset myymällä kaksi orjaa saivat viikon ravintoannokset jokaiselle karavaanin jäsenelle, ja he lepäsivät kaksi päivää, jotta heidän ihmiskarjansa hiukan toipuisi. Sataseitsemänkymmentä orjaa oli jäljellä, sillä yli kahdeksänkymmentä oli matkan varrella kuollut.

Jatkaessaan matkaa he suuntasivat kulkunsa melkein suoraan pohjoiseen. He olivat nyt sataneljäkymmentä penikulmaa Ujiji-järven itäpuolella, missä Kalulu ja hänen ystävänsä olivat olleet niin lähellä kuolemaa. Melkein kaiken aikaa oli satanut, ja tasanko, jota myöten he kulkivat, oli yhtenä järvenä, lisäten suuresti matkan vaivoja.

Maa yleni yhä, ja korkeammilta seuduilta virtaava vesi oli kerääntynyt tasangolle niin, että matkamiesten oli pakko kahlata kuuden tuuman syvyydessä ja usein vieläkin syvemmässä vedessä. Moto sai kuulla, että tätä osaa tasankoa nimitettiin Rikwaksi, ja yleisestä keskustelusta hän veti sen johtopäätöksen, että he saapuisivat pian Rungwa nimisen joen partaalle, joka aina sadeaikana tulvi yli äyräittensä.

Wazavilalaiset soivat heille taaskin kahden päivän lepoajan, jotta orjat jaksaisivat vaeltaa tämän hirveän tasangon ja joen poikki, jonka toinen ranta oli korkeampi.

Moto sanoi Simballe, että nyt olisi aika yrittää paeta. Varmaankin he saapuisivat joko yöllä tai ainakin illan suussa joen rannalle, ja jotta orjat eivät hukkuisi, olivat wazavilalaiset pakoitetut vapauttamaan heidät kahleista. Simba oli samaa mieltä kuin Motokin, ja toisia kehoitettiin pitämään myös varansa.

Ne vähäiset voimat, joita väsyneet naiset ja lapset olivat keränneet saadessaan levätä kaksi päivää, kuluivat jälleen loppuun heidän kulkiessaan Rikwatasangon yli. Liejuinen maaperä, joka suuren ihmisjoukon jaloissa pehmeni sitkeäksi mudaksi, vaikeutti suuresta määrässä karkijoukon etenemistä, ja joka hetki joku nainen tai lapsi sai taistella henkensä puolesta liejuisessa erämaassa pääsemättä koskaan enää jalkeille. Koko päivä kului eikä jokea vieläkään näkynyt, ja wazavilalaiset näyttivät varsin levottomilta. Mutta heti auringonlaskun jälkeen, kun päivä nopeasti vaihtui yöksi, saapui etujoukko vihdoinkin Rungwa-joen kahlaamolle, jossa leveän ja paisuneen joen vesimassat halkoivat tasankoa.

Pari sotilasta uskalsi astua joen rantaan mittaamaan sen syvyyttä ja virran voimaa. Heidän oli niin vaikea pysyä pystyssä ja mitata veden syvyyttä, joka paikotellen kohosi heidän hartioihinsa saakka, että helposti saattoi jo edeltäpäin otaksua monen ihmishengen menevän hukkaan, ennenkuin karavaani pääsisi joen poikki.

Ystävämme seisoivat aivan lähellä rantaa sinä aikana kuin näitä kokeita tehtiin, ja Moto pyysi erään sotilaan leikkaamaan poikki hänen köytensä, jotta hän ei hukkuisi virtaan. Sotilaan mielestä hänen pyyntönsä oli kohtuullinen, ja hän irroitti sekä Moton että hänen seuralaistensa kätet ja leikkasi jalomielisesti poikki myöskin sen köyden, jolla he olivat kaulastaan sidotut toisiinsa.

Simba astui ensimmäisenä veteen, ja pitkä ja vahva kun oli tarttui hän sekä Selimiä että Abdullahia käteen kiinni. Moto otti Nianin osalleen, ja Kalulu, joka astui heidän jäljessään, käytti Motoa aallonmurtajana ja samalla saattoi olla sekä hänelle että Nianille avuksi. Keskellä jokea oli virta niin vahva, etteivät arabialaispojat voineet seisoa enää pystyssä, yhtä vähän kuin Nianikaan, ja Kalulunkin oli varsin vaikeaa säilyttää tasapainoaan.

Kovaa työtä se oli Simballe ja Motollekin, mutta vihdoinkin he olivat kaikin joen toisella puolella, jossa he uupuneina vaipuivat maahan.

Heti Simban ja hänen ystäviensä jäljessä tuli kaksikymmentä sotilasta, kukin kuljettaen naista tai paria lasta kädestä. Mutta ensimmäisellä sotilaalla oli huono onni, sillä kun nainen, jota hän talutti, huomasi, ettei hän voinut vastustaa virtaa, heittäytyi hän huutaen eteenpäin ja painautui sotilasta vastaan, joka seiso i kaulaa myöten vedessä, ja silloin virta alkoi kuljettaa heitä mukanaan. Sotilas sukelsi veteen päästäkseen naisesta irti ja pääsi uimalla rantaan, jossa kaksi muuta sotilasta auttoi hänet kuivalle.

Uppoavan naisen hätähuudot saivat hirveän pakokauhun aikaan niiden naisten ja lasten joukossa, jotka olivat jo vedessä, ja sotilaat, jotka taluttivat heitä, joutuivat siinä määrin suunniltaan, että he horjahtivat ja ajautuivat virran mukana. Heillä oli nyt kyllin työtä taistellessaan oman henkensä puolesta, jota vastoin virta vei toiset armotta mukanaan onnettomien huutaessa ja valittaessa surkeasti, kunnes vesi huuhteli heidän ylitseen ja sai heidät vaikenemaan.

Casema käski nyt sotilaiden kulkea parittain ja taluttaa yhtä naista välillään, ja sillä välin kun naisten huudoista saattaa päättää, että tätä uutta keinoa koetettiin, antoi Simba Motolle merkin olla valmiina ja anastaa itselleen niiden molempien sotilaitten jouset ja nuolet, jotka olivat lähteneet rantaan auttamaan toisia. Itse hän aikoi riistää jousen sen sotilaan kädestä, joka oli jätetty heitä vahtimaan. Moto vuorostaan antoi merkin Kalululle ja pojille ja nyökkäsi sitten Simballe merkiksi, että kaikki olivat valmiina.

Nopeana kuin salama Simba hyökkäsi ylös, riisti käteensä keihään mieheltä, joka nojautui sitä vasten, heitti hänet korkealle ilmaan ja suoraan jokeen, ennenkuin tämä ennätti päästää ääntäkään. Moto riisti yhtä nopeasti kolme jousta ja yhtä monta viintä, jotka olivat täynnä nuolia, ja sitten kaikki tarttuivat toisiaan käsistä kiinni ja hyppäsivät maihin, ennenkuin kukaan oli huomannut heidän pakoaan.

He olivat ennättäneet jo hyvän matkan päähän tasangolle, kun hätähuudot ilmaisivat, että uusi onnettomuus oli tapahtunut kahlaamolla, ja vaikkapa he eivät olisi saavuttaneet muuta, kuin ettei heidän tarvinnut olla näkemässä niitä julmuuksia, joita näiden ihmisparkojen täytyi kärsiä ennenkuin he pääsivät joen poikki, olisivat he pitäneet itseään onnellisina.

Kalulu, joka taasen hengitti vapaasti, oli aivan kevyellä mielellä, mutta Selim ja Abdullah kiittivät sydämessään Allahia hänen varjeluksestaan ja rukoilivat hänen apuaan yhä edelleenkin. Moton ehdotuksesta he alkoivat astua luoteista kohti.

Jo paljoa ennen kuin aamu sarasti, huomasivat he maaperän vaihtelevaisuudesta, että he olivat loitonneet jokialueelta, ja ensimmäisessä päivän valossa he näkivät edessään mahtavan vuorijonon, joka oli yltyleensä tuoreen vihreyden peitossa.

He valitsivat varovaisuussyistä kaikkein vaivalloisimman tien, ja kiipesivät pian ylös jyrkkää rinnettä, jossa kasvoi bambupuita. Korkeudesta he katsoivat alas tasangolle, joka tarjosi mitä suurenmoisimman näköalan, ja suuntasivat sitten askeleensa ylös vuorelle, jossa ei mikään toistaiseksi vielä uhannut eikä ennustanut onnettomuutta.

Kesti kauan ennenkuin aurinko tuli esille. Oli näet sadeaika — rajuilma Ujji-järvellä oli ilmaissut sen tuloa — ja paksut usvat, jotka ympäröivät karuja vuorenhuippuja, johtuivat kovista sateista, jotka olivat tulvineet yli koko Rikwatasangon.

Päivällisen aikana he lepäsivät syvässä rotkossa ja koettivat purra maissiannoksiaan. Simban mielestä se oli kuitenkin kovin kuivaa ravintoa. Ilman lihaa he eivät voineet enää tulla toimeen, se oli ainoa ruoka, mikä soveltui vapaalle miehelle. Kalulu oli samaa mieltä kuin hänkin ja oli heti valmis seuraamaan häntä metsästysretkelle — varmaankin oli täällä runsaasti metsänriistaa. Simba otti keihäänsä, jota hän kykeni parhaiten käsittelemään. Kalulu taas tarttui jouseen ja viiniin.

Moto lupasi pitää sillä välin huolta pojista.

Kalulu, joka astui jousi oikeassa ja kolme nuolta vasemmassa kädessään, laskeutui syvän rotkon kautta ihanaan laaksoon, ja siellä hän ilokseen varsin pian äkkäsi yksinäisen antiloopin, joka lepäsi puun alla märehkien.

Simba piiloutui puun taakse sinä aikana kuin Kalulu, notkeana kuin käärme, hiipi korkeassa ruohikossa kunnes hän oli kylliksi lähellä voidakseen lennättää nuolen eläimen sydämeen, joka pari kertaa kouristuksentapaisesti ojennettuaan jäseniään kaatui kuolleena kyljelleen.

Kalulu kääntyi nyt taakseen viitataksaan Simballe, mutta huomasi hämmästykseseen tämän lyhentäneen keihäänsä varren, riisuneen lannevaatteensa yltään ja käärineen sen vasemman käsivartensa ympärille sekä asettuneen puolustusasentoon.

Kalulu kiiruhti heti ystävänsä avuksi ja näki samassa leopardin äkäisesti karjuen hyökkäävän Simban

päälle. Pelottomasti hän pisti nuolen jouseensa ja astui aivan taistelevien luo samassa kun Simba työnsi vaatteeseen käärityn kätensä leopardin kitaan ja useampaan kertaan pisti keihäällään sitä kylkeen.

Pedon kynnet olivat painuneet syvälle Simban vasempaan lanteeseen ja polveen, joita se raastoi hirvittävästi, mutta leuat eivät voineet tehdä mitään vahinkoa, sillä paksu vaate, jonka Simba oli tunkenut sen kitaan, esti sitä puremasta. Onneksi Simba oli vahva, muuten leopardi olisi ensi hyökkäyksellään kaatanut hänet kumoon, ja silloin häntä olisi ollut vaikea pelastaa pedon kiiltäviltä hampailta.

Kalulu teki nämä havainnot mitä suurimmassa kiireessä, sitten hän astui askeleen lähemmäksi, ampui nuolen leopardin ruumiiseen ja odottamatta sen vaikutusta vielä toisen ja kolmannenkin, sillä välin kun Simba lakkaamatta pisti sitä keihäällään. Kun hän tunsu terävien kynsien otteen heltiävän, ponnisti hän vielä voimiaan, ojensi oikean jalkansa eteenpäin, painoi eläimen pään taakse ja vetäisi kahdesti terävällä keihään terällä sen kurkkua, niin että pää miltei erottautui ruumiista. Silloin vasta pedon täytyi alistua ylivoiman ja aseensa alle. Se kaatui maahan ja pari kertaa nytkähdettyään jäi liikkumattomana makaamaan.

Mutta Simba parka oli hyvin pahasti runneltu, kynnet olivat tunkeutuneet syvälle hänen lantionsa, ja polvilumpio oli paljastunut.

"Oi!" huokasi hän. "Jospa olisin saanut eilen edes hiukan syödä sitä antilooppia, jonka sinä tänään ammut, olisin kääntänyt tuon pedon kaksinkerroin yhtä helposti kuin kangaspalan. Mutta kun täytyy elää viljasta! Kuka voisi olla voimissaan, kun ei kahteen viikkoon ole saanut muuta kuin viljaa ravinnokseen? Anna viljaa aasille, mutta lihaa miehelle!"

"Kuulehan, Simba. Jää lepäämään tänne puun juurelle siksi aikaa, kun käyn hakemassa toiset tänne. Heidän on paljoa helpompi päästä tänne kuin meidän kantaa antilooppia heidän luokseen. Ota vaatteeni ja kiedo se haavojesi ympärille, minä en kaipaa sitä, ennenkuin sinä paranet."

Näin sanoen kiiruhti jalomielinen, osanottava nuorukainen kertomaan ystävilleen onnettomuudesta, joka oli kohdannut Simbaa, ja nämä ottivat tiedon levottomin mielin vastaan.

Selim ja Abdullah, joita Simban voimakas käsi niin monta kertaa oli suojellut, kiiruhtivat hänen apuunsa.

"Hyi, miten hirveä eläin!" huudahti Selim nähdessään raadellun leopardin, joka makasi maassa ammottavin haavoin. "Sanohan Simba, oletko hyvin pahasti haavoittunut?"

Simba lepäsi nojautuneena puuhun ja näytti varsin tuskastuneelta. Veriset vaatteet hänen lanteillaan ja polvensa ympärillä eivät tarjonneet lainkaan mieluista näkyä. Pojat, jotka näkivät tämän veren paljouden, luulivat, että Simban tila oli hyvinkin huono ja että kuolema oli jo lähellä. He eivät tieneet mitä tehdä, vaan rupesivat itkemään, ja ylistäen hänen erinomaisia ominaisuuksiaan he valittivat hänen äkillistä poismenoaan.

Mutta Simba vastasi heille niinpian kun sai tuskiltaan puhutuksi:

"Älkää itkekö, nuoret herrat! Simba on vain hiukan haavoittunut, se on vain lihashaava, ei muuta. Ei Simba vielä kuole, hänen täytyy saada tavata vaimonsa ja lapsensakin ja nähdä Selim onnellisesti kodissaan, ennenkuin hän kuolee. Mutta — Abdullah herra!"

"Niin, Simba, mitä sinä tarkoitat?"

"Pidätkö sinä todellakin suuresta Simbasta?"

"Oi, Simba, miten voit sellaista kysyäkään? Sinä olet anastanut sydämessäni isäni sijan. En voi koskaan unohtaa sitä hirveää hetkeä, arvet jaloissani puhuvat siitä joka päivä."

"Kyllä minä arvasin, että hiukan pitäisit Simbasta. Mutta surisitko sinä todellakin, jos Simba kuolisi ja hänet olisi pakko jättää tänne hyenojen ja sakaalien ruuaksi?"

"Allahin tähden, älä puhu tuolla tavalla, Simba. Sinähän sanoit, ettet kuolisi, miksi siis kiusaat minua?"

"Niin, mutta minä voisin kuolla, ellei Abdullah tahtoisi tehdä minulle palvelusta."

"Puhu! Käske, Simba, mitä tahansa!" pyysi Abdullah innokkaasti.

"Jospa Abdullah herra tahtoisi sytyttää tulen ja Selim herra leikata muutamia viipaleita antilopin lihaa, niin Simba saisi syödä ja jäisi eloon."

"Sinä saat lihaa ennenkuin ennätät laskea sataan, Simba!" huudahti Abdullah ja alkoi juosta edestakaisin keräten heinää, kuivia lehtiä, oksia ja pari suurta kantoa, joiden väliin tuli sytytetään. Selim oli sillä välin ottanut Simban keihään ja leikannut suuria lihapalasia.

Abdullah oli saanut rovionsa valmiiksi, mutta kääntyi hädissään Simban puoleen.

"Niin, nyt meillä on puita, mutta mistä saamme tulta? Meidän pyssymehän ovat järven pohjassa?"

"Kalulu kyllä auttaa sinua siinä työssä", sanoi Moto, joka samassa saapui paikalle Kalulun ja Nianin seurassa.

Abdullah ihmetteli suuresti miten se kävisi päinsä ja halusi oppia tämän villien konstin.

Kalulu ryhtyi nyt työhön ja näytti miten mtutalainen saa tulen syttymään ilman pyssyä ja ruutia.

Hän valitsi palasen kuivaa, kovaa kaarnaa, asetti sen maahan jalkojensa väliin ja sirotti sen päälle hiukan hiekkaa, jonka hän ensin oli hieronut kuivaksi ja lämpimäksi sormiensa välissä. Sitten hän valitsi vahvimman nuolen viinistään, leikkasi höyhenet ja kuurnan pois siitä ja hankasi sen aivan sileäksi, sitten hän keräsi kuivia lehtiä ja heinänkorsia kaarnan päälle ja pyöritteli nuolta käsissään painaen sitä koko ajan alaspäin.

Hetken kuluttua näkyi savua, ja kun hän pyöritti nuolta lakkaamatta, syttyi muutamia kipinöitä heinien ja lehtien välissä ja ne leimahtivat pian tuleen.

"Näin watutalaiset hankkivat tulta itselleen", sanoi Kalulu Abdullahille hiukan ylpeästi, mikä arabialaispojan mielestä oli täysin oikeutettua, koska Kalulu todellakin sai aikaan tulen, jolla saattoi paistaa lihaa Simballe.

"Selim, Selim! Tuo liha tänne!" huusivat Kalulu ja Abdullah yhtäaikaan.

"Kyllä tuon!" vastasi Selim kantaen antiloopin jalkaa. Ja Niani tuli perässä kantaen toista kantamusta.

Kalulu pani lihan seipäiden varaan paistumaan, ja Moto satoi Simban polven Kalulun vaatteella ja sai lantiosta verenjuoksun pysähtymään. Sitten hän rakensi katoksen heidän suojakseen ja valmisti pehmeän vuoteen haavoittuneelle ystävälleen.

Sillä välin kun liha paistui, nyli Kalulu leopardin, jonka nahasta hän sai erinomaisen lantiovaatteen. Ja kun Simba oli nauttinut sellaisen annoksen antiloopinlihaa, että sillä olisi voinut ravita kaksikin miestä, tunsu hän voimiensa jälleen palaavan.

"Liha on parasta lääkettä", hän sanoi. "Se auttaa meitä ajattelemaan ystävällisemmin lähimmäisistämme, ja kun vatsa on täysi, voi kestää mitä hyvänsä. Jos minulla aina olisi kylliksi liharuokaa, voisin tapella leopardin kanssa joka päivä, jos niiksi tulisi, ja hyvä veitsi kädessä en pelkäisi jalopeuraakaan."

Näitä sanoja tervehdittiin riemuiten. Moto tunsu itsensä yhtä rohkeaksi kuin Simbakin, mutta Selim puolestaan arveli, että hän, joka oli vain poika, tarvitsi hyvän pyssynsä ennenkuin hän uskalsi ruveta mitteleämään voimiaan jalopeuran tai leopardin kanssa. Abdullah ja Niani pelkäsivät kumpikin, että he ajattelisivat ensi sijassa vain puuhun kiipeämistä.

Kun Kalulu oli saanut leopardin nyljetyksi, uskalsi Niani astua esille, ja harmissaan siitä pahasta, jonka peto oli saanut aikaan, hän pisteli keihäällä kuollutta ruumista ennenkuin kuljetti sen kauemmaksi.

Laakso, missä tämä kaikki tapahtui, olisi epäilemättä viehättänyt matkamiehiämme kauneudellaan, jollei tuuli olisi alituisesti kuljettanut synkkiä sadepilviä, jotka kietoivat maiseman rankkasateeseen.

He olivat kuitenkin tyytyväisiä katoksensa alla, missä he saattoivat levollisesti kestää pieniä vastoinkäymisiä ja järjestää olonsa mahdollisimman mukavaksi.

Kahteen päivään Simban ruumis oli siksi jäykkä ja hellä, ettei hän voinut liikkua, mutta kolmantena päivänä he lähtivät taas liikkeelle kulkién vuoriston läpi luoteista kohti.

Lämpimien maiden vuoret ovat aina suurenmoisia, mutta sadeaikana ne tekevät vieläkin valtavamman vaikutuksen. Minne ikänä katseensa kääntää, näkee aina korkean vuorenhuipun sadepilvien ympäröimänä tummaa taustaa vasten, ikäänkuin itse yö olisi puristautunut suunnattomaksi palloksi, jonka kostonhimoinen raivotar aikoi viskata alas laaksoon. Tällaiset korkeimpien vuorien huipuilla olevat mustat pilvet ovat hyvin tavallisia Keski-Afrikassa, ja ukkosen jyristessä ja salaman leimahdellessa ne ajautuvat edestakaisin heittäen sadekuuroja hiljaisiin laaksoihin.

Tällaisia luonnon vihanpurkauksia sattui joka päivä matkamiestemme vaeltaessa niitä seutuja kohti, missä he toivoivat tapaavansa ystäviään. Simban haavojen vuoksi heidän täytyi kulkea hitaasti, eivätkä he viikon kuluttua olleet päässeet kuin neljänkymmenen peninkulman päähän Rungwatasangolta. Mutta Simba selitti nyt olevansa yhtä terve ja voimakas kuin ennenkin, ja otti jälleen johdon käsiinsä. Sinä päivänä he vaelsivat kaksikymmentäviisi peninkulmaa.

Illalla he saapuivat pitkään ja kapeaan laaksoon, ja sen toisella puolella, viidakon keskellä, he näkivät muutamia majoja, varmaankin pienen kylän. Sillä puolella, jossa he olivat, oli vanha viljelysmaa, josta umpeenkasvaneita teitä haarautui joka puolelle. Se oli varma merkki siitä, että täällä oli aikoinaan ollut tiheä asutus.

Kun he poikkesivat yhdelle näistä teistä, lensi nuoli aivan Simban korvan ohi ja pian seurasi toinen nuoli toistaan.

Tarkemmin katsottuna huomasivat matkamiehemme joukon miehiä tiheään pensaikon takana.

"Kiiruhtakaa, Simba ja Moto, arabialaisveljeni ja Niani!" huudahti Kalulu. "Nouskaa tuolle kummulle. Minä tulen heti jäljessä. Ensin viekoittelen kuitenkin nuo miehet piilostaan esiin ja näytän heille, miten mtuta ja päällikkö osaa taistella."

"Ei", vastasi Simba, "me emme lähde ilman sinua. Tule meidän kanssamme, Kalulu."

"Älkää pelätkö minun puolestani, ajatelkaa arabialaispoikia ja itseänne. Minua he eivät voi vangita. Menkää, Selim ja Abdullah, Kalulu pyytää teitä."

"Antaa hänen tehdä mielensä mukaan", sanoi Moto. "Kalulu tietää mitä tekee." Ja odottamatta Simbaa hän tarttui Selimiä käteen kiinni ja juoksi hänen kanssaan mäkeä ylös. Simba seurasi jäljessä Abdullah ja Niani mukanaan.

Kun ystävät olivat päässeet turvaan, astui Kalulu lähellä olevan suuren puun luo surkeasti ontuen, ikäänkuin hän olisi ollut pahasti haavoittunut, ja piiloutui sen taakse. Mutta niinpiankuin hän oli päässyt sinne, jännitti hän jousensa ja otti vasempaan käteensä kolme nuolta varalta.

Hänen ei tarvinnut odottaa montakaan minuuttia, ennenkuin kuusi miestä hyökkäsi esiin pensaikosta suoraan hänen piilopaikkaansa kohti, jonka he piirittivät joka puolelta. Yksi miehistä tähtäsi Kaluluun ja heitti keihäänsä häntä vasten. Se osui maahan tuskin kyynärän päähän Kalulusta, mutta tämä ei liikahdannut paikaltaan. Mies heitti vielä toisenkin keihään, joka osui vieläkin lähemmäksi. Nyt lensi pitkä heittokeihäs — assegaj — häntä vastaan ja raapaisi kaarnan puusta hänen päänsä yläpuolelta. Kun hän ei vieläkään vastannut, luulivat miehet, että hän oli niin pahasti haavoittunut, ettei voinut puolustaa itseään. Mutta kun yksi miehistä, joka oli toisia rohkeampi, hyppäsi puun juurelle, lennätti Kalulu nuolen hänen rintaansa, ja ennenkuin toiset ennättivät suojaan, osui toinenkin nuoli maaliinsa. Sitten Kalulu tarttui molempiin keihäisiin ja assagajiin, joilla miehet olivat ahdistaneet häntä, ja päästäen watutain sotahuudon hän hyökkäsi kevyesti kuin antilooppi viidakon läpi.

Kun miehet näkivät Kalulun juoksevan, kiiruhtivat he hänen jäljessään. Päästyään kukkulalle heittäytyi Kalulu pensaun taakse ja odotti silmät ja korvat jännittyneinä ja käsi jousen jänteellä, kunnes ensimmäinen miehistä tuli näkyviin, ja sitten hän lävisti hänen kurkkunsa nuolellaan. Ennenkuin kuoleva ennätti päästää korahdustakaan, oli Kalulu pistänyt uuden nuolen jouseensa ja ampunut sen neljännen miehen selkään, juuri kun tämä kääntyi paetakseen pois. Nyt Kalulu astui esiin piilostaan, keräsi kuolleitten aseet — keihäät, jouset ja nuolet — ja kun hän näki molempien jäljelläolevien pakenevan, palasi hän ystäviensä luo, jotka levottomina odottivat häntä. Ihmetyksen vallassa toiset kuuntelivat hänen kertomustaan taistelun kulusta, ja Simba soimasi itseään arkuudesta, kun hän oli jättänyt Kalulun yksin vihollista vastaan. Mutta Kalulu keskeytti hänet. "Älä sano siten, Simba. Sinä olet suuri ja hyvä maalitaulu, jota vastoin minä olen pieni ja kapea, ja vaikkapa heitä olisi ollut kaksikymmentä, niin varovaisuudella olisin suoriutunut heistä kaikista. Nuo ihmiset eivät taistele kernaasti avonaisella tantereella, ja niinkauan kuin heillä oli vain yksi vihollinen läheisyydessään, eivät he olisi viitsineet ajaa ketään muuta takaa. Hyppäämällä edestakaisin pensaikossa ja ampumalla kulloinkin lähinnä olevaa heistä, olisin siinä määrin vähentänyt heidän joukkoaan, etteivät he ilman suurta mieshukkaa olisi päässeet tänne saakka ja saaneet meitä käsiinsä. Jos me sitä vastoin kaikki olisimme olleet koolla, olisivat he voineet tappaa meistä pari kolme, ja kenestä me olisimme tahtoneet luopua? — Selimistäkö? Vai Abdullahista? Vai Nianista? Ei, Simba, näethän, etten olisi voinut toimia toisin."

Simba ja Selim pahoittelivat, ettei heillä ollut pyssyjään, he kumpainenkaan eivät osanneet ampua jousella, ja Simba lisäsi, että jos hänellä vain olisi ollut oma hyvä pyssyinsä, ei ainoakaan noista miehistä olisi päässyt hengissä pakoon.

"Eipä nytkään päässyt muuta kuin kaksi pakoon", sanoi Kalulu nauraen, "eivätkä he taida uskaltaa häiritä meitä enää. Mutta parasta on sittenkin, että lähdemme matkaan, ennenkuin kylän toiset miehet ryhtyvät ajamaan meitä takaa."

Hän jakoi nyt aseet toisille, ja Simba katsoi ihailevin katsein häneen.

Tähän asti oli Kalulu hänen mielestään ollut kestävä ja nopsajalkainen, notkea ja voimakas ikäisekseen, mutta sittenkin vain poika. Nyt hän mittaili häntä kiireestä kantapäähän saakka, pudisti päätään ja mutisi jotain itsekseen. Kalulun kysyessä, mitä hän sillä tarkoitti, hän vastasi:

"Sinun silmäsi on yhtä varma kuin jalkasi ja käsivartesi, Kalulu. Kun tulet muutamia vuosia vanhemmaksi, olet yhtä vahva kuin minä, ja kun palaat takaisin omaan maahasi, saa Ferodia katua tekojaan, sillä sinä hyökkäät kuin jalopeura hänen tielleen." Ja Moto oli aivan samaa mieltä.

"Niin, kyllä Ferodia saa vielä nähdä Kalulun, mutta tuskinpa hän antautuu hänen orjakseen", lisäsi Kalulu.

Tänä iltana ystävämme pystyttivät leirinsä joen rantaan, punertavan kallion juurelle, ja seuraavana aamuna he nousivat vuorelle ja suurella vaivalla tunkeutuivat bamburuoko- ja orjantappuratiheikköjen läpi.

Saavuttuaan korkeimmalle huipulle tarkastelivat he ympäristöä koettaen ottaa selkoa siitä, missä he oikeastaan olivat. Tämä vuoriketju, jolla he seisoivat, erotti varmaankin eri vesijaksot toisistaan ja Rungwan jokialue oli jäänyt heidän taakseen. Moton laskujen mukaan he lähenivät Unyamweziä — tieto, jota kaikki tervehtivät ilolla — ja heidän oli nyt parasta kääntää askeleensa koillista kohti.

Hyvin pitkän päivämarssin jälkeen he asettuivat lepäämään metsälammen rannalle, muutaman penikulman päähän koilliseen punaisesta vuoriketjusta. Monista linnuista, joita kierteli ilmassa, Kalulu päätteli, että lampi oli kalarikas, ja hän asettui rannalle seisomaan keihäs kädessään. Hetken kuluttua hän huomasi liikettä sakeassa vedessä, iski keihänsä veteen ja sai pyydetyksi viiden tai kuuden kilon painoisen kalan. Riemuiten tervehtivät nälkäiset toverit saalista, sillä viime päivien ruoka-annokset olivat olleet varsin vähäiset.

Toisetkin yrittivät pyytää kaloja harppuunalla, mutta vain Simballe ja Motolle se onnistui. Arabialaispojat pitivät liian lujasti kiinni keihäistään eivätkä sen vuoksi osanneet heittää niitä suoraan veteen.

Seuraavana päivänä maisema muuttui puistomaiseksi monine ihanine puineen ja pensaineen. Päivällisen aikaan he saapuivat tielle, jonka suuntaa Moto tutki. Hän väitti, että se johtaisi heidät Unyanymben tielle.

Tämä tieto oli monien vastusten ja vaivannäköjen jälkeen niin ilahduttava, että he marssivat eteenpäin hyvillä mielin, ja arabialaispojat ajattelivat jo äitejään, jotka ristikko-ikkunoittensa takaa alituisesti tähystelivät mannermaata kohti ihmetellen, missä heidän poikansa oleskelivat.

Pari tuntia ennen päivän laskua he saapuivat harvaan metsään. He asettuivat leiriin ja rakensivat sen ympärille risuaitauksen suojellakseen itseään petoeläimiltä ja rupesivat lämmittämään kalaa, jota heillä oli vielä jäljellä. Mutta siitä riitti vain suupala kullekin, ja siksi Kalulu ehdotti, että hän lähtisi hankkimaan heille lisää syötävää jousellaan. Simba ja Moto kielsivät häntä, ja Selim ja Abdullah pyysivät häntä jäämään heidän luokseen, sillä he kestäisivät vallan hyvin ruuatta seuraavaan päivään. Mutta Kalulu nauroi iloisesti ja pyysi heitä olemaan huoletta, hän kyllä suoriutuisi kaikista vaaroista.

Niinpä Kalulu lähti matkaan luvaten palata pian takaisin. Hän astui suoraan eteenpäin tietä myöten, samaa, jota heidän oli määrä seuraavana aamuna kulkea. Hän tähysteli ympärilleen ja tarkasti kaikki epäilyttävät paikat. Harva metsä muuttui jälleen alankomaaksi, jolla kasvoi kääpiö-ebenpuita ja sinisiä kumpensaita. Ruohon keskellä oli myös runsaasti termiittipesiä. Tasangon tuolla puolen alkoi taaskin tiheä metsä — sinne oli vain kymmenen minuutin matka. Siellä hänen onnistuisi ehkä päästä metsänriistan jäljille, hän tuumi, ja astui nopein askelin metsää kohti.

Mutta hän kulki yhä kauemmaksi ja kauemmaksi näkemättä ainoatakaan eläintä. Äkkiä kohosi savupatsas hänen edessään. Siinä itsessään ei ollut mitään vaarallista, mutta mistähän tuo savu tuli? Täällä metsän keskellä ei voinut olla mitään kylää. Kalulu oli oikea metsän poika, aito metsästäjä, jonka vaisto oli hereillä. Hän tahtoi ottaa selkoa siitä, mistä tuo savu keskellä sadeaikaa saattoi johtua.

Hän hiipi puun juurelta toiselle, mättäältä mättäälle. Vuoroin hän kyyristyi mättään taakse, vuoroin mateli kuin käärme heinikossa hyökätäkseen taas eteenpäin leopardin harppauksin, kunnes tuli niin lähelle savua, että saattoi erottaa ääniä.

"Ääniä!" Vain se tosiasia, että metsässä kuului muita ääniä kuin hänen omansa, oli jo tärkeä, sillä eivätkö kaikki äänet viime aikoina olleet olleet vihollismielisiä? Hän oli nyt monta vertaa varovaisempi kuin ennen, ja melkeinpä jo katui, että lainkaan oli tullut tänne. Miksikä hän ei ollut totellut Selimiä ja toisia ystäviään, jotka olivat pyytäneet, ettei hän lähtisi matkaan?

Piilopaikastaan puun takaa hän näki ihmisiä, joilla oli samanlaiset huivit pään ympärillä ja pitkät viitat yllä kuin Selim oli kertonut Sansibarissa käytettävän. Hän kuunteli ja erotti sanoja, joita hän oli kuullut Selimin, Abdullahin, Simban, Moton ja Nianin käyttävän. Se ei varmaankaan ollut mitään kieltä, jota Afrikan keskiosissa puhuttiin, eivätkä nuo miehet, jotka kulkivat leirissään valkeissa turbaaneissaan ja pitkissä valkeissa takeissaan, olleet maan asukkaita. Varmaankin he olivat arabeja. Motohan oli sanonut, että he olivat Unyanyemben tiellä ja että he saattaisivat kohdata arabialaisia karavaaneja, jotka olivat matkalla Fipaan tai tulossa sieltä. Tietysti nuo arabit olivat Selimin ja Abdullahin kansaa! Ne olivat hänenkin ystäviään, koska hän oli Selimin veli!

Mitä hänen tulisi nyt tehdä? Kääntyä heti takaisin ja ilmoittaa nämä hyvät uutiset ystävilleen? Hän oli vähällä toteuttaa tämän aikeensa, mutta samassa hänen päähänsä pisti toinen tuuma: "Miksi hän ei voisi astua heidän luokseen ja kertoa kuka hän oli? He ottaisivat hänet varmaan hyvin vastaan Selimin tähden."

Poika parka! Hän luuli, että kaikki arabit olivat Selimin ja Abdullahin kaltaisia ja lähti senvuoksi aivan levollisesti piilopaikastaan ja astui leiriin.

"Halloo, veli! Tulehan tänne!" Kuuluihan tuo veljellinen tervehdys aika hyvältä. Mutta se ei merkinnyt sittenkään mitään. Kalulu astui kuitenkin lähemmäksi, ja kolmekymmentä miestä otti hänet vastaan. Kolme näistä oli varmaankin johtajia ja valkeita, joskaan heidän ihonväriensä ei ollut yhtä valkea kuin Selimin ja Abdullahin. He keskustelivat innokkaasti keskenään, kun hän lähestyi heitä.

Vanhin näistä, rokonarpinen ukko, jolla oli pienet silmät ja bambukeppi kädessä, puhutteli häntä kysyen kuka hän oli, mistä hän tuli ja miksi hän oli yksin metsässä, ja Kalulu vastasi hymyillen ja huonolla kisawilin murteella, jota rannikkoheimot puhuivat, toivoen että ukko osoittaisi hiukan iloa nähdessään hänet. Miehet keskustelivat taaskin yhdessä, ja rokonarpinen, joka oli puoleksi neekeri, puoleksi arabi, kävi istumaan ja käski Kalulun istua viereensä. Tämähän oli ystävyysosoitus, ja Kalulu kysyi viattomasti: "Oletteko te arabeja?"

"Tietysti, Misallah. Keneksi muuksi sinä meitä luulit?" vastasi rokonarpinen.

"En tiedä, en ollut aivan varma asiasta." Ja Kalulu katseli nyt turvallisemmin ympärilleen. Leirin yhdessä nurkkauksessa hän näki joukon orjia, jotka olivat lujasti köytetyt toisiinsa. Heidän oli mahdoton karata, tuumi hän. Ei edes Simba olisi voinut katkoa noita kahleita eikä murtaa niitä vahvoja lukkoja, joilla kaulavanteet olivat suljetut.

Hän aikoi vielä kysyä jotakin, kun aivan äkkiarvaamatta kymmenkunta miestä tarttui häneen ja riisti aseet häneltä. Joukko orjia astui esiin, kaulavanne ojennettiin johtajalle, joka sovitti sen Kalulun kaulaan, lukitsi sen lukolla ja tarkasteli sitten vankiaan. Hän nyökkäsi päätä miehille, jotka olivat pidelleet kiinni vangista. Nämä päästivät hänet irti nuorukainen kohosi pystyyn ja vanki ja hänen herransa katselivat toisiaan.

"Ettekö te sanonut olevanne arabeja?"

"Kyllä, arabeja me olemme", sanoi johtaja nauraen Kalulun typeryydelle.

"Mutta jos te olette arabeja, mitä tämä väkivalta silloin merkitsee?"

"Se merkitsee sitä, että sinä olet minun orjani."

"Orja? Minäkö?"

"Juuri niin, ja ainakin viidenkymmenen dollarin arvoinen Sansibarissa."

"Minäkö orja! Tunnetteko Selimiä?"

"Selimiä? Mitä Selimiä? Minä tunnen montakin sen nimistä."

"Minun Selimiäni. Valkeaa arabialaispoikaa, joka on yhtä suuri kuin minä."

"Mikä hän sitten on?"

"Hän on minun veljeni."

"Sinun veljesi! Valkea arabi sinun veljesi. Pakanan koira!"

"Me olemme tehneet veljesliiton. Minä olen watutalaisten kuningas."

"Sinäkö watutalaisten kuningas! Ha, ha, haa! Kuninkaita meillä on täällä yllin kyllin. Näetkö tuota naista? Hän on kuningatar Uwembassa. Me myymme ainoastaan kuninkaita. Vaikkapa olisit kaikkien paholaisten kuningas ja kaikkien arabialaisten Selimien veli, niin olet sittenkin minun orjani vieläpä kaunein ja komein, mitä minulla koskaan on ollut. En myy sinua alle sadan dollarin. Wallahi! Kas niin, mene nyt! Miehet, viekää hänet pois! Me lähdemme nyt matkaan."

"Mutta kuule minua, päällikkö, minä en ole sinun orjasi. Anna minun mennä. Simba ja Moto suuttuvat sinuun, jos pidätät minut täällä. Anna minun mennä, anna minun palata leiriimme. Se on aivan lähellä."

"Ole vaiti! Ei sanaakaan enää! Sinä olet minun orjani. Arabit osaavat kyllä kohdella orjia. Pahoille orjille on meillä puuies ja kahleet. Ole järkevä ja vaikene. Saat kulkea Sansibariin kaulavanteessa, ja jos olet itsepintainen, panemme ikeen niskaasi. Lörpötteleviä orjia varten on meillä piiska. Ole järkevä, sanon minä. Ajakaa heitä eteenpäin, miehet."

Veri nousi Kalulun päähän, hän oli aivan suunniltaan. Hän hyökkäsi roiston kimppuun ja koetti murskata hänen päänsä kahleillaan, ja varmaan olisi sen tehnytkin, jollei olisi ollut tekemisissä viekkaitten ja viisaitten miesten kanssa, jotka tiesivät, miten voimakkaita vastapyydystetyt orjat ovat. Ennenkuin Kalulu oli ennättänyt lyödä johtajaa muuta kuin kolme kertaa, oli hän potkittu ja lyöty melkein kuoliaaksi. Sen jälkeen seurasi johdonmukainen pahoinpitely, jollaiseen vain sekarotuinen arabi voi pystyä. Kalulu tappeli vastaan kaikin voimin, niin että kuudella miehellä oli täysi työ pitää häntä aisoissa. Kun rangaistus oli suoritettu, sai hän viimeisenä orjarivissä marssia Unyanyembeä kohti.

Arabit aikoivat suorittaa iltamarssin, "tirikesan", joksi he sitä nimittivät, päästäkseen seuraavana päivänä ennen päivällistä järven rannalle, noin kolmenkymmenen peninkulman päähän leiripaikaltaan. Leirinsä he olivat pystyttäneet kauaksi tiestä, ja ellei savu olisi antanut heitä ilmi, ei Kalulu koskaan olisi tavannut heitä. Kun tulet olivat sammutetut, ei kukaan olisi voinut aavistaakaan, että seudulla oli ollut orjanpyydystäjiä tai että Kalulua oli kohdeltu noin väkivaltaisesti.

Mikä äkillinen muutos! Kalulu oli eronnut arabialaisleiristä ja yhtynyt toiseen. Edellisessä häntä rakastettiin, kunnioitettiin, jumaloitiin, jälkimmäisessä hän oli kahlein kytketty orja, piiskattu koira! Toisessa leirissä arabit olivat hyviä, ystävällisiä, veljellisiä, toisessa rosvoja, orjienpyydystäjiä, roistoja. Tuolla hänen oma mielensä oli täynnä rakkautta ja ihailua, täällä sitä vastoin mitä katkerinta vihaa.

Kun häntä jo orjuuden ensi päivänä kohdeltiin näin julmasti, niin kuinkahan paljon hän saisikaan kärsiä, ennenkuin hän saapuisi Sansibariin? Ja kuinka hän voisi tulla toimeen Sansibarissa kaulavanne kaulassaan? Loppuisiko tämä kurjuus koskaan? Vai täytyikö hänen ikiajoiksi sanoa jäähyväiset vapaudelle ja ystävyydelle? Eikö hänellä ollut mitään toivoa enää?

Nämä ajatukset täyttivät hänen mielensä, kun hän kulki jäykkä vanne kaulassaan ja kalisevat kahleet käsissään, pitkä orjien rivi edessään ja kovasydämiset ihmisrosvot takanaan.

Kalulu parka! Sinä olet vain yksi niistä monista tuhansista ja jälleen tuhansista onnettomista miehistä, naisista ja lapsista, jotka ovat kulkeneet tätä kärsimyksen tietä, joiden hurjia, uppiniskaisia ajatuksia ei koskaan kukaan ole tulkinnut, joiden toivottomia katseita ei kukaan ole nähnyt eikä hiljaisia rukouksia kuullut. Mutta astu sinä eteenpäin, kärsi orjuuttasi, niinkuin tuhannet ennen sinua! Me kohtaamme sinut vielä!

VIIDESTOISTA LUKU.

"Emmekö koskaan enää saa nähdä Kalulua?" — Marssi Unyanyembeen.

— Vihdoinkin ystävien parissa. — Jalopeurakuninkaan kaupunki.

— Kotona jälleen. — Selim syleilee äitiään. — Kalulu löytynyt.

— Orjamarkkinat. — Paljonko Kalulu maksaa? — Kalulu jälleen

ystäviensä parissa. — Esitetään Abdullahin äidille. — Oma Kaluluni!

Aurinko oli mennyt mailleen ja pimeys laskeutunut maahan. Simba seisoj levottomana pienen leirin ovella, sillä Kalulu ei ollut vielä palannut takaisin. Ja sisällä leirissä toiset kuuntelivat yhtä jännittyneinä

vähintäkin askelten ääntä.

"Mitähän pojalle on tapahtunut? Luuletko, että hän on eksynyt, Moto?" kysyi Simba.

"En luule, Kalulu ei voisi eksyä, vaikka hän yrittäisikin. Hän on tappanut jonkun elukan ja palaa laahaten mukanaan suurta lihataakkaa. Kalulu tietää, miten metsänriistaa on ammuttava."

"Minä olisin toivonut, ettei hän olisi lähtenyt lainkaan", sanoi Selim. "Kovin ikävä, jos hänelle olisi tapahtunut jotain ikävää, kun olemme siksi lähellä ystäviämme."

"Miten hänelle voisi tapahtua jotakin ikävää? Vaikkapa hän kohtaisi jalopeuran tai leopardin, niin kyllä hän niistä suoriutuisi. Puita on yllin kyllin, joihin hän voi kiivetä, ja tahtoisinpa nähdä apinan, joka kiipeäisi sen ketterämmin kuin hän", sanoi Moto.

Mutta yö pimeni yhä, ja ystävien levottomuus eneni.

"Mitä tietä hän meni, tiedätkö sinä, Moto?" Simba kysyi.

"Luullakseni hän läksi Unyanyembeen vievää tietä myöten, mutta mahdollisesti hän meni myös metsään. Jos hän löysi metsänriistan jälkiä, niin ei hän suinkaan pysähtynyt tielle, vaan seurasi niitä", vastasi Moto.

"Minä menen häntä etsimään? Tahdotko tulla mukaan? Pojat voivat pitää tulta vireillä, niin ettemme eksy leiristä", sanoi Simba.

"Miten levoton sinä olet, Simba! Etkö tiedä, ettemme yön aikana voi tehdä mitään? Jos meillä olisi pyssy, niin voisimme antaa sillä merkin, nyt me vain väsyttäisimme itsemme emmekä hyödyttäisi ketään tässä pimeydessä. Jos Kalulu on joutunut kauaksi seuratessaan antiloopin tai jonkin muun eläimen jälkiä, osaa hän viettää yötä taivasalla. Hän voi nukkua puun oksalla, ontossa puussa tai metsäkarjun pesässä yhtä hyvin kuin leirissäkin. Meidän on parasta nukkua nyt leirissä, ja huomenaamalla me lähdemme eri suuntiin häntä etsimään ja huudamme häntä niin, että koko seutu kajahtaa."

"Sinä olet minua viisaampi, Moto, mutta kovaa tämä on. Jos hänelle tapahtuu jotakin pahaa, niin syytän siitä aina itseäni, kun olin niin typerä enkä pitänyt parempaa huolta pojasta. Olen pahoillani, etten pakottanut häntä jäämään leiriin. Tunnen, että onnettomuus on tapahtunut. — Niin, jääkäämme tänne aamun sarastukseen saakka, ja Allah auttakoon meitä, jotta löydämme hänet!"

"Amen", vastasivat arabialaispojat hartaina.

Aamun sarastaessa Simba herätti ystävänsä. Hän ei ollut nukkunut rahtuistakaan, vaikka hän oli käynyt pitkään. Sykkivin sydämin ja jännittynein mielin hän oli kuunnellut jokaista ääntä, joka katkaisi hiljaisuuden. Kevyt aikainen antilooppi, rasahteleva palmunlehti, maahan pudonnut oksa tai hyeenan hiipivät askeleet, kaikki herättivät hänen mielessään toiveen, että Kalulu palasi takaisin.

Simba odotti kärsimättömästi päästäkseen liikkeelle ja saadakseen käyttää vahvoja keuhkojaan. Kun aurinko nousi, kysyi hän Motolta karhealla äänellä, minkä tien hän valitsi.

"Etkö tule koskaan, mies! Meidän täytyy kiiruhtaa. Menetkö etelää vai pohjoista kohti?"

"Mihinkä tahansa", vastasi Moto, "mene sinä etelään, minä menen pohjoiseen, ja sitten käännyimme molemmat itään. Meidän täytyy palata päivällisen aikaan, sillä ellei Kalulu ole siihen mennessä palannut eikä kumpikaan meistä ole löytänyt häntä, niin on hän" —

"Mitä, Moto?" keskeytti Selim hänet kovin levottomana. "Älä sano, että hän on hukassa! Meidän täytyy löytää hänet. Minä kuljen Unyanyemben tietä pitkin niin pitkälle kuin voin, ja palaan päivällisen aikaan takaisin."

"Älä lähde leiristä", sanoi Simba. "Minun on melkein mahdoton kestää ajatusta, että Kalulu on kadonnut, mutta jos sinäkin häviät, niin kaikki maailman paha kohdatkoon minua ja vaikka heti paikalla."

"Mutta rakas Simba, nythän on kirkas päivä. En minä voi kadota. Minä pysyttelen vain tiellä. Minä menen itään ja kun olen kulkenut muutaman tunnin tietä myöten, käänny takaisin ja palaan samaa tietä leiriin. Ehkäpä veljeni Kalulu on haavoittunut ja makaa jossakin odottaen meitä. Ken tietää? Hän on tehnyt niin paljon hyvää minulle, että minunkin täytyy uskaltaa jotain hänen hyväkseen. Minä menen, Simba. Abdullah ja Niani jäävät vartioimaan leiriä."

"No niin, miten tahdot. Sinä olet herra täällä niinkuin muuallakin, missä minä olen. Tule, Moto, lähdetään matkaan."

"Oletko pahoillasi minulle, Simba?" sanoi Selim kiiruhtaen hänen luokseen. "Etkö ymmärrä, että minun velvollisuuteni on etsiä häntä? Ajattelehan kaikkea, mitä hän minun hyväkseni on tehnyt? Ole nyt minulle hyvä, niinkuin aina ennenkin, Simba. Anna minun lähteä tarvitsematta tuntoa, että olet minulle pahoillasi?"

"Niin, mene sinä, nuori herra, ja olkoon Allah sinun kanssasi. Simba ei tiedä paljonkaan Allahista, mutta etsiessään Kalulua hän rukoilee Allahia suojelemaan sinua. Tule nyt, Moto."

"Allah olkoon sinun kanssasi, Simba, ja sinunkin Moto!" huusi Selim lähtiessään.

"Sinunkin kanssasi!" vastasivat molemmat, ja kaikki kolme lähtivät eri suuntiin.

Abdullah ja Niani kuulivat leiriin ystäviensä toistuvat huudot:

"Kalulu! Kalulu! Ka-luu-luu!", kunnes äänet hävisivät etäisyyteen.

Selim kulki ja kulki eteenpäin huutaen alati kadonnutta ystävänsä nimeltä.

"Oi Kalulu — Kalulu — Kalulu-luu-u!" kajahti autiolla tasangolla kääpiö-ebenpuiden ja kumipensaiden lomasta. Selim oli saapunut sen takana olevaan metsään, ja taaskin hän huusi Kalulua. Mutta ei vähintäkään jälkeä näkynyt hänestä keskellä tätä kauheaa yksinäisyyttä. Metsä oli hiljaa ja ääneti ikäänkuin ei ketään ihmistä koskaan olisi liikkunut sen pimenoissa. Selim tarkasteli tietä, joka oli sileä ja kova. Joskus hän oli näkevinään paljaiden jalkojen jälkiä, mutta niitä oli niin paljon, etteivät ne voineet olla yhden ihmisen jättämiä. Eikö tämä ollutkin Unyanyembeen johtava karavaanitie?

Kun Selim vihdoin palasi leiriin huutaen yhä Kalulua nimeltä ja saamatta mitään vastausta, oli hänen sydämensä täynnä surua ja levottomuutta, Hieman myöhemmin palasivat myös Simba ja Moto etsittyään kadonnutta yhtä turhaan, ja he alkoivat surra Kalulua kuin kadotettua ystävää ainakin.

Heidän surunsa oli syvä. Selim vuodatti katkeria kyyneleitä, eikä hän voinut karkoittaa mielestään sitä syvää alakuloisuutta, jonka ystävän kohtalo oli jättänyt häneen. Lakkaamatta hän kysyi itseltään, mitähän hänelle oli saattanut tapahtua, mutta ei löytänyt mitään vastausta. Kalulu oli lähtenyt hymyilevänä ja iloisena, nuoruutensa täydessä voimassa. Terävine päineen, jäntevine käsivarsineen, notkeine jäsenineen ja nopsine jalkoineen hän tuntui voittamattomalta. Ja nyt hän oli kadonnut jäljettömiin!

"Jos voit saada minut uskomaan, että tapaamme vielä Kalulun, niin siunaan sinua, Moto", sanoi Selim.

"Minä en sitä ymmärrä. Jalopeura on voinut hyökätä hänen päälleen takaa ja viedä hänet mukanaan — mutta se ei ole luultavaa. Villit ovat voineet vangita hänet, mutta tässä erämaassa ei kernaasti voi olla ihmisiä. Sinä tiedät, mitä hän jo on saanut aikaan, miten notkea ja nopsa hän on, miten voimakas ja viisas. Hän on oikea metsän poika. Jos vaara ja kuolema on yllättänyt hänet, niin on se tapahtunut kovin äkkiä."

"Entäs mitä sinä luulet, Simba?"

"En tiedä mitään muuta, kuin ettei hän ole täällä, nuori herra, ja ettemme me tiedä, minne nuori päällikkö on joutunut, hän, jonka avutta emme olisi vielä lähimainkaan päässeet näin pitkälle kotia kohti", vastasi Simba ääneensä itkien. Ja hänen kyynelensä lisäsivät yleistä alakuloisuutta.

"Emmekö me saa koskaan enää nähdä Kalulua?" nyyhkytti Abdullah. Ja sekä hän että Selim muistelivat, miten monta kertaa Kalulu oli pelastanut heidät vaarasta, miten jalo ja hyvä tuo nuori villi oli ollut ja miten suuresti he rakastivat häntä.

"Älkää itkekö noin katkerasti", Moto sanoi. "Ehkei Kalulu ole vielä kadonnut, ehkä hän palaa ikäpuolella. Minä lähden uudestaan häntä hakemaan ja koetan samalla hankkia meille hiukan ruokaa. Älkää heittäkö kaikkea toivoa, kummempaakin on tapahtunut kuin että hän tulisi takaisin."

Pojat ja Simba katsoivat kiitollisina Motoon, joka oli heidän paras metsästäjänsä, ja tämä lähti kulkemaan Unyanyembeen johtavaa tietä myöten.

Hän palasi illalla takaisin antilooppi mukanaan sekä tuoden hämmästyttäviä uutisia.

"Minä kuljin samaa tietä kuin Selim aamulla", kertoi hän, sillä välin kuin Simba ja hän valmistivat ateriala, "ja saavuin tiheään metsään. Heti sinne tultuani kiintyi huomioni keltaiseen multakasaan, jolla metsäkarju oli peittänyt pesänsä. Minä astuin sen luoja mitä luulette minun siellä nähneen? Pojan jalkojen jäljet, ne olivat pienet ja kapeat, aivan varmaan ne olivat Kalulun jäljet. Hän oli hypännyt kummulle, sillä varpaat olivat syvemmälle painuneet kuin kantapää. Minä koetin seurata jälkiä, mutta pian ne katosivat kokonaan. Kuljin sittenkin edelleen samaan suuntaan ja puolen tunnin kuluttua

saavuun leiriin, jossa ei ollut minkäänlaista aitausta, mutta siellä oli palanut tuli, sillä tuhka tuntui vieläkin lämpimältä. Jos Kalulu elää, olen aivan varma siitä, että hän on ollut noiden ihmisten parissa. Mutta ketä he ovat? Rosvojako? Vai wanyamwezejä? Alkuasukkaitako? Vai arabeja? Tämä on erämaata, täällä ei ole ainoatakaan kylää lähiseuduilla. Minne nuo ihmiset ovat menneet?"

"Lähtekäämme etsimään. Seuratkaamme tietä, kunnes saavumme johonkin kylään, jossa voimme tiedustella", huudahti Simba, ja Selim ja Abdullah yhtyivät häneen.

"Malttakaahan, syödään ensin, niin että jaksamme kulkea", vastasi Moto äänellä, josta kävi ilmi, että hän tiesi mitä tahtoi.

Tunnin kuluttua he olivat syöneet vankan aterian ja tuntia ennen auringonlaskua he olivat matkalla Unyanyembeen. Mutta ennenkuin he olivat ehtineet sille leiripaikalle, joka oli herättänyt Moton huomiota, oli jo niin pimeä, että oli parasta asettua yöpuulle.

He koettivat arvata, mitä Kalululle oli tapahtunut. Sitten he muistelivat kuluneiden kuukausien tapahtumia ja puhuivat paljon Kalulusta, hänen herttaisuudestaan, hyvyydestään ja jalomielisyydestään. Paljon ei sinä yönä nukuttu, ja varhain seuraavana aamuna oltiin taas jalkeilla. Kapea polku oli kovaksi tallattu, osittain se kulki aivan suoraan, osittain se kiemurteli monessa mutkassa kuin käärme. Se tuntui matkamiehistämme yhtä loppumattomalta kuin metsäkin. Ei mitään muuta kuin metsää ja metsää ja metsää, edessä, takana, oikealla, vasemmalla, vain metsää, eikä jälkeäkään viljelyksestä ja ihmisasunnoista. Vain puita, puita, puita. Kaiken lajisia puita, okaisia kaktuksia, keihäslehtisiä aloepuita, orjantappuroita, kumipuita, silkkiäispuita, mimosoja, plataneja, tamarindeja, villejä hedelmäpuita — mutta ei missään peltoja eikä kyliä.

Seuraavana päivänä metsä harveni ja muuttui puistomaisemmaksi, ja sen jälkeen he saapuivat kalkinväriselle, hedelmättömälle alangolle. Sitten seurasi harvaa metsää, viidakkoa ja taas alankomaata — mutta ei vieläkaan ihmisasuntojen jälkiä. Tuntuipa siltä, kuin ei muita elollisia olentoja olisi ollut koko maailmassa. Mutta raivattu tie jatkui yhä edelleen kiemurrellen mutkaisena tai kulkien suorana kuin nuora pitkät matkat.

Sinä iltana he lepäsivät jälleen leveän joen rannassa, jakoivat liha-annoksensa ja jatkoivat matkaa aamun sarastaessa. Päivällisen aikaan he näkivät viljavainion ja keltaisten tähkien takana kylän. Kun he saapuivat sinne, kohtasivat he sen portilla alkuasukkaita.

"Terveyttä minä toivotan teille, veljet!" huusi Moto.

"Terveyttä, terveyttä teillekin!" kuului vastaus.

"Mikä maa tämä on?"

"Manyara."

"Manyara!" huudahti Moto ihmeissään.

"Niin, ja Ma-Manyara on meidän kuninkaamme."

"Silloin ei ole pitkältä Unyanyembeen?"

"Noin yhdeksän päivän matka."

"Emmekö me kulkeneet vastikään Gombe-joen poikki?"

"Kyllä, jos tulitte Ukonongosta."

"Niin, sieltä me tulimme. Olemme käyneet metsästämissä ja meille sattui onnettomuus. Olemme matkalla Unyanyembeen. Oletteko nähneet karavaanin vastikään kulkevan Unyanyembeen?"

"Emme, emme moneen päivään."

"Terveyttä toivotamme teille, ystävät!"

"Terve, terve!" he vastasivat.

Ystävämme kulkivat edelleen viljeltyjen maitten ohi ja kun he saapuivat jälleen metsään, kääntyi Moto taakseen ja sanoi:

"Kalulu on kadonnut!"

"Kadonnut! Oi, Moto! Emmekö me koskaan enää tapaa häntä?"

"Pelkään pahoin, ettemme tapaa. Luulin tuon karavaanin olleen arabialaisen. Mutta jos niin olisi ollut laita, olisi se kulkenut tätä tietä, ja silloin kylän väki olisi nähnyt sen. Mutta nyt luulen, että ne ovat olleet rosvoja. Minne he ovat menneet? Mistä he tulivat? Olivatko he wazavilalaisia vai wanyamwezilaisia? Arabeja he eivät olleet, sillä siinä tapauksessa he olisivat kulkeneet tätä tietä. Me olemme joutuneet jo liian kauaksi voidaksemme kääntyä takaisin, ja me saisimme etsiä Kalulua vuosikausia eri heimokuntien parista löytämättä häntä sittenkään. Rosvot tappavat kaikki vangit, jotka joutuvat heidän käsiinsä, jolleivät he voi tehdä heitä orjikseen. Eikä heitä näe koskaan. Niitä on kaikkialla — mutta ei missään, kun haluaa nähdä niitä! Ei, Kalulu on kadonnut, ja jollemme itse tahdo joutua hukkaan, täytyy meidän jatkaa matkaa Unyanyembeen."

Tämä oli kova isku arabialaispojille ja Simballe, jotka olivat olleet varmasti vakuuttuneet siitä, että he löytäisivät ystävänsä, ja nyt he muutta mutkitta saivat kuulla, että hän oli kokonaan kadonnut.

"Oi, Kalulu!" sanoi Selim. "Minulta hän ei ole kadonnut. Minun muistissani ja sydämessäni säilyy hänen kuvansa sellaisena kuin tunsin hänet, tuon parhaan ja jaloimman nuorukaisen, jolla oli ylpeä mieli, vilkas luonne ja lämmin sydän. Kuolemaani saakka muistan häntä uskollisimpana ja hellimpänä veljenäni."

"Minäkin säilytän hänet muistissani", sanoi Abdullah. "Kertokaamme hänestä äideillemme, jotka eivät koskaan olisi saaneet nähdä meitä, jollei Kalulua olisi ollut, ja he siunaavat häntä. Hänen nimensä ei koskaan kuole, ja aina kun kuulen häntä mainittavan, tahdon rukoilla Allahia, että minusta tulisi hänen kaltaisensa. Kalulun tähden tahdon kohdella hyvin kaikkia niitä mustia, jotka nimittävät minua herrakseen."

"Ja minä lupaan", Selim sanoi, "että veljeni Kalulun vuoksi en koskaan osta itselleni orjaa. Ja kun minä kuolen, saavat kaikki orjani vapautensa. Ei kenenkään minun palveluksessani olevan mustan tarvitse valittaa sitä, että tapasin Kalulun Afrikassa. He saavat iloita sen johdosta ja kiittää Kalulua siitä, että heitä tästä lähtien kohdellaan hyvin minun talossani."

"Allah olkoon teidän kummankin kanssa!" huudahti Simba. "Jos kaikki arabit olisivat teidän kaltaisiaanne, olisivat arabit rakastettuja pakanoitten parissa."

"Niin, se on varmaa", sanoi Moto, "eikä meidän heimoomme kuuluvia ihmisiä ostettaisi kuin lampaita ja vuohia eikä ajettaisi piiskoilla ja kepeillä markkinoille myytäväksi. Joka ainoa päivä arabit tekevät suurta vääryyttä tässä maassa, eikä ihme, että alkuasukkaat kohtelevat heitä pahoin, kun he saavat heidät käsiinsä. Tifum kohteli Selimiä ja Abdullahia julmasti siksi, että hän oli kuullut, että heidän kansalaisensa kohtelivat mustia samalla tavalla. Sinä ja minä, Simba, emme olisi sellaisia kuin olemme, jos joku muu kuin sheikki Amer ben Osman olisi ollut herramme."

"Se on totta, Moto", sanoi Simba. "Emmekä me olisi nyt matkalla Sansibariin, jos jalon Amerin poika olisi toisenlainen kuin hän on. Selim herra on paras arabi koko maailmassa. Mutta kiiruhtakaamme nyt Unyanyembeen ennenkuin mitään pahaa tapahtuu Selimille ja Abdullahille, sillä silloin ei meillä enää olisi mitään ilon syytä."

Moto hätkähti ajatellessaankin sitä mahdollisuutta että jotain pahaa voisi tapahtua hänen nuorelle herralleen, ja kiiruhti eteenpäin, kunnes he saapuivat tasangolle, jossa hän lähti etsimään heille ruokaa, ja saikin seepran kaadetuksi.

Kesti kuitenkin kaksi viikkoa, ennenkuin he saapuivat Unyanyembeen. Syynä oli osittain se, että he kaipasivat Kalulun virkistävää seuraa, osittain viivytti matkaa ravinnon hankinta. Mutta kolmannen viikon ensi päivänä tunsivat Simba ja Moto arabialaista siirtokuntaa ympäröivät tutut vuoret.

Vasemmalla kohosivat Zimbilin liuskavuoret, joiden juurella sijaitti arabialaiskylä Maroro, ja sen tällä puolen laajeni Kwiharalan laakso. Pian he näkivät edessään Say ben Salimin, Abdullah ben Saydin, sheikki Nasibin ja pelätyn Kisesan arabialaisasunnot. He kulkivat niiden ohitse ja jatkoivat nopein askelin tietä myöten, joka kulki Kisiwanin ja kahden kukkulan välitse, ja sitten kohosivat heidän eteensä Taboran suuret rakennukset pisangi- ja granaattiomenapuineen.

Kun he kysyivät vastaantulijoilta, jotka tuijottivat Selimiin ja Abdullahiin ikäänkuin he eivät koskaan ennen olisi nähneet arabeja, keitä asui Taborassa, mainittiin heille monien muiden nimien joukossa myös Sultan ben Alin.

"Asuuko hän täällä?" kysyi Selim.

"Tuolla, tuon suuren puun luona."

He päästivät ilohuudahduksen, ja Selim ehdotti, että he menisivät yllättämään vanhuksen, joka

varmaankin istui verannallaan ja keskusteli toisten arabien kanssa.

He tunkeutuivat hyvin puettujen sansibarilaisorjien ohi, jotka ihmetellen katselivat arabialaispoikia, mutta siirtyivät heti heidän tieltään. Selim ja Abdullah saapuivat hetken kuluttua perille ja näkivät valkopartaisen sheikin istuvan seinävierustalla kirjajaan tyynyyn nojautuneena. Hänen ympärillään istui useita muita arabeja. Kaikki hämmästyivät nähdessään omituiset arabialaispojat, jotka alastomina — lukuunottamatta likaista ja repaleista lantiovaatetta — astuivat esiin ja puhuttelivat heitä selvällä arabiankielellä.

"Salaam Aleikum!" [Rauha teidän kanssanne.]

"Aleikum Salaam!" vastasivat hämmästyneet arabit nousten pystyyn.

"Oletteko te arabeja, lapset?" kysyi vanha Sultan ben Ali ja katseli heitä tarkasti.

"Me olemme arabeja Muskatista", vastasi Selim vapisevalla äänellä.

"Allahin nimessä, mitenkä te sitten esiinnytte tuolla tavalla alastomina oikeauskoisten nähden?" kysyi vanha sheikki edelleen.

"Meidän isämme ovat kuolleet. He olivat rikkaita kauppiaita Sansibarista. He kaatuivat taistelussa, ja me, heidän poikansa, jouduimme orjiksi. Monen kuukauden kuluttua meidän onnistui paeta — Allahille olkoon kiitos hänen armostaan — ja tulimme nyt teitä tervehtimään ystävinämme."

"Kaatuivat taistelussa!" huudahti sheikki. "Keitä te olette? Missä taistelussa teidän isänne kaatuivat?"

"Tämä", sanoi Selim osoittaen Abdullahia, "on Abdullah, sheikki Mohammed ben Mussoudin poika, ja minä olen Selim, Amer ben Osmanin poika. Sinä olet Sultan ben Ali, minun sukulaiseni ja ystäväni."

"Oi, Allahille olkoon kiitos!" huudahti vanha Sultan hyökäten heidän luokseen ja syleillen ja suudellen poikia. Hän katseli heitä kyynelsilmin ja muistelllessaan onnetonta päivää Urorissa hän sanoi: "Vai niin, sinä olet Selim, jalon Amerin poika? Ja tämä on Abdullah, Mohammedin poika? Oi, ihmeellisiä ovat Allahin tiet, ja hän on armelias oikeauskoisiaan kohtaan. Teidän silmissänne minä näen jälleen Amerin ja Mohammedin. Kuinka voisin koskaan unohtaa Kwikurun onnetonta päivää? Mutta astukaa sisään, lapset! Astukaa sisään Allahin nimessä. Amerin sukulainen ei unohda, mitä hän on Amerin pojalle velkaa."

Mutta toisetkin arabit tahtoivat syleillä poikia ja lausuivat hartaat kiitoksensa Allahille. Ja ennenkuin pojat astuivat sisään, sanoi Selim:

"Sultan ben Ali, älä salli Amerin poikaa sanottavan epäkiitolliseksi. Kas, tässä ovat minun ystäväni. Sinä et ole kiittänyt heitä siitä, mitä he ovat meille tehneet. Tässä on Simba ja Moto. Etkö tunne heitä?"

"Tunnen kyllä, kukapa ei tuntisi Simbaa ja Motoa!" Sultan vastasi ja astui miesten luo syleillen heitäkin. "Astukaa Allahin nimessä sisään. Sanokaa Amerin sukulaiselle, mitä te haluatte syödä ja juoda." Hän kysyi sitten, kuka Niani oli ja syleili häntäkin.

Sultan ben Alin ystävät syleilivät nyt vuorossaan Simbaa, Motoa ja Niania, ja monet hänen orjistaan tulivat tervehtimään ystäviään, joiden he luulivat kaatuneen tuona hirveänä päivänä, jolloin neljäsataa miestä — arabeja ja heidän palvelijoitaan oli kohdannut niin surkea kohtalo.

Sultan ben Ali käski orjiensa valmistaa heti paikalla hyvän aterian, vei sitten Selimin ja Abdullahin mukanaan omaan kodikkaaseen, matoilla peitettyyn huoneeseensa ja pyysi heitä lepäämään hetken aikaa, sillä välin kuin hän kiiruhti keski-ikäisen arabin luo, joka istui verannalla.

"Soud ben Sayd", sanoi hän tälle, "sinulla on kaksi yhdenikäistä poikaa kuin nämä nuorukaiset. Kiiruhda ystäväni hakemaan heille vaatteita, parhaat mitä sinulla on, ja sano mitä niistä tahdot, niin ostan ne sinulta."

"Älä puhu maksusta, sheikki, ne ovat omasi. Minä nousen aasini selkään ja palaan takaisin vaatteiden kera ennenkuin ennätät edes sanoa Bismillah!" ja hyväsydäminen mies kiiruhti kotiinsa.

Sultan ben Ali lähetti hakemaan parturinsa, ja tämä leikkasi poikien hiukset, jotka valuivat hartioille saakka. Ennenkuin tämä oli tehty, oli Soud ben Sayd jo palannut takaisin mukanaan kaksi täydellistä vaatekertaa, — paidat, kauniisti ompeluilla koristetut takit ja fetsit, leveät liinahousut ja tohvelit.

Pojat vietiin nyt kylpyhuoneeseen, jossa oli runsaasti saippuaa ja vettä ja käsiliinoja, ja sitten Sultan ben Ali palasi verannalle ystäviensä luo, jotka yhä vilkkaasti keskustelivat arabialaispoikien odottamattomasta paluusta.

"Tämä on suuri päivä, Sultan ben Ali!" sanoi Soud ben Sayd.

"Sanohan muuta. Miten suuresti Amerin ja Mohammedin lesket iloitsevatkaan! Entäs Leila, joka on määrätty Selimin vaimoksi, kun hän on kyllin vanha! Ystäväni, jääkää kaikki päivälliselle luokseni, jotta nuo lapsiparat tuntisivat, että he ovat taas ystävien ja sukulaisten parissa. Poika parat, kuinka kovasti he ovatkaan saaneet kärsiä! Mutta paljon on vielä kertomatta. Pian me saamme kuulla heidän tarinansa. Olen iloinen, että te olette täällä yhdessä minun kanssani."

Puolen tunnin kuluttua tulivat Selim ja Abdullah täysissä pukimissaan verannalle, ja he olivat niin muuttuneet ulkomuodoltaan, että tuskin olisi tuntenut heitä samoiksi villiintyneiksi, pitkätukkaisiksi pojiksi, jotka olivat niin suuresti pelästyttäneet vanhusta kaikkea muuta kuin sopivalla ulkoasullaan. Selim tuli ensin, Abdullah hänen jäljessään, ja kaikki arabit kohosivat pystyyn. Lähestyessään sheikki Sultania ilon välke kauniilla kasvoillaan Selim tarttui vanhusta käteen ja kohotti sen kunnioittavasti huulilleen ja sitten hän aikoi tervehtiä samaan tapaan toisiakin, mutta nämä eivät sallineet sitä, vaan suutelivat sekä häntä että Abdullahia poskelle.

Pojat saivat istua kunniapaikoille Sultan ben Alin viereen, ja sitten Selimiä pyydettiin kertomaan seikkailuistaan. Tämä kertoikin lyhyesti, mutta selvästi kaikista tapahtumista, eikä hänellä koskaan ollut ollut sen tarkkaavaisempia kuuntelijoita.

Arabien vilkkaat ja osaaottavat huudahdukset ilmaisivat pojille, että he nyt vihdoinkin olivat ystävien parissa. Kalulua ylistettiin suuresti, ja Sultan ben Ali lausui sen otaksuman, että poika luultavasti oli murhattu tai viety vankeuteen ja orjuuteen.

Pian tarjottiin niin runsas ateria, että nälkäiset pojat aivan hämmästyivät ja erityinen vati oli varattuna Simballe, Motolle ja Nianille, jotka myös kutsuttiin sisään. Kaikkien kädet valettiin vedellä, ja kun Selim ja Abdullah näkivät suuret riisi- ja lihavadit, huokasivat he tyytyväisinä. Sultan laski heidän eteensä parhaat palat, ja pojat pakotettiin syömään niin paljon makeisia ja kakkuja ja hunajaa, että he lopulta kieltäytyivät enempää syömästä.

Seuraavana päivänä heidät vietiin kaikkien Taborassa, Kwiharassa ja Marorossa asuvien arabien luo vieraskäynneille ja kaikkialla heidät otettiin sydämellisesti vastaan ja kutsuttiin kesteihin, jotka seurasivat toinen toistaan niin tiheästi, että pojat kuukauden kuluttua olivat aivan pyöreäposkiset eikä kummassakaan näkynyt enää niiden seikkailujen ja kärsimysten jälkiä, joita he olivat saaneet kestää.

Oltuaan kaksi kuukautta Unyanyembessä pojat jatkoivat matkaa Soud ben Saydin kanssa, joka kuljetti suurta karavaania rannikolle. Sultan ben Ali ja monet muut arabit saattoivat heitä jonkun matkaa ja erosivat sitten alakuloisina heistä toivottaen heille kaikkea hyvää elämän varrelle.

Kolme kuukautta myöhemmin he kulkivat enemmittä seikkailuita hedelmättömän Ugogan halki, ja saapuivat sitten kitkerän veden — Marenga M'kalin — ystävälliseen erämaahan sivuuttaen seuraavana päivänä Usagaran keitaat.

Kymmenen päivää myöhemmin he tulivat Makatatasangolle, ja pystyttivät viikkoa myöhemmin leirin Simbamwennin, Jalopeurankuninkaan kaupungissa, joka erikoisesti oli jäänyt poikien mieleen Nianin ja Isan ikävän kohtausten vuoksi. Isa paran, joka oli nyt kuollut!

Levättyään kaksi päivää Simbamwennissa jatkoi karavaani marssiaan, ja seitsemäntenäkymmenentenä päivänä lähtönsä jälkeen Unyanyembestä näkivät ystävämme Bagamoyon takaisilta kukkuloilta Sansibaria ympäröivän meren ja sen ikuisesti hymyilevän pinnan, ja heidän mielensä olivat niin liikuttuneet, etteivät he voineet sanoilla tulkita tunteitaan. He nauttivat tästä näöstä kunnes se katosi, kun he laskeutuivat jyrkkää rinnettä alas ja saapuivat merikaupunki Bagamoyon lehtojen ja puutarhojen kautta sen kaduille, missä heitä tervehdittiin niinkuin ainakin pitkämatkaisia matkamiehiä iloisin huudahduksin, hymyilevin katsein ja sydämellisin kädenpuristuksin.

Jo seuraavana päivänä Soud ben Sayd nousi nuorien ystäviensä ja koko karavaanin kera kahteen purjealukseen. Ankkurit nostettiin, purjeet levitettiin ja laivat soljuivat myötätuulella salmen poikki, joka erottaa Sansibarin mannermaasta.

"Kotia kohti! Miten ihanaa!" huudahti Selim ihastuneena ja syleili tunteittensa vallassa Abdullahia.

"Kotona! Vihdoinkin kotona!" sanoi Abdullah. "Meillä on ollut monenlaisia kokemuksia, Selim, mutta me olemme oppineet monta terveellistä läksyä. Kiitetty olkoon Allah! Hän on vain koetellut meitä, jotta tulisimme paremmiksi ja puhtaammiksi, ja minä tahdon koettaa hyötyä tästä opistani. Entäs sinä, Selim?"

"Allahin avulla minäkin!" Selim vastasi.

"Tiedätkö mikä koranin luku parhaiten soveltuu meihin?" kysyi Abdullah.

"Mikä sitten?"

"Se, jossa puhutaan kirkkaudesta, ja jossa profeetta, jonka nimi olkoon siunattu, sanoo: Auringon helteessä, yön pimeydessä ei Jumalasi ole hyljännyt sinua eikä hän vihaa sinua. Eikö hän nähnyt sinua isättömänä ja äidittömänä ja hoivannut sinua? Eikö hän tavannut sinua eksyttävillä teillä ja johtanut sinua totuuteen? Eikö hän nähnyt sinut köyhänä ja tehnyt sinut rikkaaksi? Sen vuoksi älä sorra isätöntä, älä työnnä luotasi kerjäläistä, vaan julista Herran hyvyttä."

"Kuinka ihanaa!" sanoi Selim. "Älä sorra isätöntä voi tarkoittaa: älä sorra orjia. Niin, tosia ovat koraanin sanat, ja ylistetty olkoon Jumala, ainoa, ikuinen Jumala!"

"Amen", vastasi Abdullah. "On olemassa vain yksi Jumala ja Muhammed on hänen profeettansa!"

"Amen", vastasivat nyt Simba ja Moto yhtä haltioituneina hetken onnesta kuin Selim ja Abdullah.

Vihdoin Sansibarin ranta kohosi kuin smaragdi pyöreän safiirin keskeltä, ja matkamiehet tervehtivät suloista saarta iloisin huudahduksin. He lähestyivät yhä lähemmäksi, jokaista yksityiskohtaa tarkattiin ja jokainen tuttu talo veti heidän silmänsä puoleensa. Vihdoin laivat laskivat satamaan, Selim ja hänen ystävänsä lausuivat jäähyväiset Soud ben Saydille ja pyysivät häntä käymään heidän kodeissaan, sitten he laskeutuivat veneeseen ja soutivat rantaan. Kun he astuivat kaupungin katuja pitkin, hohtivat heidän poskensa ja silmänsä loistivat. Vastaantulijat kääntyivät katsomaan heitä, useita tuttujakin he tapasivat, mutta eivät malttaneet — näin lähellä kotia — pysähtyä keskustelemaan heidän kanssaan, vaan astuivat nopeasti arabi-, hindu- ja neekerikorttelien läpi ja sillan poikki ja saapuivat pian rikkaitten arabialaisten puutarhojen keskelle. Päästyään kaupungin ulkopuolelle he alkoivat juosta, mutta lähellä kotiaan he hiljensivät vauhtiaan kalpeina ja liikuttuneina.

Äkkiä huusi Abdullah:

"Tuossa, Selim, on minun kotini!"

Selim seurasi ystäväänsä ovelle, syleili häntä vielä kerran ja pyysi häntä pian tulemaan luokseen, sitten hän Simban, Moton ja Nianin seuraamana kiiruhti omaa komeaa kotiaan kohti.

Hän näki mangopuut, oranssilehdot, kanelipuut ja solakat ryytineilikkapensaat. Pian asuinrakennuskin kohosi suurena ja valkeana puiden välistä. Hän näki ristikkoikkunat, joista hän usein oli uneksinut Afrikan erämaissa ja pienen tempelin, jonka hänen isänsä Amer oli rakennuttanut. Hetkeksi hänen katseensa kiintyi mereen ja rantaan, jossa hänen isänsä ja tämän ystävät niin usein olivat istuneet ja katselleet laineiden leikkiä, ja sitten hän hyökkäsi portista sisään, kiiruhti pihan poikki, veistetyistä ovesta sisään, portaita ylös ja suoraan haaremiin, jossa näki naisen ristikkoikkunan ääressä katselevan ulos. Se oli Amina, hänen äitinsä! Amina kohotti katseensa ja näki poikansa, Selimin, joka oli palannut kotiin neekerien maasta!

On mahdoton sanoin kuvata äidin ja pojan iloa, kun he nyt saivat syleillä toisiaan pitkän eron jälkeen. Ensimmäisen liikutuksen mentyä ohi Selim kävi istumaan äitinsä viereen ja alkoi kertoa hänelle synkkää tarinaa suruista ja kärsimyksistä, vaivoista ja pettymyksistä, monista ihmeellisistä seikkailuista ja vieläkin ihmeellisemmästä pelastuksesta sekä Kalulusta, hänen rohkeudestaan, uhrautuvaisuudestaan ja uskollisuudestaan. Äiti puolestaan kertoi mitä kärsimyksiä hänellä oli ollut näinä kahtena vuonna. Selimin setä oli tahtonut ostaa maatilukset Amerin poissaollessa, mutta siihen ei Amina ollut suostunut.

Kaikki oli käynyt hyvin, ja Selim oli nyt hyvin rikas. Saatuaan lisäksi Leilan myötäjäiset hän saattoi lukeutua erääksi saaren rikkaimmista miehistä. Mutta Amina pyysi, ettei Selim ajattelisi vielä naimista, hänhän oli vain kahdeksantoista vuoden vanha — vain poika — ja Selim lupasi sen hänelle.

Kolmantena päivänä kotiintulonsa jälkeen Selim lähti isännöitsijänsä, rehellisen muhamettilaisen hindun kanssa kaupunkiin ostamaan vaatteita uskollisille palvelijoilleen ja heidän perheilleen. Simba, Moto ja Niani seurasivat mukana. Matkan varrella hän pistäytyi Abdullahin kotiin pyytääkseen ystäväänsä mukaansa.

Hän käväisi myöskin entisten leikkiverieittensa luona, jotka ottivat hänet ilomielin vastaan, ja kaikki halusivat kuulla hänen kertovan, miten paljon hän oli saanut kärsiä orjuudessa ja miten hän oli päässyt sieltä vapaaksi.

Kaupungilla kulkiessaan saapui Selim sattumalta ystäviensä kera orjamarkkinoille, missä joukottain onnettomia olentoja myytiin eniten tarjoaville. Ostajia oli paljon — voimakkaita, komeita arabeja,

varakkaita sekarotuisia arabeja sekä aina Intiasta saakka tulleita muhamettilaisia, jotka kaikki tarkasti tutkivat kaupan olevaa "tavaraa". Siinä oli kumpaakin sukupuolta, kaiken ikäisiä, puolialastomia ja kokonaan paljaita. Tuskin ainoakaan näytti terveeltä, useimmat olivat nälistyneitä ja heikkoja. Viime aikoina oli tuotu suurin joukoin orjia Kilwasta, Mombasahista, Whindestä, Saadanista ja Bagamoyosta. Kaikki olivat livahtaneet englantilaisten risteilijöiden ja englantilaisten agenttien käsistä. Mutta täällä he seisoivat sen talon ikkunoiden alla, jonka katolla liehui Englannin lippu nuo onnettomat olennot, surkein "ihmiskarja", jonka yli aurinko koskaan on paistanut.

Selim tunsu inhoa katsellessaan tuota näytelmää ja aikoi juuri poistua paikalta, kun hän tuli luoneeksi katseensa orjaan, jota juuri myytiin.

Kalpeana ja poissa suunniltaan hän kuiskasi tovereilleen:

"Pian, tätä tietä, kiiruhtakaa Allahin tähden!" ja hän veti muut mukanaan huutokaupanpitäjän silmien alta. He pysähtyivät uteliaitten ryhmän taakse.

"Mikä nyt, Selim?" Abdullah kysyi. "Oletko sairas?"

"Sairasko! En. Mutta näettekö orjaa, joka juuri aiotaan myydä?"

"Näemme", vastasivat kaikki.

"Niin totta kuin Allah on taivaassa, tuo orja on minun veljeni Kalulu!"

"Kalulu!" huudahtivat he hämmästyneinä.

"Niin, Kalulu!"

"Wallahi, hän se on!" huusi Moto liikuttuneena. "Täällä ei ole ketään muuta — ei arabia eikä afrikkalaista — joka pitäisi päättää niinkuin hän. Se on watutalaisten kuningas! Sen minä voin vannoa!" Näin sanoen hän aikoi kiiruhtaa paikalle Simban seuraamana, mutta Selim huusi: "Allahin tähden, älkää liikahda paikaltanne!"

"Minkä vuoksi? Eihän hän ole orja!" huusi Simba. "Arabialainen karavaani ryösti hänet keskellä yötä, siksi että sen johtajat pelkäävät päivän valoa aivan kuin varkaat. Moto, sinä olit oikeassa, ja minä hakkaan sen varkaan pään poikki, vaikka Sansibarin sulttaani sitä ennen hakkaisi minun pääni poikki. Anna minun mennä, Selim!"

"Hiljaa, Simba!" sanoi isännöitsijä. "Sinä vedät ihmisten huomion meidän nuoreen herraamme. Minä ymmärrän, mitä Selim toivoo. Hän tahtoo, että ostat tuon orjan. Oi, Afrikka on opettanut sinut viekkaaksi!"

"Niin, mene sinä", Selim sanoi. "Tarjoa mitä hyvänsä, vaikkapa tuhatta dollaria, mutta älä anna häntä kenellekään muulle. Me odotamme sinua täällä."

"Älä ole huolissasi. Sinä et ole huomannut erästä asiaa, Selim. Minä tiedän saavani hänet hyvällä hinnalla. Etkö näe, että hänellä on käsiraudat? Hän kuuluu vaarallisiin. Ole varuillasi, Simba, niin että huomaat, kun annan sinulle merkin. Sitä ennen et hievahta paikaltasi, mutta kun minä nyökkään, astut esiin ja tartut häneen. Kun olen maksanut hänestä rahat, on hän Selimin orja. Ja sinä, Selim, sekä te muut, pitäkää Simbaa silmällä, ettei hän pilaa suunnitelmaani. Ymmärrätekö?"

"Kyllä", vastasivat toiset.

Piilopaikastaan he näkivät isännöitsijän astuvan esiin ja asettuvan ostajien pariin ja kuulivat huutokaupanpitäjän, voimakkaan miehen, jolla oli turbaani päässä, huutavan kovalla äänellä:

"Halloo, arabit, Sansibarin pojat ja rikkaat miehet, katsokaa tänne! Tässä on erinomainen orja Ututasta. Hän sanoo olevansa Ututan kuningas (eräs katselijoista naurahti). Ja kuninkaat ovat kalliita. ('Heistä tulee huonoja orjia!' huusi Selimin isännöitsijä.) Tämän pojan hinta kohoaa korkealle. ('Sitä se ei tee', huomautti isännöitsijä.) Katsokaa häntä tarkasti. Huomatkaa hänen silmänsä, ne ovat kuin elävää tulta. Katsokaa pään asentoa. Katsokaa hänen jäseniään, ne ovat notkeat ja kaunismuotoiset kuin varsan. Katsokaa hänen rintaansa, siinä vasta on keuhkot, jotka kelpaavat kovaan työhön. ('Työhön ei niistä ole, mutta erinomaiset juostessa', sanoi Selimin isännöitsijä.) Katsokaa hänen hampaitaan. Avaa suusi, poika! Etkö tottele, koira! Tästä saat! (Kauppias töytäisi häntä.) Katsokaa hänen hiuksiaan! Ne ulottuvat pitkälle selkään. Tällaista orjaa ei koskaan vielä ole nähty näillä markkinoilla. Tehkää tarjous, arabit. Te rikkaat miehet, jotka tarvitsette orjaa, tarjotkaa jokin summa parhaasta orjasta, mitä Sansibarissa koskaan on nähty."

"Mutta sanokaahan, miksi hänellä on käsiraudat? Onko hän yrittänyt murhata herransa? Ja miksi hänellä on kaulavanne? Onko hän yrittänyt karata?" kysyi Selimin isännöitsijä.

"Hiljaa!" huusi kaupittelija. "Tehkää tarjous."

"Kaksi dollaria!" huusi isännöitsijä ivallisesti nauraen.

"Kaksi dollaria! Vain kaksi dollaria! Tästä erinomaisesta orjasta! Katsohan häntä, mies, ja tarjoa sitten sata."

"Viisi dollaria!" huusi toinen. "Viisi dollaria! Viisi, viisi, viisi, viisi, viisi."

"Kuusi dollaria!" huusi isännöitsijä.

"Kymmenen dollaria!"

"Kaksikymmentä dollaria!" tarjosi isännöitsijä.

"Kaksikymmentä dollaria! Kuka tarjoo enemmän?"

"Kaksikymmentäviisi!" huusi toinen.

"Kolmekymmentä dollaria! Hän on enemmänkin arvoinen, mutta hän on oikea paholainen. Näen sen hänen silmistään."

"Kolmekymmentä, kolmekymmentä, kolmekymmentä. Eikö kukaan tarjoa enempää? Hän on enemmän arvoinen. Tarjotkaa enemmän, arabit! Kolmekymmentä, kolmekymmentä. Ensimmäisen toisen — kolmannen kerran." Ja huutokaupan pitäjä nyökkäsi päätä isännöitsijälle, joka astui esiin ja laski kolmekymmentä dollaria kullassa. Toinen pisti ne taskuunsa ja sanoi nauraen:

"Tämä orja tappaa sinut ensi kerran nähdessään sinun nukkuvan. Varo häntä. Olisin pahoillani, jos jonakin päivänä saisin kuulla, että hän on leikannut kaulasi poikki."

"Älä ole levoton minun tähteni. Olen nähnyt hurjempien kesyttyvän. Irrota vanne hänen kaulastaan ja vapauta hänen käsirautoista."

"Oletko hullu?" kysyi huutokaupanpitäjä.

"En lainkaan, vapauta hänet vain kahleistaan!" vastasi isännöitsijä.

Kaulavanne avautui ja käsiraudat olivat juuri putoamaisillaan maahan, kun isännöitsijä nyökkäsi päätään Simballe, joka hyppäsi kuin jalopeura kansanjoukon läpi ja samassa, kun käsiraudat kilahtivat maahan, lausui syvällä äänellään taikasanan:

"Kalulu!"

Orja, joka seiso i yhä lavalla, kääntyi kuullessaan tuon sanan. Hän näki Simban tutut kasvot, sekä hänen takanaan kaksi hienosti puettua arabialaispoikaa, joita hän ei tuntenut, mutta Moto ja Niani olivat hänelle hyvinkin tutut. Hän horjahti ja olisi kaatunut maahan, jolleivat Simban vahvat käsivarret olisi tarttuneet häneen, nostaneet hänet alas lavalta ja kantaneet hänet arabialaispoikien luo.

"Kalulu, etkö tunne Selimiä?"

Hämmästynyt Kalulu tarkasteli hetken aikaa Selimin kasvoja. Hän näki hänen hymyillen astuvan häntä kohti, ja Kalulu syöksyi hänen luokseen. Siten ystävykset olivat tavanneet toisensa jälleen monen kuukauden eron jälkeen. Abdullah ja kaikki muut saivat myös osansa syleilystä läsnäolevien suureksi hämmästykseksi. He eivät voineet ymmärtää, mitenkä arabit saattoivat alentua syleilemään orjaa, joka pari hetkeä sitten oli ollut kahleissa ja tullut myydyksi kolmestakymmenestä dollarista.

Mutta ystävämme eivät välittäneet läsnäolevien huomautuksista ja ihmettelystä, vaan menivät suoraan erääseen puotiin, jossa myytiin valmiita vaatteita. Arabialainen paita heitettiin Kalulun hartioille, valkea vaate käärittiin hänen päänsä ympärille, ja Kalulu oli kuin muuttunut. Selim antoi sittemmin käskyn isännöitsijälle hankkia komea arabialainen puku Kalulua varten.

"Parin päivän kuluttua", sanoi Selim Kalululle, "olet yhtä hyvin puettu kuin mikä arabi tahansa Sansibarissa, mutta nyt tahdon näyttää sinulle äitini ja kotini. Kun olemme päässeet kaupungin ulkopuolelle, voit kertoa meille tarinasi."

Ja Kalulu kertoi, miten hän oli joutunut arabien leiriin ja miten hänet oli petollisesti vangittu ja pantu kahleihin.

"Alussa tein hurjaa vastarintaa, mutta he löivät ja pitelivät minua niin pahoin, että olivat vähällä ottaa minut hengiltä. Samana yönä me lähdimme kulkemaan ja olimme vain öisin liikkeellä, kunnes saavuimme Unyanyembeen, jossa meitä säilytettiin pimeässä huoneessa. Parin päivän kuluttua jatkoimme jälleen matkaa, joka päättyi meren rantaan. Meidän saavuttuamme tähän saareen, pani arabi minut peltotyöhön, mutta he eivät saaneet minua tekemään työtä. He löivät ja piiskasivat minua joka päivä, mutta minä en tahtonut tehdä työtä, ja vihdoin, kun hän huomasi, ettei hän tullut minun kanssani toimeen, lähetti hän minut useiden muiden mukana myytäväksi. Siinä minun tarinani."

"Tiedätkö, että sinä olet minun orjani, Kalulu? Mutta kun minä olin sinun orjasi, annoit sinä minulle vapauden ja suojelit minua tekemällä veljesliiton kanssani. Nyt minä teen saman sinulle. Sinä olet vapaa ja minä olen sinun veljesi, ja minun äitini on sinun äitisi", sanoi Selim.

"Ja minun myöskin", sanoi Abdullah. "Selim ei saa pitää sinua yksin omanaan. Äitini haluaa nähdä sinut. Tässä on hänen kotinsa, käy sisään."

Selim ja Kalulu seurasivat hänen mukanaan portaita ylös, ja kun he olivat riisuneet tohvelit jalasta, saattoi Abdullah heidät suureen saliin. Sen seiniä pitkin kulki komea sohva, joka oli päällystetty kallisarvoisella silkillä, jommoista Kalulu ei ollut unissaankaan nähnyt, ja lattialla oli paksuja persialaisia mattoja.

"Niin, Kalulu, minun kotini ei ole yhtä komea kuin Selim," sanoi Abdullah, "mutta se on parempi kuin useimmat muut arabialaiskodit. Odota hetken aikaa, niin käyn hakemassa äitini."

Ei kestänyt kauan, ennenkuin Abdullah palasi äitinsä kanssa, jonka kasvot olivat ohuen hunnun peitossa. Mutta kun hän näki, että vieras oli vain nuori poika, heitti hän harson silmiltään, astui hänen luokseen ja kiitti häntä suloisella äänellä. Hän pyysi Kalulua pitämään tätä kotia omanaan ja oleskelemaan siellä milloin ikänä Selim vain saattoi luopua hänen seurastaan. Ja sitten hän poistui jälleen omaan huoneeseensa.

"Sinä näet, Kalulu, että meidän naisillamme on toiset tavat kuin sinun heimolaisillasi", sanoi Abdullah äidin mentyä. "Jos olisit täysi-ikäinen mies, et koskaan olisi saanut nähdä hänen kasvojaan. Mutta sinä olet jo siksi suuri poika, että äitini arasteli sinuakin. Mutta minä puolestani tahdon vielä painostaa hänen sanojaan: tule varhain tai myöhään, kaikki mitä me omistamme on sinun omasi."

"Nyt et saa pitää Kalulua kauemmin luonasi, Abdullah, mutta seuraa meidän mukanamme minun äitini luo", sanoi Selim.

"Ei, Selim, veljeni Kalulu syököön ensin minun luonani, sitten käymme kaikki yhdessä sinun kotiisi."

"Meidän päivällisateriamme on valmis. Minä tahdon, että Kalulu tapaa minun äitini. Tule, Abdullah, meidän kanssamme, me palaamme sinun luoksesi illalliselle."

Kun Abdullah huomasi, ettei Selimillä ollut rauhaa jäädä antoi hän myöten, joskin se soti arabialaista tapaa vastaan. Hän lohduutti itseään sillä, että he palaisivat illalla takaisin hänen kotiinsa ja ilmoitettuaan siitä äidilleen hän seurasi Selimin ja Kalulun mukana. Simba, Moto ja Niani odottivat oven ulkopuolella, ja kaikki lähtivät nyt yhdessä Selimin kotiin.

Jos Abdullahin koti oli jo tehnyt suuremman vaikutuksen Kaluluun, niin ihmetteli hän vieläkin enemmän Selimin komeaa asuntoa. Pihamaan loistavan valkea marmori, puhtaus ja järjestys, joka vallitsi kaikkialla, hyvin puettut orjat, jotka avuliaina kiiruhtivat heitä vastaan, leveät portaat, veistetyt ovet ja suuri eteishalli, kaikki tuo saattoi nuoren päällikön aivan hengästyneeksi ihmetyksestä. Hänen katseensa etsi Simbaa ja Motoa, mutta hän huomasi, että he olivat pysähtyneet ovelle. Heidän ei ollut lupa astua ylempään kerrokseen, jonne hänet nyt vietiin, ja Kalulun mieli tuntui hiukan levottomalta.

Selim ja Abdullah riisuivat eteisessä tohvelit jaloistaan ja astuivat sitten suureen, korkeakattoiseen saliin, jossa oli paljon kallisarvoisia esineitä.

Selim kääntyi Kalulun puoleen ja sanoi:

"Mitä Ututan nuori kuningas arvelee veljensä Selimin talosta?"

"Sinä olet suurempi kuin minä. Minulla on ollut monta tuhatta sotilasta, jotka olivat valmiit täyttämään pienimmänkin käskyni, mutta minä olen ensimmäinen kuningas Ututassa, joka on nähnyt tämän kaltaisen talon. Minulla on ollut runsaasti norsunluuta ja lukemattomia lehmiä, lampaita ja vuohia, mutta tällaista taloa ei minulla koskaan ole ollut."

"Myöhemmin, Kalulu, kun me kaikki olemme varttuneet aikamiehiksi, seuraamme sinua Ututaan ja pidämme huolta siitä, että pääset taas oikeuksiisi, ja silloin voit saada kaikkea sellaista, mitä täällä

näet. Mutta me olemme vielä nuoria poikia ja meidän pitää oppia vielä paljon, ennenkuin voimme taistella Ferodiaa vastaan. Siihen saakka pyydän sinua jäämään tänne Abdullahin ja minun luokseni Sansibariin ja pitämään minun kotiani omanasi. Odota hetken aikaa, minä käyn kutsumassa äitiäni, Aminaa, jota sinun täytyy oppia rakastamaan."

"Minä pidän kaikesta, mikä on sinulle rakasta, Selim", vastasi Kalulu ja kävi sohvalle istumaan.

Selim kolkutti äitinsä huoneiston ovelle, ja kun äiti tuli saliin, suuteli hän kunnioittavasti hänen kättään ja vei hänet Kalulun luo. Mutta kun äiti näki vieraan, mustan miehen, vetäytyi hän pois sanoen:

"Kuka tämä on, poikani? Mitä sinä ajattelet, kun päästät orjan huoneeseen, minne vain arabeilla on lupa tulla? Ja minä olen hunnutta! Hyi, poika!"

"Ei, rakas äiti, sehän on vain poika. Eikä hän ole mikään orja, vaan minun veljeni", vastasi Selim hymyillen viitatessaan luokseen Kalulun, joka näytti hämmästyneenä katselevan Aminan ihmeellistä kauneutta.

"Sinun veljesi! Onko sinulla kaksi äitiä? Herrani Amer ei kertonut minulle koskaan, että hänellä olisi ollut muita vaimoja, kuin mitä tässä talossa asuu. Mitä ihmeellistä peliä tämä? Kuka tuo poika on?"

"Etkö sinä arvaa, äiti? Se on veljeni, Kalulu."

"Kalulu!" toisti äiti. Hänen kauniille kasvoilleen levisi hymy, ja Kalulun luo astuen hän lausui tälle helliä sanoja niinkuin ainakin äiti poikansa pelastajalle ja vapauttajalle.

"Tämä talo on sinun käytettävänäsi", lopetti hän. "Käske mitä haluat, ja sinua totellaan. Minäkin, Selimin äiti, joka niin kauan surin häntä kuolleena, osaan olla kiitollinen. Simba, Moto ja pikku Niani, jotka ottivat osaa Selimin kärsimyksiin, ovat saaneet palkinnoksi taloja ja puutarhoja, eikä Selim voi koskaan kylliksi kehua heidän hyvyyttään. Mutta sinulle, joka olet saanut kärsiä niin paljon, tahdon minä olla äidin asemassa, ja sinä olet tästä lähtien minun oma Kaluluni."

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KALULU: PRINSSI, KUNINGAS JA ORJA.
KERTOMUS KESKI-AFRIKASTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is

owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.